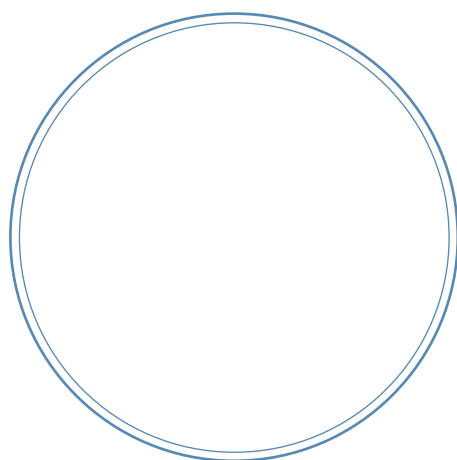

Documentació medieval
de les baronies
de Bunyol, Xiva i Xestalgar
(1238 – 1344)

Edició a cura de
Manel Pastor i Madalena

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

•
2018

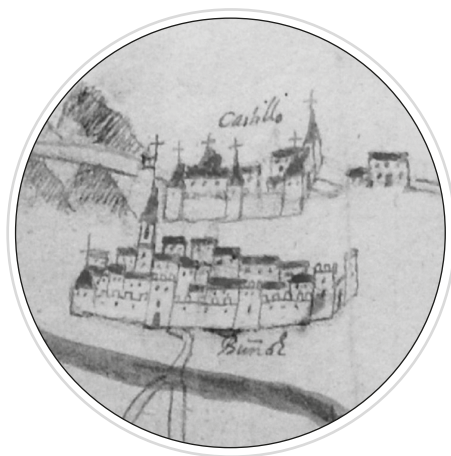
*f*onts històriques valencianes

Documentació medieval
de les baronies
de Bunyol, Xiva i Xestalgar
(1238 – 1344)

*f*onts històriques valencianes
67.

D *ocumentació medieval
de les baronies
de Bunyol, Xiva i Xestalgar*

(1238 – 1344)

Edició a cura de
Manel Pastor i Madalena

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

•
2018

*f*onts històriques valencianes

Directors de la col·lecció
Antoni Furió i Enric Guinot

Aquesta obra està sota una Llicència Creative Commons
Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional.

© Manel Pastor i Madalena, 2018

© D'aquesta edició: Universitat de València, 2018

Disseny de la col·lecció: J.P.

Il·lustració de la coberta:

Castell de Bunyol, detall del mapa dels termes
municipals de Setaigües, Bunyol, Xiva i Macastre (1721).
Arxiu del Regne de València, Mapes i plànols, núm. 260

Revisió del llattí: Concha Ferragut

Maquetació: Inmaculada Mesa

ISBN: 978-84-1118-031-3

<http://dx.doi.org/10.7203/PUV-OA-031-3>

Edició digital

Introducció

LES SENYORIES

Tradicionalment, l'espai central del territori valencià entre l'Horta de València i els altiplans occidentals ha estat definit com un espai de transició entre el pla del litoral que es desplega a l'orient i la muntanya que creix cap a ponent. Aquesta condició intermèdia s'acorda amb una dualitat fisiogràfica ben representada també per l'onomàstica aplicada al territori de l'actual comarca que llueix la denominació administrativa oficial de «Hoya de Buñol-Chiva» d'acord amb el fet que es tracta d'un territori que històricament ha estat de parla castellana.¹ La comarca de la Foia de Bunyol-Xiva comprén, a occident, la depressió terciària de Bunyol enquadrada entre relleus calcaris de certa importància, és a dir la Foia, i a l'orient els piemonts de Xiva, recolzats en els vessants orientals de les serres de

¶¹ Com és ben conegut, la delimitació dels espais comarcals al País Valencià ha estat objecte de polèmiques en els territoris on s'ha assajat. Aquestes controvèrsies sovint es veuen esperonades en presència de fenòmens com la competència entre nuclis que puguen disputar-ne la capitalitat. La nostra comarca ha estat objecte de moltes propostes de delimitació i d'identificació onomàstica que van ser recollides i analitzades per Benito SANZ en el seu llibre *Chiva-Hoya de Buñol*, València, Institució Alfons el Magnànim-Institut Valencià d'Estudis i Investigació, 1984. El títol de la seua obra recollia per endavant la seua proposta particular anteposant el topònim de Chiva a la denominació més comunament estesa per referir aquest conjunt comarcal. A hores d'ara, la denominació adoptada com a oficial per la Mancomunitat intermunicipal, «Hoya de Buñol-Chiva», sembla definitiva i és utilitzada

amb naturalitat en pràcticament totes les instàncies administratives, mediàtiques, socials i, fins i tot, guanya terreny en àmbits científics tot aparquant la disputa de la capçalera comarcal ja que, de fet, podem afegir que tenim tres nuclis importants amb un potencial demogràfic semblant: Xiva, Bunyol i Xest. No va ajudar molt a resoldre aquesta controvèrsia l'estranya proposta que va fer, segons sembla, Joan SOLER al *Nomenclàtor Geogràfic del País Valencià*, València, Promocions Editorials, 1970 –segons recull també Benito Sanz (veg. *ibidem*, p. 19)– i que fou difosa per l'Institut d'Estudis Catalans –i encara manté– en escampar la denominació per al cas de Xiva la fórmula «Xiva de Bunyol» amb l'excusa de diferenciar-la de la Xiva de Morella. És evident que es tracta d'una denominació inventada sense cap justificació documental ni suport històric que no pot arrelar i que caldria descartar definitivament.

Los Bosques que estructuren un seguit de planures secularment conreades que reposen caient pausadament cap al Pla de Quart en les riberes mateixes dels cultius occidentals de l'Horta de València.²

Les baronies de Bunyol i de Xiva es van bastir sobre aquesta zona central de l'actual País Valencià, unes poques llegües a ponent de la ciutat de València, arran del procés d'ocupació del seguici del titular de la Corona d'Aragó, el rei Jaume el Conqueridor, en la tercera dècada del segle XIII. Resseguint el seu procés històric, podem comprovar en bona mesura la seua composició bicèfala, de manera que la Foia pot identificar amb claredat el territori que constituí una senyoria sobre els territoris dels actuals municipis de Setaigües, Bunyol, Alboraiç, Macastre i Iàtova, tot i que el topònim al·ludeix amb propietat a una unitat geogràfica que ateny únicament els quatre darrers territoris. La localitat de Xiva és a hores d'ara un centre subcomarcal que forma junt amb Xest —abans Xestalcamp— i Godelleta —antiga Godella— el denominat Camp de Xiva o de Xiva-Xest i fou el cap d'una altra important senyoria medieval.³ Avui dia Xiva és el municipi amb més població de la comarca en haver superat recentment la preeminència demogràfica de Bunyol, que romania sostinguda tot al llarg del segle XX, per haver-se beneficiat del fenomen de descongestió de la metròpoli i per haver eixamplat i desenvolupat, en relació amb aquest fet, noves àrees residencials.⁴

Al llarg del període medieval i modern, entre els segles XIII i XIX s'estructuraren tres senyories amb una llarga continuïtat des dels voltants del canvi de segle, enquadrat entre les dècades finals del XIV i les primeries del XV, fins a èpoques recents. Hom diria que el canvi dinàstic dibuixà un solc definitiu en la persistència dels llinatges medievals en aquestes terres. En aquest sentit, val a dir que en les nostres senyories no s'aprecia el ball característic de la desfilada de

¶ ² Com hem pogut comprovar, aquesta dualitat fisiogràfica i històrica es reflecteix fins i tot en la toponímia oficial que ha acabat incloent-hi la referència de les dues poblacions més importants —Bunyol i Xiva—, que es disputen una absurda capitalitat comarcal, que històricament han estat cap de sengles importants senyories i que, curiosament, romangueren reunides únicament sota el domini dels comtes d'Urgell en les dècades centrals del segle XIV. Sobre la composició i estructura de la comarca i alguns problemes relacionats amb la seua denominació hom pot consultar l'obra ja esmentada de Benito SANZ, *Chiva-Hoya de Buñol*, cit. Cal, tanmateix, assenyalar algunes aportacions més recents com ara els treballs del prof. Hermosilla Pla, de la Universitat de València, que ha dedicat una bona part de la seua tasca investigadora al nostre territori. Una monografia fonamental va ser dirigida per l'esmentat profes-

sor fa poc més d'una dècada. Veg. Jorge HERMOSILLA PLA (dir.), *La Hoya de Buñol-Chiva, estudio de una comarca con futuro*, València, Diputació de València, 1998. ¶ ³ Aquest subconjunt fou batejat com a «Piemont de Xiva» per Sançhis Guarner en apreciar una entitat singular en aquesta contrada de tradició vitivinícola que aplega els municipis de Xiva, Xest i Godelleta als quals s'afegiria Torís que generalment s'adscriu a la Ribera Alta. ¶ ⁴ Fem servir el terme *beneficiat* en un sentit purament comptable menystenint ací l'anàlisi dels efectes socioeconòmics i culturals del creixement urbanístic i demogràfic resultant de la descongestió de la metròpoli valenciana sobre la zona. Ara fa uns quants anys ens hi vam referir en un article «La mirada que atrapó el tiempo» publicat al llibre *Mora Yuste, el pintor de Chiva*, Óscar i Miguel Ángel MORA CORACHÁN (coords.), Chiva, Imp. Graphic-3, 2003, pp. 25-31.

llinatges esdevingut en molts altres indrets de la geografia medieval valenciana amb l'excepció del cas de la baronia de Xestalgar, que canvià de mans en diverses ocasions al llarg del segle XIII.⁵ En aquest mateix sentit, hom pot adduir també el cas de les fugaces intervencions de Roderic de Liçana i de l'orde de l'Hospital a la senyoria de Bunyol de la primera dècada després de la conquesta. Pel que sembla, Xiva romangué sota la senyoria dels Entença, que integraren a final del segle XIII el castrum de Xestalgar, des dels anys de la conquesta. Xest romangué invariablement sota el domini dels Peris d'Arenós i Bunyol fou senyorejat pels Ferrandis d'Íxer al llarg de la segona meitat de l'esmentat segle XIII amb les matisacions adés al·legades. Tot al llarg de bona part del segle XIV, els territoris dels *castra* de Xiva i Xestalgar i el de Bunyol constituïren el patrimoni valencià dels comtes d'Urgell arran del matrimoni entre l'hereva de Xiva i Xestalgar, Teresa d'Entença, i el senyor de Bunyol, l'infant Alfons, fill segon del rei Jaume el Just. Com és conegut, Alfons tingué també assignades altres rendes provinents del patrimoni reial a les Valls del Vinalopó: Elda, Novelda i Asp.

Així doncs, com a conseqüència o en sintonia amb el canvi dinàstic, van arribar modificacions importants i duradores de manera que la senyoria de Bunyol passà a mans del llinatge de juristes valencians dels Mercader des del 1425 fins al 1836. Un dels seus membres, Gaspar Mercader, fou investit amb la creació del títol que els ennobliria definitivament, el de comte de Bunyol, que fou instituït el 1604 pel rei Felip III. La baronia, que havia estat segrestada al darrer comte d'Urgell, fou entregada pel Magnànim a aquest llinatge de «savis en dret» instal·lats en la Batllia General de València i amb aspiracions d'ennobliment. La senyoria de Xiva pertangué a una branca de la potent família dels Montcada —després emparentats amb els Medinaceli— des del final del segle XIV, quan l'adquiriren en una operació de bescanvi feta amb el comte Pere —Pere I d'Urgell— fins al final de les senyories, i la baronia de Xest, que fou senyoria d'una branca dels Mercader de Bunyol, romangué en mans d'aquest llinatge predilecte al llarg també d'un extens període fins ben entrat el segle XIX. Totes tres senyories protagonitzaren sengles processos d'incorporació a la corona per tal d'espolsar-se el jou feudal que s'allargaren dècades interminables fins a les portes mateixes de la modernitat arrapant les restes d'un antic règim que no acabava mai de morir.⁶

¶⁵ Les febleses i la mobilitat dels patrimonis nobiliaris al País Valencià medieval han estat sovint destacades. Veg. Ferran GARCIA-OLIVER, *Terra de feudals*, València, Edicions Alfons el Magnànim-IVEI, 1991 i també Antoni FURIÓ i DIEGO, «Senyors i senyories al País Valencià al final de l'Edat Mitjana», *Revista d'Història Medieval*, 8 (1997), pp. 109-151. ¶⁶ Federico VERDET GÓMEZ, *El condado de Buñol*, Xiva, Rialla, 2001.

Del mateix autor *La Baronía de Chiva*, Xiva, 2000. També ha publicat diversos articles sobre el senyoriu de Xest a la Revista de Estudios Comarcales, IEC-HBCH i és co-autor del llibre de Mar SÁNCHEZ VERDUCH *et al.*, *Cheste y su historia*, València, Ayuntamiento de Cheste-Diputació de València, 2002. Recentment ha publicat també *Historia de Macastre*, Ayuntamiento de Macastre, (sense lloc), 2009.

El període que ara ens proposem representar amb aquest recull documental, tanmateix, representa un tram del passat que va reunir les senyories de Bunyol i Xiva, amb Xestalgar, sota la titularitat dels comtes d'Urgell i específicament de la branca comtal nascuda del pacte-compra signat entre el darrer Ermengol i el rei Jaume el Just, materialitzat pel casament d'una reneboda del vell comte infecund i el fill segon del monarca. L'acord va ser signat l'estiu de l'any 1314 i pocs mesos després es produïa el matrimoni que personificava l'inici de la nova branca comtal: la cerimònia s'esdevingué el 10 de novembre d'aquell mateix any a la catedral de Lleida. A més d'un munt de conseqüències polítiques, el matrimoni uní els destins de les nostres senyories ja que ella, l'hereva del comte, era Teresa d'Entença, una jove que heretà moltes altres possessions i també les baronies de Xiva i Xestalgar al regne valencià de son pare Gombau d'Entença.⁷ Ell, el fill segon del titular de la corona catalanoaragonesa, era l'infant Alfons per a qui, el pare, el rei, havia comprat quan era només un xiquet, la baronia de Bunyol. D'acord amb els termes del pacte, el primer fill del rei, l'infant Jaume, restava reservat a heretar la corona de manera que Alfons fou investit amb el comtat segons les minucioses previsions i especificacions de l'esmentat acord entre el comte i el rei. El vell i delejat comtat d'Urgell, amb el vescomtat d'Àger, s'incorporava ara a la corona, o als seus encontorns per a ser més precisos.

Així, com déiem, s'extingeixen els Peris d'Arenós de Xest al final del segle XIV en casar l'última dama d'aquesta branca del llinatge, Sança Peris d'Arenós, amb el comte de Prades;⁸ s'acaben els comtes d'Urgell a Xiva per haver venut la baronia el comte Pere, en una operació de bescanvi, a una branca dels Montcada el 1386 i, finalment, desapareixen també de la senyoria de Bunyol per la confiscació soferta pel comte Jaume (II)⁹ el Dissortat el 1413 arran de la seua rebel·lió envers la sentència de Casp que l'apartava de la corona front al preteinent castellà. De manera que l'entrada en el segle XV va constituir en aquestes terres una petita revolució dinàstica coincident amb la gran revolució dinàstica que suposà l'arribada dels Trastàmara al tron de la Corona d'Aragó.

No deixa de sorprendre que, malgrat la desfilada de llinatges importants, els historiadors, els cronistes i els escriptors hagen parat una atenció ben magra

¶ ⁷ De son pare rebé també la baronia de Mançanera en terres d'Aragó fregant la frontera valenciana a la qual corresponen alguns dels documents que incloem. ¶ ⁸ Aquesta Sança era filla de Gonçal Eximenis. Veg. El nostre treball «El linaje de Arenós y el señorío medieval de Cheste», *Revista de Estudios Comarcales*, 6 (2003), pp. 127-136. Veg. també el capítol corresponent al període medieval, del qual som responsables, al llibre abans esmentat de *Cheste y su historia*, cit. Sança d'Arenós fou una dama famosa en la cort

valenciana de l'època i una de les persones destinatàries de la dedicatòria del proemi en l'obra més coneguda de Francesc Eximenis. Veg. Francesc EIXIMENIS, *Lo llibre de les dones*, edició crítica a cura de F. Naccarato, Barcelona, Curial, 1981. ¶ ⁹ Fem servir aquesta numeració romana entre parèntesis quan cal distingir personatges confusibles per l'homonímia com a indicador d'ordre cronològic. Hi va haver dos comtes d'Urgell d'aquesta dinastia dits Jaume, com és ben conegut.

sobre aquestes terres de l'interior valencià. Per part nostra, en un article recent, ens vam ocupar de fer una escarrassida revisió dels treballs, articles i aportacions de diferent valor que s'han ocupat dels nostres territoris.¹⁰

LA COL·LECCIÓ DOCUMENTAL

Els textos que presentem tenen com a marc de referència geogràfic una zona del País Valencià actual a ponent de la ciutat de València i de la comarca de l'Horta, és a dir, la zona compresa entre els límits occidentals del contorn agrícola de la ciutat de València i les terres de l'esglaió oriental de la Meseta castellana, l'actual altiplà de Requena i Utiel del regne veí que fou incorporat al País Valencià a mitjan segle XIX. Es tracta d'un territori fins ara inexplorat i, per tant, pràcticament desconegut entre els estudis medievals del regne de València tot i que, no obstant això, ha atret tangencialment l'atenció del medievalisme valencià, que ha assenyalat alguns trets d'interés deduïts sovint a partir més aviat d'una intuïció i d'algunes, poques, evidències, que no d'un coneixement fonamentat. D'aquesta manera, els territoris occidentals de la *madina Balansiya* que corresponen en l'actualitat amb la comarca valenciana de la Foia de Bunyol-Xiva, així com altres territoris veïns en la Serrania del Túria (Xestalgar, Sot de Xera i Pedralba), la Ribera Alta del Xúquer (Torís i Montroi) o de les gorges del mateix Xúquer (Dosaigües, Cortes de Pallars i Xirell) manquen d'un estudi relatiu al seu paper en aquell procés de construcció del nou regne.

La present col·lecció documental correspon a una selecció dels textos més representatius dels que vam fer servir en la realització de la nostra tesi doctoral llegida el 16 de gener de 2015 en la Universitat de València.¹¹ La tesi, «Les senyories valencianes dels comtes d'Urgell. Les baronies de Bunyol, Xiva i Xestalgar entre el 1238 i el 1327. Renda i jurisdicció», és un estudi d'unes senyories fins ara desconegudes i que vam poder dur a terme gràcies a l'exploració feta en la sèrie «*Infantis Alfonsi*» entre els registres corresponents al regnat de Jaume II custodiats a l'Arxiu Reial de la Corona d'Aragó a Barcelona. Serà, doncs, aquesta la principal font documental que nodrirà aquest recull. El recull inclou també un grapat de documents provinents dels principals arxius valencians que contenen documentació medieval, com ara l'Arxiu de la Catedral de València o

¶¹⁰ Manel PASTOR i MADALENA, «*La Suïza Valenciana en la historiografia de la comarca*», *Revista de Estudios Comarcales*, 8 (2006), pp. 7-10. ¶¹¹ Manel PASTOR i MADALENA, *Les senyories valencianes dels comtes d'Urgell. Les baronies de Bunyol, Xiva i Xestalgar entre el 1238 i el 1327. Renda i jurisdicció*, tesi doctoral inèdita,

València, Universitat de València, 2015. Disponible en la xarxa: <<http://roderic.uv.es/handle/10550/41762>>. Tesi dirigida pels catedràtics Flocel Sabaté i Curull (UDL) i Enric Guinot Rodríguez (UV) que fou llegida el 16 de gener del 2015 i obtingué la qualificació d'Excel·lent «cum laude».

l'Arxiu del Regne de València. Uns pocs havien estat editats amb anterioritat tot i que hem decidit aportar la nostra pròpia versió en l'edició d'aquests documents.

Es tracta d'una aportació singularitzada pel fet de representar un conjunt emés des d'una senyoria laica; un tipus de documentació ben escassa en el context del naixement dels espais feudals al voltant de la creació del regne valencià entre la segona meitat del segle XIII i els primers decennis del segle XIV. Prou conegut és el fet de la desaparició de bona part dels arxius senyorials. Evidentment la pervivència de la nostra base documental s'esdevé d'un fet no gens ordinaris: la senyoria d'aquestes terres estigué en mans d'un fill del rei d'Aragó la qual cosa permeté que trobara acollida als arxius de la corona.

Tot i que el nostre estudi es va concentrar en un període més concret d'acord amb el gruix dels texts que oferia l'esmentada sèrie arxivística que delimitem entre el 1314 i el 1327 i que s'adiu al govern efectiu de l'infant Alfons, futur rei Alfons el Benigne, sobre les baronies de Bunyol, Xiva i Xestalgar, vam tractar també d'esbrinar els períodes anterior i posterior. Ens va interessar especialment la trajectòria senyorial des dels anys de la conquesta catalanoaragonesa impulsada per Jaume I en el segon terç del segle XIII. L'any 1314 es van produir dos esdeveniments simultanis: per una banda l'infant assolia la majoria d'edat, circumstància que li permeté d'agafar les regnes d'una baronia que son pare, el rei Jaume II, va adquirir el 1304 per al seu segon nat quan era només un nen petit i, per una altra, el jove Alfons, es va casar amb Teresa d'Entença, hereva d'un patrimoni de senyories ampli i divers i entre elles, a banda del cobejat comtat d'Urgell que enfilava definitivament els encortons de la corona, les baronies de Xiva i Xestalgar que havia tingut son pare, Gombau d'Entença. Els nous comtes d'Urgell, Alfons i Teresa, posseïren així les tres baronies fins a la mort de Teresa el 1327. Totes tres, junt amb altres territoris foren heretats pel fill comú, el nou comte Jaume I d'Urgell, que aleshores era també un nen petit de manera que son pare, Alfons, ja rei, administrà les senyories fins a la seua majoria d'edat.

Aquesta selecció de documents volem que pugua representar diferents aspectes entre la diversitat temàtica que vam abordar en la nostra tesi doctoral. La presentació, l'hem organitzada seguint un ordre cronològic. D'acord amb aquest criteri editem per una banda tots els texts poblacionals per la seua especial transcendència tot i que alguns d'ells han estat publicats parcialment amb anterioritat. Incorporarem noves còpies que hem pogut localitzar que ens han permés de puntualitzar alguns aspectes que havien estat erròniament interpretats pel mal estat de conservació de les còpies fins ara conegudes i afegim també la carta pobla medieval de Xestalgar del 1284 que era desconeguda i que ja vam publicar per la nostra part fa uns pocs anys en el treball d'investigació corresponent a l'obtenció del DEA.¹²

¶¹² Manel PASTOR i MADALENA, *El Cartulari de Xestalgar. Memòria escrita d'un senyoriu valencià*, Barcelona, Fundació Noguera, 2004.

Veurem també alguns documents que considerem semblantment significatius com són els nomenaments dels oficials senyorials, així com d'altres relatius als diferents espais de conflictivitat interinstitucional, territorial o de significació criminal derivats de la convivència que comunament conclouen amb la imposició de sancions o la seua remissió parcial o total. La recaptació de rendes i la imposició d'exaccions diverses es veuran també representades, així com la donació de rendes o heretats als col·laboradors i afectes al poder senyorial.

Els registres que recullen les disposicions dels infants Alfons i Teresa comencen a la fi del 1314 arran del seu matrimoni. Abasten els documents un període d'una dotzena d'anys, exactament fins al 1327, una data closa per la mort de la infanta pocs dies abans que el seu marit, l'infant, heretés la corona i trameetés el patrimoni al nou comte, l'encara massa petit, fill segon del matrimoni, el comte Jaume (I) d'Urgell com ja hem explicat.

Tot i amb això, la nostra recerca a l'Arxiu Reial s'havia de completar amb altres documents dels períodes anterior i posterior ja que en el primer cas, els anys transcorreguts entre la compra de la senyoria de Bunyol i el casament dels infants, des de la fi del 1304 fins al mes de novembre del 1314, la intervenció directa del rei i també de la reina permetia intuir l'interés que podia tenir el fet de regirar els documents reials d'aquell període. Malauradament les senyories dels Entença, Xiva i Xestalgar, no ens han llegat documentació pròpia o no l'hem sabuda trobar. Amb prou feines hem pogut localitzar quatre petges mal comptades entre la documentació reial que contenen disposicions relatives al patrimoni baronial dels Entença que meresqueren ser ressenyades per la cancelleria d'un monarca avesat a intervenir en el recorregut de les principals nissagues i patrimonis senyorials.

Els registres del rei Jaume II corresponents al període 1304-1314 els vam regirar pacientment i ens han aportat informacions d'un gran interès. Molt rellevant ha estat l'anàlisi dels dos registres conservats de la reina Blanca (els núm. 289 i núm. 290 del regnat de Jaume II), que va administrar la baronia de Bunyol des del 1306 fins a la seua mort en la tardor del 1310.

El volum de la documentació disponible augmentava de manera destacada i encara ens vam llançar a revisar un bon nombre dels registres corresponents als primers anys del regnat d'Alfons, el nostre infant i comte d'Urgell investit amb la corona catalanoaragonesa, ja que el nou comte que heretà les senyories de Bunyol, Xiva i Xestalgar, era, com dèiem, encara massa petit i el rei administrava el patrimoni de l'hereu del comtat.

NORMES DE TRANSCRIPCIÓ

1. L'ús de majúscules i minúscules s'ha regularitzat.
2. Hem fet servir majúscula en el cas del «Nos» majestàtic en texts llatins i la forma amb accent «nós» en textos en català i aragonés.
3. Hem reduït les consonants inicials dobles i mantingut les interiors de paraula.
4. Els interlineats, els hem restituïts al text tot fent constar en nota a peu la ubicació a l'original.
5. Els passatges de difícil lectura deduïts pel context, els de lectura dubtosa o que manquen al text original per oblit del copista apareixen entre claudàtors []. Els que no hem sabut restituir pel mal estat dels documents apareixen entre claudàtors amb punts suspensius: [...] on tres punts suspensius representen l'espai estimat d'una paraula o un fragment de paraula.
6. Hem indicat entre parèntesis els «(sic)» i les representacions gràfiques dels signes notariais, senyorials o reials amb la corresponent especificació (senyal reial o comtal/signe notarial/†). Amb la indicació «(en blanc)» representem un espai preparat per a contenir un *signum* no realitzat.
7. Els passatges cancel·lats als documents s'indiquen en nota a peu.
8. En els textos llatins s'ha regularitzat l'ús de la «u» i de la «v», a l'igual que el de la «i» i la «j». En allò referent a «c» i «t» davant de «i», s'ha optat per emprar preferentment la «c». Fem constar, però, l'exempció contemplada amb l'onomàstica escrupolosament respectada sense adaptacions llevat l'ús de majúscules i la reunió de dos components onomàstics com ara «Castronovo» en lloc de «Castro Novo».
9. Hem tractat de resoldre la diversitat observada en les realitzacions escripturàries de les consonants dobles normalitzant-les d'acord amb el tractament clàssic com ara: *Comitimus/comittimus>committimus* o *comisis>commissis*.
10. Les unitats monetàries s'han catalanitzat en els documents en romanç: sous per *solidos*, lliures per *libras*. S'ha actuat d'igual manera amb el numeral *millia*, substituït per mil.
11. Hem indicat el canvi de full únicament en els documents llargs afegint una barra vertical seguida entre claudàtors de la xifra de la numeració i la precisió si es tracta del recto o el verso així: ||^{12r}
12. La *iussio* que sempre apareix anotada al final del text justificat a la dreta l'hem transcrita al final del nostre text en un paràgraf independent.
13. Hem desfet les aglutinacions afegint un punt volat «·» en els textos llatins i també als textos en romanç llevat el cas que permeteren la substitució per l'ús de l'apòstrof. Hem regularitzat a la normativa catalana actual el tractament dels pronoms enclítics fent ús del guionet i els apòstrofs en els textos en català.

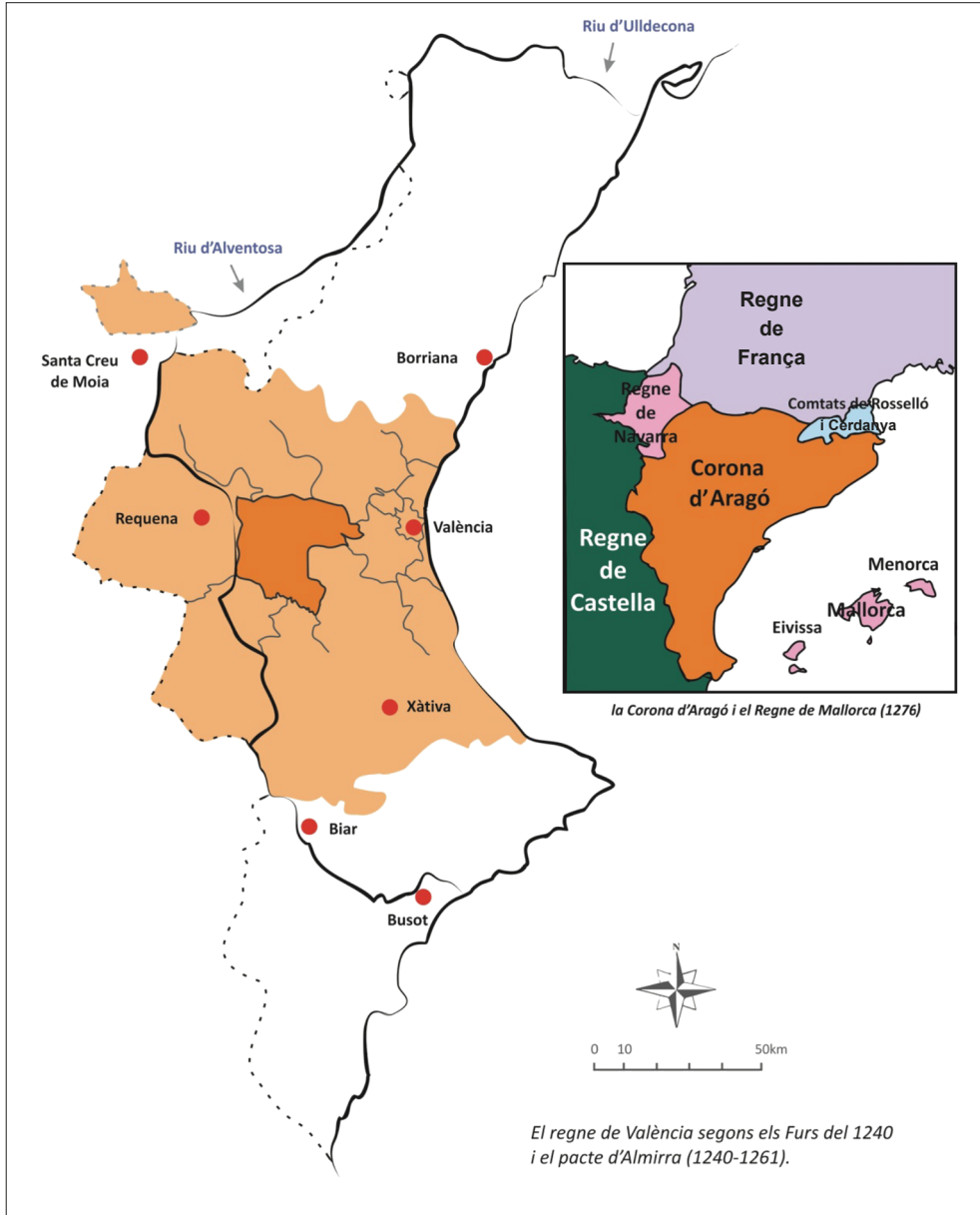
ABREVIATURES

- ACA Arxiu de la Corona d'Aragó, Barcelona
ACV Arxiu de la Catedral de València, València
BC Biblioteca de Catalunya, Barcelona
CPG Enric GUINOT RODRÍGUEZ, *Cartes de poblament medievals valencianes*, Generalitat Valenciana, 1991
CR Cancelleria Reial
doc. document
IEC-HBCH Instituto de Estudios Comarcales Hoya de Buñol-Chiva
ms. manuscrit
n. número
perg. pergamí
s.b. sous de Barcelona
s. sous valencians
r *recto*
v *vuelto*

MAPES*

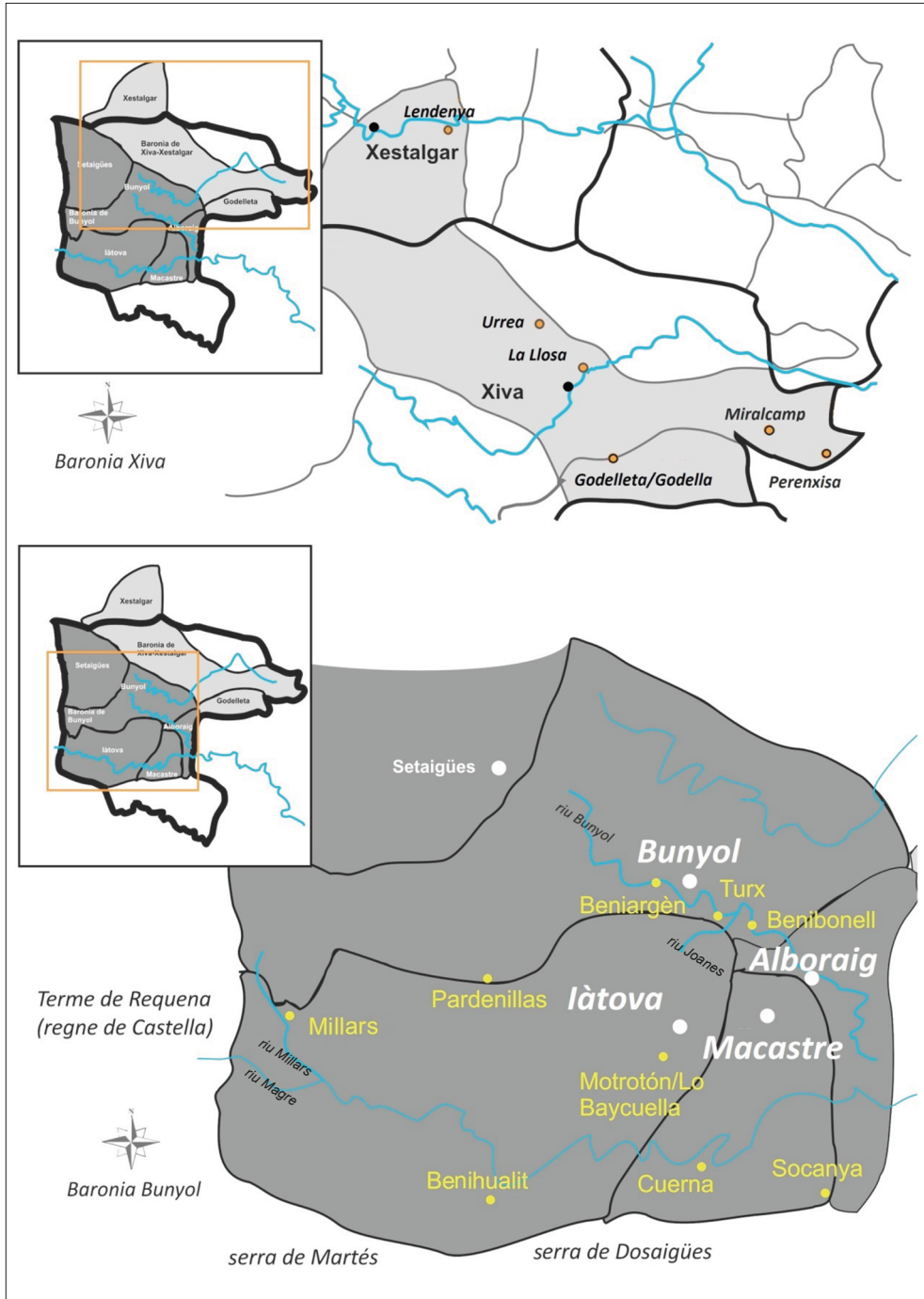
MAPA 1

Les baronies de Bunyol, Xiva i Xestalgar en la Corona d'Aragó

* Elaboració pròpia en col·laboració amb Beatriz Marín a partir del mapa publicat per Enric GUINOT en la seua obra *Els límits del Regne. El procés de formació territorial del País Valencià medieval*, València, Institució Alfons el Magnànim, 1995, p. 30.

MAPA 4
Localització dels llocs poblats

*R*_{egests}

1.

1238, juny 18. Setge de València.

Jaume I fa donació de l'alqueria de Xestalgar a Rodrigo Ortiz i als seus successors.

2.

1241, desembre 5. (Sense lloc.)

El bisbe de València, Ferrer de Pallarés, i el capítol de la Seu signen amb Berenguer d'Entença un acord de repartiment del delme relatiu a Xiva i als seus termes.

3.

1260, octubre 6. València.

Acord sobre la venda del delme de Bunyol i Riba-roja signat entre el bisbe de València, Andreu d'Albalat, i el capítol de la Seu i el senyor dels llocs i termes respectius, Pere Ferrandis d'Íxer. El bisbe i el capítol es reserven, però, el delme dels cristians quan n'hi haja i el delme dels ramats excepte el terç per raó de la milícia. La donació es fa per una sola vida.

4.

1275, abril 15. Lleida.

Jaume I confirma la possessió de Torís a Teresa Gombau, filla de Gombau d'Entença.

5.

1280, maig 11. València.

Pere el Gran constitueix Berenguer de Conques com a procurador especial per demanar al jutge Pere de Costa els documents refets que s'havien perdut on constaven els drets del domini i la potestat reial relatius al castell, vila i terme de Xiva.

6.

1281, juny 15. València.

Pere el Gran ordena a l'alfaquí i al batlle de València que prohibisquen l'obtenció de sal a Xelva i Xiva i els seus termes i en altres llocs del regne.

7.

1284, desembre 27. Alcosser.

Carta de poblament de Xestalgar atorgada per Sança Roís de Varea, vídua d'Artal de Huerto i senyora del lloc.

8.

1286, abril 8. València.

Martí Roís de Foces/Martín Ruiz de Foces, senyor de Xestalgar, i Jaspert de Botonac, bisbe de València, que juntament amb el capítol de la seu valenciana és senyor de Xulella, procedeixen a l'amollonament de la frontera comuna.

9.

1289, març 2. Saragossa.

Alfons el Liberal ordena al justícia de València que impedisca que els homes de Xiva siguen empenyorats per haver-se oposat al rescat d'un home del lloc capturat pels de Requena il·legalment.

10.

1289, octubre 20. Montsó.

Alfons el Liberal atorga protecció i guiatge als mercaders provinents del regne de Castella que vinguen al regne de València i al d'Aragó. Ordena també que siguen protegits quan tornen a Castella i que hauran de passar necessàriament per Bunyol i Xiva i podran tornar a les seues terres amb productes, tot pagant les corresponents lleudes i peatges, excepte els que estiguen prohibits.

11.

1295, juny 30. València.

Martí Roís de Foces i la seua dona, Eva d'Entença, venen a Jaume II el castell i la vila de Xestalgar per 50.000 sous de València.

12.

1296, agost 20. València.

Jaume II ven la senyoria de Xestalgar i les seues alqueries i llocs a Bernat Guillem d'Entença, representat pel seu procurador, Sanç de Laçano, alcaid de Xiva, per 50.000 sous, rebent 30.000 sous i la senyoria d'Alfondeguilla pel valor restant.

13.

1298, maig 18. Barcelona.

Jaume II ordena al seu procurador en el regne de València, Jaume de Xèrica, que faça respectar el dret al·legat pels homes de Xestalgar a la seua possessió del Camp de Farsiterg.

14.

1303, desembre 9. València.

Jaume II escriu al batlle i als jurats i justícia de Xiva i els ordena entregar al procurador seu al regne de València els béns indegudament confiscats a un musulmà que pretenia dur a Castella una certa quantitat de safrà i altres béns prohibits, ja que no era competència seua sinó de l'oficial reial.

15.

1304, maig 12. Osca.

Jaume II comunica al justícia, als jurats i als prohoms de València que, per demanda de Gombau d'Entença, havia enfranquit els habitants de Xiva del pagament de lleuda, peatge, portatge, mesura del pes, passatge, ribatge i altres. També ho fa saber al batlle general del regne de València, Bernat de Libià.

16.

1304, novembre 28. València.

Jaume II, a petició de Gombau d'Entença, concedeix la celebració d'un mercat setmanal a Xiva i ofereix protecció als participants.

17.

1304, desembre 21. València.

Jaume II fa donació dels territoris de Bunyol i Macastre i els llocs de Setaigües, Alboraig, Iàtova i Motroton al seu fill l'infant Alfons.

18.

1305, juny 12. Barcelona.

Jaume II, comunica al batlle general del regne de València i als oficials encomanats de les coses vedades que ha autoritzat Guillem Serrà, fill de Jaumina de Canelles, dama de la reina Blanca, per traure fora del regne cent senalles de pregunta.

19.

1305, setembre 4. Barcelona.

Jaume II ordena al seu tresorer Pere de Boïl que, dels diners demanats a les aljames musulmanes de València, liquide un deute contret amb Enric de Quintavall, entregant-li els 10.000 sous que mancaven dels 20.000 sous que li eren deguts inicialment.

20.

1305, desembre 23. Saragossa.

Jaume II ordena al seu procurador al regne de València que entregue a l'alcaid de Macastre, Garcia Lop de Roda, els 1.000 sous que li són deguts per la tinença del castell, malgrat el fet que les rendes del lloc són retingudes per Sanç de Loris per un deute de l'anterior propietari de la senyoria, Pere Ferrandis (II).

21.

1308, gener 20. València.

La reina Blanca confirma un privilegi de Jaume I de juny del 1254 que perdona els musulmans de Bunyol i els renova les condicions de poblament que hi tenien fins aquell moment.

22.

1308, gener 22. València.

La reina Blanca confirma el privilegi signat el 10 d'abril del 1300 pel seu antecessor en la baronia, Pere Ferrandis d'Íxer (II), senyor de Bunyol, que atenia les queixes de l'aljama al voltant de diversos aspectes relacionats amb les condicions del poblament.

23.

1308, gener 29. València.

La reina Blanca confirma el document poblacional atorgat el 29 de juliol del 1266 per Pere Ferrandis, fill i lloctinent de Jaume I al regne de València, a l'aljama musulmana procedent del castell de Bes, a qui assigna les seues alqueries de Iàtova, Millares, Turx, Cuerna, Pardeyllas i la Bacolla, que pertanyen al terme de Bunyol.

24.

1308, febrer 3. València.

La reina Blanca, estén una nova carta de poblament en condicions semblants a les de la primitiva als musulmans del terme del castell de Macastre perquè l'havien perduda com a conseqüència de la guerra.

25.

1308, febrer 5. València.

La reina Blanca comunica al seu batlle general al regne de València, Ponç de Soler, i a l'alcaid de Bunyol que han de respectar la franquícia de la prestació de la sofrà reconeguda a un musulmà del lloc per l'anterior posseïdor de la senyoria, Pere Ferrandis d'Íxer (II).

26.

1308, febrer 5. València.

La reina Blanca confirma una donació d'unes terres a Bunyol feta per Pere Ferrandis d'Íxer (I) en l'any 1275.

27.

1308, març 13, València.

La reina Blanca confirma una disposició de Jaume II del dia anterior ordenant als musulmans de la Foia de Bunyol el pagament de les primícies al rector de Bunyol.

28.

1308, maig 25. València.

Jaume II ordena al batlle general de la reina al regne de València, Ponç de Soler, i als alcaids de Bunyol i Macastre que obliguen els habitants a entregar les primícies als rectors de les esglésies que el bisbe haurà de proveir convenientment.

29.

1308, desembre 25. València.

La reina Blanca nomena Mahomat Taraçoni com a alamí de Bunyol.

30.

1309, març 16. Barcelona.

La reina Blanca ordena al seu batlle general al regne de València, Enric de Quintavall, que revise i resolga sobre la provisió i el manteniment de les fortaleses de Bunyol, Macastre, Madrona i Gallinera i dels altres llocs sota la seua jurisdicció habitats per musulmans.

31.

1309, abril 3. Barcelona.

La reina Blanca ordena al seu batlle general, Enric de Quintavall, que entregue els 500 sous del violari que té assignat Jaumina de Canelles al seu fill Guillem Serrà que acompanya el rei al setge d'Almeria.

32.

1309, maig 11. Barcelona.

Jaume II dona instruccions al seu batlle general al regne de València, Bernat d'Esplugues, perquè procedisca conjuntament amb el batlle de la reina, Enric de Quintavall, amb prudència en relació amb l'exacció demanada per a la campanya d'Almeria a les aljames perquè s'hi han revoltat.

33.

1309, juny 7. Barcelona.

La reina Blanca ordena al seu batlle general al regne de València, Enric de Quintavall, que col·labore amb el batlle del rei, Bernat d'Esplugues, en la recaptació del subsidi ordenat pel monarca per a la campanya d'Almeria encara que haurà de procedir amb precaució per l'ambient revoltat de les seues aljames.

34.

1309, octubre 26. Setge d'Almeria.

La reina Blanca ordena al seu batlle general que execute sense dilació la sentència de mort dictada pel jutge reial Guillem de Jàfer recaiguda sobre Sanç Esquerdo, que havia assassinat el batlle de Setaigües, Pere Calders.

35.

1310, febrer 7. València.

Jaume II encomana la tinença i custòdia de les cases i la fortalesa de Macastre al ciutadà de València Jaume Soguer, que percebrà 300 sous anuals, 4 cafissos de forment i 4 de panís i l'exploració de la taverna del lloc.

36.

1310, octubre 6. Barcelona.

La reina Blanca demana al seu batlle general, Enric de Quintavall, que intervinga i castigue severament un musulmà de Bunyol que es va resistir, armat, a la seua detenció per un oficial senyorial i encara, després d'haver estat alliberat sota fiança, va assassinar un monjo de Santa Maria del Puig de València al terme de Requena.

37.

1310, octubre 29. Barcelona.

Anotació que recull la confirmació de Jaume II feta en favor de Guiu de Xanesveres sobre la tinença del castell de Bunyol, que exercia en nom de la reina, que ha traspassat recentment. Li reconeix també el dret a percebre 3.000 sous en concepte de retinença tal com abans percebia.

38.

1312, setembre 22. Barcelona.

Jaume II retreu a l'alcaid de Bunyol, Guiu de Xanesveres, la intromissió en les competències del batlle, ja que havia alliberat sota fiança un musulmà de Bunyol condemnat per adulteri, ignorant l'ordre d'empresonar-lo al castell.

39.

1313, març 12. Montblanc.

Jaume II ordena al batlle general del regne de València, Bernat d'Esplugues, que faça endreçar el molí de Setaigües i impedisca al batlle del lloc exigir als veïns el pagament de la molta del gra, ja que es veuen obligats de moldre a Bunyol i paguen així dues moltures.

40.

1313, desembre 18. València.

Jaume II ordena a l'alcaid de Xest la restitució dels béns confiscats a uns pastors de Xiva i de Mançanera que havien estat assaltats per musulmans de Xest amb la complicitat de l'esmentat alcaid, a qui ordena comparéixer immediatament davant la cúria del rei.

41.

1314, març 1. València.

Jaume II absol Saurina, una dona de Setaigües, de les acusacions que havien estat contra ella formulades al voltant d'una suposada col·laboració en l'assassinat del batlle de Setaigües, Pere Calders.

42.

1314, novembre 11. Lleida.

Cartes nupcials entre l'infant Alfons, fill segon de Jaume II, i Teresa d'Entença.

43.

1314, novembre 12. Lleida.

Jaume II ordena al vicegerent de la procuració, Bernat de Cruïlles, de detenir provisionalment les investigacions obertes pel batlle general del regne de València, Bernat d'Esplugues, al voltant dels crims comesos per l'alcaid de Xiva i un grup de musulmans del lloc a Bunyol, pels quals fets també havia resultat nafrat un saig de la procuració.

44.

1314, novembre 15. Balaguer.

L'infant Alfons nomena Bernat Vidal batlle de Xiva i dels seus termes amb el salari acostumat.

45.

1315, febrer 8. Lleida.

L'infant Alfons nomena el seu camarlenc, Guillem Serrà, com a alcaid i batlle de Xiva i el seu terme.

46.

1315, febrer 9. Lleida.

L'infant Alfons mana al batlle de Xiva executar una ordre seua per la qual havia donat a Berenguer Anglés, de l'escrivania del rei, 10 jovades de terra al lloc de Miralcamp, en el terme de Xiva, tal com havia ordenat al seu antecessor en el càrrec, que havia mort sense haver-ne formalitzat l'entrega.

47.

1315, març 8. Balaguer.

Els infants Alfons i Teresa entreguen un heretament situat al pla de Miralcamp, en el terme de Xiva, a l'escrivà del rei Berenguer Anglés.

48.

1315, març 15. Balaguer.

L'infant Alfons nomena Enric de Quintavall com a batlle general seu en relació amb els béns que posseeix al regne de València.

49.

1315, abril 1. Balaguer.

L'infant Alfons recorda que el rei ha ordenat a Guiu de Xanesveres, alcaid del castell de Bunyol, entregar la fortalesa i que preste a l'infant jurament d'homenatge, i al batlle reial Bernat d'Esplugues que no s'entremetés en la percepció de les rendes. L'infant insisteix ara al batlle del rei al regne de València que permeta rebre les rendes de Bunyol a Enric de Quintavall, a qui ha nomenat batlle general seu.

50.

1315, abril 23. Manresa.

L'infant Alfons nomena Jaume de Castellnou com a batlle de Bunyol i els seus termes.

51.

1315, maig 1. Moià.

L'infant Alfons constitueix Enric de Quintavall com a procurador seu als llocs que posseeix al regne de València.

52.

1315, maig 13. Barcelona.

L'infant Alfons nomena Jaume Soguer com a alcaid de Macastre. Li assigna com a salari 300 sous anuals i 4 cafissos de blat i 4 de panís, i li cedeix la taverna del lloc.

53.

1315, maig 29. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que impedisca conrear terres del terme de Setaigües a persones que no hi tinguen la seua residència.

54.

1315, juny 12. Barcelona.

L'infant Alfons constitueix una procura especial en favor d'Enric de Quintavall perquè intervinga en procediments judicials que atenen al senyor.

55.

1315, octubre 1. Barcelona.

L'infant Alfons, a prec de Pere de Ribes, de la casa de la infanta Teresa, nomena Jaume de Ribes al cap de l'escrivania de Xiva, Bunyol i la Foia i també de Setaigües.

56.

1316, maig 1. Tarragona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador Enric de Quintavall que comprove i certifique si la confecció d'albarans i el salari corresponent corresponia al batlle, Guillem Serrà, que havia reclamat ja que la comanda de l'escrivania feta a Jaume de Ribes hi incloïa també aquesta feina.

57.

1316, maig 15. Alcolea de Cinca.

L'infant Alfons assigna una retribució de 1.000 sous anuals pel seu ofici de procurador a Enric de Quintavall.

58.

1316, octubre 13. Alcolea de Cinca.

L'infant Alfons ordena al seu batlle i alcaid de Xiva, Guillem Serrà, que aculla i defense Pere Martí, blanquer de València, que ha estat expulsat de la ciutat per un conflicte.

59.

1316, novembre 20. Saragossa.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, i als batlles dels seus llocs al regne de València que responguen de les rendes davant de Francesc de Ferriol a qui ha constituït en dispenser seu.

60.

1316, desembre 31. Alcolea de Cinca.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que entregue a l'alamí de Xiva una jovada de terra en la zona en disputa entre Bunyol i Xiva.

61.

1317, maig 30. Lleida.

L'infant Alfons comunica al seu procurador la reducció d'un terç de la sanció de 200 sous imposada a un musulmà de Xiva que havia encobert un robatori del fill de l'alamí del lloc.

62.

1317, juny 3. Lleida.

L'infant Alfons comunica al seu procurador que ha rebaixat la tercera part de la pena de 300 sous imposada a dos germans musulmans de Godelleta que tingueren una brega amb un musulmà de Bunyol.

63.

1317, juny 3. Lleida.

L'infant Alfons comunica al seu procurador, Enric de Quintavall, la reducció de 2.000 sous dels 5.000 sous inicialment demanats en concepte de quèstia als seus homes de Bunyol.

64.

1317, juny 12. Lleida.

L'infant Alfons ordena al seu justícia de Xiva, Bernat Pellicer, que restituisca els béns corresponents al seu dot reclamats per una vídua del lloc i la protegisca en el seu dret.

65.

1317, juliol 15. Balaguer.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, que atenga la queixa dels veïns de Setaigües que, per manca d'aigua al molí seu, es veuen obligats a fer servir el molí de Bunyol i el batlle els obliga a satisfer dues vegades la molta.

66.

1317, juliol 28. Lleida.

L'infant Alfons requereix del seu procurador Enric de Quintavall l'entrega urgent dels 3.000 sous que exigeix als homes de Bunyol després d'haver-los rebaixat la demanda inicial de 5.000 sous i, si encarca no els ha recaptats, els haurà d'entregar al porter de l'infant del seu particular peculi.

67.

1317, desembre 29. València.

L'infant Alfons canvia per una sanció de 50 sous la condemna de 200 assots a una parella de musulmans de Bunyol que els havia estat imposada per haver mantingut relacions sexuals abans del matrimoni.

68.

1317, desembre 31. València.

L'infant Alfons nomena Abraham Ambexar com a alamí de Iàtova.

69.

1318, gener 2. València.

L'infant Alfons entrega unes terres a Macastre a l'alcaid del lloc, Jaume Soguer.

70.

1318, gener 2. València.

L'infant Alfons concedeix a Jaume Soguer, alcaid de Macastre, unes terres que inclouen una vinya anomenada la Carrasca en el terme d'aquell lloc.

71.

1318, gener 15. Gandia.

L'infant Alfons mana al seu procurador que no s'entremeta en relació amb la comissió feta al noble Ot de Montcada per tal d'executar l'alamí de Xiva i altres musulmans d'aquest lloc i també altres de Bunyol, així com en la comanda feta al dispenser Francesc de Ferriol que haurà de fer-se càrrec dels béns a ells confiscats.

72.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons confirma la carta de poblament de Setaigües atorgada el 17 de novembre del 1260 per Berenguela Fernández i el seu fill Pere Ferrandis, fill també de Jaume I, senyors ambdós de la baronia de Bunyol.

73.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons confirma el document de Bernat Guillem d'Entença del 1303 pel qual atorga carta pobla als cristians que habitaven el terme castral de Xiva.

74.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons confirma el privilegi signat per Pere Ferrandis (I) en l'any 1297 i que havia estat anteriorment confirmat per la reina Blanca el 1308 sobre la prohibició del joc de daus.

75.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons confirma el privilegi emés el 1304 per Gombau d'Entença modificant algunes condicions del poblament als musulmans de la vila de Xiva i de les alqueries del seu terme: Godelleta, Xestagar i Perenxisa.

76.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons revoca el nomenament de Jaume de Ribes al cap de l'escrivania de Xiva i l'entrega a l'antic titular, Martín Gil de Peralta, que ha reclamat fent valdre el nomenament que en favor seu havia fet l'antic senyor de Xiva, Bernat Guillem d'Entença, en l'any 1293.

77.

1318, febrer 26. València.

L'infant Alfons dona al seu porter, Pere de Rocafort, unes terres a Bunyol amb un cens de 10 sous anuals.

78.

1318, febrer 26. València.

L'infant Alfons confirma l'adquisició feta el 1305 per l'alamí de Bunyol de la vall de Taybone dins del terme de Bunyol al seu anterior posseïdor, Guillem Pérez d'Argedes.

79.

1318, febrer 27. València.

L'infant Alfons fa donació al seu batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou, de l'heretat de Benibonell i del secà de Forata al terme de Bunyol, tot imposant un cens de 20 sous anuals.

80.

1318, febrer, 27. València.

L'infant Alfons ordena a l'alcaid de Xiva, Guillem Serrà, que torne uns animals o rescabale els carnisers de València a qui els havien estat empenyorats.

81.

1318, març 1. València.

Jaume II comunica als seus oficials les franquícies que ha reconegut als habitants de Bunyol, Setaigües, Macastre, Iàtova i Alboraiç.

82.

1318, abril 18. Castelló de Farfanya.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que faça respectar les franquícies reconegudes a Bernat Dalmau pel lloc del Castellar, en el terme de Xiva, els homes de la qual li obligaven a contribuir per la peita i altres exaccions.

83.

1318, abril 18. Castelló de Farfanya.

L'infant Alfons tramet al batlle seu de Bunyol, Jaume de Castellnou, ordres relatives a la necessitat d'estendre a les aljames de la Foia unes cartes de franquícia que ha otorgat el rei. Atén també una queixa relativa als musulmans de Torís que entren als termes de la Foia per collir grana sense permís i, finalment, li dona ordre d'entregar una carta per a Jaume de Xèrica.

84.

1318, abril 19. Castelló de Farfanya.

L'infant Alfon, que ha rebut súpriques dels justícia i els jurats de Xiva, ordena a Jaume Claver, lloctinent de l'alcaid del lloc, que investigue al voltant dels deutes de l'alamí que ha estat executat cremat i ordena també al seu dispenser, Francesc de Ferriol, que les faça efectives.

85.

1318, abril 19. Castelló de Farfanya.

L'infant Alfons ordena al batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou, que exigisca el quint de les collites que els musulmans de Iàtova fan en terres de Bunyol i Macastre.

86.

1318, juny 8. Castelló de Farfanya.

Teresa d'Entença, esposa de l'infant Alfons i comtessa d'Urgell, ratifica la delimitació dels termes dels castells de Xiva i Xest realitzada per Jaume II per sentència pronunciada en el palau reial de València el 7 de gener del 1318.

87.

1318, juliol 15. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, que investigue els danys ocasionats en els molins de Xiva com a conseqüència dels aldarulls provocats per l'execució de l'alamí i altres musulmans del lloc que han perjudicat l'arrendador dels artefactes.

88.

1318, juliol 23. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, que atenga les queixes dels homes de Setaigües respecte de l'escrivà del lloc, Jaume de Ribes, i el rector de la seua església.

89.

1318, juliol 23. Barcelona.

L'infant Alfons comunica al dispenser seu, Francesc de Ferriol, la remissió del pagament del cens anual corresponent a una vinya de Setaigües en mans de Sanç Lop de Falces.

90.

1318, juliol 23. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, que no obligue als musulmans de Bunyol a pagar els 600 sous anuals que reclama el rector del lloc en concepte de primícies fins que no arriben a un acord l'infant i el bisbe o sentencie el jutge que hi ha nomenat, Pere de Vilarrasa.

91.

1319, abril 9. Barcelona.

L'infant Alfons ordena la remissió de l'import de l'arrendament del molí de Macastre pels perjudicis soferts per l'arrendatari, Açmet Algarbí, musulmà de Bunyol, per la sequera i altres problemes.

92.

1319, desembre 28. Tarragona.

L'infant Alfons comunica al seu jurisperit Jaume d'Arters la queixa rebuda de l'antic justícia de Setaigües perquè li ha estat atribuït un assassinat amb una acusació falsa i amb testimonis també falsos contra els quals haurà de procedir.

93.

1320, gener 24. Lleida.

L'infant Alfons atén la queixa dels seus homes de Setaigües i ordena al jutge Jaume d'Arters que deixi de causar greuges i empenyorar els béns dels habitants del lloc.

94.

1320, gener 24. Lleida.

L'infant Alfons, atenent les queixes de la universitat de Setaigües, ordena al lloctinent de l'alcaid del castell de Bunyol, Pere de Sentdomí, que no interferisca en les competències del justícia d'aquell lloc.

95.

1320, gener 24. Lleida.

L'infant Alfons ordena la intervenció del seu procurador per detindre les discòrdies esteses per Xiva i Bunyol per Ferrer Sunyer de Camarasa arran dels conflictes suscitats a Setaigües.

96.

1320, abril 19. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al procurador que facilite els interrogatoris i pague les despeses per tal d'agilitzar el procés obert contra el batlle de Bunyol.

97.

1320, maig 11. Montblanc.

L'infant Alfons exigeix al seu procurador, Enric de Quintavall, que pague les despeses de les investigacions obertes sobre el batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou, perquè no s'hi produïsquen retardaments.

98.

1320, juny 13. Lleida.

L'infant Alfons indica als arrendadors de les rendes de Xiva que han de respondre davant el dispenser de la infanta Teresa, Pere de Ribes, a qui ha assignat la percepció d'aquelles rendes.

99.

1320, setembre 2. Saragossa.

L'infant Alfons demana informació al procurador seu, Enric de Quintavall, sobre les persones que estiguen sent perseguïdes per oficials del rei i es troben dins de les seues baronies de Xiva i Bunyol. Els haurà de permetre residir-hi mentre resol definitivament, encara que vigilarà que no hi cerque recer cap altre fugitiu.

100.

1320, setembre 3. Saragossa.

L'infant Alfons encarrega al jutge Guillem de Jàfer que investigue i castigue severament els culpables de l'atac armat sofert per un capellà de Toledo i la seua família que travessaven el terme de Xiva, d'acord amb la denúncia de Joan, arquebisbe de Toledo i germà de l'infant. Els agressors hi van matar un membre del seguici.

101.

1321, gener 8. Osca.

L'infant Alfons comunica al batlle i als homes de Bunyol i la Foia que ha assignat a la infanta les rendes de la baronia, encara que es reserva la percepció de quèsties i la imposició de penes en assumptes criminals que no siguen substituïts per penes pecuniàries. La infanta podrà posar-hi els seus propis oficials de manera que el batlle cessa en el seu ofici.

102.

1321, març 17. Lleida.

L'infant Alfons autoritza el seu porter Miquel Peris de Calataiud que pugui comprar terres dels musulmans a Xiva, que conrearà en condicions de franquícia.

103.

1322, gener 8, Tortosa.

Jaume II ordena a l'alcaid de Xàtiva que entregue a l'infant Alfons un musulmà seu de la Foia de Bunyol que hi havia capturat fugint cap a Granada.

104.

1322, febrer 8. València.

L'infant Alfons encomana al jutge de València Jaume d'Arters que resolga el conflicte entre un ciutadà de València que havia heretat alguns béns en el terme de Xiva que han estat ocupats indegudament.

105.

1322, març 9. Terol.

L'infant Alfons regula el consum de sal de les salines de Xiva i Xestalgar per part dels seus vassalls.

106.

1322, octubre 15. València.

L'infant Alfons encomana al seu nou procurador, Guillem de Manresa, que resolga definitivament la investigació sobre el batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou.

107.

1322, octubre 29. València.

L'infant Alfons escriu al cadí de València i li demana que acudisca a Bunyol per tal d'investigar un greu conflicte derivat d'un probable abús exercit pel cadí d'aquest lloc.

108.

1322, novembre 4. València.

L'infant Alfons renova a Pere d'Aliaga, habitant de Torrent, el permís que havia atorgat a son pare l'anterior senyor de Xiva, Bernat Guillem d'Entença, per a extraure llenya i espart del terme de Xiva on té casa i ofereix protecció especial per part del rei i de l'infant a ell i a la seua família.

109.

1322, novembre 11. València.

L'infant Alfons ordena a l'alamí de Bunyol reclutar 100 homes d'armes per a la campanya de Sardenya.

110.

1322, novembre 26 (o 27). València.

L'infant Alfons tramet al seu procurador, Guillem de Manresa, la decisió seua d'atendre la queixa rebuda del rector de Bunyol per l'oposició dels musulmans a entregar-li les primícies de les terres que conreen malgrat una resolució anterior del rei que els hi obligava.

111.

1323, febrer 9. Saragossa.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Guillem de Manresa, que, fetes les comprovacions, procedisca al pagament de certs deutes de l'alamí de Xiva que havia estat executat.

112.

1323, març 14. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Guillem de Manresa, que no obligue els musulmans de Bunyol i la Foia a entregar les primícies que reclama el rector.

113.

1323, març 18. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que protegisca l'alamí de Bunyol que havia estat acusat de cometre adulteri amb la dona d'Azmet, barber del lloc, ja que després d'haver estat absolt pel cadí d'Elx l'agreuja barber ha resolt de recórrer.

114.

1323, maig 22. Portfangós.

L'infant Alfons comunica a l'alcaid de Xiva i altres oficials seus la remissió de la pena de 200 assots imposada a un musulmà del lloc que havia atacat una dona.

115.

1323, maig 25. Portfangós.

L'infant absol de tots els càrrecs al seu antic batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou.

116.

1323, maig 26. Portfangós.

L'infant ordena al seu procurador, Guillem de Manresa, que allibere el béns confiscats a Joan Escolar.

117.

1323, maig 28. Portfangós.

L'infant Alfons ordena a Guillem de Manresa, procurador a les baronies de Bunyol i Xiva, que els musulmans de Xiva que adquireixen heretats dels cristians s'han de comprometre a fer front als mateixos drets a què estan obligats per altres terres seues.

118.

1324, juny 5. Setge de Càller.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que desistisca de la seua iniciativa de proveir amb ballesters i armes el castell de Xiva. Per una altra banda li ordena també que tinga en consideració l'exempció del pagament de l'herbatge que havia reconegut als ramats del seu conseller Pere de Boil. Finalment li adverteix fermament que pague l'assignació corresponent a Guillem Serrà per la batllia i l'alcaidia de Xiva i un violari assignat a la mare d'aquest oficial sobre les rendes del lloc.

119.

1324, agost 21. Barcelona.

L'infant Alfons nomena Guillem de Manresa com a col·lector general de totes les seues rendes del comtat d'Urgell, vescomtat d'Àger i dels llocs que té als regnes d'Aragó i València.

120.

1324, setembre 18. Barcelona.

L'infant Alfons demana informació al seu procurador al voltant dels litigis oberts amb els Ferrandis d'Íxer en relació a les primícies de la baronia de Bunyol.

121.

1325, febrer 12. València.

L'infant Alfons nomena Mahomat Taraçoni com a cadí de Bunyol i de la Foia, de la vall d'Ellda, de Novelda i Asp.

122.

1325, febrer 28. Bunyol.

L'infant Alfons retreu al seu procurador l'incompliment de la seua anterior ordre de tornar els béns confiscats a certs habitants de Setaigües i li exigeix que explique la negativa i procedisca a desemparrar els béns sense cap retardament.

123.

1325, febrer 28. Bunyol.

L'infant Alfons demana al seu pare, Jaume II, que notifique als arrendadors de les rendes de Xiva que les terres que un musulmà del lloc ha adquirit de cristians estan sotmeses únicament al pagament de delme i primícia i no al quint que paguen els musulmans.

124.

1325, febrer 28. Bunyol.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que procedisca a resoldre de manera sumària els conflictes que enfronten dos veïns de Xiva.

125.

1325, març 6. València.

L'infant Alfons, junt amb la infanta Teresa, reconeix el préstec de 73.000 sous rebut del seu conseller, Bernat de Libià, per a la campanya de Sardenya que es comprometen de tornar en vuit mesos junt amb una altra quantitat que li deu el rei. Els infants empenyoren al creditor com a garantia el castell de Xiva, els habitants del qual li hauran de prestar l'homenatge degut.

126.

1325, març 20. València.

L'infant Alfons ordena als arrendadors del drets de Xiva que respecten el dret dels musulmans a tributar com els cristians del lloc per les terres que hagen adquirit d'aquests.

127.

1325, abril 29. València.

L'infant Alfons ordena el pagament acordat amb Bernat de Libià de 3.000 sous barcelonesos per haver retardat la recuperació del *castrum* de Xiva a ell empenyorat.

128.

1325, maig 6. Xelva.

L'infant Alfons mana a l'alcaid de Bunyol que retenga dels béns d'un musulmà del lloc els diners necessaris per tal de satisfer un deute seu que reclama un musulmà de Xelva per valor de 266 sous.

129.

1326, desembre 31. Terol.

La infanta Teresa ordena al seu procurador que modifiqui el curs de les aigües del riu Guadaluviar a Xestalgar per tal de posar en regadiu algunes heretats que després haurà d'entregar a cens amb cinc anys de franquícia inicial.

130.

1327, novembre 28. Montblanc.

Alfons el Benigne ordena al seu batlle general al regne de València que no interferisca en la recaptació de les rendes de Xiva i Bunyol, ja que romanen empenyorades en mans del bisbe de València. Haurà, tanmateix, d'intervindre en cas que foren arrendades.

131.

1329, març 29. València.

Alfons el Benigne confirma una donació anterior de la seua esposa, Teresa d'Entença, al porter reial Guillem de Pertusa, de certa quantitat de forment carregada sobre les rendes de Bunyol i la Foia.

132.

1329, maig 3. València.

Alfons el Benigne autoritza a la universitat de Xiva la modificació d'un camí públic els límits del qual havien estat alterats per causa d'una construcció en un lloc denominat el Prat, en el terme d'aquesta localitat.

133.

1329, maig 3. València.

Alfons el Benigne reconeix a l'aljama musulmana de Xiva la possibilitat de comprar pa i vi lliurement.

134.

1329, maig 11. València.

Alfons el Benigne ordena el cessament de les persecucions i tortures imposades als musulmans de Xiva, a qui els serà respectada la vigència de la *Sunna* tal com hom fa amb els de Bunyol.

135.

1329, juny 17. València.

Alfons el Benigne confirma un document seu atorgat a favor de la seua parenta *Castallone*, esposa de Manuel d'Entença, pel qual assignava a les rendes de Xiva el llegat testamentari deixat a ella per la infanta Teresa.

136.

1329, juliol 4. València.

Alfons el Benigne revoca el nomenament fet al seu porter, Ramon de Besalú, a qui havia encomanat la tinença i batllia de Xestalgar, ja que correspon la facultat de fer-ho als marmessors dels testaments dels Entença que administren les rendes dels llocs de Mançanera i Xestalgar i n'hi tenen la potestat.

137.

1329, setembre 13. València.

Alfons el Benigne recorda als seus oficials de Macastre i a l'alamí del lloc l'obligació d'entregar a Guillem de Pertusa els 10 cafissos de blat que cada any té concedits i que hauran de portar a la seua casa a València.

138.

1329, setembre 15. València.

Alfons el Benigne comunica a Guillem Jornet, marmessor testamentari de la seua esposa, Teresa d'Entença, una ordre donada a l'alcaid de Xiva, Guillem Serrà, per indemnitzar l'arrendador del molí de Xiva i Godelleta perjudicat per la negativa dels propietaris dels masos a fer ús del molí com establien les condicions de l'arrendament.

139.

1329, setembre 17. València.

Alfons el Benigne fa donació a l'alamí i cadí de Bunyol d'un solar junt a la mesquita del lloc, i unes terres en el Fresnal, anomenades Bibnet, en el terme de Bunyol on li autoritza l'edificació de cases.

140.

1329, octubre 24. València.

Alfons el Benigne ordena la col·laboració en la resolució d'un conflicte de termes entre el de la ciutat de València i els corresponents de Xiva, Perenxisa i Godelleta d'acord amb el que havia acordat amb els jurats i prohoms de la ciutat en la cort general que s'hi celebrava.

141.

1329, desembre 23. València.

Alfons el Benigne tramet al seu alcaid de Bunyol, Berenguer Gomir, les ordres perquè atenga i resolga els efectes de les greus inundacions que han afectat els habitants del lloc i els musulmans que hi havien arribat per poblar la zona.

142.

1330, novembre 11. València.

Alfons el Benigne autoritza a Enric de Quintavall la conducció de les aigües sobrants del mas del Prat i del barranc de Pudies i altres barrancs, per regar el seu mas de lo Castellar, en el terme de Xiva i que puga exigir una contribució proporcional als camperols de Miralcamp o d'altres que se'n pogueren beneficiar.

143.

1331, gener 11. València.

Alfons el Benigne ordena al seu batlle general al regne de València que arrende les rendes de Xestalgar al membre de la seua cambra, Francesc Vigorós, pel mateix preu que hi hagen oferit uns altres proposants.

144.

1332, desembre 11. València.

Alfons el Benigne redueix a la meitat els 3.000 sous de quèstia que anualment han d'entregar els musulmans de Bunyol i de la Foia per la situació de pobresa i les males collites relacionades amb la sequera patida.

145.

1333, agost 18. Monestir de Poblet.

Alfons el Benigne encarrega al seu batlle general al regne de València, Guillem Serrà, que li envie algunes fruites.

146.

1333, setembre 18. Lleida.

Alfons el Benigne fa donació del mer imperi de Xiva al seu fill Jaume, comte d'Urgell, tal com l'havia rebut del seu pare, el rei Jaume II. Jaume d'Urgell havia rebut la baronia pel testament de la seua mare, la infanta Teresa d'Entença, els antecessors de la qual i antics senyors de Xiva, no hi exerciren aquella jurisdicció.

147.

1334, febrer 21. València.

Alfons el Benigne confirma una sentència pronunciada per Pelegrí de Montagut sobre un plet de límits dels termes de Bunyol i Dosaigües que es disputaven la possessió de terres al Mas de Socanya (Maçil Çucaina) i a la Foia Gualí (Foya de Benihaulit).

148.

1335, abril 6. València.

Alfons el Benigne comunica al seu fill Jaume, nou comte d'Urgell, la decisió d'assignar les rendes de Bunyol a la reparació de les fortaleses de Bunyol, Macastre i Setaigües.

149.

1336, agost 27. València.

Pere el Cerimoniós confirma un privilegi atorgat per Jaume II el 1298 a favor de Gombau d'Entença perquè els homes seus de Xiva i Xestalgar puguen vendre la sal de les salines d'ambdós llocs lliurement.

150.

1344, maig 14. Peralada.

Testament de l'infant Jaume, comte d'Urgell i fill segon d'Alfons el Benigne i de la infanta Teresa d'Entença. És també senyor, entre altres, de les baronies de Bunyol, Xiva i Xestalgar i hi institueix hereu universal el seu fill Pere.

*D*ocumentació

1.

1238, juny 18. Setge de València.

Jaume I fa donació de l'alqueria de Xestalgar a Rodrigo Ortiz i als seus successors.

BC, ms. 2067, f. 13r.¹

Edicions:

Pastor i Madalena, Manel, *El cartulari de Xestalgar: memòria escrita d'un senyoriu valencià*, Barcelona, Fundació Noguera, 2004, doc. núm. 1.

TEXT

Carta de donació feta per lo senyor rey en Jacme a'n Rodrigo Ortiz e als seus de la alqueria de Xestalgar.²

Noverint universi quod nos Iacobus, Dei gracia rex Aragonum et regni Maioricarum, comes Barchinone et Urgelli et dominus Montispesulani, per Nos et omnes successores nostros, damus et concedimus, per hereditatem propriam, francham et liberam, vobis, Roderico Ortiz et vestre posteritati sive progeniei, imperpetuum, alqueream de Gestalgar iuxta Xullella cum pratis, pascuis, erbis, aquiis, lignis, furnis et molendinis, terris, terminis, introitibus, exitibus et suis pertinenciis universis a celo in abissum, ad habendum, tenendum, possidendum, expletandum, et ad dandum, vendendum, impignorandum, alienandum et ad omnes vestras vestrorumque voluntates³ et cuicumque volueritis perpetuo faciendas, exceptis clericis et iuribus religiosis.

Datum in obsidione Valencie, quatuordecim kalendas iulii era millesima CC^a LXX^a sexta.

¶¹ *Cartulari de l'Alqueria de Xestalgar*, Biblioteca de Catalunya (Barcelona), ms. 2067.

¶² A l'original encapçala el text a tall de títol. ¶³ Precedit de *voluntates*, expuntuat.

Sig(senyal reial)num Iacobi, Dei gracia regis Aragonum et regni Maioricarum, comitis Barchinone et Urgelli et domini Montispesulani.

Huius rei⁴ testes sunt: Ferrandus, infans Aragonum, Guillelmus de Montechateno, Raymundus⁵ de Liçana, Petrus Corneli, Guillelmus Romei.

Sig(signe notarial)num Guillemoni scribe qui, mandato domini regis pro domino Berengario, Barchinone episcopo cancellario suo, hanc cartam scribi fecit loco, die et era prefixis.

2.

1241, desembre 5. (Sense lloc.).

El bisbe de València, Ferrer de Pallarés, i el capítol de la Seu signen amb Berenguer d'Entença un acord de repartiment del delme relatiu a Xiva i als seus termes.

ACV, Pergamins, perg. núm. 1084.

TEXT

In Christi nomine. Pateat universis quod Nos, Ferrarius, miseracione divina episcopus Valencie, et totum capitulum Valencie, habito diligenti consilio et tractatu et consideratis terre condicionibus et circumstanciis universis, quia ius percipiendi decimas quod in laicum cadere non potest dare non possumus, per Nos et omnes successores nostros, damus et concedimus vobis, Berengario de Entenza et successoribus vestris, imperpetuum, beneficium et in feudum, terciam partem fructuum decime a nobis recipiende in castro quod vocatur Xiva et in terminis et pertinenciis suis seu in aliis locis que habetis in episcopatu Valencie vel in antea, Deo dante, in episcopatu nostro habebitis, et duas reliquas nobis et ecclesie nostre libere retinemus. Et est sciendum quod decima predicta debet deduci non tantum de decima set de omnibus que vos habebitis a sarracenis illius castri aliquo iusto vel consueto modo sive hoc habueritis ex consuetudine sarracenorum seu christianorum, qualibet fraude et dolo exclusis. Si vero contigerit quod predictum castrum popularetur de christianis, deducatur fideliter decima de castro supradicto et suorum terminorum et pertinenciarum de omnibus decimabilibus (sic) blado, scilicet, vino et oleo et molendinis et furnis et aliis omnibus terre et arborum fructibus et ceteris omnibus de quibus decima dari debet, eciam de animalibus, caseis et lana. De qua decima fiant tres partes: unam quarum vos habeatis, per manus baiuli nostri, in feudum perpetuum et nos, libere, duas partes.

Insuper retinemus corpora meschitarum et cimiteria et, ad opus capellani ibidem pro tempore servientis, domum et ortum competens et quod, ex tunc ex quo a christianis populatum fuerit, recipiat capellanus parochialis a nobis instituendus primicias et alia sicut in episcopatu Valencie recipient ceteri capellani. Predictam autem terciam partem decime,

¶⁴ Segueix cancel·lat: *sunt*.

¶⁵ La lectura és molt clara encara que deu tractar-se de *Rodericus*.

ut superius dictum est, damus et concedimus vobis et vestris in beneficium perpetuum et in feudum tali pacto et condicione, ut predicta habeatis et teneatis, per nos et ecclesiam, in beneficium et in feudum, sicut melius potest dici et intelligi, ad vestrum vestrorumque profectum et sitis inde nostri fideles et legales vassalli et defensores et ecclesie nostre, et teneamini facere, pro hiis, fidelitatem et hommagium nobis et successoribus nostris et hoc idem successoribus nostris, successores vestri, facere teneantur.

Et Nos, Berengarius de Entenza predictus, supradicta omnia universa et singula libenti animo amplectentes, concedimus et approbamus supradicta omnia sub condicionibus supradictis, faciendo vobis et ecclesie hommagium et fidelitatem pro omnibus supradictis. Damus, insuper, vobis, domine episcopi, pro omnibus possessionibus quondam ad meschitas pertinentibus, unam iovatam seu parliatam francham et liberam in predicto castro in secano et intelligatur ab anno (sic) veterē⁶ sicut in terris veteribus.

Actum est hoc nonas decembris anno Domini M^o CC^o XL° primo.

Sig(†)num Ferrari, episcopi Valencie et prepositi Tarrachone. Sig(†)num Arnaldi Piquarii, sacriste Valencie. Ego Iohannes Capelles, canonicus Valencie, subscribo.

Sig(†)num Berengarii de Entenza, qui hoc firmat et laudat et firmari a testibus rogat. Sig(†)num Gombaldi de Entenza. Sig(†)num Petri Ferriz. Sig(†)num Huxova Alamani. Sig(†)num Martini Periz de Loriz, testium.

Guillelmus Gaucerandi, publicus notarius Valencie, (signe notarial) hec scribi fecit die et anno prefixis.

Sig(†)num magistri Martini, archidiaconi Valencie.

3.

1260, octubre 6. València.

Acord sobre la venda del delme de Bunyol i Riba-roja signat entre el bisbe de València Andreu d'Albalt i el capítol de la Seu amb el senyor dels llocs i termes respectius, Pere Ferrandis d'Íxer. El bisbe i el capítol es reserven, però, el delme dels cristians quan n'hi haja i el delme dels ramats excepte el terç per raó de la milícia. La donació es fa per una sola vida.

ACV, Còdexs, ms. 399, perg. 2370.

TEXT

Composicio facta cum domino Petro Ferrandiç, super decima de Buynol et Ribaroya.⁷

Noverint⁸ universi quod Nos, frater Andreas, divina miseracione episcopus Valencie, et totum capitulum eiusdem, credentes condicionem ecclesie Valencie propter hoc facere meliorem, habito super hoc, inter nos, diligenti consilio et tractatu, per nos et successores nostros, vendimus vobis, Petro Ferandi (sic), filio incliti regis Aragonum, omnibus diebus

¶⁶ Al ms. *ad anno* seguit de *vet* signe abreviatu final 3. ¶⁷ Encapçala el text a tall de títol.

¶⁸ Al marge esquerre: *per censuram ecclesie vel secularem*.

vite vestre, tantum omnes fructus decimarum que ecclesia valentina habet, percipit, habere et percipere debet in Bugnol et in suis terminis, et in Ribarroga et in suis terminis, a sarracenis dictorum locorum, tantum precio trecentorum solidorum regalium Valencie, quos nobis, vel cui mandaverimus, solvatis in pace, annis singulis, in festo Natalis Domini. Retinemus tamen decimam omnium christianorum qui ibi habitant vel de cetero habitabunt et decimam omnium animalium que ibi pepererint, de qua vos debetis percipere terciam partem ratione milicie. Post dies vero vestros, volumus quod dicta decima omnium fructuum et animalium nobis et successoribus nostris plenarie revertatur, quia ex tunc non intendimus eam vendere. Insuper, retinemus et volumus quod, nisi solveritis nobis, vel cui mandaverimus, dictos denarios, annis singulis, in dicto festo, possimus Nos, auctoritate nostra, pignorare et omnes bestias vestras in Valencia vel alibi ubi eas invenerimus et omnia bona vestra, et distringere vos et bona vestra per censuram ecclesiasticam vel secularem aut per utramque, et vos non defendatis ea nec defendi ab aliquo faciatis. Ad hec autem, ego, dictus Petrus Ferandi (sic), per me et omnes meos, dictam decimam dictorum locorum a vobis, venerabili domino episcopo valentino et capitulo eiusdem, omnibus diebus vite mee, precio trecentorum solidorum solvere in pace, ut superius dictum est, obligando ad hec me et omnia bona mea ubique. Et laudo, aprobo et concedo omnia universa et singula supradicta, promittens observare et in aliquo non contravenire per me nec per aliquam interpositam personam.

Quod est actum Valencie, II° nonas octobris anno Domini M^o CC^o sexagesimo. Sig(†)num fratris Andree, episcopi antedicti, qui hoc laudo et firmo. Sig(†)num Petri Ferrandi predicti, qui hoc firmo.

Testes sunt inde: Petrus Roderici de Corella Guillelmus de Porciano et Arnaldus de Romanino.

Sig(signo notarial)num Arnaldi de Iacca, publici notarii Valencie, qui hoc scripsit de notulis Guillelmi de Iacca, notarii Valencie quondam patris sui, die, loco et anno superius assignatis.

4.

1275, abril 15. Lleida.

Jaume I confirma la possessió de Torís a Teresa Gombau, filla de Gombau d'Entença.

ACA, CR, reg. núm. 20, f. 240r.

TEXT

Per⁹ Nos et nostros, recognoscimus et confitemur in rei veritate vobis dompne Taresie Gombaldi, filie Gombaldi de Entenza quondam, et uxori Petri Ferrandis, filii nostri, quod Nos olim dedimus dicto patri vestro suis imperpetuum castrum de Toris situm in regno Valencie

¶ ⁹ Encapçala un text afegit per dues mans posteriors. La primera *Donacio castri de Torres*

seguida d'una molt més tardana que afegeix *in regno Valencie*.

quod vos et dictus maritus vester posidetis hodie et tenetis. Et, secundum quod, ex parte vestra coram nobis propositum et dictum fuit, vos instrumentum donacionis quam dicto patri vestro feceramus de dicto castro non potestis modo aliquo invenire, cum asseritur ad instanciam et supplicacionem vestram, Nos, Iacobus, Dei gracia rex predictus, per Nos et nostros, cum presenti carta perpetuo valitura, laudamus et donamus noviter et concedimus ac confirmamus vobis, dicte dompne Taresie Gombaldi et vestris, imperpetuum, castrum de Torís predictum, cum terminis suis omnibus, sicut affrontat cum termino de Buynol et cum termino de Amacasta et cum termino de Amontroy et cum termino de Xiva, ita videlicet, ut vos et vestri et quem vel quos volueritis, vos et vestri¹⁰ habeatis, teneatis et possideatis dictum castrum cum afrontacionibus et pertenenciis ac terminis suis omnibus, heremis et populatis, et cum aquis, lignis et pascuis ac erbatico, et cum hominibus et mulieribus, tam christianis quam sarracenis, ibi habitantibus et habitaturis, exercitibus et cavalcatis ac redempcionibus eorundem, et cum redditibus, exitibus et proventibus, questiis, ademprivis, çofris et almagramis, monetatico ac aliis redditibus et iuribus vestris omnibus ad vos in dicto castro et terminis suis seu ad ipsum castrum spectantibus seu debentibus spectare, et cum introitibus et exitibus suis, et melioramentis factis et faciendi, et cum omnibus [eciam] et singulis que Nos in eo castro, dum nostrum erat, habebamus seu habere poteramus aut debebamus qualibet racione, et ad dandum, vendendum, impignorandum ac alienandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde vobis et quibus volueritis vos seu vestri penitus perpetuo franche et libere faciendas sine aliqua nostra et nostrorum retencione prout vos et predicti pater et maritus vester ipsum castrum usque hodie tenuistis sicut melius et utilius dici et scribi potest ad vestrum et vestrorum bonum et sincerum intellectum. Mandantes, et cetera.

Datum Ilerde, XVII° kalendas madii anno Domini M^o CC^o LXX° quinto.

5.

1280, maig 11. València.

Pere el Gran constitueix Berenguer de Conques com a procurador especial per demanar al jutge Pere de Costa els documents refets que s'havien perdut on constaven els drets del domini i la potestat reial relatiu al castell, vila i terme de Xiva.

ACA, CR, reg. núm. 48, f. 18v.

TEXT

Nos, Petrus, et cetera, facimus et ordinamus atque constituimus certum et specialem procuratorem nostrum vos, Berengarium de Conches, ad petendum coram Petro Coste, iudice nostro regni Valencie, reparacionem fieri illius iussi seu instrumentorum iurium ac domini et potestatis, que omnia Nos habemus et habere debemus in castro et villa ac terminis de

¶¹⁰ Sic, repetit el subjecte.

Chiva, regni prefati Valencie, quod instrumentum in veritate est perditum, ita quod nos illud habere nec invenire possumus ullo modo. Dantes et concedentes vobis in predicta petitione reparacionis iussorum seu instrumentorum predictorum plenarie locum nostrum, et quod possitis, loco nostri, subire et iuramentum et omnia alia facere quod nos facere possemus ullo modo, promittentes habere ratum, et cetera.

Data Valencie, V^o idus madii.¹¹

Simul Petro de Costa.

6.

1281, juny 15. València.

Pere el Gran ordena a l'alfaquí i al batlle de València que prohibisquen l'obtenció de sal a Xelva i Xiva i els seus termes i en altres llocs del regne.

ACA, CR, reg. núm. 49, f. 115r.

TEXT

Fideli alfaquino nostro [Yuse et] baiulo Valencie, salutem et gratiam. Noveritis Nos intellexisse¹² quod in Xelva et in Xiva et terminis suis fit sal in nostrum periudicium et eiam contra forum Valencie. Quare, mandamus et dicimus vobis quatenus, visis presentibus, prohibeatis istud ex parte nostra et prohiberi faciatis in predictis locis et aliis regni Valencie. Volentes quod, ab illis qui contra fecerint et dicto sale usi fuerint, penam per nos impositam super hoc faciatis, sine remedio aliquo, extorquere.

Datum Valencie, XVII° kalendas iulii.

Raimundus Escorne.

7.

1284, desembre 27. Alcosser.

Carta de poblament de Xestalgar atorgada per Sança Roís de Varea, vídua d'Artal de Huerto i senyora del lloc.

BC, ms. 2067, ff. 15v-17r.

Edicions:

Pastor i Madalena, M., *El cartulari de Xestalgar...*, cit., doc. núm. 5.

¶¹¹ Prenem l'any del document anterior en el registre de la cancelleria.

¶¹² Precedit cancel·lat d'*intelleximus*.

TEXT

Carta de la població de Xestalgar.¹³

V.¹⁴ Conoscan todos presentes e por venir como yo dona Sanxa Roíç de Vecaya,¹⁵ muyler que fue al honrado don Artal de Vuerto,¹⁶ veendo et entendendo que muytas contentas s'esdevenen entre senyores et vassallos¹⁷ algunas vezes ac verso del senyor ab los vassallos algunas vezes a tuerto del senyor o de sos vassallos¹⁸ o per alcaydes que demandan más algunas vezes que no manda ell senyor e cerquan achaquins e yo, por toller varalla e contenta e duptanta, a pregarias de tota l'aljama de Chestalgar e a suplicación d'els, quiero e mando a don Guillem de Montanyana, capellán mío, que scriva todas las cosas que l'aljama de Chestalgar deven fer al senyor e han usado de fer e que las especifique totas cadaunas por sí aquesta. Et otrosí que y¹⁹ meta e scriva todas las libertas que yo lis fago e atorgo por²⁰ mi e por los míos.

Porque²¹ yo he entendido e trobado de verdat que en todo el río de Guadalaviar negún senyor no prende el terç del dieçmo de sos vassallos de ren que ellos cuyllan, por esto, yo, dita dona Sanxa Ruiç, a pregarias de la avantdita aljama lexo et defenesco por mi e por los míos el terç del dieçmo a sempre a la aljama de Xestalgar, sacado el terç del deçmo de las cabanas el qual retengo por al senyor sots tal condició e covinença lexo el terç del deçmo: que los moros mesuren e contenen tot el pan o lino o otras cosas a una man d'entró que tot sea contado o mesurado, dando como y tocará al senyor so²² part aluego, e de la part que fincará al moro que pague la deçma e la primicia segunt que y tocará al vispe ni al capellán de Xulella, retinando sí el moro por assí el terç que'l lexa el senyor.

Encara²³ quiero e mando e atorgo por mí e por los míos que los moros puedan comprar e vendre tot l'albar sacada e per sacar e las vinyas plantadas e por²⁴ plantar entre ellos, no deffazendo cabomasso, en la qual vendida que ellos farán me retengo fadiga e el deçmo de los dineros que y darán al senyor.

Quiero²⁵ e atorgo que'l primer fruyto que haurán en lo campo que novellamentre sacarán o plantarán que los aya el moro quitio e que no do ren al senyor. Encara²⁶ quiero e mando e atorgo que los moros de Xestalgar puedan²⁷ créxer en la vega ¶^{16r} quanto ellos créxer hi podrán a totas partes vuertos d'ermos o ramblas segunt que ellos que ben verán ni que proveyto sea e el senyor d'est

¶¹³ A l'original encapçala el text a tall de títol.

¶¹⁴ Al marge esquerre. ¶¹⁵ Creiem que per error del copista hi cal cercar *Vareya*. ¶¹⁶ Al ms. «duerto». ¶¹⁷ *vassallos*, al ms. «vassallors». ¶¹⁸ *vassallos*, al ms. «vassallors». ¶¹⁹ Precedit de *que ye* cancel·lat. ¶²⁰ Ací *por*, desenvolupat, està sobreescrit sobre la mateixa preposició reduïda *per/por*

que apareix cancel·lada. ¶²¹ Al marge esquerre, per mà posterior: *primer capítol, del terz (sic) del delme*. ¶²² *Sic*, per *sa*. ¶²³ Al marge esquerre: *II* indicant el capítol segon. ¶²⁴ *Sic: por* desenvolupat. ¶²⁵ Al marge esquerre: *III* indicant el capítol tercer. ¶²⁶ Al marge esquerre: *IIII* indicant el capítol quart. ¶²⁷ *puedan*, al ms. «puuedan».

dia adelant por est acreximent ni meyllora que ellos hi farán no lis cresca la peyta de los dineros ne las puveda²⁸ suguiar nunca e la meyllora el acreximento que el moro hi fará que sea del moro e el senyor que no la'l parta ni la'l puveda²⁹ tóller.

Encara queremos que los moros de Xestalg ar puedan laurar e estaliar per tot el término, sacado en Lo Pinar, e tota ren que el moro estaliara que sea suyo dando al senyor su setén.

Estas³⁰ son las rendas e los usages que dan e han usado de dar l'aljama de Xestalg al senyor:

Primeramentre³¹ dan de peyta .CC. e .XL. e cinco sueldos³² e tres dineros con el campo que fo del Calafat que ne Mahomat Galip[...]r no fo soguiat e contámoslo por³³ quatre taúlas de rambla.³⁴

Ítem³⁵ dan de la Vega, de las vinyas e de los vuertos el quinto de todo lo que y cullirán e de garrofas el quinto los vuertos e las vinyas segunt qué valria el quinto, alfaracéyalas el alcayt con l'alamí e con los viellos.

Ítem³⁶ dan de Landeyna los qui allá querrán star el sisén e si star no y queren que den el quinto al senyor. Ítem³⁷ dan de Collalbar el setén.

Ítem³⁸ el forno e el molino atréudalos³⁹ el senyor el primer dia de janero por quanto ell más porá e han li a moler el pan e a cozer a menos de molnura e de puxa que non da el senyor.

Ítem⁴⁰ dan de cada cassada cinco peons o cinquéen dinero por peón. Et si el senyor ovisse menester más peons an li a d'ajudar a este precio cinquéen dinero.

Ítem⁴¹ dan en janero, de cada cassada, una gallina e una espaella, o dan per gallina .VI. dineros o per espaella quatre dineros qual quire que el senyor querrá e si ell, senyor, ha mester gallinas deuen la'l dar per .VI. dineros e crabrito⁴² per .XVIII. dineros e si menos val que se'n avinga con el moro segunt que porá valer el cabrito.

Ítem⁴³ dan de cabres⁴⁴ e de colmenas doblen dinero de la cabeça o de la colmena.

Ítem⁴⁵ dan los ballesteros e los caçadores al senyor el deçmo de la caça e dan por cervo .VIII. dineros e por cerva .III. dineros.

Ítem⁴⁶ dan alforra de cada persona .I. almut de paniç en janero tota persona que aya de dos anyos adalant.

¶²⁸ *puveda*, al ms. «puueda». ¶²⁹ *puveda*, al ms. «puueda». ¶³⁰ Al marge esquerre, per mà posterior: *rendes e cofres del senyor*. ¶³¹ Al marge dret: *peyta ordinària, pàgasse en gener*. ¶³² *sueldos*, al ms. «soueldos». ¶³³ *Sic*, desenvolupat por. ¶³⁴ *rambla*, al ms. «rambla». ¶³⁵ Al marge dret: *dels orts, de les vinyes e garroferes*. ¶³⁶ Al marge esquerre: *dret de l en denya (=Lendenya?)*. ¶³⁷ Al marge esquerre: *seté del albar*. ¶³⁸ Al marge esquerre:

dret de forn e molí. ¶³⁹ Al ms. una *a* sobreescrita dalt de la *a* de la paraula. ¶⁴⁰ Al marge esquerre: *dret de jomals*. ¶⁴¹ Al marge esquerre, per mà posterior: *dret de gallines e spalles e cabrits*. ¶⁴² *Sic*. ¶⁴³ Al marge esquerre, per mà posterior: *dret de cabres e colmenes*. ¶⁴⁴ *cabres*, al ms. «crabres». ¶⁴⁵ Al marge esquerre, per mà posterior: *dret dels ballesters de mont*. ¶⁴⁶ Al marge esquerre, per mà posterior: *dret d'alffora .I. almut de paniç en gener*.

Ítem⁴⁷ dan el deçmo del fâscal e atréudasse en el mes de janero.

Ítem dan de arrova de lino que venda en Chestalgar a hombre forano .I. dinero per arrova.

Ítem dan al senyor .VIII. ovos por un dinero.

Ítem⁴⁸ dan al senyor una almaxia de las bodas e quando lo moro fará bodas ell o la mora, que prenda de tres almaxias el moro o la mora la mexor e de las dos que fincarán que n prenda ||^{16v} el alcayt qualque querrá pendre de aquellas dos almaxías.

Ítem⁴⁹ dan alcaydia del kafic .I. almut e de .L. manos de lino .I. mano, sacada deçma e primicia.

Ítem⁵⁰ dan .I. dinero de cabra o de ovella que vendan a forano, de mulo o de mula .XIII. dineros, de vaca de bue o de asno dan quatre dineros et non plus.

Ítem⁵¹ dan per çofra cada uno que debe adaguar e maxar e espadar éll el lino que toca al senyor segunt que dará cada moro de so⁵² collita e levar lo a València cadauno. Et otrosi lo pan que haurá dado cadauno de su hereditat.

Ítem⁵³ façen cadauno çofra de leyra e d'agua al castell quanta mester haurán los que stan en el castell.

Ítem⁵⁴ vendeman la vinya e carrian las uvas e lavan los truyllares e encuban el vino quando han lavada⁵⁵ las cubas e las tenaylas.

Ítem⁵⁶ dan çofra de hombres e de bestias segunt el senyor haurá mester cadauna por sí a dar, e carreyan la sal de las⁵⁷ salinas al castell.

Ítem a l a dar sino traye bestia e daça que dé un dinero e si leva bestia e para que dé dos dineros e si vende valent de⁵⁸ un besant que dé per cada besant .III. dineros.

Ítem⁵⁹ si se va ningún moro a otro logar per morar allá tot quanto ell lexa, seent e⁶⁰ movent es⁶¹ del senyor e podelo dar o vendre ell senyor, lo que lexa el moro.

Ítem⁶² las calongas son todas del senyor e que las pleyteen los moros con él, o con so alcayde al maior que porán.

Ítem⁶³ retine el senyor por así el pinar que nengún no y tall ni caçe a menos de sa volentat del termen de Peraula⁶⁴ d'entró al Algar, e esto es tot vedado que

¶ ⁴⁷ Al marge dret, per mà posterior: *delme del fâscar, dret del li que s ven, dret de ous*. ¶ ⁴⁸ Al marge esquerre, per mà posterior: *dret de les almaxies*. ¶ ⁴⁹ Al marge esquerre, per mà posterior: *dret d'alcaydia .I. almut per kafiz e del li*. ¶ ⁵⁰ Al marge esquerre, per mà posterior: *dret del mancuz*. ¶ ⁵¹ Al marge esquerre, per mà posterior: *çofres del li e del blat*. ¶ ⁵² Sic, per sa. ¶ ⁵³ Al marge esquerre, per mà posterior: *çofra de lenya e d'aygua al castell*. ¶ ⁵⁴ Al marge esquerre, per mà posterior: *çofra de vendemar la vinya*. ¶ ⁵⁵ Sic. ¶ ⁵⁶ Al

marge esquerre, per mà posterior: *çofra d'hòmens e bèsties a obs de senyor*. ¶ ⁵⁷ Sic. Al marge esquerre, per mà posterior: *çofra de portar la sal de les salines*. ¶ ⁵⁸ Afegit sobreescrit. ¶ ⁵⁹ Al marge dret, per mà posterior: *dret del moro qui s'absenta del loch*. ¶ ⁶⁰ e, al ms. «a». ¶ ⁶¹ Afegit sobreescrit. ¶ ⁶² Al marge esquerre, per mà posterior: *dret de calònies*. ¶ ⁶³ Al marge esquerre, per mà posterior: *devesa del pinar, de caça e de fusta*. ¶ ⁶⁴ També podem llegir *Paraula*. Sembla clar que intenta representar *Pedralba/Petralba*, localitat veïna de Xestalgar.

no y caçe nenguno a menos de voluntad del senyor soç pena de .X. sueldos, caçar e taylor, perdende la caça e la fusta.

Ítem⁶⁵ el senyor toda vía que pode vender el mont segunt que es usado per quanto ell podrá.

Ítem⁶⁶ las putas si viuen an se a devenir con el senyor e que y sean quanto al senyor placirá, pocco o muyto quanto que starán.

Ítem⁶⁷ l'aljama que mantengan el forno e el molino todos tempos e molan so pan e coçan segunt que han usado, avinéndose del treudo del molino e del forno con el senyor segunt que es dito desuso.

Ítem⁶⁸ cada moro que adobe sos casas quanto ell mejor podrá.

Ítem⁶⁹ mande el senyor que tot moro que sacará madera del río que vala .XIII. dineros que l'alcaide que será por tempo que'l dé dos dineros e, si el senyor a obs⁷⁰ haurá la fusta, que la prenda por a ssí al castell e, si no, que sea alçada en l'alquería e, si alcún moro haurá mester aquest fust u otro, ssi yes, que l'alcaide dé al migó⁷¹ el fust al moro o quantos mester n'aurá, si'n tine l'alcaide de fustes, doblen dinero el fust, meténdelos lo moro los fustes en obra de sos casas e, si aquell moro qui sacará el fust lo haurá mester, que lo aya per sí a obs de sos casas.

Ítem quire e manda el senyor que l'alcaide que y será que no dé ni venda ni prenda fusta per atro loguar ni moro neguno soç pena de .XL. sueldos.

Ítem quire e manda el senyor que l'alcaide e los moros defendan la vega e los vuertos quanto ellos podrán assí que sea proveyto d'ellos e del senyor.

Ítem⁷² enprestan los moros ropa al senyor quando ^{17r}viene⁷³ cadauno por su a:dar.

E yo dona Sanxa Roiç de Varenya⁷⁴ avantdita todas stas cosas dessuso ditas e scritas firmo e atorgo pregando a Martín Roiç, fillo mío e d'en⁷⁵ Artal de Vuerto,⁷⁶ que sto firme e atorgue e que meta lo senyal e so siello; e mando a don Guillem, capellán mío, que sta carta sicolle con mi siello por tal que más fierme sea e que nuncas yo en esto contraventré ni fará contravenre en nenguna manera.

E yo Dafamet Fainan, alamín de Chestalgar, e Aladrac e Celim, veylos de Chestalgar, por nós e por tota l'aljama de Xestalgar, esto todo avantdito e scritto atorgamos e firmamos per nós e por toda l'aljama de Xestalgar e nunquas contravenir en ren de sto per nós ni por⁷⁷ nenguna persona nunqua.

¶ ⁶⁵ Al marge esquerre, per mà posterior: *dret de vendre l'erbaje del terme*. ¶ ⁶⁶ Al marge esquerre, per mà posterior: *dret de las (sic) putes*. ¶ ⁶⁷ Al marge esquerre, per mà posterior: *l'aljama deu posseir fom e molí*. ¶ ⁶⁸ Al marge esquerre, per mà posterior: *que adoben les cases los moros*. ¶ ⁶⁹ Al marge esquerre, per mà posterior: *fusta que's trau del riu*. ¶ ⁷⁰ a obs, al ms. «obos», amb una lletra raspada al davant. ¶ ⁷¹ al migó, al ms. «almigo». Hem entés l'equivalent actual «al millor» i hem optat per deixar així el text. ¶ ⁷² Al marge es-

querre, per mà posterior: *çofra de roba per al senyor*.

¶ ⁷³ Al ms. «vine» amb la e afegida sobreescrita.

¶ ⁷⁴ Creiem que es tracta d'una errada del copista. El topònim deu ser *Vareya*. ¶ ⁷⁵ Precedit d'un altre *de repetit*. ¶ ⁷⁶ Al ms. «duerto». ¶ ⁷⁷ Aquesta preposició apareix ací desenvolupada *por* i en la frase anterior *per*. Hem optat per desenvolupar ací totes les reduccions fent servir la forma *por* atenant el context lingüístic, ja que considerem que l'alternança amb *per* pot atribuir-se al copista, potser millor avesat a un context català.

Testimonios son de sto: don Arnau Mayal, alcayde de Carlet, e don Domingo Ferrero, alcayde de Xestaltar, e Jucef Albenaxar, alamin d'Alcuçer, e Montcacet Abenalí.

La qual cosa fon feta en Alcucer,⁷⁸ dia de sent Iohan Evangelista en el mes de decembre en l'anno de nostre senyor de mil e CC° LXXX° e quatro.

E yo, don Guillem de Montanyana, por mandament de dona Sanxa Roic avant dita, esto escriví e la siellé con el siello d'ella acostumnada en presencia de los anteditos testimonios, con la esmenda que es en la .XX^a. octava línea: del mancuç de la venda del bestiar grosso e menudo.

8.

1286, abril 8. València.

Martí Roís de Foces/Martín Ruiz de Foces, senyor de Xestaltar, i Jaspert de Botonac, bisbe de València, que juntament amb el capítol de la seu valenciana és senyor de Xulella, procedeixen a l'amollonament de la frontera comuna.

BC, ms. 2067, ff. 17r-18v.

Edicions:

Pastor i Madalena, M., *El cartulari de Xestaltar...*, cit., doc. núm. 6.

TEXT

Carta de la divisió dels térmens de Xulella e de Xestaltar.⁷⁹

Noverint universi, cum⁸⁰ contencio seu controversia olim esset orta inter reverendum patrem et dominum Iaspertum, divina clemencia episcopum Valencie, per se et capitulum Valencie, ex una parte, et dompnium Martinum Roderici de Focibus, dominum de Xestaltar, ex altera, occasione termini seu limitacionum castri de Xulella et termini seu limitacionum castri de Xest Algar et tandem prefatus dominus episcopus suo nomine et nomine eciam ecclesie et capituli Valencie et successorum suorum et dictus dompnus Martinus⁸¹ Roderici de Focibus, per se et omnes⁸² heredes et successores suos, vitatibus iudiciorum amfractibus et ut pareatur ipsorum laboribus et expensis et escandalis, damnis et iniuriis que olim occasione dicte contencionis seu controversie pervenerunt, imminebant et possent evenire et imminere eciam in futurum, considerantes eciam dicti dominus episcopus et dominus Martinus Roderici quod, ex huiusmodi amicabilem compositione ipsis et cuilibet eorum et eciam ecclesie Valencie magna et evidens utilitas, quies, pax et tranquillitas provenit et noscitur provenire ad pacem, concordiam et amicabilem compositionem espontanea voluntate in hunc modum concorditer ^{||17v} pervenerunt videlicet:

¶⁷⁸ La lectura és ben clara. Deu tractar-se del mateix lloc d'on era alamin Jucef Albenaxar (*Alcuçer*) que podem identificar amb una de les alqueries de la Ribera del Xúquer pro-

pietat de la família: Alcosser. ¶⁷⁹ A l'original encapçala el text a tall de títol. ¶⁸⁰ Precedit cancel·lat de: *quod*. ¶⁸¹ Precedit cancel·lat de: *Rodericus*.

Quod limitationes dictorum castrorum de Xulella et Xestalgat et terminorum suorum sint perpetuo esse (sic) in quodam magno podio quod est supra locum qui dicitur Torrosa versus castrum de Pedralba et vocatur podium Ahix est quedam fita sive moione (sic) [in] pena sive rupe que est subtus talayam⁸³ maiorem que est supra El Cabeço, et illa rupis sive pena pretenditur versus castrum de Pedralba et descendunt fite sive moioni a recta linea per serram sive La Loma inferius recte subtus dictam fitam sive moionum⁸⁴ superiorem que est in dicta pena sive rupe. Et sic descendunt moioni sive fite recte per medium de La Loma predicta inferius usque ad barranchum, et prout vertentes limitant sive decernunt de hac Loma superius dicta versus Xestalgat est terminum sive de termino de Xestalgat, et prout decernunt sive limitant vertentes de dicta Loma versus castrum de Xulella est terminum sive de termino de Xulella. Et pretenduntur dicti moioni de dicto barrancho usque al Castellar veterem qui est de Torrosa, videlicet in solo de orta dicti loci de Torrosa. Et dictus moionus sive fita pretenditur recte ad alium moionum sive fitam que est in podio vocato Alcanxuela. Et iste moionus sive fita de Alcanxuela pretenditur recte ad alium moionum sive fitam que est supra in podio vocato Alcana de Benacre. Et iste moionus de Alcana de Benacre pretenditur recte ad alium moionum qui est in loco vocato Gardicapra iuxta semitam qua itur de Xestalgat ad Torrosam. Et iste moionus de Gardicapra pretenditur recte ad alium moionum qui est in quadam rupe parvula que est iuxta el barranquello vocatum Nucil Almomi. Et iste moionus de Nucil Almomi pretenditur recte ad alium moionum qui est supra⁸⁵ el somo del Piquo de la Serra que vocatur Pelma. Et vertentes de hac serra que vocatur Pelma prout illa serra pretenditur ille videlicet que sunt versus Xestalgat est terminum sive de termino de Xestalgat. Et que sunt versus castrum de Xulella est terminum sive de termino de Xulella. Et in capite dicte serre vocate Pelma prout dicta serra in longo pretenditur versus rivum est quidam molonus⁸⁶ in quodam picco unius pene sive rupis et iste moionus pretenditur recte ad alium moionum qui est en la loma sive serra vocata Xufanellos. Et iste moionus de Xufanellos pretenditur recte ad alium moionum qui est en la loma del Cabeço fontis vocate fons de Murriel. Et iste moionus de la loma del Cabeço fontis vocate fons de Murriel pretenditur recte ad alium moionum qui est in alia loma sive socost qui est in antea in aspectu rivi. Et iste moionus qui est in aspectu rivi pretenditur recte ad alium moionum qui est subtus quandam penam sive rupem parvulam in solo del Cabeço vocato Espargayra versus partem del Algar ||^{18r} qui est ultra dictum rivum et algar⁸⁷ vocatur Gardahacim et iste algar⁸⁸ est de termino sive infra terminum de Xulella. Et iste moionus qui est in solo del Cabeço de Espargayra subtus dictam penam parvulam pretenditur recte ad alium moionum qui est supra in podio del collado quod vocatur Xerales, et in medio istius moioni de Xerales et moioni qui est in solo del Cabeço d'Espargayra est quidam moionus qui pretenditur recte moiono cooperto⁸⁹ ad predictos duos moionos de Xerales et d'Espargayra, in planicie

¶⁸² Precedit cancel·lat de: *omnibus*. ¶⁸³ Precedit de *talyam* cancel·lat amb expuntuació. ¶⁸⁴ Al ms. «moion». ¶⁸⁵ Precedit al ms. de *in loco vocato Gardicapra iuxta*, cancel·lat. ¶⁸⁶ Errada, per

moionus. ¶⁸⁷ Creiem que ací *algar* és un nom comú, un arabisme amb el significat de «cova». ¶⁸⁸ Id. nota anterior. ¶⁸⁹ En la doble o, la segona sembla cancel·lada.

videlicet qui est supra rivum versus Xeralos⁹⁰ ad radicem ruppis prout pretenditur recte ad moionum predictum del collado de Xerales et in isto moiono qui est in capite podii de collo superius dicto qui vocatur Xerales et terminantur et limitantur termini de Xulella et de Xestalgar. Quos quidem moionos,⁹¹ fitas sive limitaciones tam dictus dominus episcopus, nomine suo et capituli Valencie, quam dictus dompnus Martinus Roderici confessi fuerunt ad invicem ita esse et debere esse perpetuo.

Volentes insuper et concedentes partes predictae nominibus quibus supra quod sarraceni de Xestalgar possint annuatim perpetuo venari in termino de Xulella, et sarraceni de Xulella annuatim perpetuo venari in termino de Xest Algar, videlicet annuatim a prima die mensis novembris usque ad primam diem mensis februarii proximo subsequenter exceptis tamen boalariis sive devesis, ita tamen quod sarraceni qui venabuntur in loco non proprio de supradictis teneantur dare de venacione quam in illo loco alieno de predictis venabuntur decimam domino seu alcaydo loci ubi venati fuerint. Voluerunt et concesserunt partes predictae quod dicti sarraceni de Xulella et de Xestalgar possint venari in loco alieno de predictis sub illa forma, condicione et cum consimilibus retibus et laqueis et gignis quibus sarraceni loci alieni venati fuerint, exceptis tamen ut predictur devesiis et boalariis qui prohibiti fuerint sarracenis loci proprii. Concedentes etiam partes predictae adinvicem nominibus quibus supra quod sarraceni qui voluerint venari in loco alieno de predictis convenient se cum alcaydo loci ubi venari voluerint vel cum locum eius tenente antequam venantur, et si sarraceni qui venati fuerint in alieno termino de predictis videretur quam alcaydus vel tenens locum eius de loco ubi venati fuerint, petiverit ab ipsis sarracenis extraneis ditorum locorum plusquam a sarracenis sui loci, non habuerit de venacionibus quod alaminus loci ubi sarraceni extranei de predictis venati fuerint et veteros (sic) sive seniores eiusdem loci teneantur iurare et per iuramentum dicere veritatem quot dictus alcaydus loci proprii habuerit a suis sarracenis de venacione illius temporis et quod pro totidem teneatur ille alcaydus vel tenens locum eius dare venaciones sarracenis extraneis predictorum locorum ¶^{18v} et non ultra. Quam quidem pacem, concordiam seu amicabilem compositionem rata (sic) dictus⁹² dominus episcopus nomine suo et nomine capituli Valencie et successorum suorum et dompnus Martinus Roderici nomine suo et suorum adinvicem solemniter promiserunt ratam et firmam semper habere atque tenere et in aliquo non contrafacere vel venire nec etiam facientibus vel venientibus consentire per se vel per alios de iure vel de facto aliqua racione.

Quod est actum Valencie, VI° idus aprilis anno a nativitate Domini M^o CC^o octogesimo sexto.

Ego Iacpertus, episcopus Valencie, subscribo. Ego Bernardus de Vilamarino, archidiaconus Valencie, suscribo. Ego Iacobus de Albalato, sacrista Valencie, subscribo. Ego Arnaldus⁹³ de Rexaquo, archidiaconus Xative, subscribo. Ego Raymundus de Bellestar, decanus Valencie, subscribo. Ego Dominicus Mathei, canonicus Valencie, subscribo et hoc sig(f)num

¶⁹⁰ Sic, per Xerales, que és la forma habitual al text. ¶⁹¹ Per moiones.

¶⁹² Repetit al canvi de línia *dictus*. ¶⁹³ Al ms. «A».

facio. Ego Olmarius Mascharelli, canonicus valentinus, subscribo. Ego Andreas de Montersono, canonicus Valencie, subscribo. Ego Geraldus de Albalato, canonicus Valencie, subscribo. Ego Guillelmus de Molleto, canonicus Valencie subscribo. Ego Bernardus de Auclato,⁹⁴ canonicus Valencie, subscribo. Ego Blasius Eximini de Arenosio, canonicus Valencie subscribo. Ego Bernardus de Monte Alac,⁹⁵ canonicus Valencie, subscribo. Ego Geraldus de Albalato ad preces magistri Radulfi, canonici Valencie, loco [suo] subscribo. Ego Poncilianus Garrige, canonicus Valencie, subscribo. Ego Iacobus de Moura, canonicus Valencie, subscribo.

Sig(signe notarial)num Guillelmi de Acrimonte, notari publici Valencie, qui mandato partium predictarum hec scripsit cum supprapposito in .XVIII^a. linea ubi dicitur et gignis et clausit loco, die et anno prefixis.

9.

1289, març 2. Saragossa.

Alfons el Liberal ordena al justícia de València que impedisca que els homes de Xiva siguen empenyorats per haver-se oposat al rescat d'un home del lloc capturat pels de Requena il·legalment.

ACA, CR, reg. núm. 81, f. 47r.

TEXT

Iusticie Valencie:

Intelleximus quod aliqui homines de Requena ceperunt Arnaldum de Puyredon, vicinum de Ochiva (sic) in treuga que tunc erat inter homines dictorum locorum et quod Eximinus de Ferrera, ex[tra Valenciam] emit ipsum contra inhibitionem sibi factam ex parte alcaidi et dictorum hominum de Ochiva (sic) ne ipsum emerit cum esset captus in treuga, et eundem competebant pro treugua ab hominibus de Requena cumque dictus Eximinus ipsum emerit, ut asseritur, non obstante inhibitione predicta, et captum eundem duxerunt pro sua redemptione apud Chivam, alcaydus predicti loci retinuit dictum captum propter quod, ut intelleximus, dictus Eximinus intendit pignorare homines de Chiva.

Quare, mandamus vobis quatenus si erant non permittatis homines de Chiva pignoriari occasione predicta et, si qua pignora facta sint super hiis, ea incontinenti restitui faciatis ipso Arnaldo parato existente, et cetera.

Datum Cesarauguste, VI° nonas marcii.

Stephanus de Al[...], mandato [...]

¶ ⁹⁴ També pot ésser *Auclaco*.

¶ ⁹⁵ Amb signe abreviatu final: *Alato?*

10.

1289, octubre 20. Montsó.

Alfons el Liberal atorga protecció i guiatge als mercaders provinents del regne de Castella que vinguen al regne de València i al d'Aragó. Ordena també que siguen protegits quan tornen a Castella i que hauran de passar necessàriament per Bunyol i Xiva i podran tornar a les seues terres amb productes, tot pagant les corresponents lleudes i peatges, excepte els que estiguen prohibits.

ACA, CR, reg. núm. 80, f. 71r.

TEXT

Nos Alfonsus, et cetera, guidamus et asecuramus omnes homines mercatores venientes de regno et iurisdiccione regis Castelle, videlicet per terris de Concha et de Requena ad terram nostram Aragonum et Valencie cum omnibus rebus seu mercaturis suis et stare in terra nostra Aragonum et Valencie et redire cum mercibus, quas secum ducent vel portabunt. Ita quod ipsi possint venire cum mercibus apud Castellam salve, pariter et secure. Salvo, tamen, quod non extrahant de terra nostra aliquas res prohibitas. Ita tamen quod in veniendo de terra nostra [transeant cum] suis mercaturis predictis per loca de Xiva et de Buynol et non aliunde. Mandantes universis officialibus quod predictis mercatoribus, venientibus de Castella ad terram nostram Aragonum et Valencie ac existentibus et [redeuntibus] apud Castellam cum⁹⁶ mercaturis suis predictis per loca predicta nullum impedimentum, et cetera. Immo quod viderant, et cetera. Ipsi solventibus lezdas et pedagia et alia que solvere habent prout, et cetera.

Datum in Montesono, XIII° kalendas novembris.

11.

1295, juny 30. València.

Martí Roís de Foces i la seua dona, Eva d'Entença, venen a Jaume II el castell i la vila de Xestalgar per 50.000 sous valencians.

BC, ms. 2067, ff. 18v-21r.

Edicions:

Pastor i Madalena, M., *El cartulari de Xestalgar...*, cit., doc. núm. 7.

TEXT

Carta de venda feta per en Martín Roïç de Foces al senyor en Jacme del castell e vila de Xestalgar.⁹⁷

¶ ⁹⁶ Precedit cancel·lat de: *ad terram nostram Aragonum*.

¶ ⁹⁷ A l'original encapçala el text a tall de títol.

VII.⁹⁸ *Noverint Universi quod ego, Martinus Ruicii de Focibus, nomine meo proprio et nomine procuratorio dompne Eve d'Entença, uxoris mee, cuius⁹⁹ procurator sum cum publico instrumento firmato et concesso, non coactus vel seductus nec per errorem aut dolum compulsus, nec in aliquo ab aliquo circumventus, nec errans in facto sive in iure, nec vi nec dolo, fraude, calliditate seu aliquo malo ingenio per aliquem seu aliquos inductus, sed gratis et esponte a voluntate e (sic) a toto iure meo et dicte uxoris mee certificatus, per me et omnes meos, vendo, concedo, trado, et quasi trado vobis illustrissimo domino Iacobo, Dei gracia regis Ara-^{119r}-gonum, Sicilie, Maioricarum, Valencie et comiti Barchinone, licet absentis tanquam presenti, et Bernardo Columbi, procuratori vestro presenti et nomine procuratorio et eciam auctoritate specialis mandati pro vobis recipienti, et notario infrascripto loco vestri a me legitime stipulanti et recipienti et vestris imperpetuum, per vestrum proprium, franchum et liberum alodium, ab omni onere debitorum et alia inquietudine penitus expeditum, castrum et villam de Xest Algar et Algar et Penna de Xest Algar que quondam nominari solebat Pena de Xulella, cum fortitudine eiusdem castri. Quod castrum est situm in regno Valencie, cum domibus, campis, vineis, terris cultis et incultis, heremis, populatis¹⁰⁰ et cum¹⁰¹ montibus, silvis, nemoribus, devesiis, venacionibus, pratis, pascuis, erbaticis, ribaticis, fontibus, estagnis, viveriis, pexeriis, resclausis, asudiis, aquis, cequiis, aqueductibus et reductibus, arboribus fructiferis et infructiferis, molendinis, furnis, sofris, almagramis, alfaradis et cum censibus, quartis, quintis, tributis, laudimis, faticis et firmamentis ipsorum censualium et firmamentis iuris et iusticiis civilibus et criminalibus, questis, cenis, exercitibus et cavalcatis et redempcionibus eorundem, et cum hominibus et feminis ibidem habitantibus et habitaturis cuiuscumque legis et condicionis sint vel fuerint, et cum iurisdiccione omnibus terminis iuribus et pertinenciis ac plenis dominis dicti castri quocumque modo causa vel racione michi et dicte uxori mee pertinenti.*

Quod quidem castrum et villa terminantur et confrontantur cum termino de Xiva et cum termino de Xulella et cum termino de Pedralba et cum termino de Sot,¹⁰² quod est Egidii Roicii de La Ori.¹⁰³ Iamdudum itaque castrum et villam de Xest Algar et Algar e penam de Xest Algar que quondam nominari solebat Pena de Xulella, cum fortitudine eiusdem castri quod est situm in regno Valencie cum domibus, campis, vineis, terris cultis et incultis, heremis et populatis, et cum montibus, silvis, nemoribus, devesiis, venacionibus, pratis, pascuis, erbaticis, ribaticis, fontibus, estagnis, viveriis, pexeriis, resclausis, asudiis, aquis, cequiis, aqueductibus et reductibus, arboribus fructiferis et infructiferis, molendinis, furnis, sofris, almagramis, alfaradibus et cum censibus, quartis, quintis, tributis, laudimis, faticis, et firmamentis ipsorum censualium et firmamentis iuris, et cum iusticiis civilibus et criminalibus, questis, cenis, exercitibus et cavalcatis¹⁰⁴ et redempcionibus eorundem, et cum hominibus et feminis ibidem habitantibus et habitaturis cuiuscumque legis et condicionis sint vel fuerint,

¶⁹⁸ Amb una tinta més clara (¿roja?) al marge esquerre.

¶⁹⁹ Interlineat damunt d'un altre *cuius* cancel·lat. ¶¹⁰⁰ *populatis*, al ms. «*pupulatis*».

¶¹⁰¹ Al ms. seguit per error de «*dom*». ¶¹⁰² *Sot*, al ms. «*Set*».

¶¹⁰³ Al ms. «*de La Ori*»: ha d'ésser *de Liori* o *de Lihori*. ¶¹⁰⁴ Seguit al canviar de línia per *tibus* cancel·lat.

et cum iuris-¶^{19v}-dicionibus, terminis, iuribus et pertinenciis ac plenis dominis dicti castri quocumque modo, causa vel racione michi et dicte uxori mee pertineant, universis et singulis per omnia loca vobis et vestris perpetuo pro franco et libero alodio vendo, concedo, trado et quasi trado, nominibus quibus supra, precio videlicet quinquaginta mille solidorum monete regalium Valencie, que omnia numeracione continua in pura et approbata pecunia a vobis habui et recepi et¹⁰⁵ ad totam nostram voluntatem inde bene vestri paccatus sum.

Renuncians scienter peccunie predictae non numerate sive precii predicti non habiti et non recepti et doli et excepcioni eiam doli et accioni in factum et condicioni sive causa et beneficio eiam minoris precii et duplicis deceptionis, et iuri illi quod subvenire deceptis ultra dimidiam partem iusti precii, et omni alii cuilibet iuri contra hec venienti. Et si forte hec vendicio predicta amplius modo valet aut in posterum valebit precio supradicto, totum illud quantumcumque sit vel fuerit ex mera liberalitate mea et donacione propria et irrevocabile habita inter vivos, nominibus quibus supra, dono, remitto, diffinio et absolvo.

Renuncians quantum ad hec legi dicenti donacionem factam inter vivos ex causa in-gratitudinis posse revocari et libelli oblacioni et beneficio appellacionis et omni proferimento iuris et omni alii cuilibet iuri contra hec venienti. Et si forte dicta donacio excederet summa centum morabatinorum vel solidorum, donacionem per singulas quantitates inter partes divido quousque quelibet donacio veniat ad summam centum morabatinorum vel solidorum et non amplius, ut sic nulla egeat insinuacione et proinde sic et valeat ac si de universa quantitate vel de singulis quantitatibus esset facta insinuacio et coram iudice ordinario. Nunc igitur predictum castrum et villam de Xestalgat et Algar et Penam de Xestalgat, que quondam nominari solebat Penam de Xulella, cum fortitudine eiusdem castri ut predicatur scienter ex omni meo meorumque iure, posse, dominio, et tenedone ac corporali possessione nominibus quibus supra ehicio et extraho et in vestrum et vestrorum ius, posse, dominium et tenedonem ac veram, liberam et corporalem possessionem vestro pleno iure ut in rem vestram propriam cum testimonio huius publici instrumenti induco et pono speciali de presenti.

Et incontinenti constituo me predictum castrum et villam de Xestalgat et Algar et Penam de Xestalgat, iura, proprietates et ser-¶^{20r}-vitutes eorumdem vestro nomine possidere et quasi possidere donec de predictis plenam et liberam apprehenderitis¹⁰⁶ possessionem et quasi quam liceat vobis apprehendere auctoritate vestra propria licencia mei vel dicte uxoris mee¹⁰⁷ seu curie vel alterius iudicis minime expectata seu requisita. Et ex causa huiusmodi vendicionis, dono, trado, cedo atque mando vobis nominibus quibus supra totum locum meum et dicte uxoris mee et omnia iura, voces, acciones et raciones ipsius et meas reales et personales, ordinarias et extraordinarias, utiles sive mixtas que et quas ego vel dicta uxor mea habemus et habere debemus seu consequi possumus in predictis vel pro ipsis aliqua racione vel causa. Quibus locis, vocibus, vicibus, accionibus et racionibus, realibus et personali-bus, utilibus et directis, variis sive mixtis, possitis vos et vestri uti et experiri in curia et extra

¶¹⁰⁵ Interlineat. ¶¹⁰⁶ apprehenderitis, al ms. «apprehenderitis». Està precedit d'un altre in-

tent cancel-lat on llegim: «apprenh». ¶¹⁰⁷ mee, al ms. «me».

curiam aut in iudicio vel extra iudicium quemadmodum ego vel dicta uxor mea facere possemus ante huiusmodi vendicionem, donacionem et cessionem. Instituens inde vos, nominibus qui supra, ex dicta causa vendicionis, donacionis et cessionis ut in rem vestram propriam actorem, dominum et potentem ad faciendum de predictis vestram libere voluntatem, ita quod, ex nunc sicut ex tunc et ex tunc sicut ex nunc, habeatis vos et vestri predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo, teneatis, possideatis et in pace perpetuo expletetis ad dandum, vendendum, impignorandum, obligandum, alienandum, excommutandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde penitus et perpetuo faciendas prout de re vestra propria francha et libera sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad commodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo. Promittens et bona fide conveniens quod predictum castrum in totum vel partem non est venditum, datum, impignoratum, obligatum, alienatum sive submissum alicui vel aliquibus nisi tantummodo vobis, et quod ego vel dicta uxor mea non fecimus sive diximus neque de cetero faciemus, consentiemus seu etiam ymmachinabimur aliquid propter quod presens donacio seu aliqua eius pars minus unquam valeat sive impediri possit, contradici vel in aliquo revocari. Immo promitto, nominibus quibus supra, predictam vendicionem cum omni suo¹⁰⁸ melioramento facto et faciendo vobis et vestris perpetuo pro francho et libero alodio defendere et salvare et facere, habere, tenere et possidere quiete, potenter et in sana pace contra omnes personas conquerentes vel aliquid perturbantes ad forum Valencie, et tenere vobis et vestris perpetuo nominibus qui supra de firma et legali eviccionem et ab omni damno ac etiam¹⁰⁹ interesse, ita quod, si forte questio aliqua vel demanda in totum vel partem ¶^{20v} huius vendicionibus vobis vel vestris ab aliquo sive ab aliquibus aliquo tempore fieret vel moveretur¹¹⁰ tam per oblacionem libelli vel alio quocumque modo vel maiori vel minori, incontinenti facta michi denunciacione vel non facta seu expectata denunciacione. Quam¹¹¹ denunciacionem ex pacto speciali et expresse in hoc contractu apposito vobis remitto et, non obstante foro Valencie dicenti quod si vendicio evinceretur emptoribus quod ante quam evincatur debeant denunciare venditoribus, ut in dicto foro continetur, meis propriis missionibus et expensis in quacumque curia et loco duxeritis eligendum, promitto me nominibus quibus supra ante vos et vestros ponere in iudicio vel extra iudicium et pro vobis et vestris respondere et satisfacere et vos et omnia bona vestra et vestras perpetuo inde ab omni damno, gravamine, missione, interesse et expensa penitus custodire, et ipsam litteram, questionem, controversiam, libellum et omnem causam in me suscipere nominibus quibus supra, et in eadem causa et ipsius rei defensione me offerre, et in causa causis tam principalibus quam appellacionum sistere quousque per diffinitivam sentenciam a qua ulterius appellari non possit fuerint terminate, vel vos si velitis per vosmet possitis dictas causas agere, vobis et vestris tamen super hoc electione servata. Remittendo vobis et vestris, nominibus quibus supra, per specialem pactum

¶¹⁰⁸ Al ms. precedit de suo cancel·lat. ¶¹⁰⁹ Al ms. repetit.

¶¹¹⁰ Precedit de monebitur cancel·lat.

¶¹¹¹ Precedit de quam den cancel·lat.

necessitatem denunciacionis et appellacionis. Et si vos dictas causas tractare eligeritis et super eviccione pronunciari contigerit contra vos vel bona vestra et aliquas missiones vel expensas feceritis, damna, gravamina ac interesse sustinueritis seu aliquid a vobis vel vestris evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta, totum illud quantumcumque sit vel fuerit vobis et vestris nominibus quibus supra restituere et emendare promitto confestim voluntati vestre. Volo eciam et expressum concedo, nominibus quibus supra, vobis, dicto domino regi, et vestris quod non possim dicere vel modo aliquo allegare quod facta fuerit iniuria si dicta vendicio aut aliqua eius pars evicerentur a vobis aut quod vestri vel vestrorum culpa seu negligencia sit evictum aut per iudicis inpericiam. Immo si contra vos vel bona vestra super eviccione lata fuerit sententia postquam michi vel dicte uxori mee fuerit denunciatum seu eciam non expectata denunciacione quam vobis remitto, ut superius dictum est, totum illud vobis et vestris ad integrum quicquid vel quantum evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta restituam et solvam cum damnis et interesse. Et hec ex pacto speciali et expresso in hoc contractu apposito ¶^{21r} nominibus quibus supra duxi vobis promittendum et credatur inde vobis solo vestro simplici verbo nullo alio probacionis genere requisito. Et pro hiis omnibus et singulis sic complendis et firmiter attendendis, salvandis et defendendis, obligo scienter vobis et dicto procuratori vestro pro vobis et notario infrascripto loco iure a me legitime stipulanti et recipienti et vestris omnia bona mea et eciam, auctoritate predicta, omnia bona dicte uxoris mee, omnia¹¹² mobilia et immobilia ubique habita et habenda.

Et ad cautelam dono vobis fideiussorem salvitatis Bernardum de Serriano, consiliarium vestrum qui mecum et sine me predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo vobis, et vestris perpetuo pro francho et libero alodio salvare et defendere teneatur ad forum Valencie. Quam fideiussionem ego, dictus Bernardus de Sarriano, libenter facio et concedo vobis, dicto illustri domino regi, et vestris super omnibus bonis meis, mobilibus et immobilibus ubique habitis et habendis, que ad hec scienter et caute in posse et manu notari infrascripti loco vestri a me legitime stipulanti et recipienti una cum dicto procuratore vestro obligo de presenti.

Quod est actum Valencie, pridie kalendas iulii anno Domini M^o CC^o nonagesimo quinto.

Sig(†)num Martini Ruicii de Focibus. Sig(†)num Bernardi de Sarriano, militis, fideiussoris predictorum qui hec concedimus et firmamus.

Testes huius rei sunt: Bartholomeus Tareboni, Bartholomeus Natalis, Michael de Valencia, Alvarus Jordani et Petrus d·Orrius, milites.

Sig(signe notarial)num Iannuari Rabaçie, notari publici Valencie, qui hec scribi fecit et cum litteris suprapositis in tertia linea ubi dicitur et Algar, clausit loco die et anno prefixis.

¶¹¹² Seguit de bona mea cancel·lat.

12.

1296, agost 20. València.

Jaume II ven la senyoria de Xestalgar i les seues alqueries i llocs a Bernat Guillem d'Entença, representat pel seu procurador, Sanç de Laçano, alcaid de Xiva, per 50.000 sous, rebent 30.000 sous i la senyoria d'Alfondeguilla pel valor restant.

BC, ms. 2067, ff. 21v-23v.

Edicions:

Pastor i Madalena, M., *El cartulari de Xestalgar...*, cit., doc. núm. 8.

TEXT

||^{21v} Carta de venda feta per lo senyor rey en Jacme al noble en Bernat Guillem d'Entença del castell e vila de Xestalgar.¹¹³

VIII.¹¹⁴ *Noverint universi quod nos, Iacobus, Dei gracia rex Aragonum, Maioricarum, Valencie et Murcie ac comes Barchinone, gratis et ex certa sciencia et a toto iure nostro certificati penitus et instructi, per nos et omnes nostros successores, cum testimonio huius publici instrumenti suo robore valituri, vendimus, concedimus, tradimus et quasi tradimus vobis, nobili viro Bernardo Guillermi de Entença, licet absentis tanquam presentis, et Sancio de Laçano, militi, alcaido de Chiva, procuratori vestro presentis et auctoritate specialis mandati pro vobis et ad opus vestri et nomine procuratorio vestro recipienti et notario infrascripto una cum dicto procuratore vestro a nobis legitime stipulanti et recipienti et vestris, imperpetuum, per vestrum proprium, franchum et liberum alodium et omni onere debitorum et alia inquietudine penitus expeditum, castrum et villam de Xestalgar et Algar et Penam de Xestalgar que quondam nominari solebat Penam de Xulella et turrem et alchaream de Lendenyna et campum¹¹⁵ vocatum de Farsiterg et campum vocatum de la Pera cum domibus, campis, vineis, ortis, terris cultis et incultis, eremis et populatis, et cum montibus, silvis, nemoribus, deveis, venacionibus, pratis, pascuis, fontibus, estagnis, vineriis, pexeriis, pisqueriis rivorum et estagnorum et cum furnis, molendinis, asudis, resclausis, aquis, cequiis, aqueductibus et reductibus, arboribus fructiferiis et infructiferis et cum censibus, quartis, quintis, tributis, laudimis, faticis, sofris, almagramis, alfardis, monetatico et cum iusticiis civilibus et criminalibus, exercitibus et cavalcatis et redempcionibus eorundem, et cum adempriviis et cum salinis et vendicione salis ipsarum salinarum prout nos habemus ac nobis pertinent et pertinere debent et cum tercia parte decime, et cum hominibus et feminis ibidem habitantibus et habitaturis cuiuscumque legis, valoris seu condicionis fuit vel fuerit, et eciam cum plenis dominiis et iuribus et pertinenciis nobis et nostris in predictis locis et terminis suis competentibus et competituris. Quod quidem castrum et villa de Xestalgar et turris et alcharea vocata de Landenya et campus vocatus de Farsiterg et campus vocatus La Pera confrontantur et terminantur cum*

¶ ¹¹³ A l'original encapçala el text a tall de títol. En la nostra edició ací ressenyada vam referir erròniament el foli del ms. remetent

al f. 21v en lloc del que ara corregim: f. 21r.

¶ ¹¹⁴ Al marge esquerre. ¶ ¹¹⁵ *campum*, al ms. «*captum*».

termino de Chiva et cum termino de Sot, quod est Egidii Ruici de la Hori et cum termino de Petralba. Et predictus locus est locus terminatus et, quo loco terminato, ipsum vobis et vestris vendimus et tradimus perpetuo. Iamdictum itaque castrum et villam de Xestalgat et Algar et Penam de Xestalgat que quondam nominari solebat Penam de Xulella turrem et alchaream d'Alendenya et campum vocatum de Farsiterg et campum vocatum de la Pera cum domibus, campis, vineis, ortis, terris cultis et incultis, eremis et populatis et cum montibus, silvis, nemoribus, devesis, venacionibus, pratis, pascuis, fontibus, estagnis, vineriis, pexeriis, pisqueriis rivorum et estagnorum et cum furnis, molendinis, asudis, resclausis, aquis, cequiis, aqueductibus et reductibus, arboribus fructiferiis et infructiferis et cum censibus, quartis, quintis, tributis, laudimis, faticis, sofris, almagramis, alfardis, monetatico,¹¹⁶ et cum iusticiis civilibus et criminalibus, exercitibus et cavalcatis et redempcionibus eorundem ¶^{22r} et cum adempriviis et cum salinis et vendicione salis ipsarum salinarum prout nos habemus ac nobis pertinent et pertinere debent, et cum tercia parte decime, et cum hominibus et feminis ibidem habitantibus et habitaturis cuicumque legis, valoris seu condicionis fuit vel fuerit, et eciam cum plenis dominiis et iuribus et pertinenciis nobis et nostris in predictis locis et terminis ac pertinenciis suis competentibus et competituris quoquomodo, vobis et vestris perpetuo pro franco et libero alodio vendimus, concedimus, tradimus et quasi tradimus precio videlicet quinquaginta mille solidorum monete regalium Valencie, de quibus confitemur habuisse et recipisse a vobis numerando de presenti triginta mille solidos. Et in¹¹⁷ solucione et satisfaccione viginti mille solidorum vendedistis et alienastis nobis et nostris ad imperpetuum castrum et alchaream de Alfandegella quod est in regno Valencie. Et quia super dicto precio dictorum triginta mille solidorum necnon eciam super vendicione et tradicionem dicti castri et alcharee de¹¹⁸ Alfandegella a vobis bene paccati sumus et contenti voluntati nostre, renunciamus scienter precii predicti non habiti et non recepti, ut supradictum est, et doli et excepcioni eciam doli et accioni in factum et condicioni sine causa et beneficio eciam minoris precii et duplicis decepcionis¹¹⁹ et iuri illi quod subvenit deceptis ultra dimidiam partem iusti precii et omni alii cuilibet iuri contra hec venienti. Et si forte hec vendicio predicta modo plus valet aut valebit parum vel plurimum in futurum, totum illud quantumcumque sit vel fuerit ex mera liberalitate nostra et donacione propria et irrevocabili habita inter vivos damus, renunciamus et diffinimus et absolvimus.

Renunciantes quantum ad hec legi dicenti donacionem factam inter vivos ex causa ingratitudinis posse revocari et libelli, oblacioni et beneficio appellacionis et omni proferimento iuris et omni alii cuilibet iuri contra hec venienti. Et si forte dicta donacio excederet summam centum morabatinorum vel solidorum, donacionem dividimus per singulas quantitates inter¹²⁰ partes quousque quelibet donacio veniret ad summam centum morabatinorum vel solidorum et non amplius, ut sic nulla egeat insinuacione et proinde sit et valeat ac si de universa quantitate vel de singulis quantitatibus esset facta insinuacio et coram iudice ordinario, nunc

¶¹¹⁶ monetatico, al ms. «monedatico». ¶¹¹⁷ in, al ms. «ini». Cancel·lada una i llarga final. ¶¹¹⁸ de,

al ms. «et». ¶¹¹⁹ decepcions, al ms. repetit. ¶¹²⁰ inter, al ms. «in tot».

igitur predicta omnia et singula cum terminis iuribus et pertinentiis suis, ut predictur, scienter ex omni nostro nostrorumque iure, posse, dominio et tenedone ac corporali possessione ehicimus et extrahimus, et in vestrum et vestrorum ius, posse, dominium et tenedonem ac veram et liberam et corporalem possessionem vestro pleno iure ut in rem vestram propriam, cum testimonio huius publici instrumenti ¶^{22v} inducimus et ponimus specialiter de presenti. Et incontinenti constituimus nos predicta omnia et singula iura proprietates et servitutes eorundem vestro nomine possidere et quasi donec de predictis plenam et liberam apprehenderit possessionem et quasi quam liceat vobis apprehendere auctoritate vestra propria licencia nostri vel curie seu alterius iudicis minime expectata seu requisita. Et ex causa huius vendicionis damus, tradimus, concedimus atque mandamus vobis totum locum nostrum et omnia iura, voces, acciones et raciones nostras, reales et personales, ordinarias et extraordinarias, utiles sive mixtas que et quas habemus et habere debemus seu consequi possumus in predictis vel pro ipsis aliqua racione vel causa. Quibus locis, vocibus, iuribus, accionibus et racionibus, realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis possitis vos et vestri uti et experiri in curia et extra curiam aut in iudicio vel extra iudicium quemadmodum nos facere possemus ante huiusmodi vendicionem, donacionem et cessionem. Instituentes inde vos ex dicta causa vendicionis, donacionis et cessionis ut in rem vestram propriam actorem, dominum et potentem ad faciendum de predictis vestram libere voluntatem. Ita quod ex nunc sicut ex tunc et ex tunc sicut ex nunc habeatis vos et vestri predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo teneatis,¹²¹ possideatis et in pace perpetuo expletetis ad dandum, vendendum, impignorandum, obligandum, alienandum, excommutandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde penitus et perpetuo, faciendas prout de re vestra propria, francha et libera sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad commodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo, mandantes cum testimonio huius publici instrumenti hominibus et feminis dicti loci, presentibus et futuris, quod vos et vestri in verum dominum dicti loci et terminorum suorum habeant, obediant et cognoscant et iura vestra vobis salvent et delliberent ac teneantur vobis in fidelitate, legalitate, naturalitate, fide et hommagio quemadmodum nobis tenebantur ante confeccionem huiusmodi instrumenti. Nos enim ex certa sciencia et consulte ipsos homines et eorum bona ab omni fidelitate, legalitate, naturalitate, fide et hommagio absolvimus et liberamus nunc et semper et in vos et vestros transfferimus de presenti. Promittentes, per nos et omnes nostros, predictam vendicionem, cum omni suo melioramento facto et faciendo, vobis et vestris, perpetuo, pro francho et libero alodio, defendere et salvare et facere, habere, tenere et possidere quiete, potenter et in sana pace, contra omnes personas conquerentes vel aliquid perturbantes, ad forum Valencie. Et tenemur inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali eviccione et ab omni damno ac eciam ¶^{23r} interesse. Ita quod, si forte questio aliqua in totum vel partem huius vendicionis vobis vel vestris ab aliquo sive ab aliquibus aliquo tempore fiet vel moveretur tam per oblacionem libelli vel alio quovis modo re maiori vel minori incontinenti facta vobis denunciacione vel

¶¹²¹ Segueix cancel·lat: et expletetis.

non facta seu expectata denunciacione. Quam denunciacionem ex pacto speciali et expresso in hoc contractu apposito vobis remitimus et, non obstante foro Valencie dicenti quod si vendicio evinceretur emptoribus quod antequam evincatur debeant denunciare venditoribus, ut dicto foro continetur, nostris propriis missionibus et expensis in quacumque curia et loco, et duxeritis eligendum promittimus nos ante vos et vestros ponere in iudicio et extra iudicium et pro vobis et vestris respondere et satisfacere et vos et omnia bona vestra et vestrorum perpetuo inde ad omni dampno, gravamine, missione, interesse et expensa penitus custodire et ipsam litterem, questionem, controversiam, libellum et omnem causam in nos suscipere, [et] in eadem causa et ipsius rei defensionem nos offerre, et in causa causis tam principalibus quam appellacionum sistere quousque per diffinitivam sententiam a qua ulterius appellari non possit fuerint [terminate] vel vos si velitis per vosmet possitis dictas causas agere vobis et vestris tamen super hoc electione servata. Renunciantes vobis et vestris per specialem pactum necessitatem denunciacionis et appellacionis. Et si vos dictas causas tractare elegeritis et super eviccionem pronunciare contigerit contra vos vel bona vestra et aliquas missiones vel expensas feceritis, dampna, gravamina ac interesse sustinueritis seu aliquid a vobis vel vestris evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta, totum illud quantumcumque sit vel fuerit vobis et vestris restituere et emendare promittimus confestim voluntati vestre.

Volumus eciam et expressum concedimus vobis, dicto emptori et vestris, quod non possimus dicere vel modo aliquo allegare quod facta fuerit iniuria si dicta vendicio aut aliqua eius pars evinceretur a vobis aut quod vestri vel vestrorum culpa seu negligencia sit evictum aut per iudicis impericiam. Immo, si contra vos vel bona vestra super eviccionem lata fuerit sententia postquam nobis fuerit denunciatum seu eciam non expectata denunciacione quam vobis remitimus, ut superius dictum est, totum illud vobis et vestris ad integrum quicquid vel quantum evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta restituemus et solvemus cum damnis et interesse. Et hoc ex¹²² pacto speciali et expresso in hoc contractu apposito vobis duximus promittendum et credatur inde vobis vestro solo sacramento quod ex nunc sicut ex tunc vobis deferimus et pro delato habeatur sine testibus et alia probacione.

Et pro hiis omnibus et singulis sic complendis et firmiter attendendis, ¶^{23v} salvandis et defendendis¹²³ obligamus scienter¹²⁴ vobis et dicto Sancio de Laçano, procuratori vestro presenti et auctoritate specialis mandati pro vobis recipienti, et notario infrascripto loco vestri a me legitime stipulanti et recipienti et vestris omnia bona nostra mobilia et immobilia ubique habita et habenda possent semper intelligantur esse apposita ad commodum et utilitatem vestram ac si hic specialiter essent scripta. Et si qua apposita sunt que per cavillationem alicuius vel nimiam iuris subtilitatem vobis vel vestris obesse possent tamquam pro non apposis habeantur, obscura vero vel ambigua si qua sunt hic apposita vestro vestrorumque interpretationis arbitrio committentur. Et ad maiorem firmitatem damus vobis fideiussores salvitatis, Bernardum de Sarriano et Berengarium de Vilarioacuto,¹²⁵ milites consiliarios nostros, qui

¶ ¹²² ex, interlineat. ¶ ¹²³ Precedit cancel-lat de: custodiendis.

¶ ¹²⁴ Seguit cancel-lat de: ad hec. ¶ ¹²⁵ Vilarioacuto, al ms. «Vilarioacuto».

insolidum ut fideiussores nobiscum et sine nobis predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo vobis et vestris perpetuo pro francho et libero alodio defendere et salvare teneantur ad forum Valencie. Quam fideiussionem nos, dicti Bernardus de Sarriano et Berengarius de Vilarioacuto¹²⁶ in nos suscipimus et libenter facimus et concedimus super omnibus bonis nostris mobilibus et immobilibus ubique habitis et habendis que ad hec scienter et caute vobis et dicto Sancio de Laçano, procuratori vestro presenti et auctoritate specialis mandati pro vobis recipienti, et notario infrascripto vestri a vobis legitime stipulanti et recipienti et utrique insolidum obligamus de presenti.

Quod est actum Valencie, terciodecimo kalendas septembris anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo sexto.

Sig¹²⁷(†)num Iacobi, Dei gracia, regis Aragonum, Maioricarum, Valencie et Murcie ac comes Barchinone. Sig¹²⁸(†)num Bernardi de Sarriano, fideiussoris. Sig¹²⁹(†)num Berengarii de Vilarioacuto fideiussoris predictorum qui hec concedimus et firmamus.

Testes huius rei sunt: magister Raymundus de Ponte, episcopus Valentinus, Bernardus Columbi et Poncius de Solerio, cives Valencie.

Testes fuerunt vocati et rogati scripcioni et addicioni tercie partis decime et vendicionis salinarum et salis¹³⁰ prout superius est expressum. Que omnia fuerunt apposita in hoc instrumento de mandato domini regis pridie kalendas septembris et anno quo supra Berengarius de Finestris, civis Barchinone, Bernardus Columbo, civis Valencie, et Michel de Valencie.

Sig(signe notarial)num Ianuarii Rabaçe, notari publici Valencie, qui hec scribi fecit et cum litteris rasis et emendatis in sexta linea ubi dicitur confrontantur et terminantur et in nona linea ubi dicitur et clausit loco die et anno prefixis.

13.

1298, maig 18. Barcelona.

Jaume II ordena al seu procurador en el regne de València, Jaume de Xèrica, que faça respectar el dret al·legat pels homes de Xestalgar a la seua possessió del Camp de Farsiterg.

ACA, CR, reg. núm. 111, ff. 205v-206r.

TEXT

Viro nobili et dilecto Iacobo, domino de Xerica, procuratori regnorum Valencie et Murcie, vel eius locum tenenti in dicto regno Valencie, et cetera.

Ex parte hominum de Chest Algar fuit coram nobis expositum quod ipsi sunt in possessione partis cuiusdam campi vocati Fachittierç et quod aliqui turbant et inquietant ip-

¶ ¹²⁶ Vilarioacuto, al ms. «Vilariocuto». ¶ ¹²⁷ Sig-, al ms. «S-». ¶ ¹²⁸ Sig-, al ms. «S-».
¶ ¹²⁹ Sig-, al ms. «S-». ¶ ¹³⁰ Precedit cancel·lat de: salis.

... sos seu raubare intendunt super possessione sua, indebite et iniuste, propter quod fuit nobis humiliter supplicatum quod debemus eis super hoc de iure remedio providere. Qua supplicatione admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus predictos homines de Chest Algar manteneatis et defendatis in iure in possessione que iamdictis ipsis est de parte campi predicti, et non permittatis eos, ab aliquo vel ab aliquibus, super possessione sua inquietari seu eciam perturbari, ipsis facientibus suis querelantibus iusticie complementum.

Datum Barchinone, XV° kalendas iunii anno predicto.

14.

1303, desembre 9. València.

Jaume II escriu al batlle i als jurats i justícia de Xiva i els ordena entregar al procurador seu al regne de València els béns indègudament confiscats a un musulmà que pretenia dur a Castella una certa quantitat de safra i altres béns prohibits, ja que no era competència seua sinó de l'oficial reial.

ACA, CR, reg. núm. 258, f. 34r.

TEXT

Fidelibus suis, baiulo, iusticia et iuratis Chive, et cetera. Intelleximus quod quidam vicini vestri occupaverunt et receperunt çafra et quadam alia bona prohibita exportari que quidam sarracenus ad partes Castelle de partibus regni Valencie transferebat, que quidem res sunt vobis confiscate et quod noluit dictas res restituere procuratori regni Valencie cum eratis per ipsum litteratorie requisiti. Quare vobis dicimus et mandamus quatenus, visis presentibus, prefatas res eidem procuratori, vel cui voluerit loco sui, restituatis et restitui integre faciatis, postposita omni mora et ipse omni de iure particione dictis vicinis, qui dictas res occupasse dicuntur satisfaciat compoto [...] et alia mandamus per presentes dicto procuratori quod vos inde et bona vestra compellat fortiter et districte.

Datum Valencie V^o idus decembris.

Petrus de Moriello misit expediendam.

15.

1304, maig 12. Osa.

Jaume II comunica al justícia, als jurats i als prohoms de València que, per demanda de Gombau d'Entença, havia enfranchit els habitants de Xiva del pagament de lleuda, peatge, portatge, mesura del pes, passatge, ribatge i altres. També ho fa saber al batlle general del regne de València, Bernat de Libià.

ACA, CR, reg. núm. 202, f. 134r.

TEXT

Iusticie, iuratis et probis hominibus civitatis Valencie, cum Nos, ad supplicacionem et preces nobilis viri Gombaldi de Entença, enfranquiverimus et franchos, liberos et immunes fecerimus universos et singulos homines habitantes et habitaturos in loco de Chiva, nobilis predicti, sito in regno Valencie, et eos ac bona sua imperpetuum per omnia regna, terras et loca dominacionis nostre, tam per terram quam per mare et quaslibet aquas dulces, ab omni pedagio, leçda, portatico, mensuratico, penso, passagio, ribatico et alio quolibet usatico novo et veteri statuto et statuendo. Ideo, vobis dicimus et mandamus quatenus franquitatem et immunitatem predictam observetis et teneatis dictis hominibus de Chiva ut in privilegio ex inde per Nos ipsis facto videbitis continere.

Datum Osce, III° idus madii anno predicto.

Guillelmus Agustini, mandato domini ipsi.

Similis fuit missa Bernardo de Libiano, baiulo regni Valencie generali, et alii cuicumque baiulo generali eiusdem regni qui per tempus fuerit.¹³¹

16.

1304, novembre 28. València.

Jaume II, a petició de Gombau d'Entença, concedeix la celebració d'un mercat setmanal a Xiva i ofereix protecció als participants.

ACA, CR, reg. núm. 202, f. 180r.

TEXT

Nos, Iacobus, Dei gracia rex Aragomun, et cetera, ad humilem supplicacionem nobilis Gombaldi de Entença nobis factam, concedimus quod, de cetero, sit mercatum qualibet septimana in die mercuris in villa castri sui de Xiva, sita in regno Valencie. Ita quod omnes venientes ad ipsum mercatum veniant salvi et securi, cum omnibus rebus suis et mercibus quas secum detulerint in veniendo, stando ac eciam redeundo, sic quod non pignorentur, marchentur, detineantur seu capiantur culpa, crimine vel debitis alienis nisi sint malefactores seu banniti aut principaliter vel fideiussorio nomine obligati, nec eciam in hiis casibus quando sint debitores vel fideiussores, nisi prius de ipsis fatica inventa fuerit de directo. Hanc autem gratiam et concessionem facimus sine iuris periudicio alieni. Mandantes per presentes universis officialiis et subditis nostris presentibus et futuris quod presentem concessionem nostram firmam habeant et observent et faciant observari, ut superius continetur, et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione.

Datum Valencie, III° kalendas decembris anno Domini M^o CCC^o quarto.

¶ ¹³¹ Seguit cancel·lat de: *fidelibus suis custodibus rerum prohibitarum et aliis officialiis nostris ad quos presentes pervenerint.*

*Bernardus de Aversone mandato regio facto per Gondisalvum Garsie.
Signum (†) Iacobi, Dei gracia, regis Aragonum, et cetera.
Testes sunt: Raimundus, Valencie episcopus cancellarius; Iacobus Petri, Guillelmus
de Montecatheno, Iacobus de Xerica, Guillelmus de Cervilione.
Fuit clausum per Bernardum de Aversone.*

17.

1304, desembre 21. València.
Jaume II fa donació dels territoris de Bunyol i Macastre i els llocs de Setaigües, Alborraig, Iàtova
i Motroton al seu fill l'infant Alfons.
ACA, CR, reg. núm. 202, ff. 193v-194r.

TEXT

In Christi nomine. Noverint universi quod Nos, Iacobus, Dei gracia, rex Aragonum, Valencie ac comes Barchinone, afectantes divina favente gracia inter natos nostros, sic suis temporibus, regia sollicitudine providere quod eorum qualibet provisione paterna contentus suo fratri maiori, primogenito nostro, qui regnaturus est post Nos, concorditer honorem debitum et reverenciam exhibebit, idcirco, ex certa sciencia nostra, damus et concedimus vobis inclito et carissimo nato nostro infanti Alfonso tanquam bene merito et nobis gracioso, et vestris, imperpetuum pro beneficcio paterno et in feudum honoratum, sine aliquo servicio, ad usaticum Barchinone et consuetudine Catalonie, castrum nostrum de Bunyol, castrum nostrum de Macasta et loca de Set Aguas, de Hatava, de Alborach et de Montorton, cum hominibus et feminis cuiuscumque legis, status et condicionis existant in dictis castris et locis et quolibet eorum habitantibus et habitaturis, cum redditibus, exitibus, proventibus et esdevenimentis eorum, cum introitibus, egressibus, terminis ac universis pertinentiis eorundem locorum et cuiuslibet eorum, cum iurisdiccione civili et cum mero et mixto imperio et alia qualibet iurisdiccione et omnibus aliis et singulis iuribus nobis in eis et quolibet ipsorum pertinentibus et pertinere debentibus tam ex causa empconis quam inde fecimus a nobili Petro Ferdinandi, filio nobilis Petri Ferdinandi quondam, quam aliis causis, racionibus vel modis. Que siquidem castra et loca cum aliis premissis et singulis que vobis donamus situata sunt in regno Valencie, in diocesi ecclesie valentine.

Hanc autem donacionem et concessionem facimus vobis et vestris imperpetuum de hiis omnibus et singulis sub hac tamen condicione et forma, quod vos et vestri perpetuo castra alia premissa que vobis donamus, teneatis et possideatis in feudum honoratum, ut predictum est, sine aliquo servicio ad consuetudinem Catalonie et usaticos Barchinone pro nobis et herede seu successore nostro uno post alium qui rex fuerit Aragonum et Valencie. Et donetis eciam vos et vestri, irati et paccati, nobis et dicto heredi et successori nostro in dicto regno Aragonum et Valencie, quandocumque et quocienscumque inde fueritis requisiti, potestatem de dictis castris de Bunyol et de Macasta, tam pro ipsis quam aliis premissis locis, nec de aliis predictis

locis singulariter dare teneamini potestatem nisi forte de novo alium vel alios fortitudines construxeritis vel construi feceritis in podio de Montroton predicto vel aliis locis infra terminos dictorum castrorum et locorum. Ipsius vero fortitudinis seu fortitudinum si quas noviter ex tunc feceritis vel fieri feceritis in dicto loco seu podio de Montorton vel in aliis locis infra terminos dictorum castrorum et locorum, tradere et dare, irati et paccati, nobis et heredi seu successori nostro predicto, vos et vestri, potestatem teneamini quando et quociens inde fueritis requisiti. Igitur (sic) salvo nobis et dicto heredi seu successori nostro, retencionibus supra et infra notatis, habeatis, teneatis et possideatis ac explectetis vos et vestri imperpetuum predicta castra et loca ad vendendum, donandum, alienandum et obligandum, et ad omnes vestras vestrorumque voluntates inde libere faciendas, salvis tamen nobis et dicto heredi seu successori nostro fatica, laudamio (sic) et aliis quibuslibet iuribus nobis in premissis competentibus prout competunt et debent competere nobis et aliis omnis alodiariis in Catalonia pro quibus feuda honorata tenentur.

Mandamus itaque, per presens privilegium nostrum, universis et singulis habitatoribus dictorum castrorum et locorum, presentibus et qui pro tempore fuerint, quod vos et vestros, salvis nobis et heredi et successori nostro predicto retencionibus supradictis, habeant, teneant pro domino eorum et vobis et vestris pareant, obediant et respondeant de omnibus hiis et singulis de quibus ante huiusmodi donacionem et concessionem nostram nobis parere, obedire, respondere et satisfacere tenebantur. Vosque eciam et vestri, sicut Nos antea potereamus, possitis ipsos et eorum singulos ac bona eorum compellere ad premissa.

Mandamus insuper procuratoribus, baiulis, iusticiis ceterisque officialibus et subditis nostris qui nunc sunt et qui pro tempore fuerint quod hec omnia et singula teneant et observent et observari et teneri faciant inviolabiliter et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium et cautelam huic privilegio bullam nostram plumbeam iussimus apponendam.

Datum Valencie, duodecimo kalendas ianuarii anno Domini millesimo CCC^o quarto. Signum (senyal reial) Iacobi, regis Aragonum et Valencie ac comitis Barchinone.

Testes sunt: Iacobus Petri, Raimundus de Cardona, Bernardus de Sarriano. Raimundus, Valencie episcopus et cancellarius; Rogerius de Lauria, ammiratus, Guillelmus Galcerandi de Cartiliano, Bernardus de Canelle, milites.

Fuit clausum per Bernardum de Avarone (sic).

Bernardus de Aversone mandato domini regis visa (sic) per eum.

Predicta carta, mandato regio Bernardi Aversone [... ...], tradita fuit domine regine.

18.

1305, juny 12. Barcelona.

Jaume II, comunica al batlle general del regne de València i als oficials encomanats de les coses vedades que ha autoritzat Guillem Serrà, fill de Jaumina de Canelles, dama de la reina Blanca, per traure fora del regne cent senalles de pegunta.

ACA, CR, reg. núm. 202, f. 222v.

TEXT

Procuratori et baiulo generali regni Valencie necnon custodibus rerum prohibitarum et aliis officialibus eiusdem regni ad quos presentes pervenerint, et cetera.

Noveritis Nos de gracia concessisse et dedisse licenciam Guillelmo, filio Iacomine, domestice illustris domine Blanche regine Aragonum, consortis nostre carissime, quod possit extrahere, seu extrahi facere, de civitate et regno Valencie centum sportas piscis sive pegunte et ipsas deferre ad quascumque partes voluerit exceptis partibus sarracenorum. Quare vobis dicimus et mandamus quatenus dictum Guillelmum vel quem ipse voluerit loco sui, de dicta civitate et regno Valencie, dictas .C. sportas pegunte extrahere, et ad quascumque partes voluerit deferre, exceptis partibus sarracenorum, sine molestia et impedimento aliquo permit-tatis. Caventes ne, pretextu huius concessionis, alie res prohibite de dicto regno aliquatenus extrahantur, presentibus post mensis sex¹³² minime valituris et in extraccione dictarum .C. sportarum pegunte penes vos retinendis.

Datum Barchinone, pridie idus iunii¹³³ anno predicto.

Petrus Martini mandato regio facto per Bernardum de Aversone, cui mandavit do-minus rex.

19.

1305, setembre 4. Barcelona.

Jaume II ordena al seu tresorer Pere de Boil que, dels diners demanats a les aljames musulmanes de València, liquide un deute contret amb Enric de Quintavall, entregant-li els 10.000 sous que mancaven dels 20.000 sous que li eren deguts inicialment.

ACA, CR, reg. núm. 295, f. 19r.

TEXT

Fideli thesaurario suo Petro Boyl, salutem et gratiam. Dicimus et mandamus vobis quate-nus, de denariis quos nunc exigi fecimus pro subsidio ab aliamis sarracenorum regni Valen-cie, solvatis et tradatis dilecto militi nostro Enrico de Quintavalle, vel cui voluerit loco sui, decem mille solidos barchinonenses in solucione usque ad concurrentem quantitatem illorum viginti mille solidorum que per curiam nostram debentur eidem et in quibus solvendis illus-tris domina Blanca, regina Aragonum, carissima consors nostra, obligata existit et, facta solucione, recuperetis presentem litteram cum apocha de soluto. Et nichilominus solucionem quantitatis predictae decem mille solidorum sibi faciatis in dorso carte seu littere quam dictus Enricus habet de debito supradicto, sic quod de ipsa solucione clare possit constare.

Datum Barchinone, II° nonas septembris anno predicto.

Guillelmus Augustini mandato regio facto per Romeum Gerardi.

¶¹³² Interlineat damunt del text cancel·lat: *duos*.

¶¹³³ *pridie idus iunii* interlineat damunt del text cancel·lat: [...] *kalendas aprilis*.

20.

1305, desembre 23. Saragossa.

Jaume II ordena al seu procurador al regne de València que entregue a l'alcaid de Macastre, Garcia Lop de Roda, els 1.000 sous que li són deguts per la tinença del castell, malgrat el fet que les rendes del lloc són retingudes per Sanç de Loris per un deute de l'anterior propietari de la senyoria, Pere Ferrandis (II).

ACA, CR, reg. núm. 270, f. 61r.

TEXT

Iacobus, et cetera, nobili et dilecto Gombaldo de Entença, procuratori regni Valencie vel eius locumtenenti, salutem et dileccionem.

Dicimus et mandamus vobis quatenus de peyta seu redditibus de Amacasta faciatis dari et solvi dilecto nostro Garssie Luppi de Roda vel cui voluerit loco sui, mille solidos regalium pro retinencia castri dicti loci de Amacasta, non obstante quod Sancius de Loric recipiat redditus dicti loci de Amacasta in solutum eorum que sibi debentur per nobilem Petrum Ferdinandi de Ixar, cum retenciones castrorum pro aliis assignacionibus sint solvende.

Datum Cesarauguste, X^o kalendas ianuarii anno predicto.

*Idem.*¹³⁴

21.

1308, gener 20. València.

La reina Blanca confirma un privilegi de Jaume I de juny del 1254 que perdona els musulmans de Bunyol i els renova les condicions de poblament que hi tenien fins aquell moment.

ACA, CR, reg. núm. 289, ff. 38v-39r.

TEXT

Noverint universi quod Nos, Blanca, et cetera, vidimus quoddam privilegium nobis ostensum per aliamam sarracenorum de Bunyol super quibusdam franquitatibus et inmunitatibus concessis eisdem sarracenis per illustrissimum dominum Iacobum, Dei gracia regem Aragonum quondam, avumque domini nostri, nunc regis Aragonum, cum suo sigillo appendicio sigillatum et super quibusdam eciam servitutibus et condicionibus quas dicti sarraceni eidem domino regi et successoribus suis facere tenebantur. Quod quidem privilegium erat factum in arabico, cuius tenorem Nos inspici, legi et in romancium per sapientes translatores examinari et transcribi fecimus de arabico in latinum per cancellariam nostram. Cuius quidem privilegi verba sunt hec:

¶¹³⁴ La iussio anterior: Petrus Martini mandato regio.

En nombre de Dios piadoso e perdonador e de sos santos. Est es privilegio franchament gracioso fetcho de mandamiento de nostre senyor don Jayme, por la gracia de Dios rey d'Aragón e de Malorches e de Valencia, e comte de Barcelona e d'Urgell, e senyor de Montpesler, conforte Dios son mandamiento, e en nome e en valor e honramiento su ajuda de agradable gracia, mandando e atorgando a todos los moros de Bunyol, e recíbalos en su asseguramiento e en su perdón. E que sean salvos en las personas e en los algos, e moradores ellos e los que dellos vendrán todos tiempos en Bunyol e sus términos sabidos e pertinencientes al dicho lugar¹³⁵ de Bunyol. E que sean habitadores en lus cases e en lures terras ben así como nunca migor¹³⁶ stuvieren en el tiempo passado, ante que sallissen (sic) los moros de la terra, salvament e segura en persenonas (sic) e en averes. E que mantengan lur ley en todos sus mandamientos, e encara en casamientos e en descasamientos, e en todas sus maneras. E que sea l'alcaadí que los jutgará, e l'alamí d'ellos, aquell qui ellos eslieran. E que fagan la regla de lur ley públicament en fer lures oraciones e en abezar lures fillos lur lienda, menos de contraria ni empremia sobre ellos. E que sean tenidos de dar a la parte del dicho senyor, que Dios mantenga, un dezmo de todos los fruytos que tierra levará, de todos los granos que en tierra nascen e crien, e de los arbores, excepto parrales de los olmos, que les serán franchos, e las ortaliças, levado de las que vendrán. E que paguen la atzaque sabida entre los moros, es a saber, una cabeça de .XL. cabeças de ganado lanar e cabriu, e de las colmenas pobladas d'abellas. E que seyan tenidos de pagar la pecha al dicho senyor, axí com la pagarán todos los moros de su senyoría del regno de Valencia. E que non more nengún cristiano entre ello (sic), senes lur volentat. E que no seya preso testimonio de cristiano sobre ellos sino con moro fiel e de crer. E que pagen al alcayt del castello un almut de trigo, un almut de panizo e una mana de lino de cada casa, cadanyo en su tiempo. E que los sian tollidas todas forças e agraviamientos.

E les donaciones que fueren dades a les mesquitas. que sean así tenidas les mesquitas así como en tiempo de moros. E toda vía qu'escapare cativo moro de donquiere e ribare en Bunyol nenguno no aja poder por neguna manera sobre ell, mas que sea francho E que sean todos los dichos moros sots gracia del dicho senyor que Deus mantenga. E que todos aquellos moros que foren del dicho lugar de Bunyol (sic) e son absentes, que vengan salvament e segura e que sean recibidos e entrados sots aquestz seguramientos e gracias. E que nengún moro non sea puyado a la presón del castello, dando fianças a l'alcayt de su persona, por complir lo que ell veniere de pena ho d'otra cosa. E quando que ribaran algunos de Buynol (sic) a morar entre ellos, que los sea tornada su heredit e su algo, do quiere que seya, menos de nenguna messión que'l coste. E los que quieren ir e salir a tierras de moros que lo fagan salvament, menos de embargamiento, e que puedan vendre

¶¹³⁵ Interlineat. ¶¹³⁶ Interlineat.

su (sic) heredades e sus algos com ellos querrán a moros de su condición. E que no fagan açofra sino al senyor rey o a aquell qui hi será por ell. E mandamos a todos aquellos qui aquesto privilegio veurán barones, oficiales que lo segan en todo e por todo, como dicho es, e no'l contravengan en neguna cosa de sus condiciones. Encara manda el dicho senyor que nenguno no sea francho de no fer açofra com sos vizinos ensemble. Item, que no pagen deçmo de sement de lino. Item, que se ereden entre ellos los unos a los otros.

Scrita fue en Valencia, el mes de junio, Era de los moros DCLII anyos.

Signum (senyal reial) Iacobi, Dei gracia regis Aragonum, Maioricarum et Valencie, comitis Barchinone et Urgelli, et domini Montispesulani, qui predicta omnia laudavit et firmavit.

Unde nos, Blanca, regina predicta, volentes eisdem sarracenis et successoribus suis ipsum privilegium, franquitates et alia in eo contenta in omnibus et per omnia observari, ipsum privilegium et condiciones omnes in eo appositas per Nos et successores nostros et de expresso assensu et voluntate predicti domini regis, viri nostri carissimi, de certa sciencia, laudamus, confirmamus et approbamus. Mandantes per presentes baiulo nostro generali in regno Valencie, alcaydiis et baiulis ipsius loci de Bunyol, presentibus et futuris necnon et aliis officialibus et subditis domini regis et nostris presentibus et futuris quod presentem concessionem et confirmationem nostram firmam habeant et observent et faciant ab omnibus inviolabiliter observari. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram sigillo assueti apendicio iussimus sigillari.

Data ut supra.

22.

1308, gener 22. València.

La reina Blanca confirma el privilegi signat el 10 d'abril del 1300 pel seu antecessor en la baronia, Pere Ferrandis d'Íxer (II), senyor de Bunyol, que atenia les queixes de l'aljama al voltant de diversos aspectes relacionats amb les condicions del poblament.

ACA, CR, reg. 289, ff. 39v-40v.

TEXT

Noverint universi quod Nos, Blanca, et cetera, vidimus quasdā petitiones seu gravamina¹³⁷ illata sarracenis loci¹³⁸ de Bunyol per alcaydos et baiulos dicti loci de Bunyol assensu nobili Petro Ferrandi, filio (sic) nobili Petri Ferrandi, quondam, domini d'Ixar et de Bunyol. Que quidem petitiones seu gravamina subsequuntur.

¶ ¹³⁷ *gravamina*, correcció amb cancel·lació parcial de «gravamentmina».

¶ ¹³⁸ Precedit del text cancel·lat: *lad*.

Anno Domini M^o CCC^o, día domingo que es de la Resurrección del nuestro señor Jhesuchristo, .X. días en la entrada del mes de abril, plegada toda l'aljama de los moros de Bunyol apareció ante el noble Pero Ferrán deç señor de Íxar e señor de la dita aljama, en la vila suya de Bunyol, en la plaça cerqua l'alfóndega de la dita villa suya de Bunyol, e demandaron e pedieron por mercé, humilmente al dito señor suyo que él los deynase (sic) atorgar e seguir aquestos capítulos que se siguen:

Primerament, nos, todos moros de la dita aljama, demandamos a vos, dito señor nuestro, que mantengades en nuestro dreyto e açuna, segunt que dize el nuestro privilegio, el qual nos fiço el rey don Jayme, vuestro abuelo, e segunt que nos lo mantevo vuestro padre, a qui Deus perdone.¹³⁹

Ítem, señor, mostramos a vos que nos no solíamos dar roppa al alcayde ni a otro nenguno, salvo quando vuestro padre venía, que la podían tomar los omes por las casas. E asi queremos que quando vos vengades la puedan tomar los vuestros homnes; e aoras tómalasnos l'alcayt, por que vos pedimos mercé que vos, no seyendo (sic) en la vila, que no demos roppa al castiello, que ya levándola al castiello seno ent perde.

Ítem, señor, quando venía vuestro padre podía tomar la galina por seys dineros, a esta raón quantas mester ent ovisse, e así podredes tomar quando vos vingades. E non eramos tenido de darlas a ningún otro, salvo a vuestro padre e a vos agora. E tómannos en algunos otros, vos no seyendo en la villa, por on vos pidimos mercé que tengades por bien e que mandedes que vos no siendo en la villa que no nos tomen las galinas por el dito precio, e que las podamos vender por quanto nos más podamos.

Ítem, otrosí señor, nos no somos tenidos de levar civera al molino con nuestras bestias, ni otra guisa, porque toda la çofra compramos e, algunas vegadas, homnes del alcayt toman nos las bestias por levar e traer la farina del molino. Por ont, vos pedimos por mercé que tingades por bien de vedar aquesto e que non siamos tenidos de fazer aquesto.

Ítem, otrosí, señor, nos havemos a levar el dazmo del pan que de nos sale a Valencia i Algezira o a Xátiva, o a otro logar comarcado do se vendiere, a nuestra mesión, onde vos pedimos mercé que'l otro pan que aquí se plega así como de Siet Aguas e de Yátava, que nos ni los nuestros non siamos tenidos de levar aquel más que los otros¹⁴⁰ vuestros vassallos por loguero o menos de loguero.

Ítem, otrosí, señor, nos no devemos dar a vos dos pechas, la una por sant Johan e la otra por sant Miquel, e señor veniennos en tiempo presurado, por que nos pedimos mercé que estas nos cambiedes e que sean la una de las dichas a mediado agosto, e la otra a mediado novembre, e vos no perdriedes nada e a nos escusárades logros que damos a los judíos.

¶¹³⁹ Precedit del text cancel·lat: *perdone*. ¶¹⁴⁰ Interlineat.

Ítem, senyor, hay algunos de nuestros viçinos que los fiço mercé vuestro padre, a qui Deus perdone, que los fiço franchos e los dio de lo suyo, e por aquella franchesa se nos escusan que no quieren pagar con nos de las mesiones del común de la villa, por que vos pedimos, por mercé, que tingades por bien que no se nos escusen a pagar las mesiones que seran feytas a proveyto comunal¹⁴¹ del común de la villa.

Ítem, otrosí, vos pedimos mercé de los términos, que non tomen los unos de los otros término d'ellos, mas cada uno que sia contente de su término e que nos confirmedes esto.

Ítem, otrosí, senyor, vos pedimos mercé de la agua que viene al castiello (sic) que quando la taylla¹⁴² por regar e menguan los homnes del alcayt, axaqueannos teniendo turto (sic) o non teniendo tuerto, e pendreannos, por onta on vos pedimos, por mercé, que esto vededes a l'alcayt, e que tengades por ben que no nos pendren, mas quando falliçire, que lamen al exortin e que tomen la dixa auga, que axí¹⁴³ se solia fazer.

Ítem, otrosí, senyor, christiano non deve comprar casa ni heredar entre nos, e agora van comprando, por ent vos pedimos mercé que nos confermedes que christiano nenguno non poda comprar entre nos, segont que dito es.

Ítem, senyor, Nos somos tenidos de dar la lexe toda de la villa al castiello un día en la setmana, e a vos esto non aprofcha nenguna cosa nin a vos es nenguna renda, e a nos es dampno, e quando vos hi siades podedes tomar la dita lexe quanto queredes, por on vos pedimos mercé que vos, non sendo en Bunyoll, que nos atorguedes que no siamos tenidos de dar la dita letxa (sic) al alcayt.

Hont nos, Pero Ferrándiz, senyor d'Íxar e vuestro, vistas e oydas e entendidas las ditas demandas por vos a nos feytas, e aquellas diligentment examinadas, e avido conseyllo de savios, querendo dezcenter a la vuestra humil suplicación así como bon senyor yes tenido e deu facer a bonos vasallos e leyaes, de bon coraçón e de agradable volentat, por nos e por los nostres atorgamos a vos, todos los moros de Bunyol, presentes e venideros, todas las sobre dexas demandas e quadauna d'elas por sí e quenta ellas ni alguna d'elas en algun tiempo non venir ante totas e observar vos les en todo e por todas cosas las ditas demandas. Mandant por la present carta a todos los alcaydes e oficiales nuestros qui son e qui por tiempo seran, que la dita gracia e privilegio caten e observen a vos e a los vuestros, segunt que dicho es en todo e por toda. E a mayor fermeça e seguredat nuestra e de los nuestros, mandamos ent seer feyta esta present carta a todos tiempos valedera, siellada con el nuestro siello pendent acostumbrado en testimonio de todas las sobreditas cosas.

¶ ¹⁴¹ Precedit del text cancel·lat: *del común*.

¶ ¹⁴² Seguit de la mateixa paraula repetida que fou cancel·lada: *taylla*.

¶ ¹⁴³ Precedit cancel·lat de: *sr*.

Testimonios fueron presentes don Pero Sánxiz de Sant Vicent, cavallero, e don Jayme de Luch, ciudadano de Saragoça, e Gamet Alfafar, alamín de Amacastar, e Mahomet Aben Baxar alamí de Jàtova.

E yo, Martí Exemeneç de Patiellas, escrivano del dicho noble, que a todas las ditas cosas present fue, e de mandamento suyo esta carta con la mi propia manu scrivié e con el siello del dito noble senyor Pero Ferrándiz lo siellé, el día e el ayno (sic) antedixo.

Unde Nos, Blanca, regina predicta, concessionem predictam factam eisdem sarracenis per predictum nobilem Petrum Ferrandi iuniorum, super dictis iniuriis vel gravaminibus non inferendis dictis sarracenis contra tenorem privilegiorum ipsorum, laudamus et approbamus atque concedimus ipsis sarracenis quod super predictis vel aliis non fiat eis aliquid gravamine contra tenorem privilegiorum per predictos nobiles confirmatorum et per Nos aprobatorum. Mandantes per presentes officialibus nostris presentibus et futuris in dicto loco de Bunyol que contra predicta privilegia per nos confirmata ipsos gravare¹⁴⁴ aliquatenus non attemptent. In cuius rei testimonium presentem [cartam nostram]¹⁴⁵ cum nostro assueto sigillo apendicio iussimus sigillari.

Datum Valencie XI^o146 kalendas februarii anno quo supra (sic).¹⁴⁷

23.

1308, gener 29. València.

La reina Blanca confirma el document poblacional atorgat el 29 de juliol del 1266 per Pere Ferrandis, fill i lloctinent de Jaume I al regne de València, a l'aljama musulmana procedent del castell de Bes, a qui assigna les seues alqueries de Iàtova, Millares, Turx, Cuerna, Parde-nillas i la Bacolla, que pertanyen al terme de Bunyol.

ACA, CR, reg. 289, ff. 37v-38r.

TEXT

Noverint universi quod Nos, Blanca, et cetera, vidimus quoddam privilegium nobis ostensum per aliamam sarracenorum castri de Bes super quibusdam franquitatibus et immunitatibus concessis eisdem sarracenis per nobilem Petrum Ferrandi, dominum d'Ixar quondam, cum suo sigillo apendicio sigillatum et super quibusdam eciam servitutibus et condicionibus que dicti sarraceni eidem Petro Ferrandi et successoribus suis facere tenebantur. Quod quidem privilegium erat factum in arabico et in romancio, videlicet, una linea in arabico et alia in romancio, cuius tenorem Nos inspici, legi et corrigi (sic) seu examinari atque comprobari fecimus, arabicum cum latino, in nostra cancellaria. Cuius quidem privilegii verba sunt hec:

¶¹⁴⁴ Precedit del text cancel·lat: *gravde*. ¶¹⁴⁵ Manca a l'original.

¶¹⁴⁶ Precedit del text cancel·lat: *XII°*. ¶¹⁴⁷ La datació completa es troba repetida al manuscrit.

Manifiesta cosa seya a todos quantos esta carta verán, presentes e esdevenidores, como nós, don Pero Ferrándiz, fillo del noble rey d'Aragón e tenient lugar suyo en el regno de Valencia, por nos e por todos los nuestros, atorgamos a todos vos, aljama del castiello de Bes, y a los vuestros que siades salvos e seguros en vuestras personas e vuestros bienes en qualque logar los ayades ne'n seyan en la tierra del senyor rey d'Aragón y en la nuestra. Encara atorgamos a vos que non siades tenidos a nengunas personas de negunos (sic) malifícios que ayades feytos tro al día d'uy. Encara atorgamos e damos a vos por heredades las alcherías quales son en término de Bunyol, ço es a saber: Hiátava, e Cuerna, e Pardinellas, e Millares, e Lo Baycuela, e Turga. E que vosotros siades tenidos de poblar e de laurar aquellas con regadivos e con secanos e con todos albuales de qualquiere linyatge se seyan.

E del día adelant que siades franchos e quitios entro a dos annos complidos del día que esta carta fue feyta. Encara atorgamos a vos que ayades cada uno de vosotros sendas fanecadas de tierra (sic) por a ortos, franchos e quitios. E d'esta donació sobredita retenemos por a nós e a los nuestros .X. jovadas de tierra en l'alchareya de Turyg, a fer a nuestras voluntades, e que y podamos fer torre. E retenemos a nós el juicio de muerte e de sangre, que sia a nuestra voluntat. E aquestas donaciones ayades vos e los vuestros por nós e por los nuestros en todos tiempos por firme.

E pasados los dos annos avanditos seyades tenidos de dar, vos e los vuestros a nos e a los nuestros por todos tiempos, la quinta part de todos los bienes que tierra lieva e de todos albales de qualque natura seyan; e el dieçmo de la grana collida; e de quascuna cabeça de cabras e de ovellas e de carneros .II. dineros cada anno; e otrosí, de cada casa d'abiellas, .I. dinero. E seyades tenidos de dar a qualque alcayt será, un almudo de paniço, e un almut de trigo, e una manyna (sic) de lino, todos aquellos que espleyto cullirán.

E que seyades tenidos de moler en el nuestro molino de Bunyol y en el nuestro forno. E que siades tenidos de pagar el moravadí de monedatge. E que seyades tenidos de fer a nós hueste e cavalcada, segunt los de Bunyol. E que non seyades tenidos de dar a nós alfarda, ni almagra, ni gallina, ni espalda, nin (sic) ovos, ni alfetra, ni logera de casas, ni açoqen, nin cena, ni redemció de bodas, ni non seyades tenidos de filar, nin sofrá a laurar en nuestras vinyans (sic), ni dar dieçmas ni primicias ni el besant aquel [que] dan en el Regno de Valencia los moros por cabeças, nin vuestras bestias non puedamos aenprar. E atorgamos a vos que seyades jutgados segunt vuestra ley e vuestra çuna en vendas y en compras, y en matrimonios. E ningún no pueda iutgar sobre vosotros sino segunt çuna de Mahomet. E nengún non seya preso por malificio d'otri, si ell culpa non avía.

E atorgamos que Mahomet Aben Abello e Çuleyma Aben Abello, e Mahomet Aliami que seyan pobladores con vos en los avandictos logares, ellos faziendo cumplimento, así como uno de los pobladores.

E nós, avandictos pobladores, atorgamos e prometemos que seremos buenos e leyaes a vos, senyor avandito, e a los vuestros, e atrendremos (sic) la (sic)

dictas covinenças (sic) segunt que de sobre es scritto. E nós, avandito don Pero Ferrándiç, pregamos e mandamos a todos aquellos qui esta carta verán, caveros e honrados ombres, e bayles e justicias e a todos los otros oficiales del regne de Valencia, que aquesta carta avant dita tengan por firme e observen e en nengunas cosas contra aquesta non vengan.

Esto fue feyto en Conцентania, IIII° kalendas augusti, anno Domini M° CC° LX° sexto.

Testimonios son d'aquesto don Gonçalbo Ferrandes, don Martín Eneguen, don Pero Lópeç de Bolert,¹⁴⁸ e don Domingo Marqués, don Pero Michel e don Rodrigo, capellán de Cocentania (sic).

E yo, Gil de Fuentes, scrivano del damunt dito don Pero, que por mandamiento suyo aquesta carta scrivi.

Unde Nos, Blanca, regina predicta, volentes eisdem sarracenis et successoribus suis privilegium, franquitates et alia in eo contenta in omnibus et per omnia observari, ipsum privilegium et condiciones omnes in eo appositas per Nos et successores nostros, de certa sciencia et de expresso assensu et voluntate domini regis, viri nostri carissimi, laudamus, confirmamus et approbamus. Mandantes per presentes baiulo nostro generali in regno Valencie et alcaydiis, baiulis de Bunyol presentibus et futuris necnon et aliis officialibus et subditis domini regis et nostris presentibus et futuris quod presentem concessionem et confirmationem nostram firmam habeant et observent et faciant ab omnibus inviolabiliter observari. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram cum nostro sigillo assueto apendicio iussimus sigillari.

Data XIII° kalendas februarii anno quo supra.

24.

1308, febrer 3. València.

La reina Blanca, estén una nova carta de poblament en condicions semblants a les de la primitiva als musulmans del terme del castell de Macastre perquè l'havien perduda com a conseqüència de la guerra.

ACA, CR, reg. núm. 289, f. 42r-v.

TEXT

Noverint universi quod coram nobis, domina Blanca, Dei gracia regina Aragonum, comparaerunt (sic) sarraceni castri nostri de Amagasta, asserentes quod privilegium quod abuerunt (sic) tempore poblacionis sue super usibus et consuetudinibus suis et super iuribus eciam ac servitutibus que et quas dominis suis tenebantur et consueverant dare, amiserunt tempore guerre et nullum super predictis privilegium habeant ad presens, supplicaverint

¶¹⁴⁸ Precedit del text cancel·lat: *Bolret*.

nobis, ad quam dictus locus de Amacasta¹⁴⁹ pertinet ex empzione per Nos facta de ipso loco, ut nostrum privilegium eis concedere deberemus, tam super consuetudinibus et usibus que habuerunt et habent, quam eiam super iuribus et servitutibus que dominis dicti loci et nobis tenentur, et hucusque debeant facere ac consueverunt quoquomodo. Unde Nos, eorum supplicacionibus inclinate, aliame sarracenorum dicti loci et successoribus suis, concedimus per presens privilegium nostrum quod habeant ipsi sarraceni et sucessores eorum illas bonas consuetudines et usus quas et quos usque modo consueverint habere et uti in dicto loco, et eiam quas habent sarraceni de Buynol, videlicet in iudiciis suis et açunis, in hereditatibus vendendis et emendis, et aliis contractibus eorum et eiam in matrimoniis et casamentis suis faciendis. Et quod in omnibus aliis iudicentur per alaminum et alcaidi eo modo quo iudicantur et iudicari debent sarraceni de Bunyol. Et eiam intendo legem suam et abeçando et docendo filios suos sicut predicti sarraceni de Buynol. Servicia autem et iura que Nos et sucessores nostros debemus percipere et habere in sarracenis dicti loci de Macasta, et que expresse retinemus nobis, predicti sarraceni dederunt nobis in scriptis sicut ea consueverunt dare et solvere et sunt ea que sequuntur:

Item, tenentur et consueverunt dare et solvere supradicti sarraceni nobis decimam omnium fructuum quos terra producet.

Item, tenentur dare primiciam ipsorum fructuum.

Item, tenentur dare eiam pro quolibet kaficio bladi de rigadivo unum almutum per alcaydiam. De blado vero que procreatur in sicano non consueverunt solvere nisi decimam.

Item, de uvis, octavam partem.

Item, nil tenentur dare de ficibus siccis vel viridibus.

Item, quod tenentur et debent solvere pro peyta annuatim mille solidos regalium, videlicet medietatem in mense augusti et aliam medietatem in mense novembris.

Item tenentur dare et solvere annuatim pro çoфра pro qualibet domo in qua habitetur homo perfecte etatis, quinque solidos.

Item, pro gallinis et ovis duodecim denarios pro qualibet domo.

Item, tenentur dare tota aliama pro spatulis alietum (sic),¹⁵⁰ viginti solidos annuatim.

Item, tenentur solvere pro furno tota aliama centum et octo solidos, ita quod dominus loci teneat furnum conductum (sic).

Item, tenentur solvere quolibet dictorum sarracenorum pro qualibet mayore (sic) capra unum denarium annuatim.

Item, solvent pro culmena apium populata unum denarium.

Item, decimam partem venacionum quorumlibet montium.

Item, habent franquitatem quod donaciones facte mezquite sunt franche de omnibus quod nihil tenentur prestare pro ipsis.

Item, habent franquitatem quod possunt aportare vinum, undecumque quilibet eorum, ad opus domus sue sine aliqua contradiccionem taberne.

¶ ¹⁴⁹ Comprovem les diferents formes de representar el topònim.

¶ ¹⁵⁰ Per arietum.

Unde Nos, Blanca, regina predicta, concedimus dictis sarracenis et eorum successoribus quod ipsis, dantis (sic) et solventibus nobis et successoribus nostris imperpetuum omnia et singula supradicta et alia, si qua debue[r]ant seu consueverant solvere vel facere aut Nos debeamus habere in eis, nichil aliud petetur vel exegatur ab eis per Nos et successores nostros, aut locum nostrum tenentes, baiulos, alcaydos vel quoscumque alios officiales et subditos domini regis ac nostros, presentes et futuros, nec graventur per eos in aliquo contra concessionem nostram predictam. Immo volumus quod eis et successoribus suis, per Nos et successores nostros, predicta omnia et singula firmiter imperpetuum observentur. In cuius rei testimonium presens privilegium cum nostro sigillo appendicio assueto iussimus sigillari.

Quod est actum Valencie, tercio nonas februarii anno quo supra.

25.

1308, febrer 5. València.

La reina Blanca comunica al seu batlle general al regne de València, Ponç de Soler, i a l'alcaid de Bunyol que han de respectar la franquícia de la prestació de la sofra reconeguda a un musulmà del lloc per l'anterior posseïdor de la senyoria, Pere Ferrandis d'Íxer (II).

ACA, CR, reg. núm. 289, f. 44r.

TEXT

Fidelibus suis Poncio de Solerio, baiulo nostro in regno Valencie generali, et alcaydo de Bunyol presentibus et futuris salutem, et cetera.

Cum nobilis Petrus Ferrandiç, quondam dominus de Ixar, per suam cartam enfranquiverit Mahomet Açayd, sarraceno de Buynol (sic), in tota vita sua quod non teneatur dare çofram simul cum aliis sarracenis de Buynol, prout in ipsa carta vidimus contineri. Ideo volumus ac vobis mandamus quatenus dictum Mahomat non compellatis nec compelli per aliquem permittatis ad prestandum aliquid pro çofra in tota vita sua contra tenore carte predicti nobilis Petri Ferrandi.

Datum Valencie, ut supra.

26.

1308, febrer 5. València.

La reina Blanca confirma una donació d'unes terres a Bunyol feta per Pere Ferrandis d'Íxer (I) en l'any 1275.

ACA, CR, reg. núm. 289, f. 43v.

TEXT

Blanca, et cetera, universis officialibus et subditis domini regis et nostris presentibus et futuris ad quos presentes pervenerint, salutem et graciam.

Noveritis Nos vidisse quandam cartam franchitatis concessam Mahometo Abentarich et Afuteyn, sorori eius, sarracenis de Bunyol, per nobilem Petrum Ferrandiç, dominum de Yxar quondam, in pergameno scriptam et suo sigillo apendicio sigillatam, cuius tenor talis est:

Conoçida cosa sea a cuantos esta carta verán ni oyrán como nós, don Pero Ferrándeç, fillo del noble rey d'Aragón, por gran e bien querença que nós a tii(sic), Mahomet Abentarich, e a Futeyn, ermána tuya, fer queremos, damos e atorgamos, a entreamos e a cadauno por sy, .X. tafullas de terra en las vegas de Bunyol las quales nós, ya en tiempo passado, a vuestra madre, por nombre dona Axa d'Abentarich, dado ovyemos e ella, por libertad e franqueza nuestra, ella possedió aquellas e, assy, damos nós a vos, sobredito Mahomet e a tu ermána Futeyn, las dictas .X. tafullas e aquella platación (sic) de vinya que tu feyta as en la vila de Bunyol, el qual logar¹⁵¹ es apellado Turch. La qual vinya afronta, de la una part, en la vinya de García Péreç de Peralta, e de la otra part, en el ryo e aquella heredad que tu as en el mont, dins tal forma que las dictas .X. tafullas e la plantación de la dicta vinya, con la heredad del mont, queremos que ayades amos ensemble e cada uno de vos en toda la vida vuestra francha e quita e liura de todo servicio, sacado de huest, de cavalcada, fuerça, de peyta, de pedido, de çofra e de toda servitud que a nós ni a los nuestros por aquellas ni por raçón de las personas nuestras fer deviésedes, ni nos a vos demandar podiésemos por nenguna raçón o manera, e, asy, aquellas possederes [plan]tades con árboles, con entradas, con exidas, e con todas pertinencias e milloramientos en aquellas feytos e por fer por qualquiere manera. E por¹⁵² que esta carta más ferme sea mandamos la seellar con el nuestro siello de cera colgado. E en la seysena lynea hyan sobrescripto «en dos logares».

Testimonios d'esto son: don Guillem Pereç d'Arguedas e Alfonso d'Ayvar.

Data en Siet Augas, VI días andados del mes de noembre *anno Domini M^o CC^o LXX° V^o*.

Unde Nos, Blanca, regina predicta, volentes ipsam franquitatem in suo robore permanere, ideo, volumus et vobis dicimus et mandamus quatenus predictam franchitatem eisdem per dictum nobilem concessam, ut superius est expressum, observetis et observari penitus faciatis et in aliquo non contraveniatis aliqua racione vel causa. In cuius rei testimonium presentem confirmationem nostram cum nostro sigillo apendicio assueto iussimus sigillari.

Quod est actum Valencie, nonas februarii anno quo supra.

27.

1308, març 13. València.

La reina Blanca confirma una disposició de Jaume II del dia anterior ordenant als musulmans de la Foia de Bunyol el pagament de les primícies al rector de Bunyol.

ACA, CR, reg. núm. 289, ff. 51v-52r.

¶¹⁵¹ Interlineat. ¶¹⁵² Precedit de *que* cancel·lat.

TEXT

Fidelibus suis Poncio de Solerio, baiulo nostro generali in regno Valencie, et alcaydis locorum nostrorum de Bunyoll, de Jàtava, d'Alborax et de Macasta, salutem, et cetera. Noveritis nos vidisse quandam litteram vobis directam sub forma que sequitur:

Iacobus, Dei gracia, rex Aragonum, Valencie, Sardinie, Corsice, comesque Barchinone ac sancte romane ecclesie vexillarius, ammiratus et capitaneus generalis, fidelibus suis Poncio de Solerio, baiulo illustris domine Blanche, regine Aragonum, carissime consortis nostre, necnon alcaydis locorum de Bunyoll et de Macasta, salutem, et cetera, exposuit conquerendo coram nobis, Petrus Sunyer, rector ecclesie dicti loci de Buynoll, quod sarraceni locorum predictorum contradicunt, in dampnum et periudicium ipsius rectoris, dare et solvere eidem primiciam quam iuxta convenienciam olim initam inter illustrissimum dominum regem¹⁵³ Iacobum, bone memorie, avum nostrum et venerabilem fratrem¹⁵⁴ Ferrarium, olim¹⁵⁵ episcopum Valencie, dare et solvere tenentur eidem super que eciam contra nobilem Petrum Ferdinandi quondam, tunc dominum dictorum locorum, et pro Petro Mathei, tunc rectore dicte ecclesie, quedam fuit sententia¹⁵⁶ lata super restitutione facienda dicto rectori de eo quod dictus nobilis ex dicta primicia receperat a sarracenis dictorum locorum, de quibus convenienciam et sententia predictis in cancellaria nostra extitit fides. Quapropter, ad supplicacionem dicti rectoris vobis dicimus et mandamus quatenus quisque vestrum compellatis sarracenos degentes seu habitantes in iurisdiccione vobis commissa, scilicet dictorum predictorum (sic) ad dandum et solvendum dicto rectori primiciam supradictam integriter, prout ipsam, iuxta convenienciam dicti domini regis Iacobi dare tenentur, et superius est expressum.

Datum Valencie, III° idus marcii anno Domini M^o CCC^o septimo.

Quapropter, volumus ac vobis mandamus quatenus compellatis et compelli faciatis sarracenos degentes seu habitantes in iurisdiccione vobis commissa, scilicet locorum predictorum, ad dandum et solvendum dicto¹⁵⁷ rectori primiciam supradictam integriter prout in littera predicta per dictum dominum regem vobis missa laciis continetur.

Datum Valencie III° idus marcii anno quo supra.

Similiter Andreas de Albalato.

28.

1308, maig 25. València.

Jaume II ordena al batlle general de la reina al regne de València, Ponç de Soler, i als alcaids de Bunyol i Macastre que obliguen els habitants a entregar les primícies als rectors de les esglésies que el bisbe haurà de proveir convinentment.

ACA, CR, reg. núm. 205, f. 164r.

¶ ¹⁵³ Interlineat. ¶ ¹⁵⁴ Interlineat. ¶ ¹⁵⁵ Interlineat.

¶ ¹⁵⁶ Interlineat. ¶ ¹⁵⁷ Segueix cancel·lat: *rege*.

TEXT

[*Dilectis nostris*] Poncio de Solerio, baiulo in regno Valencie [generalis] pro illustri domina Blanca, regina Aragonum, carissima consorte nostra, [necnon] alcaýdis locorum de Bunyol et de Machasta qui nunc sunt et [quibus] pro tempore fuerunt, salutem et gratiam.

Quia, iuxta quandam ordinacionem factam olim per dominum regem Iacobum, clare memorie avum nostrum, in locis in quibus ecclesie ordinantur in diocesi Valencie, capellanes ipsarum ecclesiarum habere debunt primicias illorum locorum in quibus ipse ecclesie sunt constructe, et in castro de Bunyol et in quibusdem aliis locis eiusdem termini et in locis eciam de Septem Aquis et de Machasta sunt ecclesie ordinate vel debent ordinari et [...] per venerabilem episcopum Valencie, volumus ac vobis mandamus quatenus rectori ipsarum ecclesiarum seu duobus capellanis qui dictas ecclesias servant¹⁵⁸ prout decet faciatis primicias dari et exsolvi per habitatores seu degentes in dictis castris et locis et eorum terminis prout fieri debet et consuetum est in locis aliis¹⁵⁹ ipsius diocesis Valencie, compellendo ad hoc habitatores seu degentes in dictis castro et locis prout fuit faciendum. Volumus insuper quod, nomine nostro, [requiratis] dictum episcopum quod ecclesias ipsorum locorum faciat deser[vir]i et idonee prout debent taliter [quod s]int ad servicium Dei et remedium animarum predicti regis et successorum suorum.

Datum Valencie, [...] kalendas iunii anno predicto.¹⁶⁰

Guillelmus Augustini ex petitione provisus.

29.

1308, desembre 25. València

La reina Blanca nomena Mahomat Taraçoni com a alamí de Bunyol.¹⁶¹

ACA, CR, reg. núm. 289, f. 41r.

TEXT

Blanca, [Dei gracia], et cetera. Considerantes de fide et legalitate tua¹⁶² Abrafim Taraçoni, sarraceni de Buynol, comendamus atque concedimus tibi officium alaminatus loci de Buynol, ita quod tu sis alaminus dicti loci de Buynol et quod ipsum officium teneas et exerceas bene et fideliter quamdiu nobis placuerit et quod habeas et percipias pro salario et labore tuo illud quod alii tenentes ipsum officium consueverunt percipere et habere. Mandantes per presentes

¶¹⁵⁸ Precedit cancel·lat: *servessent*. ¶¹⁵⁹ Interlineat.

¶¹⁶⁰ El document anterior fou datat amb la fórmula *VIII kalendas* que hem fet servir amb aquest igualment per trobar-se la xifra corresponent en un fragment trencat del suport. ¶¹⁶¹ El text presenta alteracions que mostren que fou cancel·lat:

conté dues ratlles verticals paral·leles, una a cada costat, tallant un parell de centímetres la caixa d'escriptura i, a més, a l'altura de la meitat del text i per fora de la caixa d'escriptura, hom pot llegir dividida a ambdós costats la paraula *VA-CAT*. ¶¹⁶² Precedit del text cancel·lat: *tui*.

alcaydo et baiulo dicti loci de Buynol presentibus et futuris quod te habeant in alaminum et insuper mandamus sarraceniis ipsius loci quod tibi respondeant tamquam alamino de omnibus prout aliis tenentibus ipsum officium consueverunt respondere.

Datum Valencie, VIII° kalendas¹⁶³ ianuarii anno quo supra.

30.

1309, març 16. Barcelona.

La reina Blanca ordena al seu batlle general al regne de València, Enric de Quintavall, que revise i resolga sobre la provisió i el manteniment de les fortaleses de Bunyol, Macastre, Madrona i Gallinera i dels altres llocs sota la seua jurisdicció habitats per musulmans.

ACA, CR, reg. núm. 290, f. 72r-v.

TEXT

Fideli suo Enricho de Quintavalle, baiulo, et cetera. Pervenit ad audienciam nostram quod castra et fortitudines locorum nostrorum dicti regni Valencie ubi sarraceni commorantur non sunt stabilita nec custodita per alcaydes ut decet, et propter¹⁶⁴ defectum stabilimenti seu custodie dictorum castrorum imaneat periculum atque dampnum, nedum ipsis castris, set etiam toti regno Valencie antedicto. Idcirco vobis expresse mandamus quatenus statim, visis presentibus omnibus pretermisissis, accedatis personaliter ad castra et fortitudines locorum de Bunyol, de Macasta, de Madrona et de Gallinera et aliorum locorum ubi sarraceni commorantur et videatis et recognoscatis stabilimentum et custodiam eorundem, providendo ac provideri faciendo per alcaydos seu tenentes ipsa castra et fortitudines circa¹⁶⁵ defensionem et tuicionem ac custodiam eorundem, taliter quod nullum periculum inde possit modo aliquo eveniri. Significantes vobis nichilominus, si forte alcaydos dictorum castrorum vel [alium] alterum, circa custodiam dictorum castrorum fore inveneritis negligentes, ut super custodia predictorum castrorum possimus aliter ordinare.

Datum Barchinone, XVII° kalendas aprilis anno quo supra.

31.

1309, abril 3. Barcelona.

La reina Blanca ordena al seu batlle general, Enric de Quintavall, que entregue els 500 sous del violari que té assignat Jaumina de Canelles al seu fill Guillem Serrà que acompanya el rei al setge d'Almeria.

ACA, CR, reg. núm. 290, f. 74r.

¶¹⁶³ Interlineat. ¶¹⁶⁴ Segueix cancel·lat: *hoc*.

¶¹⁶⁵ Segueix cancel·lat: *castra*.

TEXT

Dilecto Enricho de Quintavalle, baiulo, et cetera.

Cum dompna Iacomina de Canellis, nutrix incliti infantis dompni Alfonsi, carissimi filii nostri, supplicavit nobis quod illos quingentos solidos regalium Valencie quos ipsa, ex concessione nostra, recipit anno quolibet ad violarium super redditibus castri de Bunyol, solvi faciamus Guillelmo Serra, filio suo, quod presenti anno de quibus possit se parari ad eundem cum domino rege in presenti exercitu quem facere intendit, idcirco volumus ac vos (sic) rogamus quatenus dictos .D. solidos mutuetis nobis vel manulevetis ab aliqua persona ipsosque solvatis loco dicte dompne Iacomine predicto filio suo vel cui voluerit loco sui. Quoniam Nos, si predictam Iacomina[m] mori contigerit infra annum presentem sive non, volumus quod vobis aut cui dictos .D. solidos manulevaveritis, fiat satisfaccio in eisdem de ipsis redditibus, prout prefate Iacomine consueverit fieri satisfaccio in eisdem.

Datum Barchinone, tercio nonas aprilis anno quo supra.

32.

1309, maig 11. Barcelona.

Jaume II dona instruccions al seu batlle general al regne de València, Bernat d'Esplugues, perquè procedisca conjuntament amb el batlle de la reina, Enric de Quintavall, amb prudència en relació amb l'exacció demanada per a la campanya d'Almeria a les aljames perquè s'hi han revoltat.

ACA, CR, reg. núm. 326, f. 5r.

TEXT

Iacobus, et cetera, fideli suo Bernardo de Spelluncis, baiulo regno Valencie generali, salutem et gratiam.

Intelleximus quod propter exaccionem quam pro nobis factam racione viatici quod facere disposuimus, concedente domino, contra regem Granate, aliamis sarracenorum Valencie et aliorum locorum regni ipsius, tam que Nos quam que domina Blanca, regina Aragonum, carissima consortis nostra, tenemus in ipso regno posse one[ra]ri scandalum non modicum et iactatur, eo quia sarraceni predicti sunt, ocassione dicti viatici, in subleuta. Cumque Nos, ut exaccio predicta fiat utilius, provideremus ut fiat per vos et dilectum nostrum Orrigum de Quintavalle, baiulum dicte regine, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus vos, una cum dicto Orrigo, ad faciendum dictam exaccionem insimul procedatis prout ambobus utilius et melius videbitur faciendum, inter alias nunc dictis al[iamis] exponere poteritis et referre quo modo nobis gratanter servient in exhibicione dicte exaccione et quo modo hoc negociium vergit ad bonum statum ipsarum aliamarum que, facta acquisitione regni Granate, in regno nostro liberius et securius permanebunt, sicque procedatis cum dicto Orrigo ad dictam exaccionem faciendam sub forma superius expressata. Nos enim,

ipsi Orrigo per presentes tradimus in mandatis ut simile vobiscum intersit in facienda exactione premissa.

Datum Barchinone, V^o idus madii anno Domini millesimo CCC^o nono.

Bernardus de Aversone, mandato regio.

33.

1309, juny 7. Barcelona.

La reina Blanca ordena al seu batlle general al regne de València, Enric de Quintavall, que col·labore amb el batlle del rei, Bernat d'Esplugues, en la recaptació del subsidi ordenat pel monarca per a la campanya d'Almeria encara que haurà de procedir amb precaució per l'ambient revoltat de les seues aljames.

ACA, CR, reg. núm. 289, f. 118v.

TEXT

Blancha, et cetera, dilecto suo Enricho de Quintavalle, baiulo nostro, et cetera, salutem et dileccionem.

Cum dominus rex ordinaverit quod Bernardus de Speluncis, baiulus generalis per eodem domino rege in dicto regno, una vobiscum provideat circa exactionem subsidii quod dominus rex habere intendit ab aliamis sarracenorum dicti regni in auxilium expensarum presentis armate, idcirco mandamus et dicimus vobis quatenus sic caute et diligenter provideatis in exactione dicti subsidii una cum dicto Bernardo de Speluncis, quod predicti sarraceni qui iam sunt in subleuta non graventur ultra modum nec scandalum aliquod possit inter eos suscitari, exponendo eisdem intencionem prefati domini regis et nostram qualiter processus huiusmodi negocii fit ad bonum statum et securitatem eorum et tocius regni predicti.

Datum Barchinone, VII° idus iunii anno predicto.

34.

1309, octubre 26. Setge d'Almeria.

La reina Blanca ordena al seu batlle general que execute sense dilació la sentència de mort dictada pel jutge reial Guillem de Jàfer recaiguda sobre Sanç Esquerdo, que havia assassinat el batlle de Setaigües, Pere Calders.

ACA, CR, reg. núm. 289, f. 34r.

TEXT

Dilecto suo Enricho de Quintavalle, baiulo, et cetera, salutem et dileccionem.

Cum dominus Rex, captum ad vos misserit Sancium Esquerdo, vicinum de Set Aygues, qui violenter rem habuit cum uxore Petri Caldes, et postmodum citatus comparere

nolens fuit, ut dicitur, per sententiam Guillelmi de Iaffero, iudicis curie dicti domini regis et locorum nostrorum regni Valencie, ad suspendium condemnatus et, subsequenter, perditionaliter interfecit Petrum Caldes, tunc baiulum nostrum dicti loci, mandaveritque vobis idem dominus Rex, per litteras suas, ut contra ipsum procedatis pro excessibus per eum, ut predicatur, commissis. Idcirco mandamus vobis quatenus contra dictum Sanccium procedere non tardetis ad conservacionem iusticie, iuxta tenore mandati per dictum dominum regem litteratorie vobis facti.

Datum in obsidione Almerie, VI° kalendas novembris anno predicto.

35.

1310, febrer 7. València.

Jaume II encomana la tinença i custòdia de les cases i la fortalesa de Macastre al ciutadà de València Jaume Soguer, que percebrà 300 sous anuals, 4 cafissos de forment i 4 de panís i l'explotació de la taverna del lloc.

ACA, CR, reg. núm. 234, f. 59r.

TEXT

Nos,¹⁶⁶ Iacobus, et cetera, confidentes de fide et legalitate vestri Iacobi Soguer, vicini Valencie, tradimus et comendamus vobis, quamdiu nobis placuerit, custodiam domorum seu fortitudinis de Macasta, ita quod vos teneatis pro nobis domos ipsas seu fortitudinem, concedentes vobis quod habeatis et recipiatis, pro labore vestro et custodia ipsarum domorum trecentos solidos regalium Valencie anno quolibet, ac eciam quatuor kafficia frumenti et alia quatuor kafficia panicii que aliqui tenentes et custodientes ipsas domos consueverunt recipere et habere a sarracenis eiusdem loci, que recipiatis per manus baiuli nostri seu alimini eiusdem loci. Mandantes, itaque, baiulo nostro regni Valencie generali presenti, et qui pro tempore fuerit, quod dictos .CCC. solidos det et solvat vobis, dilecto Iacobo, anno quolibet, et eciam dicta octo kafficia frumenti et panicii, ut supradicitur, quamdiu de nostra percepti voluntate. Concedimus insuper vobis, dilecto Iacobo, dum nobis placuerit, tabernam loci de Macasta ubi vinum vendatur per vos, vel quem volueritis loco vestri, prout est fieri consuetum. Mandantes dictis nostris officialibus quod predicta vobis observent, prout superius continentur.

Datum Valencie, VII° idus februarii anno Domini M^o CCC^o decimo.

Petrus Munioni mandato regio.

¶¹⁶⁶ Al marge esquerre:

[... ...] que infantis Alfonsi est [dom]ini, et [ho]nor de Bunyol [ubi] est dictum [castru]m de Macasta.

36.

1310, octubre 6. Barcelona.

La reina Blanca demana al seu batlle general, Enric de Quintavall, que intervinga i castigue severament un musulmà de Bunyol que es va resistir, armat, a la seua detenció per un oficial senyorial i encara, després d'haver estat alliberat sota fiança, va assassinar un monjo de Santa Maria del Puig de València al terme de Requena.

ACA, CR, reg. núm. 289, f. 173r-v.

TEXT

Blanca, et cetera, dilecto Enricho de Quintavalle, baiulo nostro in regno Valencie generali, salutem et dileccionem.

Ad nostrum pervenit auditum quod, cum baiulus noster de Bunyol vel eius locum tenens compellerent seu compellere vellent Luppum Abentarich, sarracenum dicti loci, ad instanciam quorundam debitorum suorum, idem Luppus, dominacioni non deferens, contra dictum baiulum, ense evaginato, irruit et temere se defendit, captus quia propterea extitit et datus postmodum ad caplevandum pro certa peccunie quantitate. Et, nichilominus, prefatus Luppus quemdam monachum seu fratrem ordinis Sancte Marie de Podio Valencie interfecisse, ut dicitur, in termino de Rechenen et apportasse secum quemdam roncinum¹⁶⁷ et res alias monachi supradicti. Unde cum crimina huiusmodi remanere non debeant impunita, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus contra dictum Luppum diligentissime inquiratis procedendo contra eundem [tam] per captionem persone sue quam per occupationem bonorum et alia prout inveneritis.¹⁶⁸ Et si culpabilem inveneritis in predictis, eundem, pena debita, puniatis taliter quod dictus Luppus non gaudeat delinxisse et quod pena eius sit aliis ad terrorem.

Datum Barchinone, pridie nonas octobris anno Domini M^o CCC^o decimo.

37.

1310, octubre 29. Barcelona.

Anotació que recull la confirmació de Jaume II feta en favor de Guiu de Xanesveres sobre la tinença del castell de Bunyol, que exercia en nom de la reina, que ha traspasat recentment. Li reconeix també el dret a percebre 3.000 sous en concepte de retinença tal com abans percebia.

ACA, CR, reg. núm. 234, f. 58r.

¶¹⁶⁷ Sobreescrit sobre el text cancel·lat: *sarracenum*.

¶¹⁶⁸ Interlineat des de: *procedendo*.

TEXT

Post¹⁶⁹ mortem domine regine, pro qua Guido de Chanesveres tenebat castrum de Bunyol, dominus Rex dimisit ei seu commisit sibi castrum ipsum de Bunyol, ita quod mandavit ei solvi, pro retinencia ipsius castri, eam¹⁷⁰ quantitatem quam consuevit ei dari pro retinencia ipsius castri de qua certificavit Orrigo de Quintaval, qui erat baiulus generalis in regno Valencie pro dicta domina regina, quod erat trium mille solidorum regalium Valencie. Et super dicta retinencia solvenda fuit scriptum Bernardo de Speluncis, baiulo generali dicti regni per litteram datam Barchinone IIII° kalendas novembris anno Domini M^o CCC^o decimo.

Guillelmus Luppeti mandato regio facto per Bernardum de Segalari.¹⁷¹

38.

1312, setembre 22. Barcelona.

Jaume II retreu a l'alcaid de Bunyol, Guiu de Xanesveres, la intrmissió en les competències del batlle, ja que havia alliberat sota fiança un musulmà de Bunyol condemnat per adulteri, ignorant l'ordre d'empresonar-lo al castell.

ACA, CR, reg. núm. 240, f. 84v.

TEXT

Iacobus, et cetera, dilecto suo Guidonis de Canes Veres, alcaydo de Bunyol¹⁷² salutem, et cetera.

Iam alia scripsimus vobis¹⁷³ de factis seu negociis sarracenorum dicti loci de Bunyol et terminorum eius, ad officium baiuli ipsius loci spectantibus, vos intrmittere nullatenus deberetis nec super eis dicto baiulo ullum obstaculum seu impedimentum faceretis, set tamen intrmitteretis vos de foro alcaydie vobis commisse. Verum, cum intellexerimus quod vos, deducendo mandatum nostrum predictum, in contemptum non vultis desistere quia intrmittitis vos de factis et negociis dictorum sarracenorum sic quod nuper cum dictus baiulus cepisset quondam sarracenum qui inculpabatur quod adulterium comisserat cum quadam sarracena contra çuna sarracenorum, et ex officio suo mandasset ipsum poni et custodiri in catena in castro de Bunyol ubi reponuntur capti, vos, auctoritate vestra, in delegacionem officii baiuli supradicti ipsum sarracenum, irrequisito dicto baiulo, dedistis ad caplevandum videlicet quod non existeret [...] set iret libere per castrum predictum de quo de vobis nec immerito admiramur. Quo prefato, vobis expresse dicimus et mandamus quatenus a talibus

¶ ¹⁶⁹ Al marge esquerre: *Bunyol [quod domi]ni infantis Alfonsi [est]*. ¶ ¹⁷⁰ Interlineat. ¶ ¹⁷¹ Al marge dret hi ha un text que diu: *Bunyol, que*

infantis Alfonsi est. ¶ ¹⁷² Seguit d'un text cancel·lat: *et terminorum eius ad officium baiuli ipsius loci pertinentibus.* ¶ ¹⁷³ Segueix cancel·lat: *quod.*

et similibus desistendo de aliquibus negociis dicte baiulie minime intromittere vos curetis, set ipsum baiulum uti officio suo libere permittatis, taliter quod iura nostra baiulie predictae ob culpam vestram non minuantur in aliquo, set valeant per ipsum baiulum illibata servari, alias nobis plurimum displiceret.

Datum Barchinone, decime¹⁷⁴ kalendas octobris anno predicto.

[Guillelmus Lupperti] mandato regio, facto per Petrum Marti.

39.

1313, març 12. Montblanc.

Jaume II ordena al batlle general del regne de València, Bernat d'Esplugues, que faça endreçar el molí de Setaigües i impedisca al batlle del lloc exigir als veïns el pagament de la molta del gra, ja que es veuen obligats de moldre a Bunyol i paguen així dues moltures.

ACA, CR, reg. núm. 151, f. 153v.

TEXT

Iacobus, et cetera, fideli suo Bernardo de Speluncis, baiulo regni Valencie generali, et cetera.

Ex parte hominum de Set Aygues cum querela expositum coram nobis quod, cum in ipso loco sit molendinum et cum indigeat aqua continue molere non possit, et quod insuper molendinum, propter apartamenta et necessaria que non habet, non est aptum ad molendum, propterea oporteat homines dicti loci ire ad molendum bladum eorumdem apud Bunyol, baiulus de Setaygues exigit et recipit ab ipsis hominibus multuram de blado quod deferunt ad molendum ad dictum locum et, hac racione, ipsos pignorat et compellit in magnum eorum periudicium et gravamen, et sic ipsi homines solvunt et habent solvere pro blado suo duas multuras, et ideo quod eorum parte fuit nobis humiliter supplicatum ut deberemus eis super hoc de oportuno remedio providere. Quare, supplicacione predicta benigne admissa, dicimus et mandamus vobis quatenus, si est ita, non permittatis dictos homines hac de causa pignoriari vel compelli. Immo pignora vel quicquid receptum est ab ipsis premissa racione faciatis restitui eisdem, providendo nichilominus super apartamentis et necessariis dicto molendino de Setaygues sic quod dictum molendinum condirigatur tali modo quod ipsi homines molere valeant in eodem.

Datum in Montealbo, III° idus marcii anno Domini M^o CCC^o XIII°.

[Bernardus Maioris] ex petitione provisa.

¶ ¹⁷⁴ El numeral de les calendes presenta una part malmesa davant de la paraula *decimo* que

impedeix determinar amb seguretat la data crònica.

40.

1313, desembre 18. València.

Jaume II ordena a l'alcaid de Xest la restitució dels béns confiscats a uns pastors de Xiva i de Mançanera que havien estat assaltats per musulmans de Xest amb la complicitat de l'esmentat alcaid, a qui ordena comparèixer immediatament davant la cúria del rei.

ACA, CR, reg. núm. 152, f. 163r.

TEXT

Iacobus, et cetera, fideli alcaido castri seu loci de Xestallcamp (sic), salutem et gratiam. Ex conquestione pro parte tutoris nobilis Teresie, filie nobilis Gombaldi de Entença, quondam, nobis facta, percepimus quod sarraceni dicti loci de Xestelcamp seu aliqui ex eis, de mandato seu assensu vestri, invadentes quendam cabanam bestiarum hominum loci de Chiva, spectantis ad nobilem Taresiam (sic) supradictam, raubarunt, et secum abduxerunt, quendam partem ipsius bestiarum et, verberantes pastorem ipsius bestiarum abstulerunt violenter ei et cuidam alii pastori dicti loci de Chiva duas capas quas secum apportarunt, et insuper abstulerunt Micheli Rabada, pastori de Mançanera, quendam capam, duas lorcias et tria tela eo quia ducebant bestiarum versus terminum de Chiva per quosdam terminos de quibus questio ventilatur. Que omnia facta fuisse, asseruntur, indebite et iniuste ac contra tenorem etiam in conceptum proteccionis et guidatici specialis nostri sub quibus, sub certa pena in eis apposita, bona dicte nobile Taresie constituta existunt. Quapropter, volentes, ut convenit, circa hec debite providere, vobis dicimus et mandamus quatenus iamdictum bestiarum occupatum et alias res predictas ablatas, visis presentibus, absolvi et restitui faciatis.

Nos, enim, si vos vel dicti sarraceni querelas aliquas super predictis habetis, a dictis hominibus de Chiva vel aliis predictis, faciemus inde fieri breviter quod iusticia sua debet. Iniungentes vobis expresse, ut infra .XV. dies post instans festum Nativitatis Domine compareatis personaliter in curia nostra, hostensurus de iure vestro, et reponensurus super dictis invasionibus, ac factururus quod iusticia sua debet, quem terminum vobis peremptorie assignamus. Alias, ex tunc, procederemus et procedi faciemus in predictis prout iusticia sua debet, vestri absentia non obstante et contumacia exigente.

Datum Valencie, XV° kalendas ianuarii anno Domini M^o CCC^o XIII°.

Guillelmus Augustini mandato regio facto per Petrum Boyl.

41.

1314, març 1. València.

Jaume II absol Saurina, una dona de Setaigües, de les acusacions que havien estat contra ella formulades al voltant d'una suposada col·laboració en l'assassinat del batlle de Setaigües, Pere Calders.

ACA, CR, reg. núm. 152, f. 279v.

TEXT

Nos, Iacobus, Dei gracia rex Aragonum, et cetera.

Attendentes te, Saurinam, vicinam de Setaygues, fuisse coram fideli nostro Guillelmo de Iaffero, iudice curie nostre, acusatam quod dederas consilium et auxilium in nesce perpetrata in dicto loco in persona Petri de Calders et quod tu, racione dicte accusacionis, centum morabatinorum dederas, nunc autem Nos, habita diligenter a dicto Guillelmo de Iaffero de omnibus supradictis plenaria certificacione, invenimus te minime fuisse culpabilem in dicta nesce. Ideo ad supplicacionem per te, dictam Saurinam, nobis humiliter factam, te et bona tua et fideiussores per te ex inde datos racione dicte accusacionis et eorum bona, cum presenti carta nostra duximus absolvendos. Mandantes per presentem cartam nostram universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris quod predictam nostram absolucionem firmam habeant et observent prout continetur superius et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione.

Datum Valencie, kalendas marcii anno Domini M^o CCC^o XIII°.

Bernardus Iordanii mandato nostro facto per Guillelmum de Iaffero, iudicem curie.

42.

1314, novembre 11. Lleida.

Cartes nupcials entre l'infant Alfons, fill segon de Jaume II, i Teresa d'Entença.

BC, ms. 2067, ff. 33v-35v.

Edicions:

Pastor i Madalena, M., *El cartulari de Xestalgar...*, cit., doc. núm. 11.

TEXT

Cartes nubcials fetes entre l'alt infant n'Amfós, segon nat del molt alt senyor en Jacme, de bona memòria rey d'Aragó, e la molt noble na Teresa d'Entença.¹⁷⁵

XI.¹⁷⁶ *In nomine Domini nostri Iesuchristi. Noverint universi quod nos Theresia, filia communis nobilis Gombaldi d'Entença, domini de Alcolegia quondam, et domine Constance, quondam uxoris eiusdem Gombaldi, libenti animo et espontanea voluntate, cum consilio, consensu et assensu venerabilis domine Elvire de Anteyllo, Dei gracia abbatisse de Casves, tie nostre, et nobilium domini Guillelmi d'Entença et dompni Guillelmi de Montecateni, dompni Guillelmi de Angularia,¹⁷⁷ dompni Poncii de Ripellis, dompni Othoni de Montheateni et dompni Raymundi Bernardi de Ripellis, consanguineorum seu atinencium nobis in linea parentele et aliorum eciam amicorum nostrorum, necnon voluntate*

¶¹⁷⁵ A l'original encapçala el text a tall de títol.

¶¹⁷⁶ Al marge esquerre. ¶¹⁷⁷ Precedit cancel·lat de: M.

et auctoritate venerabilium Guillelmi de Vallessenicii, sacriste, et Petri de Ahivar, prepositi sedis oscensis, tutorum nostrorum et exequutorum espondaliorum testamentorum dompni Gombaldi, patris nostri, et dompni Bernardi Guillelmi d'Entença, avi nostri, damus, offerimus atque tradimus nos ipsam in uxorem legitimam per verba legitima de presenti vobis, inclito domino infanti Aldefonso, Dei gracia comiti Urgellensis et vicecomiti Agerensis, filio secundo genito illustrissimi domini Iacobi, Dei gracia regis Aragonum, et vos, gracia procreande sobilis¹⁷⁸ in maritum nostrum ducimus et recipimus legitime seu virum iuxta divinum preceptum et ordinationem sacrosancte romane Ecclesie ac estatutum, et damus, tradimus et assignamus vobis pro exoario seu dote ad consuetudinem huius terre omnes et singulas villas seu villaria, possessiones, castra, loca, hereditamenta, predia tam rustica quam urbana et herema¹⁷⁹ et populata, et alia quecumque bona immobilia, cum militibus et vasallis et omnibus¹⁸⁰ hominibus et ¶^{34r} feminis ibidem habitantibus et habitaturis imposterum, et omnibus iuribus aliis et pertinentiis in eisdem bonis contentis et constitutis et constituendis, et cum omnimoda iurisdiccione, dominacione ac dominiis nostris spectantibus et pertinentibus nobis seu expectare vel pertinere debentibus quoquo iure et modo quas et que nos habemus in regnis et terris Aragonum et Valencie tam pro testamento predicti patris nostri quam eciam iure nostro, salvis tamen et exceptis condicione seu condicionibus, substitutione seu substitucionibus, vinculo seu vinculis, solucione seu solucionibus faciendis et quibuscumque aliis in testamentis seu ultimis voluntatibus nobilium quondam dompni Bernardi Guillelmi d'Entença, avi quondam nostri, et predicti quondam patris nostri contentis, appositis et insertis. Et signanter salvis vendicione seu vendicionibus loci de Xestalgar¹⁸¹ situati in regno Valencie. Qui quidem locus, tam ex testamento dicti patris nostri quam ex concessione regia postea subsequita remanet ad vendendum, necnon locorum vocatorum Muçqui, Soridon e Gorriça et cuiusdam hereditamenti de Açagra, situatorum in regno Navarre per spondalarios patris et avi nostri predictorum faciendis quod complendis et exequatandis ordinationibus in testamentis seu ultimis voluntatibus predictorum avi et patris nostri et quod complendis omnibus aliis que in ipsis testamentis dependent seu acnetxa (sic) sunt eisdem testamentis, illis videlicet que adhuc remanent ad complendum.

Et volumus quod omnia bona predicta habeatis, teneatis, possideatis seu eciam expletetis toto tempore vite vestri, dompni Alfonsi, una nobiscum durante inter nos matrimonium, et possitis vos, domine inclite Aldefonse, de ipsis bonis et ipsis licite uti sicut de rebus exoarii seu dotalibus uti decet, salvis tamen, ut predictum est, et exceptis, locis et bonis predictis que remanent ad vendendum et omnibus et singulis condicionibus et aliis superius expressatis super quibus omnibus predictis est expressa condicio atque pactum quod, non obstantibus matrimonii oneribus per vos sustinendis, exequutores seu espondalarii predictorum avi et patris nostri teneant, compleant, et observent seu compleri et observari

¶¹⁷⁸ Sic, per *subolis*. ¶¹⁷⁹ Al ms. «herencia», creiem que per error del copista.

¶¹⁸⁰ Seguit de militibus cancel·lat.

¶¹⁸¹ Xestalgar, al ms. «X Cest Algar»: estrany intent de resoldre el topònim de Xestalgar.

faciant omnia et singula supradicta, et quod possint vendiciones locorum facere supradictas, et nichilominus teneant omnia predicta loca et bona michi quod dote seu axoario assignata iuxta ordinationes seu ultimas voluntates predictorum avi et patris nostrorum tamdiu quousque eorum testamenta per eos seu aliorum eorum fuerint completa et exequcioni debite demandata seu eciam exsequata ¶^{34v} vel quousque inter illustrissimum dominum Iacobum regem, patrem vestrum et vos, dominum Aldeffonsum, et predictos exequutores super premissis aliter fuerit ordinatum.

Post obitum vere nostrum Theresie supradicte est expressa condicio atque pactum quod omnia predicta bona qua in dote damus et assignamus sint et remaneant filio seu filiis ex vobis et nobis communiter procreatis si nobis dicte Theresie supervixerit, prout Nos inter dictos filios de eisdem bonis duxerimus (sic) ordinandum iuxta ordinationem seu testamenti predicti patris nostri, et in eo casu retinemus nobis quod de dictis bonis possimus testari et disponere usque ad quantitatem quinquaginta mille solidorum iaccensium, et nostras alia de eisdem facere voluntates. Et si forte quod absit contigerit nos decedere nullis estantibus seu superviventibus filiis ex nobis ambobus communiter procreatis, in hoc casu retinemus Nos, dicta Theresia, quod possimus de dictis bonis dotalibus ordinare vel alia meas facere voluntates. Et ubi Nos, de dictis bonis, non ordinaremus aliqua vel forte ordinare non possimus, volumus quod predicta bona nostris pertinentibus revertantur, iuxta contenta in testamento patris nostri superius nominati.

Est insuper expressa condicio atque pactum quod, si contingat nos, dictam Theresiam, prius mori quam vos, prefatum inclitum dominum Aldefonsum, quod vos non teneatis nec possitis tenere viduitatem in locis et bonis superius contentis et nunc vobis in dote seu exoario assignatis nec eciam in illis que nobis de cetero adquirentur. Immo, omnia predicta bona sint et remaneant salva et integra et sine aliquo onere debitorum et cuiuslibet contractus et obligacionis per vos contractorum nobis et successoribus et proximoribus nostris, ut superius est iamdictum.

Simili modo, Nos, predictus infans Aldefonsus, Dei gracia comes Urgellensis et vicecomes Agerensis, de voluntate, consilio et assensu predicti domini Iacobi, Dei gracia regis Aragonum, patris nostri, voluntate gratuita ducimus et recipimus vos, nobilem Theresiam supredictam, filiam communem predictorum nobilium Gombaldi d'Entença et Constancie, uxoris eiusdem, nepotemque Ermengaudi quondam comitis Urgellensis, in nostram uxorem legitimam et consortem per verba legitima de presenti et gracia procreande sobolis (sic) Nos ipsum vobis tradimus in maritum legitimum ac legalem, ut lex Christi precipit et in sancta Dei ecclesia est estatutum sub omnibus et singulis modis et formis et pactis et quibuscumque aliis superius expressatis. Et recognoscimus et in veritate confitemur vobis, nobili Theresie supradicte, Nos habuisse et recepisse a vos predictam dotem seu exoarium sub modis et formis et omnibus et singulis supradictis. Et inde paccati sumus plenarie et contento, re-¶^{35r}-nunciantes scienter excepcioni non recepte et non habite dotis predicte et accioni in factum et doli et omni alii iuri et auxilio repugnanti. Et quia dos data sponsaliciu habere meretur iuxta Catalonie conservanciam, idcirco Nos, Alfonsus, comes predictus, damus et assignamus vobis, dicte nobili Theresie uxori nostre, in sponalicio vestro, centum mille solidos

iaccenses. Pro quibus quidem centum mille solidis obligamus vobis, dicte nobili Teresie uxore nostra, castra et loca de Castellione et de Tartareu et de Osse situata infra vicecomitatum Agerensis (sic) cum redditibus et suis iuribus universis. Que quidem castra et loca vobis pro sponsalicio obligata post obitum nostrum teneatis, habeatis et expletetis, potenter et in pace, pascifice et quiete, in tota vita vestra, cum filiis et sine filiis, et cum omnibus militibus et vassallis et cum omnibus hominibus et feminis ibi habitantibus et habitaturis, districtu et omnimoda iurisdiccione, dominiis et dominacionibus et cum omnibus redditibus, fructibus, exitibus et proventibus et pertinentiis universis tamdiu quousque de predictis centum mille solidis vobis in sponsalicio assignatis vel cui volueritis, fuerit integre et plenarie satisfactum, faciendo interim fructus vestros et eos in sortem vestri sponsalicii minime computando. Post mortem vero vestram, predicti centum mille solidi vobis pro sponsalicio assignati nobis vel nostris successoribus revertantur. Ita tamen volumus et concedimus vobis, dicte nobili Teresie uxori nostri, quod si vos infra annum post mortem nostram volueritis seu elegeritis habere de predicto sponsalicio per Nos vobis assignato quinquaginta mille solidos iaccenses ad vestras voluntates inde faciendas, quod eos habeatis et vobis dentur seu successoribus vestris solvantur per heredes et successores nostros ad faciendum inde vestras omnimodas voluntates antequam desemparetis et reddatis predicta castra et loca et de residuis quinquaginta mille solidis predicti sponsalicii nil habere vel petere debeatis nec retinere possitis loca vobis pro dicto sponsalicio assignata. Volumus eciam et concedimus ac ordinamus de voluntate, consilio et assensu illustrissimi domini Iacobi, patris nostri, quod totus comitatus Urgellensis et totus vicecomitatus Agerensis et tota alia terra et omnia castra et loca eciam et iura omnia que nobilis Ermengaudus, bone memorie comes Urgellensis, voluit et mandavit vendi illustrissimo domino regi, patri nostro predicto, et que ipse dominus rex ex manumissoribus dicti comitis Urgellensis quondam emit et postea nobis dedit, sint et remaneant post obitum nostrum filio vel filiis masculis ex vobis et nobis communiter procreatis, si nobis supervixerint ¶^{35v} prout inter ipsos duxerimus (sic) ordinandum, predicta obligatione dicti sponsalicii et omnibus eciam tangentibus semper salvis. Si vero filia vel filie ex nobis et vobis dicta Teresia nate fuerint, maritentur honorifice sicut docet, et in casu premissis Nos possimus testare et ordinare de bonis nostris predictis ad voluntatem nostram usque ad quantitatem decem mille librarum iaccensium.

Quod est actum in civitate Ilerdensis (sic), III° idus novembris anno a nativitate Domini M^o CCC^o quartodecimo.

Sig(†)num Teresie, filie quondam nobilis Gombaldi d'Entença. Sig(†)num Elvire de Antyello, Dei gracia abatisse de Casves. Sig(†)num nobilis Guillelmi d'Entença. Sig(†)num Guillelmi de Montecateno. Sig(†)num Guillelmi de Angularia. Sig(†)num Poncii de Ripellis. Sig(†)num Othoni de Montecateno. Sig(†)num Guillelmi¹⁸² Raymundi de Ripellis. Sig(†)num Guillelmi de Vallesenicii, sacriste. Sig(†)num Petri de Ahivar, prepositi sedis oscensis. Sig(†)num Alfonsi, Dei gracia comitis Urgellensis, mariti dicte nobilis

¶¹⁸² Precedit del text cancel·lat: Raymundi.

Teresie. Sig(senyal reial)num Iacobi, Dei gracia regis Aragonum predictorum, qui hoc concedimus et firmamus firmiterque rogamus. Sig(†)num nobilis Filipi de Celuça. Sig(†)num nobilis Raymundi de Ripellis. Sig(†)num nobilis Ambrosi de Ripellis. Sig(†)num nobilis Guillelmi Raymundi de Montecateni. Sig(†)num nobilis Guillelmi de Cervaria. Sig(†)num Petri Martiniç de Vergo. Sig(†)num venerabilis Gondisalvi Garcie. Sig(†)num venerabilis Bernardi de Fenollario. Sig(†)num venerabilis Vitalis de Villanova, de domo dicti domini regis testium.

Sig(signe notarial)num mei Arnaldi de Gerunda, publici notari Balaguerii et per totam terram et iurisdictionem domini regis Aragonum qui hoc scribi feci.

43.

1314, novembre 12. Lleida.

Jaume II ordena al vicegerent de la procuració, Bernat de Cruilles, de detenir provisionalment les investigacions obertes pel batlle general del regne de València, Bernat d'Esplugues, al voltant dels crims comesos per l'alcaid de Xiva i un grup de musulmans del lloc a Bunyol, pels quals fets també havia resultat nafrat un saig de la procuració.

ACA, CR, reg. núm. 155, f. 163v.

TEXT

Iacobus, et cetera, nobili et dilecto Bernardo de Crudiliis, gerenti vices procuratoris in regno Valencie pro inclito infante Iacobo, et cetera, salutem, et cetera.

Cum Nos per vos supersederi velimus super petitionibus quas fidelis noster Bernardus de Speluncis, baiulus regni Valencie generalis ac procurator noster fisci, movet, seu movere intendit, contra sarracenos de Xiva occasione nescis cuiusdam sarraceni de Bunyol et quorundam vulnerum et percussionum per ipsos sarracenos de Xiva illatorum cuidam sagioni curie vestre et quibusdam sarracenis dicti loci de Bunyol, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus alcaýdo de Xiva et sarracenis qui culpabiles extiterunt in premissis, assecurantibus primitus ydonee in posse vestro de stando iure coram vobis super predictis, contra predictos alcaýdum et sarracenos supersedeatis procedere donec de nobis aliud receperitis mandamentum.

Datum Ilerde, pridie idus novembris anno Domini M^o CCC^o XIII°.

Bernardus [...] mandato regio facto per Vitalem de Villanova.

44.

1314, novembre 15. Balaguer.

L'infant Alfons nomena Bernat Vidal batlle de Xiva i dels seus termes amb el salari acostumat.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 51r.

TEXT

Nos, infans Alfonsus, illustrissimi domini regis Aragonum filius, Dei gracia comes Urgelli et vicecomes Agerensis, confidentes de industria et legalitate vestri, Bernardi Vitalis, de camera iamdicti domini regis, committimus seu comendamus vobis baiuliam nostram loci de Chiva et terminorum suorum, ita quod vos ipsius baiulie officium teneatis, regatis bene et legaliter et exigatis et recipiatis et conservetis omnia iura et omnes redditus, exitus et proventus ipsius baiulie, prout per alios baiulos dicti loci de Chiva sunt exigi et recipi consueta. Mandantes per presentem cartam nostram universis et singulis hominibus in dicto loco degentibus ac infra dictam baiuliam constitutis, quod vos pro baiulo nostro dicti loci de Chiva habeant et teneant vobisque pareant et obediant, prout aliis baiulis loci predicti parere et obedire actenus consueverunt et debent. Volumus insuper ac vobis concedimus quod vos, dum officium predictum exercebitis, habeatis pro vestro salario et labore quolibet anno id quod est haberi per alios baiulos assuetum. Hanc autem concessionem et commissionem durare volumus dum de nostre fuerit beneplacito voluntatis.

Data Balagarii, XVII° kalendas decembris anno Domini M^o CCC^o XIII°.

45.

1315, febrer 8. Lleida.

L'infant Alfons nomena el seu camarlenc, Guillem Serrà, com a alcaid i batlle de Xiva i el seu terme.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 54r.

TEXT

Nos, infans,¹⁸³ et cetera, de fide, legalitate et industria vestra (sic), fidelis camerari nostri, Guillelmi Serrani, plenarie confidentes, committimus sive comendamus¹⁸⁴ vobis castrum nostrum de Chiva, situm in regno Valencie, tenendum et custodiendum pro nobis bene et legaliter, ad forum Aragonum, dum nobis placuerit, necnon et baiuliam loci de Chiva predicti et terminorum suorum, ita quod vos sitis alcaydus dicti castri et baiulus loci iamdicti et terminorum suorum ipsiusque baiulie officium teneatis et regatis bene et legaliter, et exigatis, recipiatis et conservetis omnia iura nostra et omnes etiam redditus, exitus et proventus ipsius baiulie, prout dicte alcaydie et baiulie per alcaydum et baiulum castri et loci predicti et terminorum eius teneri, custodiri ac regi predictaque iura ac dicti redditus, exitus et proventus exigi, recipi et conservari sunt actenus assueta. Mandantes per presentem cartam nostram univris et singulis hominibus in dictis castro et loco de Chiva et eius¹⁸⁵ terminis constitutis quod vos, dictum Guillelmum et non alium pro alcaido dicti castri et baiulo dicti loci et

¶¹⁸³ Interlineat: *Nos, infans* damunt del text cancel·lat: *De Nos*.

¶¹⁸⁴ Segueix repetit: *sive comendamus*. ¶¹⁸⁵ Seguit del text cancel·lat: *etiam*.

terminorum suorum habeant et teneant vobisque pareant, hobediant et respondeant prout aliis alcajdís et baiulis predictorum castrí, loci et terminorum parere, hobedire consueverunt seu eciám respondere. Volumus, insuper, quod vos, dum dictum castrum et dictam baiuliam tenueritis, habeatis et percipiatis, anno quolibet, dum ea vos, ut premititur, tenere nobis placuerit, id quod per baiulum et alcajdum castrí et loci predictorum est et haberi et percipi consuetum. Et in testimonium premissorum presentem cartam nostram vobis fieri nostroque sigillo pendenti sigillari iussimus dum¹⁸⁶ de nostro fuerit beneplacito duraturam.

Data Ilerde, VI° idus februarii anno Domini M^o CCC^o XIII°.

Bonanatus de Petra mandato domini comitis facto [...] consiliariis.

46.

1315, febrer 9. Lleida.

L'infant Alfons mana al batlle de Xiva executar una ordre seua per la qual havia donat a Berenguer Anglés, de l'escrivania del rei, 10 jovades de terra al lloc de Miralcamp, en el terme de Xiva, tal com havia ordenat al seu antecessor en el càrrec, que havia mort sense haver-ne formalitzat l'entrega.

ACA, CR, reg. núm. 416, ff. 109v-110r.

TEXT

De nós, *et cetera*, al feel nostre en Guillem Serrà, batle de Chiva¹⁸⁷ o a son loc-tinent,¹⁸⁸ salut e gràcia.

Com nós ajam dades e atorgades al feel nostre en Berenguer Anglés, de casa e de la scrivania del dit senyor rey .X. jovades de la miylor terra qui sie en lo Plan de Quart en terme de Chiva e haguésem manat per altra letra nostra a'n Bernat Vidal, ça enrere batle del dit loch, que al dit¹⁸⁹ a'n Berenguer Anglés o a qui el volria en son loch mesuràs de la (sic) les dites .X. jovades de la miyllor que hi fos, ço és a saber, prop lo loc apelat de Miralcamp e mesurades aqueles en continent ne mesés en possessió lo dit Berenguer o a qui el volria. E'l dit Berenguer agués tramesa la dita carta al dit batle e'l dit batle sie pasat d'aquesta vida, axí que la dita letra no li fo presentada. Per esta rahó volem, e a vos deïm e manam, que, encontinent, mesurets al dit Berenguer, o a qui el volrà en son loc, les dites .X. jovades e, aquel a qui el volrà ne metats en possessió de les dites limitacions nos certifiquets segons¹⁹⁰ que en la dita letra que anava al dit Bernat Vidal, la qual volem que recobrats e [veurets ésser] contengut.

Data Ilerde, VI° idus februarii anno predicto.

¶¹⁸⁶ Interlineat. ¶¹⁸⁷ Precedit cancel·lat: *Ch.* ¶¹⁸⁸ Interlineat: *o a son loc-tinent.*

¶¹⁸⁹ Interlineat: *al dit.* ¶¹⁹⁰ Segueix repetit: *segons.*

1315, març 8. Balaguer.

Els infants Alfons i Teresa entreguen un heretament situat al pla de Miralcamp, en el terme de Xiva, a l'escrivà del rei Berenguer Anglès.

ACA, CR, reg. núm. 416, ff. 112v-113r.

TEXT

Nos, infans, et cetera, et Nos, Theresia, eiusdem domini infantis uxor per eandem comitissa Urgelli, volentes vos, fidelem nostrum Berengarium Anglesii, de domo et scribania predicti domini regis, [ob vestri merita] gracia prosequi et favore, per Nos et nostros, gratis et ex certa sciencia, damus et de speciali gracia vobis et vestris imperpetuum concedimus, per proprium, liberum et franchum alodium, decem iovatas terre in termino loci de Chiva, in plano, videlicet, sup[er]tus (sic) locum vocatum Miralcamp, sicut ofrontantur (sic) dicte decem iovate, ex una parte, cum manso Bernardi de Claperiis qui fuit Mathi (sic) Calonge et, ex alia parte, cum cetero mollone per quem dividitur termini de Chiva et de Quart et, de alia parte, cum monte de Penxisa¹⁹¹ et, ex reliqua parte, cum itinere per quem itur apud Godallam. Hanc autem donacionem et consessionem (sic) facimus [ex certa] sciencia per Nos et nostros in vobis, dicto Berengario Anglesii et vestris, imperpetuum, pure et absolute et sine de predictis aliqua condicione [et] retencione, decem iovatas terre sicut afrontantur superius per proprium et liberum ac francochum (sic) alodium ad expletandum sive colendum, meliorandum, habendum, tenendum et possidendum ac alienandum sic voluntates et alias vestras et vestram voluntates libere perpetuo faciendum tamquam de re vestra propria cum [omni] melioramento quod ibi vos vel vestri faceritis, sicut melius potest dici et intellegi, ad vestrum vestrasque salvamentum et bonum ac [sin]cerum intellectum. Inducentes vos, cum hac presente carta vestra (sic¹⁹²), de predictis .X. iovatis terre, in corporalem possessionem ad faciendum in vestras voluntates ut superius continetur. Promittentes vobis quod ipsas .X. iovatas terres (sic), cum omni melioramento quod vos vel vestri ibi faceritis, faciemus vos et vestros vel quos volueritis, habere, tenere et possidere pacifice imperpetuum contra cunctas personas per proprium, liberum et franchum alodium, ut superius [expre]ssatur. Mandamus igitur per presentem cartam alcaydo, nuilo (sic¹⁹³) et alamino, ceterisque officialibus et hominibus loci de Chiva ac aliis officialibus nostris presentibus et futuris quod huiusmodi concessionem et gratiam nostram firmam habeant, teneant et observent et non contraveniant nec aliquem contravenirem (sic) permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium presenti publico instrumento sigilla nostra appendicia iussimus aponenda.

Quod est actum in castro civitatis¹⁹⁴ Balagarii, octavo idus marcii anno Domini M^o CCC^o quarto desimo (sic).

¶ ¹⁹¹ Cal entendre el lloc de Perenxisa.

¶ ¹⁹² Per nostra. ¶ ¹⁹³ Per baiulo. ¶ ¹⁹⁴ Al ms. «civitatis».

Testes Galcerandus de Turre; Bernardus de Ponte, consilarii dicti domini comitis, et Petrus Bravo, ostiarius domine comitisse superius spresate.

48.

1315, març 15. Balaguer.

L'infant Alfons nomena Enric de Quintavall com a batlle general seu en relació amb els béns que posseeix al regne de València.

ACA, CR, reg. núm. 416, ff. 54v-55r.

TEXT

Nos, infans, et cetera, confidentes de fide, legalitate et industria vestri, dilecti nostri Enrici de Quintavalle, civis Valencie, committimus vobis officium baiuli generalis omnium locorum et terrarum et aliorum bonorum nostrorum que habemus et habere debemus in regno Valencie. Et vos in eisdem locis, terris et bonis, baiulum generalem constituimus cum presenti, dum de nostre fuerit beneplacito voluntatis, dantes [et conce]dentes vobis liberam potestatem regendi et administrandi baiuliam generalem predictam, et omnia que ad regimen et [ad] administracionem dicte baiulie generalis spectant et spectare possunt et debent seu poterunt ac debebunt. Et specialiter vendendi redditus, proventus et exitus nostros et exhigendi, recuperandi et recipiendi precia ipsorum [et] audiendi et recipiendi compota et rationes a baiulis de Bunyol, de Chiva et aliorum locorum que habemus in dicto regno, presentibus et futuris, et albanina (sic¹⁹⁵), super ipsis compotis et rationibus, et apocham vel apochas faciendi. Et ordinandi, faciendi et administrandi in dictis nostris locis omnia alia et singula quecumque baiulus generale domini regis in regno Valencie facere et ordinare et amministrare potest et debet in locis que idem dominus Rex habet in dicto regno seu eciam consuevit. Promittentes Nos habere rata et firma perpetuo omnia et singula que per vos, dictum baiulum nostrum generalem, super predictis et singulis predictorum et circa eorum dependenciam, facta fuerint sive gesta ac eciam ordinata. Mandantes universis et singulis baiulis et aliis officialibus et subditis nostris quod vos vel quem vel quos volueritis pro baiulo generale predictorum locorum habeant et teneant dum nobis, ut predictur, placuerit ac vobis seu cui seu quibus volueritis pareant, obediant et respondeant de predictis atque aliis pertinentibus dicto officio sub pena nostre gracie et mercedis. Promittimus insuper vobis, dicto Enrico, quod, audito vestro computo et ipso legaliter comprobato, faciemus vobis instrumentum vel instrumenta absolucionis et liberacionis ad utilitatem vestram, prout vobis necessarium videbitur ac eciam oportunum. In cuius rei testimonium presentem litteram nostram vobis fieri et nostro sigillo assueto iussimus roborari.

*Data Balagarii.*¹⁹⁶

¶¹⁹⁵ Per *albarani*. ¶¹⁹⁶ El text manca d'altres elements en la datació. Fem servir la corresponent al document següent copiat al registre

datat també a Balaguer (*idus marci M° CCC° XIV°*) ja que l'anterior al nostre fou datat a Lleida.

49.

1315, abril 1. Balaguer.

L'infant Alfons recorda que el rei ha ordenat a Guiu de Xanesveres, alcaid del castell de Bunyol, entregar la fortalesa i que preste a l'infant jurament d'homenatge, i al batlle reial Bernat d'Esplugues que no s'entremetés en la percepció de les rendes. L'infant insisteix ara al batlle del rei al regne de València que permeta rebre les rendes de Bunyol a Enric de Quintavall, a qui ha nomenat batlle general seu.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 55r.

TEXT

Infans, et cetera, dilecto nostro Bernardo de Spelluncis, baiulo regni Valencie generali, salutem et dileccionem.

Cum illustrissimus dominus rex predictus mandet per suam litteram Guidoni de Chenesveres, alcydo castri de Bunyol, ut veniat pro tradendo nobis castrum predictum et pro ipso hommagium faciendo. Mandet eciam per aliam litteram vobis quod, deinde, de redditibus, exitibus et proventibus et aliis iuribus ad dictum castrum¹⁹⁷ et eius terminos spectantibus seu pertinentibus, vos non intromittatis. Immo ea omnia, et specialiter terciam mensis madii proxime venturam, permittatis per Nos, vel illum quem Nos ad id ordinaverimus, recipi et colligi prout in ipsa littera videbitis contineri. Idcirco rogamus et requirimus vos quatenus de predictis vos deinde non intromittatis, immo ea omnia, et specialiter terciam madii proxime venturi permittatis per Nos recipi libere vel per dilectum nostrum Enricum de Quintavalle quem in baiulum generalem omnium bonorum nostrorum que habemus in regno Valencie assignavimus, prout in littera dicti domini regis lacius continetur. Mandetis eciam ex parte domini regis omnibus et singulis hominibus in dicto loco de Bunyol et eius terminis degentibus quod de quibuscumque redditibus, exitibus et proventibus et aliis iuribus predictis, et specialiter de dicta tercia madii, respondeant iamdicto Enrico de Quintavalle pro nobis vel alii quem ad hec duxerimus ordinandum, absolvendo ipsos a dominio domini regis et ab omnibus eciam in quibus eidem domino regi et vobis pro eo essent astricti vel tenerentur aliqua racione.

Datum Balaguarii, kalendas aprilis anno domini M^o CCC^o XV°.

50.

1315, abril 23. Manresa.

L'infant Alfons nomena Jaume de Castellnou com a batlle de Bunyol i els seus termes.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 57v.

¶¹⁹⁷ Seguit cancel·lat de: *pertinentibus*.

TEXT

Nos, infans, et cetera, confidentes¹⁹⁸ de fide et legalitate et industria vestri, Iacobi de Castro-novo, de domo nostra, committimus vobis officium baiulie de Bunyol et terminorum suorum ac vos in baiulum loci et terminorum predictorum de Bunyol constituimus cum presenti, et vos itaque teneatis et regatis dictum baiulie officium bene et legaliter dum nobis placuerit, et exigatis, colligatis, recipiatis et conservetis omnes redditus, exitus et proventus et omnia etiam alia iura nostra dicte baiulie spectancia seu pertinencia quoque modo. Mandantes per presentes universis et singulis hominibus dicti loci et infra eius terminos habitantibus quod vos pro baiulo eorum habeant et teneant, vobisque respondeant, pareant et obediant prout baiulo dicti loci parere et obedire consueverunt ac etiam respondere. Pro vestro autem salario et labore habeatis et recipiatis id quod per alios baiulos loci predicti est haberi et recipi consuetum. In cuius¹⁹⁹ rei testimonium presentibus nostrum sigillum iussimus aponendum.

Datum Minorise, IX° kalendas maii (sic) anno Domini M^o CCC^o XV°.

51.

1315, maig 1. Moià.

L'infant Alfons constitueix Enric de Quintavall com a procurador seu als llocs que posseeix al regne de València.

ACA, CR, reg. núm. 416, ff. 56v-57r.

TEXT

Nos, infans, et cetera, confidentes de fide, legalitate et industria vestri, dilecti nostri Enrici de Quintavalle, militis, constituimus et ordinamus vos procuratorem nostrum generalem in omnibus locis et bonis [et] terris que habemus in regno Valencie, dantes et concedentes vobis plenam et liberam potestatem regendi et administrandi officium procuracionis predictae et omnia que ad regimen et ad administracionem dicte procuracionis spectant et spectabunt aut spectare possunt et debent seu poterunt et debebunt, et specialiter vendendi redditus et exitus nostros et exhigendi, recuperandi et recipiendi precia ipsorum, et audiendi et recipiendi compota et raciones a baiulis de Bunyol et de Chiva et aliorum locorum que habemus in dicto regno, presentibus et futuris, et albarana super ipsis compotis et racionibus et apocham seu apochas faciendi, et generaliter ea omnia faciendi q[ue Nos] facere possemus personaliter constituti. Promittentes nos habere rata et firma perpetuo omnia et singula que per vos, dictum procuratorem nostrum, super predictis et singulis predictorum et circa eorum dependencia, facta fuerint sive gesta ac etiam ordinata.

¶¹⁹⁸ Interlineat. ¶¹⁹⁹ Precedit cancel·lat de: *qui*.

Mandantes universis et singulis baiulis et aliis officialibus et subditis nostris quod vos pro procuratore nostro in locis predictis habeant et vobis et cui seu quibus volueritis pareant, obediant et respondeant de predictis atque aliis pertinentibus dicto officio sub pena nostre gracie et mercedis. Promittimus insuper vobis, dicto procuratori nostro, quod, audito vestro computo et ipso legaliter comprobato, faciemus vobis instrumentum vel instrumenta absolutionis et liberacionis ad utilitatem vestram prout vobis necessarium fuerit et videbitur ac, eciam, oportunum. In cuius rei testimonium presentem litteram nostram vobis feiri et nostro sigillo assueto iussimus roborari.

Data Mediliani, kalendas madii anno XV°.

52.

1315, maig 13. Barcelona.

L'infant Alfons nomena Jaume Soguer com a alcaid de Macastre. Li assigna com a salari 300 sous anuals i 4 cafissos de blat i 4 de panís, i li cedeix la taverna del lloc.

ACA, CR, reg. núm. 416, ff. 57v-58r.

TEXT

Nos, infans, et cetera, cum presenti carta nostra, tradimus et committimus vobis, Iacobo Sogerii, civi Valencie, domos seu fortitudinem loci de Macasta, siti in regno Valencie, scilicet, en la Foya de Bunyol, tenendas et custodiendas pro nobis dum de nostre fuerit beneplacito voluntatis. Vos itaque ipsas domos seu fortitudinem teneatis et custodiatis pro nobis bene et legaliter, prout ipsas pro domino rege tenere consuevistis seu eciam custodire. Concedentes vobis quod pro vestro labore habeatis et percipiatis a sarracenis dicti loci, per manum, tamen, procuratoris nostri locorum et bonorum que in regno Valencie habemus vel alamini dicti loci, .CCC. solidos regalium Valencie et .IIII.^{OR} caficia tritici et .IIII.^{OR} kaficia panicii anno quolibet, prout per vos²⁰⁰ hec sunt recipi consueta. Mandantes per presentem cartam procuratori nostro locorum et bonorum nostrorum predictorum presenti et qui pro tempore fuerit, quod vobis, dicto Iacobo vel cui loco vestri volueritis, exolvat annis singulis dictos .CCC. solidos et dicta .IIII.^{OR} kaficia tritici et quatuor kaficia panicii, ut superius continetur. Concedimus insuper vobis [quod] possitis tenere, dum nobis placuerit, in dicto loco, tabernam in qua possitis vos seu quem volueritis pro vobis, vendere vinum sarracenis, prout est fieri consuetum. Mandantes procuratori nostro iamdicto et quibuslibet aliis officialibus nostris, presentibus et futuris, quod predicta omnia firma habeant, ut superius sunt expressa, et non contraveniant seu aliquem contravenire faciant vel permittant.

Data Barchinone, III° idus maii (sic) anno Domini M^o CCC^o XV°.

¶²⁰⁰ Seguit cancel·lat de: *habet.*

53.

1315, maig 29. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que impedisca conrear terres del terme de Setaigües a persones que no hi tinguen la seua residència.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 58v.

TEXT

Infans, et cetera, dilecto procuratori nostro in locis et bonis que in regno Valencie habemus, Enrico de Quintavalle, militi, salutem et dileccionem. Intelleximus quod aliqui sunt qui habent terras et possessiones in loco de Setaygues qui in dicto loco non resident neque domum populatam tenent. Qui, si in dicto loco residenciam facerent seu domum tenerent, ut predictur, populatam, locus predictus melioraretur in non modica quantitate. Quare volumus ac vobis dicimus et mandamus quatenus iniungatis pro parte vestra quibuscumque inibi terram seu possessionem tenentes (sic), quod teneant ibidem domum suam populatam vel inibi residenciam faciant personalem, alias, interdicatis eisdem uti terris seu possessionibus antedictis.

Datum Barchinone, IIII° kalendas iunii anno predicto.

54.

1315, juny 12. Barcelona.

L'infant Alfons constitueix una procura especial en favor d'Enric de Quintavall perquè intervinga en procediments judicials que atenen al senyor.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 60r-v.

TEXT

Nos, infans, et cetera, cum hoc publico instrumento, vicem epistole gerenti, constituimus et ordinamus certum et specialem procuratorem nostrum vos, Enricum de Quintavalle, militem, licet absentem tamquam presentem, ad omnes lites seu causas que pro nobis seu pro parte nostra movere habeant seu eciam iam sint mote contra quascumque personas cuiuscumque status vel condicionis existant, et ad defendendum vos in partem nostram et litem seu lites, tam per Nos quam contra Nos, motas et movendas per quascumque personas, nostro nomine, suscipiendum super omnibus iuribus et accionibus ac defensionibus nostris, ita quod tam in iudicio quam extra, possitis accionibus et defensionibus nobis competentibus, uti, agere et experiri, ponere, excipere, replicare, triplicare, testes producere, contra dicta testium adverse partis dicere, de calumpnia vel veritate dicenda et alterius generis iuramenta in anima nostra prestare, renunciare, concludere sentenciam vel sentencias, tam interloquatorias quam diffinitorias audire et ab eis, si necesse fuerit, appellare, appellatos petere, appellacionem vel appellaciones prossequi in arbitrum vel arbitros, cum pena vel sine, compromittere,

componere, transigere, procuratorem vel procuratores substituere ante litem contestatam et post, et eos revocare, prout vobis expediens videatur. Et omnia et singula alia facere et administrare in predictis et circa predicta que verus et legitimus procurator facere potest et debet, et que qualitas negotiorum requisierit et que Nos facere possemus si personaliter interessemus, et que eciam posse facere quicumque legitimus procurator. Insuper volentes vos, dictum procuratorem nostrum, illum vel illos quem vel quos ad premissa substitueritis, relevare ab omni onere satisfaciendi, promittimus vobis, dicto procuratori nostro, licet absenti, per firmam et legalem stipulationem in posse infrascripti notarii tamquam publice persone stipulantis et recipientis, nomine vestro et illorum quorum interest vel interesse poterit, iudicatum solvi cum suis clausulis universis, fideiubentes in hiis quod vobis, apud notarium infrascriptum, sub bonorum nostrorum omnium ypoteca.

Nos, enim, committentes vobis super premissis omnibus et singulis plenarie vices nostras, et super ipsis vobis generalem administracionem et liberam concedentes, habemus de presenti ratum, gratum et firmum quicquid per vos vel illum seu illos quem vel quos substitueritis ad premissa actum, gestum vel procuratum fuerit in eisdem et nullo tempore revocabimus. Et ad maiorem ipsorum firmitatem iuramus per Deum et eius sancta .IIII. evangelia, et cetera, premissa omnia et singula semper, ut predicatur, firma habere et servare et nullo tempore revocare presensque publicum instrumentum per infrascriptum notarium nostrum fieri iussimus nostroque sigillo appedicio sigillari.

Quod est actum Barchinone, pridie idus iunii anno Domini M^o trecentesimo quindodecimo.

[Testes] Galcerandus de Curte, Francischus Ça Sala, consilarii, et Guillelmus Serani, camerarius maior domini comitis antedicti.

55.

1315, octubre 1. Barcelona.

L'infant Alfons, a prec de Pere de Ribes, de la casa de la infanta Teresa, nomena Jaume de Ribes al cap de l'escrivania de Xiva, Bunyol i la Foia i també de Setaigües.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 122v.

TEXT

Nos infans Alfonsus, et cetera, ad humilem supplicacionem per fidelem nostrum Petrum de Ripis, de domo nobilis dompne Teresie, Dei gracia comitisse Urgelli, carissime consortis nostre, nobis factum et ex pluribus graciosis serviciis per dictum Petrum nobis et eidem consorti nostre exhibitis et que nobis et sibi cotidie exhibere non cessat, cum presenti carta nostra damus et concedimus vobis, Iacobo de Ripis, fratri dicti Petri, scribanias castrorum et locorum nostrorum de Chiva, de Bunyol, de la Foia, de Setaigues et terminorum suorum, tenendas et regendas per vos bene et legaliter, dum vobis fuerit vita comes. Volentes et concedentes vobis quod vos scribatis et conficiatis omnes scripturas publicas et privatas que in dictis locis et eorum quolibet fuerint construhenda, conficiatis et scribatis eciam omnia albarana omnesque

alias scripturas que oportuerit confici et scribi illis personis que ligna vel espart a quocumque ex terminis dictorum locorum abstrahent sive tradent [...] recipiatis salarium quod ipsis dari et solvi eorum scriptoribus assuetum,²⁰¹ vos²⁰² vero teneamini, dum scribanias predictas teneritis, scribere absque salario scripturas nobis seu dictis officialibus nostris in locis predictis necessarias, prout per scriptorem dictarum scribaniarum ea sunt fieri assueta, pro quibus scriptis habeatis et percipiatis provisione per scriptorem dictorum locorum recipi consueta. Mandantes per presentem cartam nostram officialibus nostris et hominibus universis et singulis dictorum locorum qui nunc sunt et qui pro tempore fuerint quod dictam concessionem nostram observent et firmam habeant et quod contra eam²⁰³ non veniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione dum vobis, ut predicto, fuerit vita comes. In cuius rei testimonium presentem cartam inde fieri iussimus et nostro sigillo appendicio roborari.

Data Barchinone, kalendas octobris anno Domini M^o CCC^o XV°.

56.

1316, maig 1. Tarragona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador Enric de Quintavall que comprove i certifique si la confecció d'albarans i el salari corresponent corresponia al batlle, Guillem Serrà, que havia reclamat ja que la comanda de l'escrivania feta a Jaume de Ribes hi incloïa també aquesta feina.

ACA, CR, reg. núm. 404, f. 17r.

TEXT

Infans Alfonsus, et cetera, dilecto procuratori nostro Enrico de Quintavalle, militi, salutem et dileccionem. Intelleximus per dilectum camerarium nostrum, Guillelmum Serrani, quod Iacobus de Rippis, racione concessionis per Nos facte de scribania de Chiva et albaranis, ut in carta nostra de dicta donacione inde facta lacius continetur, recipit salaria per dictis albaranis, quod quia dicta albarana et quadam alia pertinent ad dictum Guillelmum et non ad ipsum Iacobum, quod quia, dicta donacio, in eius [periudicium, factum] fuit cum contrarium sit in usum. Quapropter, Nos, volentes super hiis certificari ea et providi ut iustum fuerit, ita tamen quod, si secundum tempus preteriri usum ad dictum Guillelmum pertinent albarana predicta, ea non intendimus dicto Iacobo concessisse, vobis dicimus et mandamus quatenus de predictis vos certificetis ad plenum et, habita super hiis certificacione diligenti, si inveneritis dicta albarana esse consueta fieri per dictum Guillelmum, eadem per ipsum fieri permittatis et non per Iacobum antedictum.

Datum Tarrachone, kalendas madii anno Domini M^o CCC^o XVI°.

¶ ²⁰¹ El text comprés entre *conficiatis et scribatis eciam i assuetum* es troba interlineat al llarg de dues línies d'escriptura.

¶ ²⁰² Seguit enclític cancel·lat: *que*. ¶ ²⁰³ Seguit cancel·lat de: *concessionem nostram* [...].

57.

1316, maig 15. Alcolea de Cinca.

L'infant Alfons assigna una retribució de 1.000 sous anuals pel seu ofici de procurador a Enric de Quintavall.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 28r.

TEXT

Nos, infans Alfonsus, et cetera. Attendentes Nos cum carta nostra comisisse vobis, dilecto nostro, Enrico de Quintavalle, militi, officium procuracionis nostre locorum que in regno Valencie habemus, nec in dicta carta vobis ad misionem aliquam assignasse, concedimus vobis quod pro salario et labore vestro dicti officii habeatis et percipiatis anno quolibet, dum ipsum officium tenueritis, mille solidos regalium Valencie ex exitibus et proventibus locorum districtus officii supradicti. Concedentes (sic) vobis quod ex quibuscumque directiis ex dictis exitibus et proventibus ad manus vestras proventuris, positos ipsos mille solidos pro anno preterito et per sequentes eiam, dum dictum officium tenueritis, ut predictur, penes vos et ad opus vestri licite retinere cuicumque pro nobis vestrum compotum, auditis nichilominus, iniungentes ut dictos mille solidos quos ratione predicta vobis retinueritis, in vestro compoto recipiat et admittat.

Datum Alcolegie, idus madii anno Domini M° CCC° XVI°.

58.

1316, octubre 13. Alcolea de Cinca.

L'infant Alfons ordena al seu batlle i alcaid de Xiva, Guillem Serrà, que aculla i defense Pere Martí, blanquer de València, que ha estat expulsat de la ciutat per un conflicte.

ACA, CR, reg. núm. 404, f. 53r.

TEXT

De nós et cetera, a'n Guillem Serrà, alcayt e batle de Chiva e a son lochtinent, salut e gràcia. Com per l'excés de'n Michel [...] sie exiylat en Pere Martí, blanquer, veín de la dita ciutat que no gos ésser ni estar en la terra del senyor rey e nós vuylam que'l dit Pere Martí que sie e estie el, e tot ço del seu, en ço del nostre, per ço, a vos deim e manam que'l damont (sic) dit Pere Martí e tot ço del seu acuyllats en lo dit loch de Chiva e encara'l defenats el e tot ço del seu en ço del nostre contra tothom qui mal ni dan li volgués fer, el, emperò, estant apareylat de fer dret en poder nostre a tothom qui clams hagués d'el.

Datum Alcolegie, III° idus octobris anno Domini M° CCC° XVI°.

59.

1316, novembre 20. Saragossa.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, i als batlles del seus llocs al regne de València que responguen de les rendes davant de Francesc de Ferriol a qui ha constituït en dispenser seu.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 86v.

TEXT

De nós, et cetera, a l'amat procurador nostre n'Anrigo de Quintavayl, cavayler, e als batles e altres oficials nostres dels lochs que en lo regne de València havem, als quals la present letra vendrà, salut e dilecció.

Com nós, confiats de la leyltat e de la sufficiència del feel nostre en Francesch Ferriol, de casa nostra, hayam comanat a ell l'offici de la dispenseria nostra, ab carta nostra segeylada ab segell pendent nostre, segons que en aquella pus largament és contengut. Per ço, volem e a vos e cascun de vos expressament dehim e manam que totes rendes, esdevenimens e altres drets nostres qualque sien, responau a ell o a qui ell volrà e a ell obehescatz en totes coses e per totes, no contrastant negun altre manament que de nós hayats haüt.

Datum Cesarauguste, XIII° kalendas decembris, anno Domini M^o CCC^o XVI°.

60.

1316, desembre 31. Alcolea de Cinca.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que entregue a l'alamí de Xiva una jovada de terra en la zona en disputa entre Bunyol i Xiva.

ACA, CR, reg. núm. 382, f. 86v.

TEXT

De nós, infant, et cetera, a l'amat procurador nostre n'Anrigo de Quintavayl, cavaller, salut e gràcia. Fem-vos saber que nós havem atorgada de especial gràcia a Mafumet [Abinçanell, alamí] de Xiva, una jovada de terra en lo [terme] de què és quèstió entre [Bunyol e Xiva] en aquella part del dit terme que ell se volrà, perquè a vos dehim e manam que regonegats si en aquell loch que ell vos dirà en lo dit terme Nos li porem donar la dita jovada de terra sens perjudici de nengú e, si trobats que puxam [fer, no] faent perjudici a nengú, fets-la-li mesurar e fe[ts]-li'n carta de [termin]ació en la qual sien contengudes les afrontacions.

Data Alcolegie, pridie kalendas ianuarii anno Domini M^o CCC^o XVI°.

61.

1317, maig 30. Lleida.

L'infant Alfons comunica al seu procurador la reducció d'un terç de la sanció de 200 sous imposada a un musulmà de Xiva que havia encobert un robatori del fill de l'alamí del lloc.

ACA, CR, reg. núm. 382, f. 93v.

TEXT

De nós, et cetera, a l'amat n'Anrigo de Quintavall, procurador nostre, salut e dilecció.

Com nós, per gràcia special, hajam lexats a Asmet²⁰⁴ Alazrac la terça part d'aquells .CC. sous en què fon condempnat per ço com havia consentit al fill de l'alamín del dit lloc qui emblà una quantitat de panís a son pare, per ço, deïm e manam a vós que·ls dits (sic) Asmet Alazrac, pagants les romanents dues parts qui són cent trenta-tres sous e quatre diners no·ls demaneu més en avant per la dita rahó.

Datum en Ilerda, III° kalendas iunii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

62.

1317, juny 3. Lleida.

L'infant Alfons comunica al seu procurador que ha rebaixat la tercera part de la pena de 300 sous imposada a dos germans musulmans de Godelleta que tingueren una brega amb un musulmà de Bunyol.

ACA, CR, reg. núm. 382, f. 93r.

TEXT

Nós, infant n'Amfós, del molt alt senyor rey d'Aragó fill, *et cetera*, a l'amat procurador nostre n'Anrigo de Quintavall salut e dilecció.

Com nós, de gràcia especial, hajam lexats Maffamet Abeax e Alí, germà seu, vehiins de Godella, cent sous d'aquells .CCC. sous en què foren condempnats per barayla que hagren ab .I. moro de Bunyol, per ço dehïm a vos e manam que·ls dits Maffamet²⁰⁵ Abeax e Alí, germà seu, pagans los [romanents] .CC. sous no·ls demanets més a anant per la dita rahó.

Data Ilerde, III° nonas iunii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

¶²⁰⁴ Seguit cancel·lat de: Alazarc.

¶²⁰⁵ Interlineat damunt del text cancel·lat: homes.

63.

1317, juny 3. Lleida.

L'infant Alfons comunica al seu procurador, Enric de Quintavall, la reducció de 2.000 sous dels 5.000 sous inicialment demanats en concepte de quèstia als seus homes de Bunyol.

ACA, CR, reg. núm. 382, f. 93r.

TEXT

De nós, infant, *et cetera*, a l'amat procurador nostre n'Anrigo de Quintavall, salut e dilecció.

Com nós de especial gràcia hajam lexats als hòmens de Bunyol dos mil sous [d'aquells] cinc mil sous que vós los demanats per nós per quèstia, per ço deïm a vós e manam que·ls dits hòmens de Bunyol e de la Foya, pagans los romanents tres mil sous, no·ls demanets pus enant per la dita rahó, mas demanats·los cent sous que deuen a la nostra scrivania per preu del segell de la present letra.

Datum Ilerde, III° nonas iunii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

64.

1317, juny 12. Lleida.

L'infant Alfons ordena al seu justícia de Xiva, Bernat Pellicer, que restituisca els béns corresponents al seu dot reclamats per una vídua del lloc i la protegisca en el seu dret.

ACA, CR, reg. núm. 404, f. 105r.

TEXT

De nós, infant, *et cetera*, al feel nostre en Bernat Pelicer, justícia de Chiva, salut e gràcia. Per part de na Ramona, muler que fo d'en Pere Ximenis de Thovia, defunct, és estat denant nós proposat que là, en temps de son matrimoni e del dit en Pere Ximenis, obligà a aquella tots los seus béns, hon, com lo dit en Pere Ximenis sia mort, e²⁰⁶ na Ramona no sia stat satisfeyt (sic), en tot ho en partida, de aquella dot, e après la mort d'aquel romanguesen alçcuns (sic) béns siens e movens los quals foren del dit Pere Ximenis sitiats en loch de Chiva e en lo terme d'aquell, els quals los dit marit e muller en temps de la lur vida tenien e posayen (sic). E anaprés (sic) aquella Ramona aquels béns tench e posseyy per son dret axí com a béns obligats a si per la sua dot, el justícia ladonchs del dit loch de Chiva, a requisició e manament del noble Bernat de Cruylles, adonch (sic) tinent loch de

¶ ²⁰⁶ Seguit per error de: *e aquella*.

procurador del regne de València, gitàs de feyt e sens conaguda (sic) de dret e de fur la dita Ramona de possessió dels dits béns e en possessió (sic) d'aquels mès de feyt, com de dret fer no pogués, na Plaçensa, muller d'en Iacme Pasqual o procurador d'aquella, per rahó de compra la qual afferma si haver feyta de la cort del dit loch, la qual cosa diu ésser feta, la dita Ramona, en gran perjudici e en gran greuga (sic) seu, per so (sic) supplica a nós, la dita Ramona, que li deguésem proveyr de remey just e convinent. On nós, la sua supplicació rehebuda, com nuyla persona no dega ésser gitada de possessió sens coneguda de dret, e la conexensa s'esguart a nós e a nostres oficials e no al tinent loch de procurador ne a altre, per so (sic) a vós deym e manam que, si axí és, so (sic) és, que de possessio dels dits béns sia gitada sens coneguda de aquel qui conéixer ne devia, que lo y tornets encontinent e en aquela la deffenats e la mantinguats poderosament entrò que sia conegut del dret de les parts, en tal manera faent que, en falta de justícia, la dita Ramona no aga a nós recórrer altra vagada (sic).

Datum Ilerde, pridie nonas iunii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

65.

1317, juliol 15. Balaguer.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, que atenga la queixa dels veïns de Setaigües que, per manca d'aigua al molí seu, es veuen obligats a fer servir el molí de Bunyol i el batlle els obliga a satisfer dues vegades la molta.

ACA, CR, reg. 404, f. 118r.

TEXT

De nós, infant Alfons, del molt alt senyor rey d'Aragó fill, et cetera, a l'amat procurador nostre Enrigo de Quintavall, [salut] e dilec[ció]. Per part dels homes de .VII. Aygües és estat denant nós proposat que'l batle de Bunyol força a pagar multura o dret en lo molí de .VII. Aygües a aquells qui [volen] molra (sic) al molí de Bunyol la qual cosa segons que dien los convé a fer, per ço, car lo molí de .VII. Aygües no ha compliment d'aygua, per què és estat soplicat a nós, per part lur, que y devéssem provehir en manera que no aguessen a pagar dues multures e que, ço en què [més] són estats cobrats per lo dit batle, lus fessen retre. E nós, per esta rahó, havem ordonat e us manam que vós anets personalment²⁰⁷ al dit molí de .VII. Aygües, e regonegut lo molí e oyides (sic) les rahons del batle e dels prohoms de dit loch, façats, sobre les dites coses, ço que segons fur ne rahó trobarets faedor. E, si trobats que, a tort, los homes forçats lo dit batle a pagar re per la dita rahó,

¶²⁰⁷ Segueix cancel·lat: *ad*.

fets-los retre encontinent, en tal manera faent que sí nengunes de les dites parts no sia fet tort.

Datum Balagarii, idus iulii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

66.

1317, juliol 28. Lleida.

L'infant Alfons requereix del seu procurador Enric de Quintavall l'entrega urgent dels 3.000 sous que exigeix als homes de Bunyol després d'haver-los rebaixat la demanda inicial de 5.000 sous i, si encarca no els ha recaptats, els haurà d'entregar al porter de l'infant del seu particular peculi.

ACA, CR, reg. núm. 418, f. 18r.

TEXT

De nós, et cetera, a l'amat procurador nostre n'Anrigo de Quintavall, salut e dilecció.

Com nós, ab letra nostra data en Leyda III nonas iunii de l'any dejús scrit, lexàssem als homes de Bunyol dos mil sous d'aquells [.V.] mil sous reals que havem manat a vós que demanàssets a ells per nós, en axí que ells no fossen tenguts pagar sinó los romanents .III. mil sous e que aquells haguessen liurats a vós per tot lo mes de juliol, e ara, per algunes rahons, los dits diners sien a nós molt necessaris, per ço, vos dehiim e us manam que, encontinent, deliurets a l'amat dispenser nostre, en Francesch Ferriol, per ell a'n Simó Forest, porter nostre, los dits .III. mil sous. E, si per aventura vós encara cumplidament no havets cuylits de los dits diners, pregam-vos que·ls hi prenets del vostre e d'açò nos farets agradable sevy e grair-vos-o hem molt.

Datum Ilerde, V^o kalendas augusti anno Domini M^o CCC^o XVII°.

67.

1317, desembre 29. València.

L'infant Alfons canvia per una sanció de 50 sous la condemna de 200 assots a una parella de musulmans de Bunyol que els havia estat imposada per haver mantingut relacions sexuals abans del matrimoni.

ACA,C, reg. núm. 382, f. 106r.

TEXT

Nos, infans Alfonsus, et cetera, fideli nostro Iacobo de Castronovo, baiulo de Bunyol, salutem et gratiam. Noveritis Nos, de speciali gracia, remississe Ali Nedanix et uxori eiusdem

illos ducentos²⁰⁸ acotes et exilium ad quod condempnati fuerunt [quia anteaquam] contractum erat matrimonii se carnaliter cognoverunt, ita videlicet quod solvan[t] [in nostra curia] huiusmodi quinquaginta solidos infra unum annum a [die date presentis littere] continue numerandum. Quapropter, vobis dicimus et mandamus²⁰⁹ quatenus dictos [...] vobis, loco nostri, dictos quinquaginta [solidos²¹⁰] ab eis racione [predicta ...] exigatis. [Im]mo ipsos redire et esse et stare in omnibus et singulis loc[is nostris] permittatis salve et secure et [alias] eis observetis et observari facia[tis ...] gratiam supradictam.

Datum Valencie, [III°] kalendas ianuarii anno Domini [M^o CCC^o XVII°].²¹¹

68.

1317, desembre 31. València.

L'infant Alfons nomena Abraham Ambexar com a alamí de Iátova.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 93v.

TEXT

Nos, infans, et cetera, attendentes te, Abraham Ambexar, sarracenum de Yateva (sic), esse, inter alios sarracenos dicti loci sufficientem ad exercendum officium alaminatus dicti loci, constituimus te alaminum dicti loci de Yateva, ita quod dictum officium teneas et regas bene et fideliter, ut alaminus dicti loci debet facere et tenere. Mandantes per presentes procuratoribus, baiulis et aliis officialibus nostris, presentibus et futuris, necnon sarracenis in dicto loco habitantibus et habitaturis quod te et non alium pro alamino dicti loci habeant et teneant quamdiu de nostre fuerit beneplacito voluntatis. Tu vero habeas et percipias pro tuo salario et labore id quod per alios dicti loci alaminos est haberi et recipi consuetum. In cuius rei testimonium presentem litteram nostram fieri nostro sigilli iussimus sigillari.

Data Valencie, II° kalendas ianuarii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

69.

1318, gener 2. València.

L'infant Alfons entrega unes terres a Macastre a l'alcaid del lloc, Jaume Soguer.

ACA, CR, reg. núm. 382, f. 106v.

¶ ²⁰⁸ Seguit cancel·lat de: *solidos*. ¶ ²⁰⁹ Interlineat *et mandamus*.

¶ ²¹⁰ Manca a l'original.

¶ ²¹¹ L'any i el nombre de les calendes no es poden llegir per l'estat del suport i el deduïm dels documents propers.

TEXT

Infans, et cetera, dilecto procuratori nostro, Enrico de Quintavalle, salutem et dileccionem. Noveritis Nos, de speciali gracia et in remuneracionem plurimam serviciorum per fidelem nostrum Iacobum Soguerii, alcaidum de Macasta, nobis exhibitorum, concessisse eidem Iacobo [Soguerii] et suis perpetuo illud trocium terre quod est prope predictum locum de Macasta in quo [... ..]esse vinna qua vocabatur de la Carrasca, quod trocium terre sibi dederimus libere et absque censu et aliqua alia retencione, tributo seu alterius servitutis. Quapropter vobis dicimus et mandamus quatenus de dicta donacione faciatis fieri memorato Iacobo publicum instrumentum in quo de affrontacione ipsius habeatis mencio specialis.

Datum Valencie, III° nonas²¹² ianuarii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

70.

1318, gener 2. València.

L'infant Alfons concedeix a Jaume Soguer, alcaid de Macastre, unes terres que inclouen una vinya anomenada la Carrasca en el terme d'aquell lloc.

ACA, CR, reg. núm. 382, ff. 106v-107r.

TEXT

Noverint universi quod Nos,²¹³ Alfonsus, illustrissimi, et cetera, propter plura et [grata] servicia per vos, fidelium Iacobum Soguerii, alcaidum de Macasta, nobis exhibita et que cotidie exhibetis, gratis et ex certa sciencia, per Nos et nostros presentes et futuros, damus et concedimus vobis, predicto Iacobo [Soguerio] perpetuo, quoddam trocium terre quod est in termino ville predictae de Macasta in quo [complectum] esse vinea vocata de la Carrasca sicut terminatur in tenedone et in vico per q[uem] itur de Macasta a Valencia et cum vinea et terra filiorum de Xova et cum l'almarjal sarracenorum de [Macasta] [et cum mon]tanea herema et cum terra de Bonyl et cum terra de Fut Fileyl. Predictum itaque trocium terre, sicut affrontatur superius, damus et concedimus vobis, dicto Iacobo et vestris, perpetuo franc[um] et liberum] ab omni censu et agravio seu alia servitute, ad dandum, vendendum, im[pignorandum et alias quo]modo libet alienandum quibuscumque personis cuiuscumque legis, status [gradus aut condicionis] existant, exceptis militibus atque sanctis, et alias omnes vestras vestrorumque perpetuo [voluntates inde] faciendas, sicut melius et plenius dici et intelligi potest, ad vestrum vestrorumque [bonum et sincerum] intellectum. Promittentes vobis, dicto Iacobo et vestris, per Nos et nostros [predictam] donacionem et concessionem [semper] gratas et firmas habere et eas nullo tempore [revocare nec] revocari facere vel permittere [...] gratitudinis vel alia de causa, iure, foro, racione et consuetudine quibus omnibus et [in premissis] singulis renunciamus [scienter et expresse].

¶ ²¹² Precedit cancel·lat de: kalendas. ¶ ²¹³ Segueix cancel·lat: Iacobus.

Mandantes per Nos et nostros universis et singulis officialibus nostris et nostrorum presentibus et futuris, quod donacionem et concessionem nostram huiusmodi firmas habeant et observent et faciant ab omnibus inviolabiliter observari, et contra eas non veniant vel aliquem vel aliquos contravenire faciant, consentiant seu permittant aliqua racione. In cuius rei firmitatem et testimonium presens instrumentum publicum per infrascriptum notarium fieri et vobis tradi iussimus, nostri sigilli apendicii munimine roboratum.

Quod est actum in civitate Valencie, VIII° idus ianuarii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

[Sig]num infantis Alfonsi, et cetera.

Testes huius rei sunt: nobilis Otho de Montecateno; Bernardus de Ponte, consiliarii domini comitis predicti, et Enricus de Quintavalle.

71.

1318, gener 15. Gandia.

L'infant Alfons mana al seu procurador que no s'entremeta en relació amb la comissió feta al noble Ot de Montcada per tal d'executar l'alamí de Xiva i altres musulmans d'aquest lloc i també altres de Bunyol, així com en la comanda feta al dispenser Francesc de Ferriol que haurà de fer-se càrrec dels béns a ells confiscats.

ACA, CR, reg. núm. 416, f. 100v.

TEXT

Infans, et cetera, dilecto procuratori nostro, salutem et dileccionem. Bene scitis qualiter contra alaminum de Chiva et quosdam alios sarracenos Buniolis et Chive inquiri fecimus super aliquibus turpibus criminibus de quibus fuerant inculpati. Nunc vero, perfectis dictis inquisitionibus et examinatis in nostro consilio, mandavimus procedi contra culpabiles in dictis criminibus, ut invenimus faciendum, sicque nobilem Othonem de Montecatheno ad partes dictorum locorum accedere ordinavimus iamdictos criminosos iuxta ordinacionem nostram et nostri consilii punituram. Quia vero dicta crimina tam atrocia et tam fortis nature sint quod ipsis culpabiles puniri debent pena corporum et bonorum, ordinavimus omnia eorum bona, tam mobilia quam sedencia, capi et nobis reservari per dilectum expensorem nostrum Franciscum de Ferriol, quem ad dictas partes mittimus de hiis plenarie informatum. Quapropter, tam dicto nobili Othoni quam vobis, expresse, dicimus et mandamus quatenus de processu in bonis predictorum criminorum faciendo per eundem Franciscum, ut premititur, vos non intromittatis in aliquo, set ipsum processum per dictum Franciscum fieri permittatis.

Datum Gandie, octavodecimo kalendas februarii anno Domini millesimo trecentesimo septimodecimo.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons confirma la carta de poblament de Setaigües atorgada el 17 de novembre del 1260 per Berengueta Fernández i el seu fill Pere Ferrandis, fill també de Jaume I, senyors ambdós de la baronia de Bunyol.

ACA, CR, reg. núm. 382, ff. 44v-46r.

Edicions:

Edició parcial a CPG, doc. núm. 120.

TEXT

Noverint universi quod Nos, infans, viso quodam translato publico tenoris qui sequitur:

Decimo kalendas septembris anno Domini M^o CC^o [LX^{o214}] primo. Hoc [est]²¹⁵ translatum bene et fideliter sumptum a quodam publico instrumento populacionis de Septem Aquis, sigillato sigillo cereo dompni Petri Ferrandiç pendente, [non] cancellato nec [viciato] seu in aliquo abolito, cuius series tal (sic) est:

In Dei nomine et eius gracia, ad honorem omnipotentis Dei et eius genitricis Marie et ad fidem Domini nostri Ihesuchristi augmentandam, nos, dompna Berengaria Ferrandi et Petrus Ferrandis, filius noster et filius incliti regis Aragonum, consulte et expressa sciencia, per nos et successores nostros, damus et stabilimus et tradimus ad bene populandum et meliorandum, vobis, Michaeli Petri de Portaguerra, et vestris et aliis triginta populatoribus et suis imperpetuum quos vos eligere et ponere volueritis in eadem, quandam villam nostram nomine Septem Aquas, sitam in termino de Bunyol, castro nostro. Assignatam namque villam cum terminis, aquis, rivis, fontibus, cequis ad rigandum, arboribus fructiferis et infructiferis, venatibus, piscacionibus, heremis el populatis, silvis, montibus, introitibus et exitibus, et breviter cum omnibus iuribus et pertinenciis suis sive cum iuribus, vocibus, accionibus realibus et personalibus nobis ibidem competentibus vel competituris, et sicut melius dici vel intelligi potest, ad vestrum vestrorumque commodum et salvamentum, stabilimus et tradimus, ad bene populandum et meliorandum, vobis et vestris et aliis populatoribus et suis imperpetuum, quos vos eligere et ponere volueritis ibidem, excepta tamen turre quam ad opus nostri retinemus, tali siquidem condicione, quod vos, dictus Michael Petri et vestri, imperpetuum habeatis palacium quod affrontat in domibus Romei, alia parte in via, alia parte in cequia, alia parte in porta ville, franchum et liberum ad vestram voluntatem faciendam. Et eciam habeatis vos et successores vestri et dicti .XXX. populatores et successores sui quos vos iam eligistis seu posuistis aut eligetis seu ponetis ibi loco nostro et nomine et voce que vobis ad hoc cedimus sive damus, domos, ortos, vineas et hereditates, prout²¹⁶ per vos

¶²¹⁴ Falta a l'original la representació de les desenes, contrastat amb còpies posteriors. Vegeu l'article de Manel PASTOR i MADALENA, «Siete

Aguas: 750 años desde la carta puebla medieval», *Revista de Estudios Comarcales*, 9 (2010), pp. 111-114. ¶²¹⁵ Manca al text original. ¶²¹⁶ Interlineat.

vobis metipso et aliis populatoribus predictis iam assignavistis seu dedistis aut assignaveritis seu dederitis franchas et liberas, ad habendum, tenendum, possidendum et explectandum, et eciam ad dandum, vendendum, impignorandum, alienandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates cuicumque volueritis libere faciendas, exceptis militibus atque sanctis. Retinemus namque et servamus nobis et nostris imperpetuum dominium et fidelitatem ita quod vos, predictus Michael Petri et vestri et alii .XXX. populatores et sui, quos vos iam ibidem eligistis seu posuistis aut eligetis seu ponetis, sitis perpetuo fideles homines nostri et vassalli, et retinemus et servamus nobis et nostris causas civiles et criminales et iurisdictionem, et exercitus et cavalcatas, et peytas sive questias, et redempciones per exercitus et cavalcatas, et eciam furnos et molendina pro quibus omnibus, vos et vestri et dicti .XXX. populatores et sui perpetuum teneamini nobis et nostris facere, solvere et paccare prout solvitur et paccatur et est consuetum facere in civitate Valencie preter causas civiles et criminales, et exercitus et cavalcattas²¹⁷ et redempciones pro eis, et peytas, et colonias, et questias, et furnos, et molendina, nichil aliud nobis et nostris unquam facere seu stare teneamini [vel] prestare. Excludemus et extrahimus a vobis et vestris imperpetuum omnes alios foros et consuetudines preter foros et consuetudines valentinas, quibus solis utamini in omnibus causis civilibus et criminalibus, et exercitibus et cavalcatis, et redempcionibus pro eisdem, et peytis sive questiis, et furnis et molendinis. Promittimus namque vobis et convenimus quod faciemus vobis et vestris et dictis triginta populatoribus et suis imperpetuum dictam villam nomine Septem Aquas, semper salvare, facere, habere, tenere in sana pace, et possidere ad forum Valencie contra omnes personas. Volentes et concedentes quod possitis laborare et panificare terminum usque ad ramblam de Bunyol, et usque ad terminum de Chiva, et usque ad terminum de Sot, et totum terminum nostrum de parte de Requena. Insuper promittimus vobis quod defendamus vos et bona vestra et protegamus et iuvemus tanquam homines nostros et fideles vassallos. Et pro dictis omnibus et singulis adimplendis obligamus Nos vobis et omnia bona nostra ubique.

Ad hec autem ego, predictus Michael Petri de Portaguera, pro me et meos dictam villam ad bene populandum et meliorandum recipio a vobis predictis dominis meis, dompna Berengaria Ferrandiç et Petro Ferrandiç, filio vestro et illustrissimi domini regis Aragonum, et devenio fidelem hominum vestrum et vasallum, et facio vobis obedienciam et fidelitatem, et promitto vobis et convenio quod in populandum dictam villam et dividendum eam bene et fideliter me habere, et quod faciam dictos triginta populatores fieri homines vestros fideles et vassallos, et anno quolibet nomine vestro et voce et pro vobis fidelitatem [accipiam] et hommagium manibus et ore.

Quod est actum Valencie, XV° kalendas decembris anno Domini M^o ducentesimo sexagessimo.

¶ ²¹⁷ Seguit del text cancel·lat per repetició: et redempcionem pro eis (interlineat)/ et eciam furnos et molendina pro quibus omnibus vos et vestri et dicti triginta populatores et sui perpetuum teneamini

nobis et nostris facere, solvere et paccare prout solvitur et paccatur et est consuetum facere in civitate Valencie. Preterea, causas civiles et criminales, et exercitus et cavalcattas.

Sig(†)num domine Berengarie Ferrandiç. Sig(†)num Petri Ferrandiç, predicti. Sig(†)num Michael Petri de Portaguerra, qui hec concedimus et firmamus.

Sunt inde testes: Lupus Ximenes de Perancisa, miles; Ferrandus Alamani; Iohannes Dominici, et Stephanus de Moriello.

Postea vero quarto idus decembris eodem anno, Michael Menaguerra predictus recipio predictus recipio²¹⁸ et eligo populatores et recipio ad dictam villam nomine Septem Aquas populandam, videlicet, Michaelem Petri, filium meum, Petrum Cathalanum, in duas hereditates; Guillermmum de Sancta Linea; Arnaldum de Sancta Linea; S[tephanum] Oriol; Dominicum Toledol; Arnaldum Cathalan; Petrum Vidal; Petronem de Iacca; Petrum Loret; Guillelmum Çaturre; Petrum Çaturre, fratrem eius; G[uillelmum] Çaturre; Dominicum de Villafrancha; Yvanyes de Sancta Maria; Romeum de Oriol; Iohannem, filium eius: Martinum Loret; Bertrandum de Oriol; Clementem de Arcanyan; Iohannem, filium Iohannis de Ferrandiç; Guillelmum Françeç; Andream de Bellestar; Iust de Iacca: Guillelmum de Orta: Guillemonem, fratrem eius; Domenicum Venrell; Arnaldum Mathei, et cum duabus hereditatibus quas ad opus mei retineo, sunt inter omnes populatores dicti triginta et unus.

Sunt inde testes: Petrus Remiriz, Petrus Ortiz, milites; Eximinus Çapata, habitator Xative.

Sig(signe notarial)num Guillermi de Iacca, publici notarii Valencie, qui hiis omnibus interfuit et scripsit de voluntate omnium predictorum, loco et anno superius nominatis.

Sig(signe notarial)num Guillelmi de Ra[ba]ça, notarii publici Valencie. Testes translati huius. Sig(signe notarial)num Bernardi de Balagario, notarii publici Valencie. Testis sig(signe notarial)[num]²¹⁹ Arnaldi de Iacca, publici notarii Valencie qui hac translacione bene et fideliter ab originali suo traslatavit et firmiter comprobavit, die et anno ut supra.

Quia nunc pro parte dictorum hominum nobis fuerit humiliter supplicatum ut, cum originale instrumentum forme predictae ammissum fuerit tempore quo locus predictus de Septem Aquis barrigiatus fuerit, dignaremur translato predicto fidem adhibere et id si²²⁰ originale predictus haberetur confirmare et facere observari. Idcirco supplica[cione] ipsorum benigniter inclinati, cum hoc instrumento publico laudamus, approbamus et confirmamus dictis hominibus de Septem Aquis et singulis ex eis presentibus et futuris omnia et singula in dicto translato contenta prout melius ea indulta sunt et in suprasumpto translato, quod ut originale suum valere volumus, continetur prout eis usi fuerunt et etiam nunc utuntur. Et mandantes per presens instrumentum universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris quod confirmacionem huiusmodi [teneant] et observent et faciant ab omnibus observari neque eisdem contraveniant vel aliquem contravenire permittant aliqua racione.

In cuius rei testimonium presens instrumentum publicum per notarium infrascriptum fieri iussimus nostroque sigillo appendicio sigillari.

Quod est actum Valencie, VII° kalendas marcii, anno predicto.

¶²¹⁸ Sic, repetit. ¶²¹⁹ Manca al text el segon component: -num.

¶²²⁰ Precedit del text cancel·lat: ne.

Signum (en blanc) infantis, et cetera.

Testes: nobilis Otho de Montheatheno et venerabilis Bernardus de Boxados, consiliarius et maiordomus, et Enricus de Quintavalle, procurator domini comitis [antedicti].

73.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons confirma el document de Bernat Guillem d'Entença del 1303 pel qual atorga carta pobla als cristians que habitaven el terme castral de Xiva.

ACA, CR, reg. 382, ff. 55r-56v.

Edicions:

Edició parcial a CPG, doc. núm. 235.

TEXT

Noverint universi quod Nos, infans, et cetera, attendentes infrascriptum privilegium for[te indu]tum per nobilem virum Bernardum Guillelmi d'Entencia [circa] vobis [presentibus] populatoribus [ville]²²¹ de Chiva cum instrumento publico sigillo pendenti dicti nobilis sigillato tenoris qui scribitur.

Sepan todos los que esta present carta verán como nós, Bernardo Guillem d'Entença, filio que fue del noble don Bernardo Guillem d'Entença, no en ninguna cosa forçado ni enganado, más de grado e de cierta sciencia e de mi direyto certificado, e con conseyllo e voluntat expressa del noble don Gombalt d'Entença, hermano nuestro, por mí por todos nuestros successores, presentes e venideros, a honor de Dios e de la sua santa madre Santa María, e de la fe cathólica acréxer, donamos e atorgamos e en ensem deliuramos bien poblar, laurar e millorar a vós, Domingo del Mas, justicia, e [...]quen, e Miquel de Segura, e Bernardo Pellicer, e Pere Comejot, jurados de Chiva, e Pere del Mas, e Berenger Querol, e Miquel Gort, e Bonanat de l'Om, e Guillem de Vallobar, e Arnau de Vallobar, e Pere López, e García Almarraque, e Martinet de Concabella, e Pere Bonet, e Arnau Benet, e Folces de Maylola, e Michel López, e Martín Gil de Peralta, e Iacme Pere, e Michel Maestre, e Andreu Colomera, e Arnau de Puigredón, e Pere Xemenéç de Tovía, e Andreu de Camarasa e Johan Maestre, e Johan de Campos, e Thomás de Losela, e Paschual Martíneç, e a toda la universitat de los christianos de la villa nuestra de Chiva, e a los vuestros por todos tiempos, la villa nuestra de Chiva como dito es desuso, con aquella Losa sitiada en el regno de Valencia, la qual havemos e haver devemos por su[cces]sio, del dito noble don Bernardo Guillem, padre nuestro. E assí assignada la dita villa de Chiva, con aquella losa e con

¶ ²²¹ Interlineat: *ville*.

las alcareas, ravales, plans, mons, fonts, cases, paximents, herbas, hiermos e poblados, garrigas, campos, vinnas, puertos, ortales, casales, termens e dreytos pertinentes al dito castello de Chiva e a la villa de Chiva, devientes en qualque manera o en qualquier dret. E con los árboles de qualsequiere manera que allí son o serán, con ayguas, cequias a regar, e entradas e exidas, e con todos los dreytos, voces. acciones reales, personales a nós en aquell lugar pertanyents e pertányer devenes, assí como millormient dezir e entender se puede a todos [...] e a los vuestros salvamient establimos, donamos e atorgamos e, a present, liuramos a ben plantar, cultivar e laurar a vos, sobreditos pobladores, e a los vuestros por todos tiempos, assí que vos siaç e habitedes e estagades en la dita villa de Chiva, e tingades en aquella misma cada uno de vos casa vuestra poblada, e las heredades laurades a costume de buenos lauradors. E ayades aquellas franchas e [liberas], e que non siades tenidos a nós ni a los nuestros d'aquellas algún cenç, servici, agrari o usage establecido o a establir, fer ni donar. Retenemos empero, que vos e los successores vuestros siades tenidos por todos tiempos a nós e a los successores nuestros fer huest e cavalgada, o donar redempción por aquellas, de la qual huest o cavalgada fagades como dito es desuso. Retenemos los fornos e los molinos, e todos los pleytos civils e criminals, los quals sian jutgados e terminados según fuero e costumne de Aragón. E d'aquí avant sian ne gitados todos altres fueros e costumes, exceptos fueros e costumnes d'Aragón, de las quales usedes en todos los pleytos vuestros, por los quales tots, ço es a saber, huest e cavalgada, e redempción por aquellas, los fornos e los molinos, e los pleytos civils e criminals. nenguna cosa d'aquí adelant a nós ni a los nuestros fer, donar o pagar ne siades tenidos, sino a tanto quanto desuso es escrito e declarado, como nós vos absolvemos de altre usage, çens, luysme e fadiga, agrari, servici que a vos e a los vuestros por todos tiempos, de nuestra pura franqueça solvem, sobre todo aquellas donaciones feyta a los cavaylleros. E retenim la Vega, com la quantía edificada en aquell lugar mismo así como en aquella terminada e fitada, ço es a saber, del huerto d'en Pax aval, así d'on puya la carrera de Perancisca entró a la carrera que va ves Valencia. E que los sarracenos en aquell loch habiten o habitans pusquen tenir las lurs besties e fer aquellas espletar los mons, fontes e ayguas e paximentos, así como vos devets. Prometem encara més, e convenim tota la villa nuestra por nonpne Chiva, con aquella Losa por todos tiempos, [...] fer, aver, tener e en sana paç possedir a buen fuero de Aragón, contra todas personas. E por todas aquestas cosas quiscunas per sí, tenir e complir generalment obligam a vos, todos nuestros bienes onquieren que sean en todo lugar. Ítem, prometem e convenim vos e tots los vostres bens guardar e deffendre e ajudar en todas cosas e por todas cosas, como nuestros omnes liales. Ítem, e queremos que las cartes que sean stadas feytas en el dito lugar nuestro de Chiva a fuero de Valencia no tenguen en su força e d'aquí adenant sian feytes a fuero e a costumpne de Aragón.

Testimonios son d'esto presentes don Pere Enegues de Ruedua (sic), e don García Péreç de Castallya, caveros, e don Juhan de Juneda e don Sancho Pomar, vecinos de Alcolea.

Feyto fue esto día domingo, IIII días entrados en março, anno Domini millesimo CCC^o secundo.

Yo don Fortunyo de Caxal, notario público de Alcolea, qui por mandamiento de Bernat²²² Guillem, fillyo que fue de don Bernat Guillem, varón noble, esta carta escrivié con les letras sobre scrivía en la primera regla on dice noble, e su siello de cera hy mytie e sinal costumpnado hii pose (signe notarial).

[Q]uia, pro parte hominum christianorum ville predictae de Chiva nobis humiliter supplicatum extitit ut privilegium predictum, prout eo usi fuerunt et utuntur, confirmare et observari facere dignaremur, idcirco supplicacioni ipsorum benigniter inclinati, cum presenti publico instrumento per Nos [et nostr]os laudamus, approbamus et ex certa sciencia confirmamus [...] ville Chive presentibus et futuris, predicta omnia et singula quod iamdictum nobilem, Bernardum Guillelmi quondam, predictis hominibus indulta seu concessa et inserto instrumento contenta et eorum singula, si tamen et prout eis vel [...] aliquibus usi fuerunt et prout melius et plenius nunc utuntur. Mandantes per presens instrumentum publicum universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris quod predicta omnia et singula [que] per Nos confirmata sunt superius, observent et faciant ab omnibus²²³ observari nec hiis [contradicant] vel aliquem seu aliquos contravenire faciant vel permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium presens instrumentum publicum per infrascriptum notarium fieri iussimus nostri sigilli pendentis robore communitum.

Quod est actum Valencie, septimo kalendas marcii anno Domini M^o224 CCC^o XVII°.
Signum [infanti] Alfonsi, et cetera.

[Testes]: nobilis Otho de Monthechateno et venerabilis Bernardus de Boxadors, consiliarius et maiordomus, et Enrico de Quintavalle, procuratori domini comitis antedicti.

74.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons confirma el privilegi signat per Pere Ferrandis (I) en l'any 1297 i que havia estat anteriorment confirmat per la reina Blanca el 1308 sobre la prohibició del joc de daus.

ACA, CR, reg. núm. 382, f. 58r-v.

Edicions:

- a. Ed. parcial Pastor i Madalena, M., *En Bunyol, martes XI dies andados...*, cit.
- b. Febrer Romaguera, M. V., «Derecho común, fueros y estatuto islámico de los mudéjares de los senyores aragoneses: el caso de las alhóndigas y de la ordenanza de D. Pedro Fernández de Híjar para prohibir el juego de dados a sus vasallos moros (1297)», *Aragón en la Edad Media*, 20 (2008), pp. 301-319.

¶²²² O bé Bernardo. ¶²²³ Seguit de text cancel·lat: *inviolabiliter*.

¶²²⁴ Apareix a l'original repetit el numeral M.

TEXT

Noverint universi quod Nos, Alfonsus, et cetera, visa quadam carta pergamenea sigillo pendenti illustrissime domine Blanche, recolende memorie regine Aragonum, matris nostre, sigillata, cuius series sic se habet:

Nos, Blanca, Dei gracia, regina Aragonum, fideli suo Poncio de Solerio, baiulo nostro generali in regno Valencie, et universis aliis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris ad quos presentes pervenerint, salutem et gratiam. Noveritis Nos vidisse quoddam privilegium concessum per nobilem Petrum Ferrandi, dominum de Ixar, cum suo sigillo appendicio sigillatum, omnibus sarracenis quos habebat in dicto regno Valencie, cuius tenor talis est:

Nós, don Pero Ferrández, senyor de Íxar, arrogaria de las aljamas nuestras del regno de Valencia, per nós i per los nuestros presentes e esdevenedores, queremos e establimos que nengún moro de la juredicció nostre del sobredito regno non sean usados [por] jugar a nengún iuego (sic) de dados en alfóndegas ni en nengunos otros lugares de la nuestra tierra ni en²²⁵ nengún²²⁶ otro lugar. E qualquiere o cualesquieres moros o moras vasallos nuestros que trobados hi fueren ni provado les fuere que jugaven, mandamos a todos los alcaydes nostros que aquell que contra este mandamiento nuestro verrá²²⁷ le sean dados sin nengún remedio cinquanta açotes de pena. E porque este sea firme e valedo mandamos en façer esta carta nuestra segellada con el nuestro siello pendiente.

Data en Bunyol, martes, XI° dies andados del mes de junyo anno Domini M^o CC^o XC^o septimo.

Ideo, volumus ac vobis dicimus et mandamus quatenus predicta omnia in ipso privilegio contenta eisdem sarracenis observetis et observari²²⁸ penitus faciatis et in aliquo non contraveniatis aliqua ratione vel causa.

Datum Valencie, XIII kalendas februarii anno Domini M^o CCC^o septimo.²²⁹

Quia pro parte aliamarum predictarum nobis fuit humiliter supplicatum ut predictum privilegium concessum per dictum nobilem et per predictam dominam reginam confirmatum [aprobari et] servari facere dignaremur, idcirco supplicacione ipsorum benigniter inclinati, cum presenti instrumento publico laudamus, approbamus et confirmamus privilegium predictum et contentum in eo, prout melius et plenius per dictum nobilem concessum fuit et per dictam dominam reginam confirmatum et in supra inserta carta plenius continetur, [...] et prout eo usi fuerunt et prout eiam nunc utuntur. Mandantes, per hoc idem instrumentum publicum, omnibus et singulis officialibus nostris presentibus et futuris, quod approbacionem et confirmacionem nostras et huiusmodi teneant et observent et teneri et observari faciant sinceriter, nec hiis contraveniant vel aliquem seu aliquos contravenire faciant

¶ ²²⁵ Seguit del text cancel·lat: *que*. ¶ ²²⁶ Seguit del text cancel·lat: *moro de la juredicció nostra del sobredito regno*. ¶ ²²⁷ Interlineat sobre el text

cancel·lat: *vendrá*. ¶ ²²⁸ Seguit del text cancel·lat per repetició: *penitus faciatis*. ¶ ²²⁹ Precedit del numeral cancel·lat: *XVII*.

vel permittant aliqua ratione. In cuius rei testimonium presens instrumentum publicum per infrascriptum notarium fieri iussimus, nostri sigilli pendentis robore communitum.

Datum Valencie, septimo kalendas marci anno Domini M^o CCC^o septimodezimo (sic).

Sig(senyal comtal)num infantis Alfonsi, illustrissimi domini regis Aragonum filii, Dei gracia, comes Urgelli et vicecomes Agerensis predicti, qui hoc laudamus et firmamus.

Testes huius rei sunt: Otho de Montecatheno et venerabiles: Bernardus de Boxadors, consiliarius et maiordomus, et Enricus de Quintavalle, procurator domini comitis antedicti.

75.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons confirma el privilegi emés el 1304 per Gombau d'Entença modificant algunes condicions del poblament als musulmans de la vila de Xiva i de les alqueries del seu terme: Godelleta, Xestalgarr i Perenxisa.

ACA, CR, reg. 382, ff. 56v-57r.

Edicions:

- a. Febrer Romaguera, M. V., «Perenxisa: notes històriques d'un despoblat mudéjar de Torrent, antigament pertanyent a la baronia de Xiva», *Torrens*, 4 (1985), pp. 23-43, doc. núm. 2.
- b. Edició parcial a CPG, doc. núm. 238.

TEXT

Noverint universi quod Nos, infans, et cetera, visa quadam carta pergamenea sigillo pendentis nobilis viri Gombaldi de Entencia quondam, sigillata tenoris qui sequitur:

Sean todos quantos aquesta carta verán como nós, don Gombalt d'Entença, fillyo del noble don Bernat Guillem d'Entença, damos e enfranquimos a los moros de Chiva, de Chestalgarr, de Godella e de Peranchisa indequiera que nós los ayamos en el regne de Valencia, casas, heredades. possessiones e qualquiere otros eredamientos que los ditos moros ayen en los ditos lugares, a vender, enpenyar e fer todas sus proprias voluntades, moros con moros, non menguando nengún dreyto a nós, segunt que de part de yuso escripto se conteneixe, faciando a nós el quinto de los dineros de las vendas de los eredamientos que se farán en el regano, e el quinto de las vendas de las casas, e del uyteno de las vendas de los eredamientos del sechano. Encara facimos gracia a los pobladores que verrán e se haliarán en lo sechano de los nuestros²³⁰ logares sobreditos, que sean franchos de todas cosas, salvado que paguen a nós al veyteno (sic)²³¹ del pan, e sierven a nós uest e cavalcada cada que nós menester lo auremos. Encara façemos gracia a

¶²³⁰ Seguit de text cancell·lat: *sechanos*. ¶²³¹ per *uyteno*.

los moros de Godella que laurarán el eradamiento (sic) de Paretas, que no sean tenidos de pagar el quinto, pagando diesmo e primiçia. E a major francheça vuestra hacemos poner nuestro siello pendent en aquesta carta, e si por aventura negunas cosas menguan en aquesta carta que proveytosa sean al senyor e menguan a ellos que si entiendan ben assí como si por puestas hy fuessen.

Testimonios son d'aquesto don Pero Martíneç Godor, mayordompne del noble don Gombalt d'Entença, e don Guillem de Ressa, alcayde de Chiva, e don Pero de Vallcarçal, rector de la esgleya de Presinyena.

Feyta fue *die intitulus* III días andados en el mes de deçiembre en l'anno de M° CCC° e III°.

Quia nunc, pro parte sarracenorum nostrorum²³² Chive et aliorum locorum predictorum fuit nobis humiliter supplicatum ut donacionem et franquitatem per dictum nobilem eis, ut premittitur, factas confirmare et observari facere dignaremur, idcirco eorum supplicacioni benigniter inclinati, cum presenti instrumento publico laudamus, approbamus et confirmamus iamdictis sarracenis Chive, de Chestalgar, de Godella et de Perenchisa et singulis ex eis, tam presentibus quam futuris, donacionem et franquitatem prescripte forme, prout melius et plenius eisdem a dicto nobile sunt indulte et in super inserta carta lacius continentur, si tamen et prout eis usi fuerunt et eciam nunc utuntur. Approbamus nichilominus et confirmamus omnibus iamdictis sarracenis forum, çunam et [us]ancias prout aliis sarracenis²³³ regni Valencie observantur. Mandantes per hoc instrumentum universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris quod aprobacionem et confirmacionem nostras huiusmodi firmiter teneant et observant et faciant ab omnibus observari nec hiis contraveniant vel aliquem seu aliquos contravenire faciant vel²³⁴ permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium presens instrumentum publicum per infrascriptum notarium fieri iussimus nostri sigilli pendentis robore communitum.

Quod est actum Valencie, VII° kalendas marcii anno Domini M° CCC° [XVII°].

Infans, et cetera.

Testes huius rei sunt: nobilis Otho de Montechateno et venerabiles Bernardus de Boxadors, consiliarius et maiordompnus, et Enricus de Quintavalle, procurator comitis antedicti.

76.

1318, febrer 23. València.

L'infant Alfons revoca el nomenament de Jaume de Ribes al cap de l'escrivania de Xiva i l'entrega a l'antic titular, Martín Gil de Peralta, que ha reclamat fent valdre el nomenament que en favor seu havia fet l'antic senyor de Xiva, Bernat Guillem d'Entença, en l'any 1293.

ACA, CR, reg. 382, f. 52v.

¶ ²³² Interlineat damunt del text cancel·lat: *de.*

¶ ²³³ El text *forum, çunam et usancias prout aliis*

sarracenis es troba interlineat entre *iamdictis sarracenis* i *regni Valencie*. ¶ ²³⁴ Interlineat: *faciant vel.*

TEXT

*Noverint universi quod Nos, infans Alfonssus (sic), et cetera, visa quadam²³⁵ carta pergame-
nea, sigillo pendenti, nobilis Bernardi Guillelmi de-ntencia (sic) quondam, sigillata tenoris
qui sequitur:*

Sepan todos como nós, don Bernat Guillem de Entença, damos a vos, Mar-
tin Gil de Peralta, toda la scribania, que es ni seer deve, de Chiva de todos los
vuestros días. La qual scrivanía sobredita vos damos franca, quita e deliur[ada] por
façer a todas vuestras voluntades. E porque sia más firme e más valerosa, damos vos
esta present carta, segellada con nuestro siello pendient.

Testimonios son d'esta present carta: Sandelaçano, alcayt de Chiva e don
[Clemén] Péreç de Sant Martín, cavalleros.

Feyta fue en Chiva, XIII° kalendas agosto anno Domini M^o236 CC^o XC^o tercio.

*Quia vos, dictus Martinus Egidii, supplicastis nobis humiliter ut dictam scribaniam
quam nunc tenebat ex concessione nostra Iacobus de Rippis, vobis confirmare et restituere
dignaremur, ideo, recognito in nostro consilio dictam scribaniam ex donacione dicti nobili
ad vos et non alium pertinere, revocantes per presens instrumentum publicum concessionem
per Nos factam iamdicto Iacobo de Rippis de scribania predicta, eandem restituimus et
confirmamus vobis, dicto Martino Egidii, ad [vitam vestram], prout melius per dictum no-
bilem vobis concessa fuit et insuper inserta carta laciis continetur. Mandantes per hoc idem
instrumentum omnibus et singulis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris, quod
restitutionem et confirmacionem nostras huiusmodi firmas habeant et observent et faciant ob-
servari nec hiis contraveniant vel aliquem contravenire permittant aliqua racione. In cuius rey
(sic) testimonium presens instrumentum publicum vobis inde fieri iussimus per infrascriptum
notarium et sigillo nostro appendito roborari.*

*Quod est actum Valencie, septimo kalendas marcii anno Domini M^o CCC^o septi-
modecimo.*

Signum (senyal comtal) infantis Alfonsi, et cetera.

*Testes huius rei sunt: nobilis Otho de Montecatheno et venerabilis Bernardus de
Boxados, consiliarius et maiordomus, et Enricus de Quintavalle, procurator domini comitis
antedicti.*

77.

1318, febrer 26. València.

L'infant Alfons dona al seu porter, Pere de Rocafort, unes terres a Bunyol amb un cens de 10
sous anuals.

ACA, CR, reg. núm. 382, ff. 108v-109r.

¶²³⁵ Interlineat damunt del text cancel·lat: *dicta*. ¶²³⁶ Segueix cancel·lat: *CCC*.

TEXT

Noverint universi quod Nos, infans Alfonsus, et cetera, propter plurima, grata et accepta servicia per vos, fidelem portarium Petrum de Rochafort, nobis exhibita et continuo exhibita et que continue exhibetis, [gratis] et ex certa sciencia, per Nos et nostros damus et ad infrascriptum censum vendimus vobis, dicto Petro, et vestris in perpetuo illam peciam terre sitam in termino castri nostri de Bunyol quod vocat La [P]enya Vela, cum introitibus et exitibus et pertinenciis suis, et cum arboribus cuiuscumque generis sint, et omnibus etiam melioramentis per vos seu vestros aut quos volueritis inibi faciendum. Sic[ut] afrontat dicta pecia ab una parte cum duabus peciis terre Luppi Abentarec, sarraceni dicti loci, et ex alia parte²³⁷ cum monte usque viam per quam itur de Bunyole ad Turis et ex alia parte cum peciis terre Hameti Alfitre [et], sarraceni dicti loci, et ex alia parte versus iter publicum Chive, cum terris [...] Abdalay, sarraceni loci predicti.

Hanc autem donacionem et concessionem ad infrascriptum censum facimus vobis, dicto Petro et vestris, perpetuo ad habendum, tenendum et possidendum pacifice necnon ad dandum, vendendum, impignorandum seu quovis modo alienandum quibuscumque personis, exceptis militibus atque sanctis, sicut melius dici potest et intelligi, ad salvamentum et bonum intellectum vestri et vestrorum. Et [ex causa] huius donacionis et ad censum concessionis cedimus vobis et vestris omnia loca, iura, voces et acciones reales et personales, utiles et directas et alias quascumque que nobis competunt et competere possunt et debent in predictis, et contra quascumque personas et res racione [eorum]. Quibus locis, iuribus, vocibus et accionibus supradictis, possitis vos et vestri et quos volueritis uti, agere et experiri in iudicio et extra iudicium quemadmodum Nos possemus ante huiusmodi donacionem et censum concessionem. Vos vero et vestri teneamini dare nobis et nostris per predictis que vobis damus decem solidos regalium Valencie, semper anno quolibet in festo nativitatibus Domini, censuales. Salvamus tamen nobis et nostris in predictis laudimium et faticam .XXX. dierum secundum forum Valencie [per quos], si in nobis faticati fueritis, liceat vobis et vestris, transactis ipsis .XXX. dies, dare seu alienare predicta quibuscumque volueritis, exceptis dum militibus atque sanctis. Promittentes vobis, dicto Petro et vestris, per Nos et nostros predictam donacionem et ad dictum censum concessionem²³⁸ semper ratas et firmas habere et eas nullo tempore revocare seu revocari facere vel contravenire aliquo iure, foro, racione vel consuetudine contra hec repugnantibus, quibus omnibus et eorum singulis renunciamus specialiter et expresse. Mandantes per Nos et nostros, universis et singulis officialibus nostris et nostrorum presentibus et futuris, quod donacionem et ad dictum censum concessionem huiusmodi firmas habeant et observent et faciant ab omnibus inviolabiliter observari et contra eas non veniant vel aliquem vel aliquos contravenire faciant, consentiant vel permittant aliqua racione, vobis tamen et vestris solventibus nobis et nostris predictum censum decem solidorum dicte monete in termino supradicto. [In cuius] rei firmitatem et testimonium pre-

¶ ²³⁷ Interlineat. ¶ ²³⁸ Seguit cancel·lat de: huiusmodi.

sens instrumentum publicum per infrascriptum notarium fieri et vobis tradi iussimus nostri sigilli appendicii munimine roboratum.

Quod est actum Valencie, III° kalendas marcii anno²³⁹ Domini M^o CCC^o XVII°.

78.

1318, febrer 26. València.

L'infant Alfons confirma l'adquisició feta el 1305 per l'almí de Bunyol de la vall de Taybone dins del terme de Bunyol al seu anterior posseïdor, Guillem Pèrèç d'Argedes.

ACA, CR, reg. núm. 382, ff. 109v-110r.

TEXT

Noverint universi quod Nos, infans Alfonsus, et cetera, attendentes te, Abraham Attaraçoni, alaminum nostrum de Bunyol, emisse a Guillelmo Petri D'Argedes quondam, vallem vocatam Taybone, sitam in termino dicti loci, per franchum alodium prout in instrumento publico inde confecto auctoritate Ianuarii Rabacie notarii Valencie III nonas novembris anno Domini M^oCCC^o quinto, dicte vallis affrontacionis et vendicionis ipsius modus et precium largius continetur. Volentes ideo [dictum] Abraham prosequi gracia et favore ad supplicacionem humilem tui, gratis et ex certa sciencia, per nos et nostros concedimus tibi dicto Abraham et tuis quod vallem predictam vocatam Taybonem sicut in instrumento predicto affrontata est et eam emisti, possitis tu et tui vendere, dare, impignorare et alio quomodolibet alienare cuicumque seu quibuscumque personis cristianis et aliis cuiuscumque legis vel condicionis existant, exceptis militibus atque sanctis quocumque iure, foro, racione et consuetudine [tunc] prohibente, nunc et perpetuo quiescente. Nos enim quascumque vendiciones seu alienaciones tu vel tui de dicta valle feceritis, gratas habebimus et firmas easque mandabimus observari id eiam successores nostri facere teneantur. Tamen retinemus nobis et nostris in hiis [vel aliis empcionibus], vendicionibus seu alienacionibus quas de predicta valle feceritis [tu et] tui [nostri] et nostrorum remaneat integre semper salvum, ita quod quarumcumque vallis [pre]dicte poss[essionem] [ut predictur] dare et tradere vobis et vestris semper quiquid pro ea tu non existens alaminus [...] teneremini tribuere sive dare. In cuius rei testimonium presens instrumentum publicum per subscriptum notarium tibi fieri et tradi ac sigillo nostro pendenti iussimus sigillari.

Quod est actum Valencie, III° kalendas²⁴⁰ marcii anno Domini M^o CCC^o septimo-decimo.

Signum (en blanc) Infantis, et cetera.

Testes²⁴¹ Enricus de Quintavalle, procurator domini comitis, et Iacobus de Castrovno, baiulus de Bunyol.

¶ ²³⁹ Seguit cancel·lat de: *predicto*. ¶ ²⁴⁰ La xifra de les calendes sembla estar precedida per un

altre signe il·legible que només pot ser X o V. ¶ ²⁴¹ Seguit del text cancel·lat: *Nobilis Otho de*.

1318, febrer 27. València.

L'infant Alfons fa donació al seu batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou, de l'heretat de Benibonell i del secà de Forata al terme de Bunyol, tot imposant un cens de 20 sous anuals.

ACA, CR, reg. núm. 382, f. 108r-v.

TEXT

Noverint universi quod Nos, infans, et cetera, propter plura, grata et accepta servicia, per vos, fidelem nostrum Iacobum de Castronovo, baiulum de Bunyol, nobis exhibita et que exhibetis cotidie incessanter, gratis et ex certa sciencia, per nos et nostros damus et ad infrascriptum censum concedimus vobis, dicto Iacobo et vestris, perpetuo, hereditatem de Benibonell que est in termino castri nostri Bunyolis cum suo secano vocato Forata, cum omnibus iuribus hereditamento predicto pertinentibus et pertinere debentibus, et cum introitibus et exitibus, et cum omnibus pertinenciis suis, cultis et heremis, in montibus et planis, et cum arboribus cuiuscumque generis sint et cum aquiis et cequiis, fontibus ad regandum dicto hereditamento pertinentibus et debentibus pertinere.²⁴² Sicut terminatur predicta hereditas de Benibonell: ex una parte, in barrancho de Turch, et, ex alia parte, cum rivo qui de[s]ce[n]dit de Bunyole et, ex aliis partibus, cum m[on]te sicut scindit cequia de Formocayna [subtus] viam superiorem per quam itur ad Macasta et sicut descendit dicta cequia usque in dicto rivo. Que dicta Forata²⁴³ constituta est per secano terminatur, ex .I.^a parte, in rivo [quo] venit de Raqena et, ex alia parte, in quodam barranco vocato arabico Fanadach Racana et, ex aliis partibus, cum monte. Hanc autem donacionem et concessionem ad infrascriptum censum facimus vobis et vestris, perpetuo, cum omnibus melioramentis per vos et vestros inibi faciendis, ad habendum, tenendum et possidendum paciffice, necnon ad dandum, vendendum et impignorandum seu quovis modo alienandum quibuscumque personis, exceptis militibus atque sanctis, sicut melius, et cetera. Et ex causa huius donacionis et ad censum concessionis cedimus vobis et vestris omnia loca, iura, voces et acciones reales et personales, utiles et directas, et alias quascumque que nobis competunt et competere possunt et debent in predictis, et contra quascumque que nobis competunt et competere possunt et deberent in predictis, et contra quascumque personas et res racione eorum quibus iuribus, et cetera, possitis vos et vestri et quos volueritis uti, et cetera, quemadmodum nos possemus ante huiusmodi donacionem et ad censum concessionem. Vos verum et vestri teneamini dare nobis et nostris per predictis que vobis damus, viginti solidos regalium Valencie, semper, anno quolibet, in festa Nativitatis censuales. Salvamus, cum nobis et nostris, in predictis locis,

¶ ²⁴² Segueix un text cancel·lat per haver repetit el paràgraf: *et cum introitibus et exitibus, et cum omnibus pertinenciis suis cultis et heremis, in montibus et planis, et cum arboribus,*

cuiuscumque generis sint et cum aquiis et cequis, fontibus ad regandum. ¶ ²⁴³ Segueix la frase que dicte hereditatis de Benibonell, copiada erròniament.

loysmum et faticam .XXX. dierum, secundum forum Valencie, per quos, si non [a] nobis faticati fueritis, liceat vobis et vestris, transactis ipsis²⁴⁴ .XXX. diebus, vendere seu alienare predicta quibuscumque volueritis, exceptis dumtaxat militibus atque sanctis. Promittentes vobis, dicto Iacobo et vestris, per Nos et nostros predictam donacionem et ad dictum censum concessionem semper gratas et firmas habere, et eas nullo tempore revocare seu revocari facere vel permittere aliquo iure, foro, racione vel consuetudine contra hec repugnantibus, quibus omnibus et eorum singulis renunciamus expresse. Mandantes per Nos et nostros universis et singulis officialibus nostris et nostrorum, presentibus et futuris, quod donacionem et ad dictum censum concessionem huiusmodi firmas habeant et observent et faciant ab omnibus inviolabiliter observari, et contra eas non veniant vel aliquem vel aliquos contravenire faciant, consentiant seu permittant aliqua racione, vobis tamen et vestris solventibus nobis et nostris predictum censum .XX. solidorum in termino supradicto. In cui (sic) rei²⁴⁵ firmitatem et testimonium presens instrumentum publicum per infrascriptum notarium fieri et vobis tradi iussimus nostri sigilli appendicii munimine roboratum.

Quod est actum Valencie, III° kalendas marcii anno predicto.

Signum (senyal comtal) infantis Alfonsi, et cetera.

Testes sunt: Nobilis Otho de Montecatheno; venerabiles²⁴⁶ Bernardus de Boxadors, consiliarius et maiordomus, et Enricus de Quintavalle, procurator domini comitis supradicti.

80.

1318, febrer 27. València.

L'infant Alfons ordena a l'alcaid de Xiva, Guillem Serrà, que torne uns animals o rescabale els carnisers de València a qui els havien estat empenyorats.

ACA, CR, reg. núm. 382, f. 109v.

TEXT

De nós, et cetera, al [amat] nostre en Guillem Serra, alcayt del castell nostre de Chiva o a son loctinent, salut e dilecció.

Fem-vos saber que nós, de parts del senyor rey, havem atorgats de retre a'n Bernat Ballester e a'n Guillem Palma, carnicers de la ciutat de València, aquells cabrons que l'altre dia foren penyorats a ells [en²⁴⁷] lo terme de Chiva, per què a vos deym e manam que a los dits Bernat e Guillem, o a qui ells volran, retats, encontinent, tots ayntants cabrons com penyorats los foren en lo dit terme o, si-ls

¶²⁴⁴ Interlineat damunt del text cancel·lat: *dictis*.

¶²⁴⁵ Seguit del text cancel·lat: *testimonium*.

¶²⁴⁶ Interlineat.

¶²⁴⁷ Manca a l'original.

cabrons no havets, satisfats-los lur just preu per tal [car] nós açò havem a ells ator-
gat de gràcia [com] de dret ne de fur ne en nuyla altra manera tenguts no'n fóssem.
E salvam a nós, per la present letra, que per açò no sia feyt ne puxa ésser perjudici
a nós ne als nostres per a avant en nostre dret, ans nos romanga tots temps salva. E
retem-vos d'ells la present letra a cautela de la cort.

Data Valencie, III° kalendas marcii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

81.

1318, març 1. València.

Jaume II comunica als seus oficials les franquícies que ha reconegut als habitants de Bunyol,
Setaigües, Macastre, Iàtova i Alboraiç.

ACA, CR, reg. núm. 164, ff. 264v-265r.

TEXT

*Iacobus, et cetera, fidelibus baiulo nostro regni Valencie ac lezdariis, pedagogariis et aliis
officialibus nostris ad quos presentes pervenerunt, salutem, et cetera. Cum Nos privilegiis
nostris nuper enfranquiverimus universos et singulos homines cuiuscumque legis et condicio-
nis existant habitatores in locis de Bunyol et de Setaygues et de Macasta, de Ayatava, de
Alboraiç et in tota Foya, alcareis et mansis ac locis honoris de Bunyol et eciam in loco
de Xestalgar et in universis et singulis alcareis termini sui, per universa et singula loca do-
minacionis nostre tam per terram quam per mare ab omni videlicet pedagio, leçda, portatico,
mensuratico, penso, passagio, ribatico et alio quocumque usaticho novo et veteri, statuto et
statuendo, prout in ipsis nostris privilegiis laciis continetur, et intellexerimus quod aliqui
ex vobis pro presenti anno franquitatem predictam renuitis dictis hominibus observare, ex eo
quia pedagia, leçdas et alia iura nostra predicta per eos qui ipsa emerint recipiuntur, idcirco
volentes quod franchitas supradicta iamdictis hominibus inconcusse servetur, vobis dicimus
et mandamus quatenus, non obstante quod pedagia, leçda et alia iura nostra vendita sint
ad unum plu[resve] annos, observetis et observari faciatis iamdictis hominibus franquitatem
iamdictam, iuxta dictorum privilegiorum continenciam et tenorem, recipiendo in computo
nostro dictis emptoribus partem prescriptos quos enfranquivimus in predictis contingentem, si
ad id inveneritis, nos teneri.*

Datum Valencie, kalendas marcii anno Domini M^o CCC^o XVII°.

Franciscus de Bastida mandato regio.

82.

1318, abril 18. Castelló de Farfanya.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que faci respectar les franquícies reconegudes a Bernat Dalmau pel lloc del Castellar, en el terme de Xiva, els homes de la qual li obligaven a contribuir per la peita i altres exaccions.

ACA, CR, reg. núm. 363, f. 15r.

TEXT

Infans, et cetera, dilecto procuratori nostro locorum que in regno Valencie habemus, Enrico de Quintavalle, salutem et dileccionem. Pro parte Bernardi Dalmacii, civis Valencie, fuit expositum coram nobis quod [h]omines nostri ville de Chiva compellunt dictum Bernardum indebitum ad contribuendum cum eis in peytis et aliis exaccionibus pro hereditamento seu loco vocato Lo Castelar, contra tenorem franchitatis quam inde habere se asserit cum publico instrumento, ac in suum magnum periudicium et gravamen, unde fuit pro parte ipsius Bernardi humiliter supplicatum sibi super hiis de competenti remedio provideri.

Quare, dicta supplicacione admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus, vocatis evocandis, et viso dicto instrumento, et auditis racionibus partis [utriusque], si inveneritis eundem Bernardum franquitates habere, gaudere iamdictam ipsam faciatis a dictis hominibus observari nec ipsum ab eis permittatis contra ipsam et eius usum in aliquo agravari. Si tamen id aliter foro²⁴⁸ inveneritis non permittatis, per eum predictis hominibus super hiis periudicium irrogari. Immo ipsos in eorum iure et possessione plenarie defendatis et, [inducente] vero dicta [persiquicione], per neminem permittatis super hiis alio modo [...].

Datum in Castilione Farffanie, XIII° kalendas madii anno Domini M^o CCC^o XVIII.

83.

1318, abril 18. Castelló de Farfanya.

L'infant Alfons tramet al batlle seu de Bunyol, Jaume de Castellnou, ordres relatives a la necessitat d'estendre a les aljames de la Foia unes cartes de franquícia que ha otorgat el rei. Atén també una queixa relativa als musulmans de Torís que entren als termes de la Foia per collir grana sense permís i, finalment, li dona ordre d'entregar una carta per a Jaume de Xèrica.

ACA, CR, reg. núm. 405, f. 9r-v.

TEXT

De nós, infant, *et cetera*, al feel nostre en Jacme de Castellnou, batle de Bunyol, salut e gràcia. Fem-vos saber que havem reebuda letra de les aljames dels moros

¶²⁴⁸ Interlineat.

nostres dels lochs de la Foya de Bunyol en què·ns fan saber que vós duptats de fer a ells les cartes testimonials de la franquea a ells atorgada per lo senyor rey per tal car en Jacme de Ribes diu que ell les deu fer segons lo nostre atorgament, perquè us fem saber que nós no havem atorgat al dit Jacme ne a altre ne volem [...]ho que·ls façen nul hom [sinó] batle de Bunyol, perquè us manam que vós façats als dits moros les dites cartes quant que per ells ne siats request. E encara·ns fan saber les dites aljames que·ls moros d'en Bernat Colom entren en nostra terra per cullir la grana e que dien que han licència nostra, perquè us fem saber que·ls dits moros del dit en Bernat Colom ne altres estranys no·n han licència ne atorgament de nós, ans vos manam que no·ls en donets dret, ans ho vedets expressament car nós entenem que seria mirva de nostres drets e don (sic²⁴⁹) dels nostres moros. Encara fem saber que us trametem .I. letra qui va al noble en Jacme de [Xèri]ca que us enviay per [...] Piquer e Abdayla Abineyda e, axí, vós trametets-la-li e dats-li bon recapte.

Data in Castilione Farffanie, XIII° kalendas madii anno Domini M^o CCC^o XVIII°.

84.

1318, abril 19. Castelló de Farfanya.

L'infant Alfons, que ha rebut súpriques dels justícia i els jurats de Xiva, ordena a Jaume Claver, lloctinent de l'alcaid del lloc, que investigue al voltant dels deutes de l'alamí que ha estat executat cremat i ordena també al seu dispenser, Francesc de Ferriol, que les faça efectives.

ACA, CR, reg. núm. 363, f. 15r.

TEXT

De nós, infant n'Amfós, *et cetera*, al feel nostre en Jacme Claver, tenent loch d'alcayt en Chiva, salut e gràcia. Enntés havem per letra del justícia e dels jurats del dit loch que·l alamí ça enrera del dit loch, lo qual és estat cremat, ere obligat a algunes persones cristianes e moros del dit loch e a altres estranys en algunes quantitats de diners de les quals appar per cartes [e] per testimonis, per què, a soplació dels dits justícia e jurats, deym e manam a vós que us certifi[quets] de les dites coses, e nós manam, per la present, a l'amat dispenser nostre, en Francesch de Ferriol,²⁵⁰ que²⁵¹ aqueles deutes que trobarets clarament per cartes e per testimonis dignes de fe que·l dit alamí degués, faç pagar²⁵² breument de ço que li provendra dels deutes que [... ..] alamí²⁵³ segons que trobarets que sia faedor. En tal manera faén vós e ell²⁵⁴ que d'aquesta rahó no ojam clams d'aquí avant.

Datum in Castilione Farffanie, XIII° kalendas madii anno Domini M^o CCC^o XVIII°.

¶²⁴⁹ Per *dan*. ¶²⁵⁰ Interlineat: *e nós manam per la present a l'amat dispenser nostre en Francesch de Ferriol*. ¶²⁵¹ Precedit cancel·lat: *E*. ¶²⁵² Inter-

lineat *faç pagar* substituint el text cancel·lat: *paguets*. ¶²⁵³ Interlineat el text: *de ço [...] alamí*. ¶²⁵⁴ Interlineat: *faen vós e ell*.

85.

1318, abril 19. Castelló de Farfanya.

L'infant Alfons ordena al batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou, que exigisca el quint de les collites que els musulmans de Iàtova fan en terres de Bunyol i Macastre.

ACA, CR, reg. núm. 405, f. 9v.

TEXT

De nós, infant, *et cetera*, al feel nostre en Jacme de Castellnou, batle de Bunyol ho altre qualque per temps ho serà, salut e gràcia. Deym-vos e us manam que forçets los moros de Yàthava que han terres ho possessions en terme de Bunyol e de Magasta a pagar a vós lo quint de tots esplets ho fruyts de totes les dites terres e possessions que han en lo terme dels dits lochs de Bunyol e de Macasta en tal manera fa[çats] que, per negligència de vós, no us perdam nostre dret.

Datum in Castilione Farffanie, XIII° [kalendas²⁵⁵] madii anno Domini M^oCCC^o XVIII°.

86.

1318, juny 8. Castelló de Farfanya.

Teresa d'Entença, esposa de l'infant Alfons i comtessa d'Urgell, ratifica la delimitació dels termes dels castells de Xiva i Xest realitzada per Jaume II per sentència pronunciada en el palau reial de València el 7 de gener del 1318.

ARV, Pergamins Reials, núm. 139.

TEXT

Noverint universi quod Nos, dompna Theresia, illustris domini infantis Alfonsi uxor et, Dei gracia comitissa Urgelli et vicecomitissa Agerensis, certificata plenarie [sentencia] super divisione et limitacione terminorum castrorum de Chiva et de Chestelcamp facta per dominum regem inter dictum dominum maritum nostrum nomine nostro, et nobilem Eximenum Petri de Arenoso, ideo cum testimonio huius publici instrumenti per nos et nostros laudamus, aprobamus et perpetuo confirmamus sentenciam et pronunciacionem latam seu factam per dictum dominum regem super dicta divisione et limitacione, prout in eadem sentencia, que fuit lata in regali Valencie dicti domini regis, septimo idus ianuarii anno Domini millessimo CCC^o septimo decimo, plenius debetur et notatur. Promittentes bona fide ex certa sciencia et consulte predicta et omnia in dicta sentencia contenta semper habere rata et firma

¶ ²⁵⁵ Manca al text original.

et nunquam in aliquo contravenire seu aliquem contravenire facere vel permittere ullo modo. Ad cuius rei memoriam mandamus inde fieri presens instrumentum nostro sigillo appendicio communitum.

Quod est factum in Castilione Farffanie, sexto idus iunii anno Domini millesimo trecentesimo octavo decimo.

Signum domine Theresie, illustris domini infantis Alfonsi uxoris et, Dei gracia, comitisse Urgelli et vicecomitisse Agerensis predictae, que hoc laudamus, concedimus et firmamus.

Testes huius rei sunt : Franciscus Columbi et Vitalis de Almenar, iudices domini comitis antedicti.

Signum nostri Bonanati de Petra, notari publici per totam terram et dominacionem serenissimi domini regis Aragonum, auctoritate eiusdem qui predictis interfui eaque scribi feci et clausi in die et anno prefixis.

87.

1318, juliol 15. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, que investigue els danys ocasionats en els molins de Xiva com a conseqüència dels aldarulls provocats per l'execució de l'alamí i altres musulmans del lloc que han perjudicat l'arrendador dels artefactes.

ACA, CR, reg. 363, f. 32v.

TEXT

Infans, et cetera, dilecto procuratori nostro, Enrico de Quintavalle, salutem et dileccionem. Oblata nobis pro parte Petri d'Albero, vicini Xive, suplex petitio continebat quod, cum pro exequione iusticie factas (sic) in personas alamini et aliorum quorundam sarracenorum dicti loci qui, per aliquibus turpibus criminibus ab eis commissis, fuerint combusti, fuerit dictus Petrus et sit dampnificatus in molendinis dicti²⁵⁶ loci que sub certo tributo vel censu a nobis detinent arrendata, dignaremur sibi de dicto dampno emendam facere competentem. Quare vobis dicimus et mandamus quatenus predicta diligenter videatis et cognoscatis, et super eis decernatis quid fuerit faciendum et faciatis sibi emendam de dampnis que ipsum inveneritis ratione huiusmodi incurrisse prout inveneritis faciendum.

Datum Barchinone, idus iulii anno predicto.

¶ ²⁵⁶ Segueix text cancel·lat: *aliis*.

1318, juliol 23. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, que atenga les queixes dels homes de Setaigües respecte de l'escrivà del lloc, Jaume de Ribes, i el rector de la seua església.

ACA, CR, reg. núm. 363, f. 34r.

TEXT

Infans, et cetera, dilecto procuratori nostro, Enricho de Quintavaylle, salutem et dileccionem. Pro parte hominum loci de Septem Aquis fuit expositum coram nobis quod Iacobus de Rippis, scriptor dicti loci, tenet in scribaniam predictam quamdam (sic) substitutum insufficientem, parcialem et corruptum et alia male fidem (sic) et conversacionis et inobedientem iusticie dicti loci. Quare fuit nobis pro parte dictorum hominum humiliter supplicatum ut super hiis dignaremur eis de competenti remedio providere.

Nos itaque vobis dicimus et mandamus quatenus recognoscatis si dictus substitutus sufficiens est officio dicte scribannie et si diligenter, legaliter et obedienter se habet in eo vel non. Et si inveneritis preposita omnia nobis per dictos homines esse verum vel aliqua totindem (sic), ipso a dicto officio ammovatis et faciatis quod dictus Iacobus [de²⁵⁷] Rippis alium substitutum sibi constituat in eodem. Quot si facere noluerit volumus quod vos aliquem in dicto officio constitutatis qui bonus et sufficiens videatur.

Praeterea fuit²⁵⁸ pro parte dictis hominum (sic), positum coram [nobis] quod rector ecclesie dicti loci, cum .III.^{OR} nepotibus suis inibi degentibus, perturbant populum dicti loci ponendo inter eos modis indebitis litigia, rixas et contenciones et plura alia indebita committe[ndo]. Unde, cum Nos talia paci munire debeamus, mandamus et dicimus vobis quatenus notetis rectorem et eius nepotes predictos eis que ex parte nostra firmiter iniungatis ut a predictis desistant penitus. Alias Nos vel vos loco nostri predicta tolerare non possitis et opporret vos in his aliter providere, et si rector et nepotes sui predicti bono modo in loco ipso vivere voluerint. Alias interdicatis eis residenciam loci iamdicti vel aliter et indemnitati hominum predictorum provideatis de iusto remedio ut noveritis faciendum.

Datum Barchinone, X^o kalendas augusti anno Domini M^o CCC^o XVIII°.

1318, juliol 23. Barcelona.

L'infant Alfons comunica al dispenser seu, Francesc de Ferriol, la remissió del pagament del cens anual corresponent a una vinya de Setaigües en mans de Sanç Lop de Falces.

ACA, CR, reg. núm. 418, f. 54r.

¶ ²⁵⁷ Al ms. «et». ¶ ²⁵⁸ Interlineat.

TEXT

*Infans, et cetera, dilecti expensori nostro Francischo de Ferriol, salutem et dileccionem. No-
veritis Nos de speciali gracia remissimus Sancio Lupi de Falces, vicino loci Septem Aqua-
rum, censum anni presentis cuiusdam vinee sue quam habet in termino dicti loci. Quare
vobis dicimus et mandamus quatenus mandetis ex parte nostra baiulo nostro de Bunyol vel
alii dicti census collectori, quod sensum (sic) dicti presentis anni vel proximo venturi non
exigat ab eodem vosque illud sibi in compoto admittatis.*

Datum Barchinone, X^o kalendas augusti anno Domini M^o CCC^o XVIII°.

90.

1318, juliol 23. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Enric de Quintavall, que no obligue als musulmans de Bunyol a pagar els 600 sous anuals que reclama el rector del lloc en concepte de primícies fins que no arriben a un acord l'infant i el bisbe o sentencie el jutge que hi ha nomenat, Pere de Vilarrasa.

ACA, CR, reg. núm. 363, f. 33v.

TEXT

Infans, et cetera, dilecto procuratori nostro in regno Valencie,²⁵⁹ Enricho de Quinta Vaylle, salutem et dileccionem. Pro parte aliame sarracenorum nostrorum de Bunyol fuit expositum coram nobis quod rector ecclesie dicti loci petit ab eis illos sexcentos solidos quos annuatim ab eis racione primicie percipere consuevit. Unde cum dictus rector posuerit negocium questionis que est inter ipsum et sarracenos predictos racione dicte primicie in manu et posse Petri de Vilarrasa, legum doctoris, quem Nos ad requisicionem dicti rectoris sibi duximus assignandum, nunc quia intellexerimus ipsum rectorem causam predictam non velle proseguire, nec ab ea penitus desistere seu cum dictis sarracenis componere super ea, ideo ad supplicacionem dictorum sarracenorum, vobis dicimus et mandamus quatenus eisdem non compellatis seu compelli permittatis ad dandum in hoc casu dicto rectori .DC. solidos supradictos. Volumus eciam quod dictus rector causam predictam²⁶⁰ proseguatur coram dicto iudice vel cum dictis sarracenis componat ad certum quid sibi annuatim perpetuo racione dicte primicie tribuendum.

Datum Barchinone, X^o kalendas augusti anno Domini M^o CCC^o XVIII°.

¶ ²⁵⁹ Interlineat: *in regno Valencie.*

¶ ²⁶⁰ Seguit del text cancel·lat: *por.*

91.

1319, abril 9. Barcelona.

L'infant Alfons ordena la remissió de l'import de l'arrendament del molí de Macastre pels perjudicis soferts per l'arrendatari, Açmet Algarbí, musulmà de Bunyol, per la sequera i altres problemes.

ACA, CR, reg. núm. 382, f. 140r.

TEXT

Infans Alfonsus, et cetera, dilecto procuratori nostro Enrico de Quintavalle, salutem et dilectionem. Ad[iit] nostram presenciam Açmet Algarbi, sarracenus noster de Bunyol, et exposuit coram nobis quod, cum [ipse] emerit anno proximo preterito molendinum nostrum de Macastar, propter magnam siccitatem et alium defectum in dicto anno et in dicta empcione non modicum dampnum passus. Quare, supplicavit nobis humiliter [...] dictus Açmet ut, super²⁶¹ solucione precii empcionis iamdicte, gratiam sibi facere dignaremur. Quare, supplicacioni ipsius benigniter inclinati, vobis dicimus et mandamus quod de defectu anni predicti et eius veritate instruccione prius habita, tale dicto Açmeto faciatis gratiam et remissionem quod in dicta [...] amittere] vel multum dampnificari minime videatur. Id enim discrecioni vestre committimus per presentes.

Datum Barchinone, V^o idus aprilis anno Domini M^o [CCC^o XIX°].²⁶²

92.

1319, desembre 28. Tarragona.

L'infant Alfons comunica al seu jurisperit Jaume d'Arters la queixa rebuda de l'antic justícia de Setaigües perquè li ha estat atribuït un assassinat amb una acusació falsa i amb testimonis també falsos contra els quals haurà de procedir.

ACA, CR, reg. núm. 412, f. 51r.

TEXT

Infans Alfonsus, illustrissimi domini regis Aragonum primogenitus et eius generalis procurator, comes Urgelli et vicecomes Agerensis, discreto Iacobo de Arteriis, iurisperito Valencie, salutem et dilectionem. Adiens nostram presenciam Ferrarius Sunyerii, vicinus loci de Septem Aquis, proposuit coram nobis quod Iohannes Aznar, vicinus dicti loci, ad induccionem et consilium Iacobi de Castronovo, olim baiuli Bunyolis, acusavit dictum Ferrarium, diu est, super aliquo crimine quod ipsum Ferrarium, tenendo officium iusticiatus de Septem Aquis,

¶ ²⁶¹ Segueix cancel·lat: *empcione*. ¶ ²⁶² Manca a l'original.

asseruit commisisse. Quod dictus Iohannes ad instigacionem dicti Iacobi produxit plures falsos testes contra dictum Ferrarium, propter quorum falsam deposicionem idem Ferrarius fuit in .D. solidos condempnatus. Quod quia nunc eo quare ipse Ferrarius dictos falsos acusatorem et testes persequitur per viam iusticie, tenens locum alcaydi Buniolis, qui nunc est baiulus Buniolis et de la Foya, ipsum Ferrarium in loco predicto de Septem Aquis, non patitur residere, immo ut a dicto loco exeat infra certum terminum sibi expressum fecit, ut asseritur, mandamentum [...]²⁶³ idem Ferrarius, ut asserit, pluribus dampnis affectus est et afficitur et expensis. Quare fuit nobis per [memoratum] Ferrarium humiliter supplicatum ut super hiis dignaremur sibi de oportuno [remedio] providere. Nos vero eius supplicacioni benigniter inclinati, vobis dicimus et mandamus quatenus super predictis contra dictos acusatorem et falsos testes et alios eorum cons[titutos ...] faciendum fuerit, procedatis puniendo culpabiles prout iure qualitatem [... ..] eorum culpe de foro et racione inven[er]itis faciendum, nec [minus] per ipsos quos in hiis [culpab]iles inven[er]itis, faciatis satisfieri dicto Ferrario in omnibus dampnis et expensis per ipsum [propter] eorum [culpam vel fraudem] factis vel sustentis vel faciendis aut sustinendi et prout de foro et racione fuit faciendum. Et nichilominus ipsum Ferrarium esse et morari permittatis et faciatis permitti in dicto loco de Septem Aquis nisi propter aliquam aliam causam ipsum ab inde eiectum inveneritis quod premissam. Si vero ob aliquid crimine (sic) vel maleficium aut aliam iustam causam a dicto loco ipsum intellexeritis fore expulsam, id revocari [omnino] faciatis. Immo, prout de foro faciendum fuerit, contra ipsum procedatis puniendo eum prout de foro et racione inveneritis faciendum. Nos enim super hiis committimus vobis per presentes plenarie vices nostras.

Datum Tarrachone, sub sigillo nostro secreto, V^o kalendas ianuarii anno Domini millesimo CCC^o XIX°.

93.

1320, gener 24. Lleida.

L'infant Alfons atén la queixa dels seus homes de Setaigües i ordena al jutge Jaume d'Arters que deixi de causar greuges i empenyorar els béns dels habitants del lloc.

ACA, CR, reg. núm. 364, ff. 25v-26r.

TEXT

Infans²⁶⁴ Alfonsus, et cetera, fideli nostro Iacobo de Arteriis, iurisperito Valencie, et cetera. Pro parte universitatis hominum loci de Setaygues fuit expositum coram nobis quod vos, ad instanciam Ferrarii Sunyer, gravatis eosdem, contra forum et racionem super deposicionibus faciendis coram vobis per aliquem ex eisdem super quibusdam, de quibus eos interrogatis contra

¶ ²⁶³ Interlineat damunt del text cancel·lat: *alique*.

¶ ²⁶⁴ Al marge esquerre: *sine precio, mandato domini infantis*.

Iacobum de Castronovo faciendo illos propterea supponi questionibus et alia comminando et preteriendo eosdem ob quod Iohannes Aznar, ipsius loci vicinus, [...] quarum ipsarum dicitur affugisse, vosque emparasse eidem bona sua quam[vis] in posse locum tenens alcaydi nostri de Bunyol ut fertur super eis testimonium prohib[ue]rit veritati. Quare supplicacioni nobis facte pro parte universitatis predictae, condescendentes benigne, vobis dicimus et mandamus quatenus ipsos homines vel eorum aliquem super hiis vel aliis contra foro vel racionem aponendo eos questionibus vel eorum emparando bona seu alia nullatenus agravetis, nostrum sit exequendum mandatum quod homines ipsi iterare, [intrare], adire presenciam non reperantur.

Data Ilerde, IX° kalendas februarii anno Domini M^o CCC^o XIX°.

Guillelmus Coperii ex petitione provisa.

94.

1320, gener 24. Lleida.

L'infant Alfons, atenant les queixes de la universitat de Setaigües, ordena al lloctinent de l'alcaid del castell de Bunyol, Pere de Sentdomí, que no interferisca en les competències del justícia d'aquell lloc.

ACA, CR, reg. núm. 364, f. 26r.

TEXT

Infans,²⁶⁵ et cetera, fideli suo Petro de Santdomi, tenenti locum alcaydi nostri castri de Bunyol, et cetera. Oblata nobis pro parte universitatis hominum de Setaygues peticio continebat quod, ad instanciam Ferrarii Sunyer de Camarasia petentis sibi per universitatem ipsam que [illum], ut asserit, detinet in reguardo securitatem prestari, vos, contra iusticiam universitatem eandem et singulares eius multipliciter agravatis, et ad sugestionem ipsius Ferrarii sic proceditis et procedi facitis contra ipsos quod dampna plurima minus debite patiuntur. Quodque vos super hiis et aliis intromittitis vos de hiis que debent exerceri per iusticiam dicti loci. Cum autem nobis fuerit supplicatum super hiis per Nos de opportuno remedio provideri, eapropter vobis dicimus et mandamus quatenus ad instanciam seu sugestionem predicti Ferrarii racione predicta vel alia non procedatis iniuste contra dictam universitatem vel singulares ipsius nec eos ad securitatem eandem prestandam indebite compellatis, permittatis eciam dictum iusticiam²⁶⁶ iuxta forum et de illis nullatenus intromittere vos curetis cum utilius eidem iusticie in exercendis per eum periudicium irrogari habendo [vos] sic super eo quod universitas ipsa vel eius singulares contra mandatum huiusmodi non graventur vobisque non habeamus scribere super eo.

Datum Ilerde, IX° kalendas februarii anno Domini M^o CCC^o XIX°.

Guillelmus Coperii ex petitione provisa.

¶ ²⁶⁵ Al marge esquerre: [sine] precio [mandato] quibus uti debet et illa exercere per eum que fieri et
domini infantis. ¶ ²⁶⁶ Segueix interlineat: uti hiis exerceri debent per iusticiam.

95.

1320, gener 24. Lleida.

L'infant Alfons ordena la intervenció del seu procurador per detindre les discòrdies esteses per Xiva i Bunyol per Ferrer Sunyer de Camarasa arran dels conflictes suscitats a Setaigües.

ACA, CR, reg. núm. 364, f. 26r-v.

TEXT

Infans²⁶⁷ et cetera, dilecto suo Enricho de Quintavalle, procuratori Bunyolis et Xive ac pertinenciarum eorum, et cetera. Intelleximus Ferrarium Sunyerii de Camarasia qui nunc est, ut dicitur, in loco nostro de Bunyol quadam verba inhonesta renuere pertulisse contra tenorem cuiusdam littere nostre vobis directe ad instanciam concilii de Setaygues super [negocio] universitatis loci ipsius de Setaygues et rectoris ecclesie dicti loci et nepotum eiusdem, dixisse etiam in loco de Xiva et alibi plura verba iniuriosa vituperium et opprobrium continencia contra universitatem predictam [sic ...] universitate ipsa ad magnum dedecus et d[e]nsum. Quocirca volentes ut de premissis dictus Ferrarius qui talia non verum presumere penam subeat quam meretur, vobis dicimus et mandamus quatenus si inveneritis dictum Ferrarium commisisse vel pertulisse predicta, sic debite puniatis eundem quod ceteris auferatur materia [similia] presumendi. Et quia dictus Ferrarius talis, ut audivimus, condicionis [existit] quod, inter degentes in locis predictis eius sugestione dissensiones et scandala suscitentur, rancores procurantur et odia, ex quibus [peioribus] actibus, aditus creditur preparari, propterea volentes ut homines ipsi in tranquillo statu permaneant quiescentibus adversitatibus quibuscumque, dicimus et mandamus vobis quatenus, si dictus Ferrarius Sunyerii talis condicionis existat et talia procuret inter degentes ibidem, vos sub certa pena vestro arbitrio imponenda iniungatis eidem, ut breviter loca predicta et eorum terminos exire procuret nunquam inibi redditurus.

Datum Ilerde, IX° kalendas februarii anno Domini M^o CCC^o XIX°.

Guillelmus Coperii ex petitione provisa.

96.

1320, abril 19. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al procurador que facilite els interrogatoris i pague les despeses per tal d'agilitzar el procés obert contra el batlle de Bunyol.

ACA, CR, reg. núm. 419, f. 14r-v.

¶²⁶⁷ Al marge esquerre: *sine precio, mandato domini infantis.*

TEXT

Infans et cetera, dilecto procuratori nostro in tenenciis castrorum Bunyolis et Chive, Enricho de Quintavalle, et cetera. Cum, ut per litteram Martini Egidii de Peralta percepimus vos absque mandato nostro nolitis exsolvere sumptus qui necessario habent fieri in inquisicionibus que per Iacobum de Arteriis, Valencie iurisperitum, de mandato nostro fiunt, contra Iacobum de Castronovo et alios quosdam Nosque velimus ut sumptus ipsum solvantur per vos ne defectu solucionis huiusmodi dicte inquisiciones remaneant indecise, propterea vobis dicimus et mandamus quatenus sumptus ipsos de directis nostris penes vos existentibus exsolvatis, recipiendo apocham de hiis que pro inde duxeritis exsolvenda. Et cum in inquisicione que fuit contra dictum Iacobum de Castronovo quidam homo loci de Set Aygues renuat, ut intelleximus per litteram ipsam in posse Iacobi de Arteriis testimonium proibere, asserendo iam deposuisse in posse Petri de Sent Domi, locum tenentis alcaÿdi de Bunyol, et ob hoc, ut dicitur, dicte inquisicionis profe[ren]do retardat, ideo volumus et vobis mandamus quatenus, tam dictum hominum de Set Aygues quam alios terre nostre qui necessarii fuerint ad proibendum testimonium in premissis, faciatis personaliter in presencia prefati Iacobi de Arteriis exhiberi et in eius posse deponere super eis. Mandamus eciam per presentem, dicto Iacobo de Arteriis quod testes ipsos recipiat et in inquisicionibus ipsis procedat cum diligencia iuxta traditam sibi formam.

Datum Barchinone, XIII° kaledas madii anno Domini M^o CCC^o XX°.

Guillelmus Coperii mandato domini infantis.

97.

1320, maig 11. Montblanc.

L'infant Alfons exigeix al seu procurador, Enric de Quintavall, que pague les despeses de les investigacions obertes sobre el batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou, perquè no s'hi produïsquen retardaments.

ACA, CR, reg. núm. 419, f. 15r.

TEXT

Infans et cetera, dilecto Enrico de Quintavalle, procuratori nostro in loco de Bunyol, et cetera, dicimus et mandamus vobis quatenus de redditibus et iuribus nostris penes vos existentibus provideatis in expensis necessariis in inquisicione que de mandato nostro fit contra Iacobum de Castronovo, baiulum dicti loci de Bunyol, taliter quod ob defectum ipsarum expensarum dictam inquisicionem non oporteat retardari recipiendo apocham de hiis que propterea duxeritis exsolvenda.

Datum in Monte Albo, V^o idus madii anno predicto.

Bernardus de Fonte mandato domini infantis.

98.

1320, juny 13. Lleida.

L'infant Alfons indica als arrendadors de les rendes de Xiva que han de respondre davant el dispenser de la infanta Teresa, Pere de Ribes, a qui ha assignat la percepció d'aquelles rendes.

ACA, CR, reg. núm. 419, f. 18r.

TEXT

Infans et cetera, fidelis suis emptoribus seu arrendatoribus reddituum loci de Chiva, et cetera. Cum Nos cum alia carta nostra concesserimus et assignaverimus inter cetera redditus dicti loci inclite domine Theresie, comitisse Urgelli, carissime consorti nostre, ideo mandamus et dicimus vobis quatenus de toto precio dictorum reddituum repundeatis (sic) integre fideli nostro Petro de Rippis, expensario dicte domine consortis nostre vel cui voluerit loco sui, soluta tamen retinencia dicti castri et violaris inibi assignatis²⁶⁸ et hoc nullatenus mutetis.

Datum Ilerde, [...] idus iunii anno predicto.²⁶⁹

Eximinus Garsie ex alia.

99.

1320, setembre 2. Saragossa.

L'infant Alfons demana informació al procurador seu, Enric de Quintavall, sobre les persones que estiguen sent perseguides per oficials del rei i es troben dins de les seues baronies de Xiva i Bunyol. Els haurà de permetre residir-hi mentre resol definitivament, encara que vigilarà que no hi cerque recer cap altre fugitiu.

ACA, CR, reg. núm. 407, f. 10r.

TEXT

Infans et cetera, dilecto suo Enrico de Quintavalle, procuratori nostro in honore de Bunyol et de Chiva, et cetera. Cum Nos certificari velimus de personis banitis per officiales locorum domini regis habitantibus in locis nostris dicti honoris de Bunyol et de Chiva, ideo vobis dicimus et mandamus quatenus, visis presentibus, habita per vos diligenti certificatione de banitis predictis necnon de causis quibus baniti sunt, informetis Nos vestris litteris clare et liquide super eis; interim vero donec nobis ipsam certificationem miseritis et aliud a nobis in mandatis receperitis, permittatis ipsos banitos esse et morari in dictis locis nostris ut antea faciebant. Preterea velimus ut a modo alios banitos per officiales locorum domini regis, preter illos qui nunc ibi sunt, permittatis esse vel morari in locis predictis. Immo [nostro] tinenti

¶ ²⁶⁸ Interlineat des de *soluta* fins a *assignatis*.

¶ ²⁶⁹ No hem pogut llegir el numeral que precedeix *idus*.

faciatis publice preconizare in eisdem locis ne quis bannitus per dictos officiales locorum domini regis, preter illos qui iam ibi sunt, sub spe nostra veniat per salvando se in locis ipsis quod, si fecerit, capietur suis demeritis puniendus.

Datum Cesarauguste, III° nonas septembris anno predicto.

Bernardus de Fonte mandato domini infantis.

100.

1320, setembre 3. Saragossa.

L'infant Alfons encarrega al jutge Guillem de Jáfer que investigue i castigue severament els culpables de l'atac armat sofert per un capellà de Toledo i la seua família que travessaven el terme de Xiva, d'acord amb la denúncia de Joan, arquebisbe de Toledo i germà de l'infant. Els agressors hi van matar un membre del seguici.

ACA, CR, reg. núm. 407, f. 10v.

TEXT

Infans et cetera, dilecto nostro Guillelmo de Iaffero, iurisperito Valencie et cetera. Cum per litteram reverendi in Cristo patris Iohannes (sic), Tholetani archiepiscopi, nostri fratris carissimi, nobis missam, ad nostrum auditum pervenit quod nuper Alfonsum Ferdinandi de Cano, predictae ecclesie rectorem de domo dicti fratris nostri, transeuntemque cum familia sua infra terminos de Chiva, homines eiusdem loci, tam cristiani quam sarraceni, manu armata, irruentes in eum quendam et hominem occidunt ac in²⁷⁰ eum et eius familiam innumeros et enormes excessus indebite commiserunt, idcirco volentes predicta, si vera sunt, correccione debita castigari, vobis commissimus et mandamus quatenus ad locum predictum personaliter accedendo procedatis ad puniendum illos qui in premissis culpabiles reperti fuerint rigide et firmiter, prout de foro Aragonum ad quem locus ipse²⁷¹ populatus est fuerit faciendum. Nos enim in hiis vobis de presentibus committimus vices nostras.

Datum Cesarauguste, III° nonas septembris anno predicto.

Bernardus de Fonte mandato domini infantis facto per Sancium Sancii.

101.

1321, gener 8. Osa.

L'infant Alfons comunica al batlle i als homes de Bunyol i la Foia que ha assignat a la infanta les rendes de la baronia, encara que es reserva la percepció de quèsties i la imposició de penes en assumptes criminals que no siguen substituïts per penes pecuniàries. La infanta podrà posar-hi els seus propis oficials de manera que el batlle cessa en el seu ofici.

ACA, CR, reg. núm. 419, f. 42v.

¶²⁷⁰ Segueix cancel·lat: *eius*. ¶²⁷¹ Interlineat damunt del text cancel·lat: *est*.

TEXT

Infans et cetera, fidelibus suis baiulo et hominibus de Bunyol et de la Foya, salutem et dileccionem. Nos, cum alia carta nostra [ut in ea plenius continetur], dederimus, concesserimus et assignaverimus [inter cetera ...] domine Theresie [carissime consortis nostre] comitisse Urgelli, pro sumptibus [...] et domus sue, omnes redditus, exitus, proventus, calonias et qualibet alia iura loci predicti de Bunyol et de la Foya et terminorum et pertinenciarum suarum, ita quod dicta domina comitissa per baiulos et alios officiales suos quos in dicto [loco] [quoscumque voluerit, posset] ponere et remove, habeat, colligat et recipiat omnes redditus et proventus, exitus, calonias et alia iura loci iamdicti de Bunyol et de la Foya et omnium terminorum et pertinenciarum ipsius, exceptis questiis et serviciis que nobis retinemus faciatque [...] [in litiigium] civile per dictos suos officiales in dicto loco plenarie exerceri, [salvis et] retentis nobis cognicione et punicione criminum. Ita tamen quod, si pro ipsis criminibus contigerit penas infligi pequniarias vel super eas compositionem fieri, [dicta] domina comitissa vel eius baiulus pro ea habeat et recipiat [omnem pecuniam] que ex ipsis criminibus vel pro eis contigerit pervenire. Idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus prelibate domine comitisse et baiulo seu officialibus eius pareatis et obediatis in omnibus ac eciam attendatis respondeatisque sibi vel cui voluerit de omnibus redditibus, proventibus, exitibus, caloniis et aliis iuribus supradictos prout superius continetur, vosque, dictus baiulus, desistatis procedere pro nobis officium baiulie predictae, permittendo in vestro officio illud quod dicta domina comitissa constituerit super eo.

Datum Osce, VI° idus ianuarii anno Domini M^o CCC^o XX°.

Bernardus de Fonte ex alia.

Similes fuerunt facte baiulo et hominibus de Albalato [et] baiulo et hominibus de Albesia.

102.

1321, març 17. Lleida.

L'infant Alfons autoritza el seu porter Miquel Peris de Calataiud que pugna comprar terres dels musulmans a Xiva, que conrearà en condicions de franquícia.

ACA, CR, reg. núm. 384, ff. 62v-63r.

TEXT

Nos, infans, et cetera, cum presenti carta concedimus vobis, Michaelis Petri de Calataiubi, fidei portario nostro, quod in terminis castri nostri de Chiva possitis emere in Vega ipsius a sarracenis loci eiusdem unam iovatam terre ad panem apte, et in locis aliis terminorum ipsorum, videlicet aut in Vega ipsa aut in secano ubi id regare poteritis, aliam iovatam vinee, ita quod ipsas terre et vinee iovatas quas emeritis a sarracenis ipsis habeatis et teneatis vos et vestri et de eis possitis vestras facere voluntates, neque Nos vobis vel sarracenos (sic) a quibus emeritis iovatas ipsas possimus aliquam petitionem facere nec demandam eo quia

prohibitum est de foro quod bona sedencia sarracenorum per cristianos emanantur. Et ut gaudeatis beneficio graciose [prioris], volumus ipsas iovatas per vos et vestros haberi, teneri ac possideri franchas, quitias ac liberas ab omni servitute nobis et nostris perpetua faciendam. Mandantes per presentem alcaydo, baiulo ac aliis officialibus et subditis nostris quod presentem concessionem nostram vobis observent et faciant inviolabiliter observari. In cuius rei testimonium presentem cartam vobis fieri et sigillo nostro appendicio iussimus communiri.

Data Ilerde, XVI° kalendas aprilis anno Domini M^o CCC^o XX°.

Guillelmus Coperii mandato domini infantis facto per Franciscum de Ferriol.

103.

1322, gener 8, Tortosa.

Jaume II ordena a l'alcaid de Xàtiva que entregue a l'infant Alfons un musulmà seu de la Foia de Bunyol que hi havia capturat fugint cap a Granada.

ACA, CR, reg. núm. 221, f. 157v.

TEXT

Iacobus et cetera, fideli nostro baiulo Xative vel eius locum tenenti, salutem et cetera. Cum intellexerimus ex significacione nobis facta per inclitum infantem Alfonso, carissimum primogenitum et generalem procuratorem nostrum, quod inter alios sarracenos ad partes regni Granate absque solis iuris prestacione confugientes quos vos cepistis, captus extitit per vos quidam sarracenus suus Foye de Bunyol vocatus Açmet, et vos ipsum Açmet pro cuius recuperacione idem infans nobis scripsit, baiulo suo de Bunyol restitui volumus, idcirco vobis dicimus et mandamus quod, visis presentibus, sarracenum predictum, si inveneritis ipsum fuisse dicti infantis, predicto baiulo de Bunyol, confessum tradatis et deliberetis omni difficultate remotus.

Datum Dertusa, sexto idus ianuarii anno Domini M^o CCC^o XX° primo.

104.

1322, febrer 8. València.

L'infant Alfons encomana al jutge de València Jaume d'Arters que resolga el conflicte entre un ciutadà de València que havia heretat alguns béns en el terme de Xiva que han estat ocupats indegudament.

ACA, CR, reg. núm. 367, f. 20r.

TEXT

Infans,²⁷² et cetera, fideli suo Iacobo de Arteriis, iurisperito Valencie, et cetera. Constitutus in nostra presencia Bartholomeus de Guardia, civis Valencie, exposuit coram nobis quod

¶ ²⁷² Al marge esquerre: *Sine precio quia [pauper]*.

eidem ex successione parentum suorum pertinent quidam honores et possessiones in termino de Chiva quos et quas, ut asseritur, quidam de dicto loco sibi tenent indebite occupatos. Quia circa causam et causas que inter [dictum] Bartholomeum, ex una parte, et quoscumque alios et singulos vertuntur vel verti speratur, ex altera, ratione dictorum honorum et possessionum vobis committimus per presentes mandantes vobis quatenus, vocatis evocandis, dictas causas audiatis easque breviter et de plano ac sine debito ac de foro fuerit faciendum, terminetis, maliciis et difugiis omnibus pretermisissis. Nos enim super hiis committimus vobis per presentes plenarie vices nostras.

Datum Valencie, VI° idus februari anno predicto.

Valentinus de Petra ex petitione provisa.

105.

1322, març 9. Terol.

L'infant Alfons regula el consum de sal de les salines de Xiva i Xestalgar per part dels seus vassalls.

ACA, CR, reg. núm. 385, f. 135v.

TEXT

Infans,²⁷³ et cetera, [dilectis] et fidelibus suis universis et singulis habitatoribus, tam cristianis quam sarracenis, locorum nostrorum de Bunyol, de la Foya, de Chiva et de Chest Algar, et cetera. Cum Nos, intendentes circa commodum et melioramentum dictorum locorum nostrorum de Chiva et de Chestalgar, ordinaverimus et velimus quod deinde vos et vestrum quemlibet accipiatis et, prout in aliis locis emeritis, ematis sal in locis nostris predictis de Chiva vel de Chest Algar, et si sal in dicto loco de Chiva defaceret, accipiatis et ematis ipsum in loco predicto de Chestalgar, sic quod sub pena .X. solidorum barchinonensium nobis solvendorum per annum quemlibet per qualibet vice quam contrafeceritis teneamini deinceps accipere et emere sal [in] dictis locis nostris de Chiva vel de Chest Algar et non alibi, ordinaverimusque et velimus quod, vendentes dictum sal [tene]antur ipsum dare et non vendere pro illo precio pro quo sal venditur in civitate Valencie vel aliis locis convicinis, sic quod a [vobis] seu²⁷⁴ vestrum quolibet non recipiant amplius pro precii ipsius salis quam in civitate predicta vel aliis locis convicinis recipitur et est recipi consuetum.

Ideo vobis et vestrum cuilibet dicimus et mandamus quatenus, deinde, sub dicta pena non recipiatis, ematis vel recipi seu emi faciatis sal in aliis locis, nisi tamen, ut pre[dicitur], in locis nostris predictis de Chiva et de Chestalgar. Mandantes similiter quibuscumque vendentibus omne sal quod non recipiant a vobis seu vestrum quolibet pro precio ipsius salis

¶²⁷³ Al marge esquerre a la meitat del text: *Sine precio, mandato domini infantis facto per Iacobum de*

Castellar, scriptorem. ¶²⁷⁴ Interlineat damunt del text cancel·lat: *vel.*

amplius quam recipitur in dicta civitate vel locis aliis convicinis, et alias per presentes mandamus baiulis nostris locorum ipsorum ex quilibet infra baiuliam sibi commissam, si vos vel vestrum quilibet contrafeceritis, exhigat seu exigi²⁷⁵ faciat, a vobis et vestrum quolibet, pro parte curie nostre, penam predictam pro qualibet vice quam contrafeceritis, alio mandato a nobis minime expectato. Et ut [predicta] vobis melius innotescant, ea per predictos baiulos et eorum quemlibet in dictis locis preconizari publice volumus et iubemus.

Datum Terolii, VII° idus marcii anno Domini M^o CCC^o XXI°.

Berengarius de Raiadello ex petitione [provisa].

106.

1322, octubre 15. València.

L'infant Alfons encomana al seu nou procurador, Guillem de Manresa, que resolga definitivament la investigació sobre el batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou.

ACA, CR, reg. núm. 371, f. 152r-v.

TEXT

Infans et cetera, fideli suo Guillelmo de Minorisa, procuratori nostro et inclite infantisse domine Theresie, consortis nostre carissime, in locis de Bunyol et de Chiva, et cetera. Cum Nos, inquisitionem factam contra Iacobum de Castronovo et quosdam alios super baiulia de Bunyol quam dictus Iacobus rexit et super quibusdam in quib[us] deliquisse dicuntur, vo[lentes omnia] secundum iusticiam termin[are] [...], ideo committimus et mandamus quatenus resumatis processibus super hiis habitis, quos per quemcumque ipsorum detentorem vobis tradi iubemus [et perquisitionem] ipsam de consilio alicuius parati quo vobis videbitur si perfecta non est, perficiatis et perfectam determinetis sentencialiter, prout iuxta ipsius merita noveritis faciendum. Nos enim revocantes de presenti quamcumque commissionem alicui alii inde factam, committimus vobis super hoc plenarie vices nostras.

Datum Valencie,²⁷⁶ idus octobris anno Domini M^o CCC^o XX° II°.

Bo[nanatus] de Petra mandato domini infantis.

107.

1322, octubre 29. València.

L'infant Alfons escriu al cadí de València i li demana que acudisca a Bunyol per tal d'investigar un greu conflicte derivat d'un probable abús exercit pel cadí d'aquest lloc.

ACA, CR, reg n. 371, f. 177r-v.

¶ ²⁷⁵ Interlineat damunt del text cancel·lat: *exhigi*.

¶ ²⁷⁶ Segueix repetit el topònim: *Valencie*.

TEXT

Nos infans et cetera, Façano, alcadio sarracenorum Valencie, et cetera. Querula insinuatione Hameti Habeauge, barbitonsoris sarraceni loci nostri de Bunyol, percepimus, quod [cum] ipse vellet intrare domum suam quam habet in dicto loco et Focey, uxor sua, [tenens] ostium ipsius domus clausum nol[uit] [ei] dictum ostium aperire set demum ipso intrante domum predictam, inveni²⁷⁷ [...] ²⁷⁸ lectum cuiusdam camere ipsius domus Mahomet Taraçoni, sarracenum alcadium dicti loci, absconsum, qui ibi ut visisset per personam, [intraerat] pro adulterio vel alio maleficio committendo. Verum cum ob verecundiam per dictum alcadium propterea passam, idem alcadius postea acusasset dictum Hamet asserens quod idem Hamet volu[er]it interficere eundem alcadium, et [...] propter potenciam quam dictus alcadius habet ac corrupcione, precio vel alia, fec[er]it eundem Hamet condempnari per alcadium de Carlet in .CXX. açots et inde ad exilium perpetuum, prout in dicta sententia continetur. Et supplicaverit nobis quod super tanta sibi facta iniuria in predictis, tam per dictum alcadium de Carleto quam per dictum Mahomet, dignaremur sibi de competenti remedio providere. Ideo vobis dicimus et mandamus quod, vocatis evocandis ac accedendo personaliter ad dictum locum de Bunyol, de predictis cognoscatis eaque fine debito terminetis, prout de racione et çuna sarracenorum fuerit faciendum. Nos enim super hiis vobis committimus plenarie vices nostras.

Datum Valencie, IIII° kalendas novembris anno Domini M^o CCC^o XX° II°.

Berengarius de Raiadello mandato domini infantis facto per Guillelmum [Serrani].

108.

1322, novembre 4. València.

L'infant Alfons renova a Pere d'Aliaga, habitant de Torrent, el permís que havia atorgat a son pare l'anterior senyor de Xiva, Bernat Guillem d'Entença, per a extraure llenya i espart del terme de Xiva on té casa i ofereix protecció especial per part del rei i de l'infant a ell i a la seua família.

ACA, CR, reg. núm. 386, f. 150r-v.

TEXT

Nos,²⁷⁹ infans, et cetera, attendentes nobilem quondam Bernardum Guillelmi de Entencia concessisse, cum quadam littera sua, Miquelo d'Aliaga quondam, patri tui, Petri de Aliaga, habitatoris de Torrent, quod posset stradere ligna et espart in termino castri tunc sui de Chiva ad opus domus dicti Michelis, et recepisse et constituisse ipsum et uxorem suam, matrem tuam, et te, dictum Petrum, in comanda sua et custodia speciali. Ideo ad quarumdam

¶ ²⁷⁷ Segueix cancel·lat: infra. ¶ ²⁷⁸ Interlineat il·legible.

¶ ²⁷⁹ Al marge esquerre: [sine] precio [mandato] domini [infantis] facto [per Bar]tholomeum de [...].

domesticorum nostrorum supplicationem, volentes te, dictum Petrum, gaudere simili gracia et eciam ampliari, concedimus tibi quod possis stradere ligna et espart ad opus domus tue in termino supradicto, et nichilominus constituimus te, uxorem et familiam tuas sub regia et nostra proteccionem et custodia speciali, sic quod nullus de gracia vel amore dominum regis vel nostrum confidens audeat te vel uxorem, au (sic) familiam tuas capere, impedire aut pignorarre culpa, crimine vel debito alienis, nisi tamen in ipsis tu vel ipse uxor et familia tua essetis principaliter vel fideiussorio nomine obligati nec eciam in hiis causibus nisi in quantum forus fieri hoc permittit [...] tamen eciam, ipsis facientibus querelantibus vestris iusticie complementum. Mandantes per presentem cartam alcaidis, baiulis et iusticiis dicti castri et aliis omnibus et singulis officialibus et subditis domini regis et nostris presentibus et futuris quatenus concessionem dictorum lignorum et esparte necnon proteccionem huiusmodi observent ac faciant observari. Si quis autem contra ipsius proteccionis formam venire presumpserit, iram et indignacionem regiam et nostram ac penna quingentorum aurorum se noverit incursum, dampno illato primitus plenarie restituto. In quorum testimonium presentem [cartam]²⁸⁰ tibi fieri iussimus nostro sigillo appendicio communitam.

*Data Valencie, pridie nonas novembris anno Domini millessimo CCC^o XX° secundo.
Bonanatus de Petra mandato domini infantis.*

109.

1322, novembre 11. València.

L'infant Alfons ordena a l'almí de Bunyol reclutar 100 homes d'armes per a la campanya de Sardenya.

ACA, CR, reg. núm. 394, f. 68r.

TEXT

De nós, infant n'Amfós, *et cetera*, a l'almí de Bunyol, *et cetera*, com nós vuylam que cent servens d'aquexes partides sarrayns bons d'armes vagen ab nós²⁸¹ en aquest nostre viatge de Sardenya, per ço, deym e manam a tu que, encontinent, los dits servens procurets dels quals rebreu feultat que vagen ab nós en lo dit viatge e que's [enro]len en la nostra armada aquells dies e loch los quals nós assignarem. E nós darem-los acreximent e sou axí com los altres servens qui van ab nós en lo dit viatge els farem bé e merçé. Tu, emperò, significa-nos d'aquí a festa de Nadal prop vinent so (sic) que auràs fet e procurat sobre les dites coses.

*Data in Valencia, III° idus novembris anno predicto.
Valentinus de Petra, mandato domini infantis.*

¶ ²⁸⁰ Manca al text del registre. ¶ ²⁸¹ Interlineat: *ab Nos*.

110.

1322, novembre 26 (o 27). València.

L'infant Alfons tramet al seu procurador, Guillem de Manresa, la decisió seua d'atendre la queixa rebuda del rector de Bunyol per l'oposició dels musulmans a entregar-li les primícies de les terres que conreen malgrat una resolució anterior del rei que els hi obligava.

ACA, CR, reg. núm. 372, ff. 11v-12r.

TEXT

Infans, et cetera, fideli suo Guillelmo de Minorisa, procuratori nostro in honoris de Chiva et de Bunyol vel alii qui pro tempore fuerit aut eius locum tenenti, et cetera. Expositum fuit nobis pro parte rectoris dicti loci de Bunyol quod sarraceni, possessiones seu hereditates habentes in termino loci predicti maliciose ac indebite et contra mandatum domini regis contentum in quadam eius carta inde facta, contradicunt dare primicias rectori prefato de dictis hereditatibus seu terris quas excolunt in termino dicti loci. Verum cum Nos viderimus cartam domini regis predictam, sigillo regio pendenti munito, in qua ordinavit et mandavit primicias dari integre rectoribus ecclesiarum locorum predictorum [...] per sarracenos in eis habitantes pro possessionibus quas ibi excolunt, Nos, quia [omnes] deceat ordinaciones et mandata dicti domini regis observare, [ideo], supplicante nobis rectore prefato, vobis dicimus et mandamus quatenus sarracenos predicti loci de Bunyol et de la Foya²⁸² ad dandum integre rectori prefato primicias pro terris quas excolunt in termino dicti loci²⁸³ et sine aliquo contradictu, cohercione [debita] firmiter compellatis.

Datum [Valencie], [...] kalendas decembris anno Domini M^o CCC^o XXIII°.²⁸⁴

Guillelmus Coperii mandato domini infantis facto Guillelmum de [...].

111.

1323, febrer 9. Saragossa.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Guillem de Manresa, que, fetes les comprovacions, procedisca al pagament de certs deutes de l'alamí de Xiva que havia estat executat.

ACA, CR, reg. núm. 387, f. 246v.

TEXT

Nos Alfonsus et cetera, fideli suo Guillelmo de Minorisa, procuratori nostro in castris de Chiva et de Bunyol, salutem et gratiam. Cum Michael de Montço, capellanus, et Guillelma Abateynuçã de Chiva asserant eis deberit aliqua debita per Mahometum Abenxenelli, ala-

¶ ²⁸² de la Foia interlineat damunt d'un text cancel·lat il·legible.

¶ ²⁸³ Interlineat damunt d'una paraula cancel·lada il·legible.

¶ ²⁸⁴ No es pot llegir la xifra de les calendes que en els documents propers oscil·la entre V i VI.

*minum Chive quondam, cuius bona curie nostre confiscata fuerunt namque inde testes pro-
duxerint in posse Bernardi Pellicerii, olim iusticie Chive, quorum dicta [omnia sub] sigillo
fidelis scriptori (sic) nostri Valentini de Pera ducimus transmittenda, idcirco vobis committi-
mus et mandamus, si prefati Michael et Guillamona plures testes producere voluerunt super
dictis debitis, coram vobis eis recipiatis et postea, habita cum peritis deliberacione summaria
super dictis ipsorum testium quos rec[...] et recepti iam fuerunt, ut predictur, si inveneritis
ipsa debita deberi dictis Michelis et Guillamone, eisdem per fidelem nostrum Bernardum
Tolsoni, de domo nostra, de hiis qui ex commissione nostra recepturus est de debitis qui dicto
alamino et sarracenis quos comburi fecimus dum dum debebantur, resolvi protinus faciatis.
Nos enim per presentes vobis plenarie super hiis com[ittimus vices nostras].*

*Datum Cesaraugusta, V^o idus februarii anno Domini M^o CCC^o XX° secundo.*²⁸⁵

112.

1323, març 14. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador, Guillem de Manresa, que no obligue els musulmans de Bunyol i la Foia a entregar les primícies que reclama el rector.

ACA, CR, reg. núm. 372, f. 154r.

TEXT

*Infans, et cetera, fideli suo Guillelmo de Minorisa, procuratori honoris castrorum de Bu-
nyol et de Chiva vel eius locum tenenti, et cetera. Pro parte sarracenorum castri de Bunyol
et de la Foya fuit coram nobis humiliter intimatum quod rector ecclesie iamdicti castri exi-
git, contra forum et contra consuetudinem hactenus observatas a dictis sarracenis primiciam
de omnibus bonis que per iamdictos sarracenos colligantur in loco et terminis dicti loci de
la Foya. Que quidem primicia per dictos sarracenos et eorum antecessores rectori iamdicti
castri de Bunyol de dictis bonis dari non fuit nullo tempore, ut asseritur, usitata nec ad
eam prestandam, ut asseritur, iuxta forum et regni observanciam sunt astricti. Quapropter
ad eorundem humilem supplicacionem vobis dicimus et mandamus quatenus si est [ita],
iamdictos sarracenos vel aliquem ex ipsis ad dandum primiciam de dictis bonis eidem rectori
vel alicui alii persone minime compellatis aut compelli per aliquem vel aliquos [nichilho-
minus] permittatis.*

Datum Barchinone, II° idus marcii anno predicto.

Iacobus de Castelleto mandato domini infantis.

¶²⁸⁵ Segueix la *iussio* il·legible per l'estat del suport.

113.

1323, març 18. Barcelona.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que protegisca l'alamí de Bunyol que havia estat acusat de cometre adulteri amb la dona d'Azmet, barber del lloc, ja que després d'haver estat absolt pel cadí d'Elx l'agreujat barber ha resolt de recórrer.

ACA, CR, reg. núm. 372, f. 154v.

TEXT

Infans, et cetera, fideli suo Guillelmo de Minorisa, procuratori nostro in castris de Chiva et de Bunyol, et cetera. Expo[situm] coram nobis Maphametus Ataraçoni, sarracenus et alaminus dicti castris de Bunyol et Foye eiusdem, quod cum Azmetus, sarracenus barberius dicti loci, acusasset ipsum Maphametum de adulterio commisso per eum, ut asserbat dictus Azmetus, cum uxore ipsius Azmeti, fuit assignatus iudex per vos super hoc, Alí Aben Gerfuylla, alcadius Elchi qui per sentenciam suam absolvit, ut asseritur, dictum Maphametum ab excessu predicto et quod, non obstante quod dicta sententia in rem transiverit iudicatam, dictus Azmetus, tacita veritate, litteram commissionis a nostra [curia] obtinuit magistro Façani super negocio antedicto. Quocirca, ad supplicacionem dicti Maphameti [qui] timet preterea capi et alia indebite agravari, vobis dicimus et mandamus expresse quatenus si dictam sentenciam in rem iudicatam transivisse inveneritis, ex tunc prefatum Maphametum contra formam eiusdem sentencie capi vel alia indebite agravari [minime] permittatis.

Datum Barchinone, XV° kalendas aprilis anno [predicto].

Valentinus de Petra mandato domii infantis facto per Petrum Despenis.

114.

1323, maig 22. Portfangós.

L'infant Alfons comunica a l'alcaid de Xiva i altres oficials seus la remissió de la pena de 200 assots imposada a un musulmà del lloc que havia atacat una dona.

ACA, CR, reg. núm. 389, f. 18v.

TEXT

Nos, infans, et cetera, ad supplicacionem quorundam domesticorum nostrorum, intercedentes per te, Mahometi Abuzait de Chiva, remittimus et relaxamus tibi illam penam ducentorum açotorum in quibus condempnatus fuisti racione pavasionis²⁸⁶ per te facte versus Façon, filiam de Aybarava de Chiva, volentes et concedentes quod contra te racione predicta nullatenus procedatur posseque infra dictum locum et alia loca nostra esse et morari

¶ ²⁸⁶ Segueix el text cancel·lat: *perte*.

absque metu pene predictae sicuti faciebas ante quam condempnatus existeres pro predictis. Mandamus itaque per presentem alcaido de Chiva et aliis officialibus nostris quod contra te racione predicta nullatenus procedant, te tamen faciente conquerentibus de te civiliter iusticie complementum. In cuius rei testimonium hanc cartam nostram tibi inde fieri iussimus nostro sigillo pendenti munitam.

Data apud Portum Fangos, XI° kalendas iunii anno predicto.

Guillelmus Coperii mandato domini infantis facto per Sancium Sancii Munionis.

115.

1323, maig 25. Portfangós.

L'infant absolt de tots els càrrecs al seu antic batlle de Bunyol, Jaume de Castellnou.

ACA, CR, reg. núm. 389, f. 27r.

TEXT

Nos, infans Alfonsus, illustrissimi domini regis et cetera. Attendentes Nos dudum [...] Iacobum de Arteriis qui per alios mon[... ..tit] vos, Iacobum de Castronovo, civem Valencie, [...] eo videlicet quia fuistis acusat[us] de quibusdam nocentibus vulneribus [...] violencia cuiusdam mulieris et quod dederatis falsos testes contra Ferrarium Sunyerii, tunc iusticiam de Siet Agues, et eciam de quibusdam aliis quam plurimis excessibus contentis inquisitionibus predictis, pro mandato nostro contra vos factis, per vos, ut asserebatur, commissis dum regebatis officium baiulie in loco²⁸⁷ de Bunyol tam pro domino rege quam pro nobis, [idcirco] ad quorumdam domesticorum nostrorum supplicationem cum presenti carta nostra diffinimus et relexamus vobis, dicto Iacobo de Castronovo, omnem penam civilem et criminalem et omnem aliam quamlibet remittimus quam contra vos et bona vestra possemus facere, inflingere seu movere racione predicta, ita quod sive in predictis culpabilis fueritis sive non [... ..] non possitis per Nos sive nostros capi, detinere, seu in aliquo contraveniri. Immo sitis ex inde vos et bona vestra perpetuo absolutus, sicut melius dici et intelligi potest, ad vestrum commodum et bonum intellectum, nobis tamen parato existente facere de vobis querelantibus civiliter debitum iusticie complementum. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram fieri sigillo nostro appendicio iussimus communiri.

Datum apud Portum Fangos, VIII° kalendas iunii anno predicto

Bernardus Jordanii mandato domini infantis facto per Petrum Boyl, consiliarium.

¶ ²⁸⁷ Interlineat.

116.

1323, maig 26. Portfangós.

L'infant ordena al seu procurador, Guillem de Manresa, que allibere el béns confiscats a Joan Escolar.

ACA, CR, reg. núm. 389, f. 19r.

TEXT

Infans, et cetera, fideli suo Guillelmo de Minorisa, procuratori nostro in locis que habemus in regno Valencie, salutem et cetera. Cum vos ad instancian Ferrerii Sunyerii ceperitis Iohanne Scollarii et emparaveritis omnia bona eius, ideo ad supplicacionem dicti Iohannis vobis dicimus et mandamus quatenus, visis presentibus, omnia bona dicti Iohannis, tam per vos quam per alios sibi emparata, et caplevatores et fideiussores per eum propterea datos protinus absolvatis, ipso tamen parato existente facere de se querelantibus debitum iusticie complementum.

Datum apud Portum Fangos, VII° kalendas iunii anno predicto.

117.

1323, maig 28. Portfangós.

L'infant Alfons ordena a Guillem de Manresa, procurador a les baronies de Bunyol i Xiva, que els musulmans de Xiva que adquireixen heretats dels cristians s'han de comprometre a fer front als mateixos drets a què estan obligats per altres terres seues.

ACA, CR, reg. núm. 389, f. 43r.

TEXT

Infans, et cetera, fideli suo Guillelmo de Minorisa, procuratori nostro in castris nostris de Bunyol et de Chiva, salutem et graciam. Cum, ut percepimus, sarraceni castri predicti de Chiva emerint et²⁸⁸ cotidie emant honores et possessiones a christianis eiusdem castri de quibus non pres[ta]nt illa iura que ipsi sarraceni pro aliis suis possessionibus et honoribus prestare tenentur, intendentes quod ipsos honores franchos modo quo dicti christiani e[os] tenebant et ipsi teneri debebant, hocque redundet in dampnum et perudicium nostrum cum sarraceni iamdicti pro omnibus suis honoribus quocumque modo ad ipsos [pervenerint] circa iura teneant[ur] sine distincione prestare, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus dictos sarracenos compellatis ad prestandum, pro dictis honoribus quos emerunt seu emant, ipsa eadem iura que pro aliis suis honoribus prestare sunt assu[eti].

*Datum apud Portum Fangosium, V^o nonas²⁸⁹ iunii anno Domini M^o CCC^o [XXIII°].
[Gondisalvus] Garssie (sic) mandato domini infantis facto per Petrum de Rippis.*

¶²⁸⁸ Segueix el text cancel·lat: *habeant*. ¶²⁸⁹ Creiem que hi ha una errada ja que amb la cinquena nona de juny estaríem en les calendes, i el text hauria de dir *kalendas*. Així ho fem servir per a la nostra datació crònica.

1324, juny 5. Setge de Càller.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que desistisca de la seua iniciativa de proveir amb ballesters i armes el castell de Xiva. Per una altra banda li ordena també que tinga en consideració l'exempció del pagament de l'herbatge que havia reconegut als ramats del seu conseller Pere de Boil. Finalment li adverteix fermament que pague l'assignació corresponent a Guillem Serrà per la batllia i l'alcaidia de Xiva i un violari assignat a la mare d'aquest oficial sobre les rendes del lloc.

ACA, CR, reg. núm. 420, f. 39r-v.

TEXT

*Infans,*²⁹⁰ *et cetera, fideli nostro Guillelmo de Minorisa, procuratori nostro in locis que habemus in regno Valencie, salutem et gratiam. Dilectus camerarius noster, Guillelmus Serrani, nobis exposuit quod, cum nuper diceretur sarracenos Granate se parare pro invadendo terras domini regis, vos missistis ad castrum Chive aliquam committivam ballistariorum pro defensione castri eiusdem, quodque petitis satisfieri per dictum Guillelmum Serrani in salario et provisione ipsorum et in sumptibus eciam factis in reparacione ballistarum et quorundam aliorum arnesiorum dicti castri, sane, cum nichil pro predictis a dicto Guillelmo peti vel haberi volumus, mandamus vobis quatenus ab ipsorum petitione totaliter desistatis et, si proinde contra ipsam ad aliquid processistis, id protinus revocetis. Intelleximus eciam per dictum Guillelmum quod Arnaldus Catalani, quondam, recepit compotum a dicto Guillelmo super redditibus et iuribus castri iamdicti et noluit ei recipere in compoto quingentos solidos barchinonenses quos emptores dictorum reddituum penes vos retinuerant ex herbagio racione alicuius quantitatis bestiarum Petri Boyl, quondam consilarii nostri, non habuit dictos quingentos solidos [omnino] dictus Guillelmus solvere quamvis ipse assereret, sicut verum est et nobis constat, quod dictus Petrus de Boyl obtinuerat a nobis gratiam quod omnia sua bestiarum pascerentur libere et sine prestacione herbagii in toto termino dicti castri. Cum igitur ex quo dictus Petrus gratiam ipsam a nobis obtinuerat, racioni non conveniat ut dicti quingenti solidi solvi debuerint per Guillelmum predictum. Ideo vobis dicimus et mandamus ut, si verum est dictum Guillelmum ipsos .D. solidos exsolvisse, ipsos incontinente ex hiis que penes vos sunt racione officii iamdicti restituatis et tradatis eidem vel cui voluerit loco sui.*

Preterea dictum est nobis per memoratum Guillelmum quod pridem, quando Petrus de Ripis pro congregandis et deferendis nobis aliquibus peccunie quantitibus in regno Valencie fuit, noluit sustinere quod procurator dicti Guillelmi sibi retineret illos .CCCC. solidos qui constituti sunt per Nos Guillelmo predicto racione officii baiulie castri prefati sibi commissi, immo ipsos pro parte nostre curie indebite occupavit. Verum cum Nos salarium

¶²⁹⁰ El marge superior esquerre, fora del cos del text, inclou l'anotació *facto mandato domini infantis*.

predictum sibi indeficienter exsolvi velimus, mandamus vobis quod incontinente, si ita est, ex quibuscumque directis nostris penes vos existentibus, restituatis et solvatis eidem Guillelmi vel cui voluerit .CCCC. solidos supradictos. Ceterum, mandamus vobis expresse ut violarium per Nos concessum dilecte nostre Iacomine de Canello, matri dicti Guillelmi, quod super redditibus et iuribus dicti²⁹¹ castri assignandum duxerimus, eidem Iacomine suis terminis faciatis infallibiliter solvi et, sine diminucione aliqua, iuxta carte (sic) quam inde habet continenciam et tenorem demum cum retinencia castrorum per omnibus sint solvende. Volumus vobisque firmiter percipiendo mandamus ut retinenciam dicto Guillelmo Serrani, alcaÿdo dicti castri, pro castro eodem assignatam solvetis eidem vel cui voluerit per tandas vel terminos ad eam statutos, reiecta mora et dilacione qualibet ac eciam contra dictum taliter faciendo quod obiecti defectus aliquid sinistri castro iamdicto nullatenus valeat imminere in premissis omnibus, ita quod vos taliter habere currens quod dictus Guillelmus de vobis itineribus pro his vel eorum aliquo nobis conqueri non cogatur.

*Data in obsidione castri Callari, nonas iunii anno Domini M^o CCC^o XXIII°.
Bonanatus de Petra, mandato domini infantis.*

119.

1324, agost 21. Barcelona.

L'infant Alfons nomena Guillem de Manresa com a col·lector general de totes les seues rendes del comtat d'Urgell, vescomtat d'Àger i dels llocs que té als regnes d'Aragó i València.

ACA, CR, reg. núm. 390, ff. 157v-158r.

TEXT

*Nos, infans, et cetera, considerantes de fide et legalitate et industria vestri Guillelmo de Minorisa, de domo nostra, committimus vobis quod loco et nomine nostro exigatis, levetis et recipiatis ab omnibus officialibus nostris et aliis personis locorum omnium comitatus Urgelli et vicecomitatus Agerensis et locorum eciam omnium que habemus in regnis Aragonum et Valencie, omnes redditus, exitus, proventus et iura et alia qualibet competencia vel pro-
veniencia nostre curie vel imposterum in eisdem. Ita quod vos predicta exigatis, levetis et recipiatis, bene et fideliter ita quod nobis conservetis, et camere nostre tradatis vel cui mandaverimus lo[co nostri]. Mandantes, tenore presentis carte nostre, universis et singulis vicariis, procuratoribus, iusticiis, baiulis et aliis officialibus nostris locorum predictorum, quatenus vobis, vel cui volueritis et non alii, pareant²⁹² et respondeant super eis.*

Committimus eciam vobis, dicto Guillelmo, quod una cum magistro rationali curie nostre vel eius locum tenenti, [au]diatis et recipiatis compota ab omnibus et singulis officialibus antedictis, mandantes dicto magistro rationali quod una vobiscum et non sine vobis,

¶ ²⁹¹ Segueix repetit: *dicti*. ¶ ²⁹² Precedeix cancel·lat: *repu*.

compota recipiat de predicti, [mandantes] insuper vobis, dicto Guillelmo, quod positus nomine et pro parte nostra, vendere in encanto publico, ut moris est, plus oferentibus, [omnes] redditus, exitus et [pro]ventus et alia iamdicta, et de dictis vendicionibus [in iusticia facere, eciam insuper] regere et administrare que [ea, prout] valitata nostre curie noveritis convenire.

Nos, enim, committentes vobis super premissis plenarie vices nostras, promittimus observare et nunquam revocare quemcumque per vos actum vel gestum fuerit. In cuius [rei], et cetera.

Datum Barchinone, XIII° kalendas septembris anno predicto.

Bonanatus de Petra mandato domini infantis.

120.

1324, setembre 18. Barcelona.

L'infant Alfons demana informació al seu procurador al voltant dels litigis oberts amb els Ferrandis d'Íxer en relació a les primícies de la baronia de Bunyol.

ACA, CR, reg. núm. 374, f. 107r-v.

TEXT

Infans, et cetera, fidelibus nostris Guillemo de Minorisa, de domo nostra, et Arnaldo Ça Morera, iurisperito Valencie, salutem et gratiam. Cum venerabilis frater Petrus Ferdinandi, de ordine predicatorum nobis supplicaverit quod, a petitione quam nomine nostro fecistis contra eius filium racione decimarum castri de Bunyol, desisti totaliter faceremus cum se asserat ad id nobis minime teneri ex quibusdam racionibus coram [nobis] ex parte ipsius [presentatis], nosque de causis quas Nos habemus contra ipsum quibus mea iusticia ad causam, demandam seu petitionem predictam per vos certificari velimus, ideo vobis dicimus et expresse mandamus quatenus, visis presentibus, in causas et raciones quas intendatis super hiis nos habere, transmittatis nobis sub vestris sigilliis inclusas ut, visis ipsis causis seu racionibus, possimus super predictis secundum iusticiam providere.

Datum Barchinone, XIII° kalendas octobris anno Domini M^o CCC^o XX° quarto.

Clemens de Salaviridi mandato [domini] infantis facto per Guillelmum [...].

121.

1325, febrer 12. València.

L'infant Alfons nomena Mahomat Taraçoni com a cadí de Bunyol i de la Foia, de la vall d'Ellda, de Novelda i Asp.

ACA, CR, reg. núm. 391, f. 4r.

TEXT

Nos infans, et cetera, confidentes de legalitate tua, Mahometi Taraçoni [...] de Bunyol, attendentes quoque servicia per te nobis [serviendum] nostra negocia existen[entia de] Bunyol exhibitā, volentes te propterea prosequi gracia [et amore] committimus sive [commendamus] tibi officium alcadi totius Foye de Bunyol et locorum vallis Elle et Novelle, de Aspe et aliorum locorum nostrorum que nunc tenemus et habemus et in quibus sarraceni nunc [ha]bitant in regno Valencie ad regendum, tenendum et exercendum pro nobis dic[tum officium] ad colligendum et procurandum iura nostra dictorum locorum, [prout per vos sunt] colligi et recipi consueta, dum de nostre beneplacito voluntatis [fuerit] [et non ultra]. Ita quod cum sis alcadius dictorum locorum et iudices et dividas contradicciones atque questiones dictorum sarracenorum et cognoscas de eorum delictis per te et substitutos [tuos] idoneos [...] et sufficientes, prout per alios alcadios dictorum locorum est fieri assuetum, et habeas illud salarium [ex] predicto officio quod per alios alcadios consuetum est recipi et non ultra. Mandantes per presentem cartam nostram alcaydis, baiulis, ceterisque officialibus nostris [dictorum locorum] presentibus et futuris quod te per alcadius dictorum locorum habeant et teneant dum de nostra processerit voluntate. Mandamus eciam per eandem omnibus sarracenis [nostrorum locorum et terminis eorundem] quod pareant et obediant atque respondeant tibi dum dictum officium teneas de [omnibus] hiis de quibus alcadis dictorum locorum consueti fuerunt [actenus] respondere. In cuius rei testimonium presentem cartam tibi fieri iussimus et sigillo nostro apendicio communiti.

Data Valencie, pridie idus februarii anno Domini millesimo trecentesimo vicessimo quarto.

Bonanat de Petra mandato domini infantis.

122.

1325, febrer 28. Bunyol.

L'infant Alfons retreu al seu procurador l'incompliment de la seua anterior ordre de tornar els béns confiscats a certs habitants de Setaigües i li exigeix que explique la negativa i procedisca a desemparrar els béns sense cap retardament.

ACA, CR, reg. núm. 411, f. 71v.

TEXT

Infans²⁹³ Alfonsus, et cetera, fideli nostro Guillelmo de Minorisa, procuratori nostro in regno Valencie, et cetera. Oblata in audiencia nostra pro parte Michelis de Sancta Linea ac heredum Natali Iohanis et Iohanis Aznarii, habitatorum loci de Set Aygües, suplex petitio

¶²⁹³ Al marge esquerre: *Solvit .x. solidos Barchinone.*

continebat quod, occasione questionis seu cause que monebatur inter Iacobum de Castronovo, ex una parte, et Ferrarium Sunyerii, ex altera, [fuerint] Micheli et heredibus supradictis eorum bona per iusticiam Xive emparata et quod licet postmodum per Nos vobis mandatum extiterit ut emparam predictam totaliter revocare faceretis, vos mandatum nostrum predictum eis observare nolulistis, quare fuit nobis humiliter supplicatum per Nos eos de remedio iusticie providere. Qua supplicacione admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus bona predicta iuxta mandatum per Nos vobis factum deseparari faciatis predictis supplicantibus ne aliqua iusta causa oponi fuerit que obsistat de qua, si opposita fuerit, per vos cognosci volumus, vocatis evocandis, breviter, summarie et de pla[no], eamque fine de[biti]nari prout de foro et racione fuerit faciendum. Taliter faciendo quod dicti supplicantes ob [defectum] iusticie ad nos iterato recurrere non cogatur.

Datum in castro de Bunyol, II° kalendas marcii anno predicto.

Lupus de Contut mandato domini infantis.

123.

1325, febrer 28. Bunyol.

L'infant Alfons demana al seu pare, Jaume II, que notifique als arrendadors de les rendes de Xiva que les terres que un musulmà del lloc ha adquirit de cristians estan sotmeses únicament al pagament de delme i primícia i no al quint que paguen els musulmans.

ACA, CR, reg. núm. 411, f. 72(bis)r.

TEXT

A la vostra reial magestat de nós, molt alt e poderós senyor infant n'Amfós, humilment besant [vostres mans e] vostres peus, [sopplegan] demostre Maffumet Lop, moro nostre, habitador del castell de Xiva, que com ell, senyor, aja comprada una pesseta de terra d'un cristià del dit castell e de que la pesseta de terra, senyor, no sia tengut de donar sinó dècima e primícia segons que acostumat és senyor de .XL. anys ensà, e ara, senyor, los arrendadors del dit castell li fassen pagar dècima e primícia e quint de la dita pesa de terra, emperò, clama mercè a la vostra reial magestat lo dit Maffumet Lop que us plàcia menar per letra vostra a los dits arrendadors que no forsen de pagar lo dit Maffumet quint de la dita pesa de terra sinó dècima e primícia segons, senyor, que acostumat és.

Que Déus, senyor, vos do vida bona e us mantenga per molts anys en aquella.²⁹⁴

¶ ²⁹⁴ El text manca de cap datació. Fem servir la corresponent del següent document: *In castro de*

Bunyol, sub sigillo nostro secreto, II° kalendas marcii anno Domini millesimo CCC^o XX° quarto.

124.

1325, febrer 28. Bunyol.

L'infant Alfons ordena al seu procurador que procedisca a resoldre de manera sumària els conflictes que enfronten dos veïns de Xiva.

ACA, CR, reg. núm. 411, f. 72(bis)r.

TEXT

Infans Alfonsus, illustrissimi domini regis Aragonum primogenitus eiusque generalis procuratori ac comes Urgelli, fideli procuratori nostro in regno Valencie, Guillelmo de Minorisa, salutem et gratiam. Causam seu causas que vertuntur seu verti sperantur inter Bartholomeum de Puigredó, vicinum de Xiva agentem, ex una parte, et Iacobum de Rippis, habitatorem dicti loci defendentem, ex altera, super diversis causis et rationibus per dictum Bartholomeum contra dictum Iacobum motis seu movendis, vobis per presentes ducimus [committendas], mandantes vobis quatenus, vocatis evocandis, causas predictas audiatis easque fine debito terminetis, prout de foro et ratione fuerit faciendum, breviter, summarie et de plano, sine strepitu et figura iudicii, solum modo, attenta veritate causarum predictarum. Nos enim super premissis vobis per presentes committimus plenarie vices nostras.

Datum in castro de Bunyol, sub sigillo nostro secreto, II^a kalendas marcii anno Domini millesimo CCC^o XX° quarto.

125.

1325, març 6. València.

L'infant Alfons, junt amb la infanta Teresa, reconeix el préstec de 73.000 sous rebut del seu conseller, Bernat de Libià, per a la campanya de Sardenya que es comprometen de tornar en vuit mesos junt amb una altra quantitat que li deu el rei. Els infants empenyoren al creditor com a garantia el castell de Xiva, els habitants del qual li hauran de prestar l'homenatge degut.

ACA, CR, reg. núm. 427, ff. 4r-5r (2ª num.).²⁹⁵

TEXT

Noverint universi quod Nos, infans Alfonsus, et cetera, et Nos, infantissa Theresia, eiusdem domini infantis consors et comitissa Urgelli, confitemur et recognoscimus debere vobis, dilecto consiliario nostri dicti domini infantis, Bernardo de Libiano, militi, septuaginta tres mille solidos monete Barchinone de terno ex causa mutui per vos gratis et bono amore de ipsis nobis facti ad opus, videlicet, galearum quas nunc armari facimus Valencie et mittere

¶ ²⁹⁵ Còpia al reg. núm. 420, ff. 146v-147v.

intendimus feliciter, annuente Domino, apud Sardiniam cum nobili Francisco Carroçii, amiranto domini regis et consiliario nostro dilecto, unde quia omnes dictos .LXXIII. [mille] solidos²⁹⁶ monete iamdicte a vobis plenarie et ad nostram voluntatem habuimus et recepimus numerando. Idcirco Nos ambo et utrique nostrum insolidum, renunciantes excepcioni quantitatis predictae non habite et non numerate et doli ac in factum, promittimus per firmam et legitimam stipulationem in posse notarii infrascripti recipientis et stipulantis nomine omnium illorum quorum interest, intererit ac interesse potest et poterit,²⁹⁷ ipsos .LXXIII. mille solidos^{4v} barchinonenses exsolvere vel exolvi facere vobis, dicto Bernardo, vel vestris aut cui seu quibus volueritis, sine omni dilacione et excepcione et sine omni damno et missione vestri, vel ipsos bene et complete intus civitatem Valencie, hinc ad .VIII. menses a die confeccionis huius carte continue numerandos. Promittimus eciam eodem modo Nos, dicti coniuges et utrique nostrum insolidum, solvere vel solvi facere vobis dicto Bernardo, vel cui aut quibus volueritis, simul cum quantitate predicta, septem mille solidos vobis debitos per curiam domini regis cum tribus litteris quas nobis restituistis queque fuerunt in nostra cancellaria per cautelam curie laniate. Et, si forte contingeret vos vel vestros in hoc causam habentes, missiones aliquas facere pro tarditate solucionis quantitatum predictarum ultra terminum predictorum .VIII. mensium, ipsas de nostro proprio promittimus facere resarciri super quibus vestro solo et simplici verbo tradi volumus, iuramento vel aliquo probacionis genere minime requisito, pro quibus complendis, obligamus Nos, ambo et utrique nostrum, vobis, dicto Bernardo, nomini vestro et vestrorum aut quorum volueritis, omnia bona nostra mobilia et immobilia ubique habita et habenda. Et pro meliori securitate et firmitate predictorum, obligamus specialiter vobis et eis, vobisque dicto Bernardo in pignus tradimus castrum nostrum de Chiva cum eius villa et alchareis, terminis et pertinenciis universis, volentes et concedentes quod vos et vestri, vel cuicumque a vobis vel eis causam habentes in dicto debito, teneatis dictum castrum de Chiva cum predictis omnibus necnon cum hominibus et feminis eius potenter et pacifice tantum et tamdiu donec in dictis quantitibus que sunt in summa .LXXX. mille solidorum et in expensis per vos faciendis, ut predictur, fuerit vobis, vel vestris aut cui seu quibus volueritis integre satisfactum, ita quod vos possitis in dicto castro alcaydum constitutare, et in villa, alcareis et terminis eius baiulum et alios officiales ponere quos volueritis et ipsos mutare quociens vobis videbitur et securitati dicti castri et bono regimini predictorum noveritis convenire et prout eciam Nos possemus. Retinemus tamen nobis et nostris et volumus quod vos, vel quicumque detentor alius dicti castri pro vobis et vestris, de cetero respondeatis et responderi faciatis de redditibus, exitibus et iuribus castri iamdicti emptori vel emptoribus qui ipsos emerunt a nobis per illud tempus per quod et prout secundum formam arrendacionis de ipsis eis facte debet ei vel eis de ipsis redditibus responderi. Lapsa autem tempore arrenda-

¶ ²⁹⁶ Error del copista que hauria d'haver escrit mille. A l'original, el mot *solidos* repetit. He corregit fent servir la còpia existent ressenyada en la nota

anterior. ¶ ²⁹⁷ Restituït el fragment textual a partir de la còpia esmentada (*ibidem*): *omnium illorum quorum intereret, intererit ac interere potest et poterit.*

menti vel vendicionis eis facte de dictis redditibus vos ipsos per dictos vestros officiales colligi et nobis conservari fideliter faciatis et de ipsis teneamini nobis vel nostris respondere vel cui voluerimus et reddere rationem.

Volumus tamen quod vos vel vestri habeatis per labor administracionis predictorum predictis octo mensibus tres mille solidos barchinonenses quos, ex predictis redditibus, exitibus et iuribus penes vos positos vos vel ipsi licite retinere ipsosque per quoscumque receptorem compotum a vobis alia volumus admitti ^{||^{5r}} in compoto tenore presentis carte pariter et iubemus. Et si forte dictum castrum ex obligacione huiusmodi ultra dictos .VIII. menses tenueritis, habeatis per salario .III. mille solidos annuales quos vobis ut prediximus possitis retinere quique vobis in compoto simile admittantur et ultra hec alcaydus et baiulus quem in dicto castro posuistis habeat et percipiat de dictis redditibus, exitibus et iuribus ea omnia que per alcaydum et baiulum sunt recipi consueta.

Mandamus itaque cum hac eadem carta Guillelmo Serrani, alcaydo nostro in castro predicto, quod incontinente castrum ipsum vobis, dicto Bernardo, vel cui volueritis, tradat. Nos enim cum ipsum vobis traditur, dictum Guillelmum inde quitium appellamus ac si ipsum vobis personaliter tradidisset namque absolvimus ab omni hominaggio, fidelitate et alia quavis obligacione quibus racione castri iamdicti nobis modo aliquo teneretur.

Mandamus eciam omnibus hominibus cuiuscumque legis, status vel condicionis sint in dictis villa et alchareis vel alibi infra terminos dicti castri commorantibus, ut vobis hominagium faciant, vel cui volueritis, de parendo et respondendo vobis et vestris aut cuicumque causa vestri vel vestrorum tamquam eorum dominis donec vobis fuerit satisfactum plenarie in predictis.

Nos enim cum hac eadem carta absolvimus, ex nunc ut ex tunc, quantum ad hec dictos alcaydum et homines ab omni hominaggio et fidelitate quibus pro dicto castro vel eius racione nobis modo aliquo teneretur, salva tamen nobis et nostris proprietate eiusdem. Satisfacta autem per Nos vel nostros aut alium pro nobis vel ipsis in omnibus antedictis castrum ipsum ad Nos et nostros, sine ulla dilacione, libere revertatur.

Actum Valencie, pridie nonas marcii anno Domini M^o CCC^o XX° III°.

Testes: nobiles Arnaldus Rogerii de Pallars, Guillelmus de Entençia et Raimundus de Boil, consilarii dicti domini infantis.

Sig(†)num infantis, et cetera. Sig(†)num infantisse, et cetera.

126.

1325, març 20. València.

L'infant Alfons ordena als arrendadors del drets de Xiva que respecten el dret dels musulmans a tributar com els cristians del lloc per les terres que hagen adquirit d'aquests.

ACA, CR, reg. núm. 373, f. 103r.

TEXT

Infans, et cetera, fidelibus suis arrendatoribus reddituum et proventuum nostrorum loci de Xiva, salutem et gratiam.

Pro parte Mafometi Lop, sarraceni de Chiva, fuit coram nobis propositum conquerendo quod ipse emit in termino dicti loci a quodam cristiano tria²⁹⁸ trocia terre eo quod, secundum antiquam consuetudinem in dicto loco servatam, a tanto tempore citra quod memoria hominum in contrarium non existit, ipse non tenetur solvere nisi decimam et primiciam pro terra predicta et quod vos, contra dictam consuetudinem, exigitis seu exigere intenditis ab eodem Mafometo iurium de dicto trocio terre quod redundare asseritur in dampnum et periudicium ipsius. Quare ad supplicacionem ipsius nobis humiliter factam, vobis dicimus et mandamus quatenus dictum Mafometum non agravetis in aliquo contra consuetudinem predictam. Immo eandem consuetudinem sibi inviolabiliter observari faciatis omnino.

Datum Valencie, XIII° kalendas aprilis anno Domini M^o CCC^o XX° III°.

Lupus de Concut mandato domini infantis.

127.

1325, abril 29. València.

L'infant Alfons ordena el pagament acordat amb Bernat de Libià de 3.000 sous barcelonesos per haver retardat la recuperació del *castrum* de Xiva a ell empenyorat.

ACA, CR, reg. núm. 421, ff. 14v-15r.

TEXT

Infans et cetera, fidei nostro Simoni de Palaciolo, scriptori tabule armate nostre Valencie, salutem et gratiam. Cum Nos fecerimus dilecto consiliario nostro Bernardo de Libiano cartam recognicionis debiti in quantitate octuaginta mille solidorum regalium de quibus vobis tradere debuit septuaginta tres mille solidos et quod residuos septem mille solidos (sic) recuperata fuissent albarana seu carte usque ad ipsam quantitatem de hiis que per curiam domini regis debebantur eidem, nosque, pro predictis octuaginta mille solidis, vendicionem sibi fecerimus de castro nostro de Chiva, facta nobis²⁹⁹ per eum instrumento permute quod, si infra duos annos ei solverimus quantitatem dictorum octuaginta mille solidorum teneatur³⁰⁰ nobis per eadem quantitatem vendere dictum castrum et quia redditus dicti castri iam erant venditi, conceserimus dicto Bernardo dare tres mille solidos, nisi usque ad .VIII. menses recuperaverimus dictum castrum. Idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus de directis tabule predictae in posse vestri existentibus, detis et solvatis dicto nostro consiliario,

¶ ²⁹⁸ Interlineat damunt del text cancel·lat: *quadam*.

¶ ²⁹⁹ Interlineat. ¶ ³⁰⁰ Precedit cancel·lat de: *teneamu*.

vel cui voluerit, tres mille solidos antedictos et, facta solutione, presentem ab eo recuperetis litteram cum apocha de soluto.

Datum Valencie, tercio kalendas madii anno Domini M^o CCC^o XX° V^o.

*Idem.*³⁰¹

128.

1325, maig 6. Xelva.

L'infant Alfons mana a l'alcaid de Bunyol que retinga dels béns d'un musulmà del lloc els diners necessaris per tal de satisfer un deute seu que reclama un musulmà de Xelva per valor de 266 sous.

ACA, CR, reg. núm. 411, f. 72v.

TEXT

De nós, infant, et cetera, a l'amat nostre l'alcayt de Bunyol e a son loch tinent, salut e dilecció.

Comparech denant nós Hamet Çaat, sarrahí de Chelva, e proposà clamant denant nós que Abdalla Humeyt, sarrahí del dit loch de Bunyol, li és tengut e obligat axò com afermança de Matheu Garç[és], alcayt de Montroy, en doents sexanta .VI. sous de Barcelona ab carta pública e, jatsia açò [per] moltes vegades l'aja request que la dita quantitat ab les messions, dans e interesse li degués pagar segons que ab la dita carta li era tengut e obligat, açò no ha curat fer, per què, a supplicació per part del dit Hamet a nós humilment fecha, a vos dehim e manam que, del béns del dit Abdallà, façats pagar e satisfer al dit Hamet en la quantitat damunt dita ab los dans e messions e interesse segons que trobarets que·l dit Abdallà al dit Hamet sia tengut e obligat e de rahó se deja fer, en tal manera que·l dit Hamet aja compliment de justícia.

Data en Chelva, sub nostro sigillo secreto, II° nonas madii anno predicto.

Luppus de Concut mandato domini infantis.

129.

1326, desembre 31. Terol.

La infanta Teresa ordena al seu procurador que modifique el curs de les aigües del riu Guadaluviar a Xestagar per tal de posar en regadiu algunes heretats que després haurà d'entregar a cens amb cinc anys de franquícia inicial.

ACA, CR, reg. núm. 427, f. 22r (2ª num.).

¶ ³⁰¹ La *iussio* remet al document anterior, on podem llegir *Lupus de Concut mandato domini infantis facto per Guillelmum [...]*.

TEXT

Infantissa, et cetera, dilecto consiliario prefati domini infantis, Guillelmo de Minorisa, salutem et dileccionem. Cum Nos pro melioramento loci de Chestalgar velimus ut vos faciatis sive construi faciatis unum alveum per quem aqua que discurrit per rivum de Godalaviar possitis recipere pro irrigandis quibusdam honoribus et possessionibus qui heremes existunt in dicto loco, ipsosque honores et possessiones populatoribus vel aliis dicti loci, in emphiteosi [concedere] valeatis, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus predictam aquam [recipiatis] prout melius potueritis et, cum ipsam aquam habueritis pro rigandis dictis honoribus, vos ipsos habentes et posseutes populatoribus vel aliis nomine nostro assignetis ad certum tributum sive censum, necnon ipsi populatores pro eo, ut melius circa laboratorem dictarum possessionum sive honorum intend[atis] per quinque annos, si vobis videbitur, a prestatione dicti censo, quitios appelletis et super predictis circa melioramenta dicti loci intendatis, prout vobis videbitur, ad utilitatem curie nostre.

Datum Turolí, pridie kalendas ianuarii anno Domini M^o CCC^o XX° sexto.

*Idem.*³⁰²

130.

1327, novembre 28. Montblanc.

Alfons el Benigne ordena al seu batlle general al regne de València que no interferisca en la recaptació de les rendes de Xiva i Bunyol, ja que romanen empenyorades en mans del bisbe de València. Haurà, tanmateix, d'intervindre en cas que foren arrendades.

ACA, CR, reg. núm. 548, f. 187v.

TEXT

Alfonsus et cetera, consiliario nostro Iohanni Scribe, baiulo regni Valencie generali vel eius locum tenenti, salutem et gratiam. Cum inclita infantissa domina Theresia, coniux nostra, memorie recolende, de assensu et voluntate nostra voluerit et ordinaverit in suo ultimo testamento quod omnes redditus et proventus qui pervenerint ex locis de Xiva et de Bunyol sint pro execucione sui testamenti predicti facienda et complenda, qui redditus colligi et recepti (sic) debent, tam per episcopum valentinum, qui tenet loca predicta pignore obligata, quam per exeutores testamenti predicti aut per illum vel illos quos ipsi deputaverint ad predictos redditus colligendos, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus redditus seu proventus predictos minime recipiatis seu eciam colligatis, nec colligi seu recipi per aliquem faciatis. Verumtamen, si episcopus et exeutores iamdicti vel illi qui pro ipsis receperint seu collegerint (sic) redditus et proventus predictos voluerint ipsos redditus vendere seu attributare, volumus

¶³⁰² La *iussio* remet al document anterior, on no es pot llegir.

quod vos, dictus baiulus, seu vester locum tenens, intersitis vendicioni vel attribucionem de predictis redditibus faciende.

*Datum in Montealbo, III° kalendas decembris anno Domini M^o CCC^o XX° septimo.
Lupus de Concut ex parte rex.*

131.

1329, març 29. València.

Alfons el Benigne confirma una donació anterior de la seua esposa, Teresa d'Entença, al porter reial Guillem de Pertusa, de certa quantitat de forment carregada sobre les rendes de Bunyol i la Foia.

ACA, CR, reg. núm. 478, f. 182v.

TEXT

Nos, Alfonsus, et cetera, considerantes inclitam infantisam Theresiam, consortem nostram carissimam, memorie recolende, subscriptam concessionem fecisse vobis, Guillermo de Pertusia, de domo nostra, cum carta sua continencie subsequentis:

Nos, infantissa Theresia, incliti domini infantis Alfonsi consors ac comitissa Urgelli, attentis meritis tui, Guillelmi de Pertusia, serenissimi domini nostri domini Iacobi, Dei gracia regis Aragonum, portarii, quibus personam tuam volumus favore prosequi gracioso, idcirco cum presenti carta nostra concedimus et assignamus tibi ad vitam tuam quinque kafficia frumenti ad mensuram Valencie, habenda et percipienda anno quolibet per te vel alium quem volueris in festo sancti Michelis mensis septembris, super redditibus, exitibus, proventibus et iuribus nostris locorum de Bunyol et de la Foia. Mandantes per presentem cartam nostram fidei procuratori nostro, Guillelmo de Minorisa, nunc procuratori nostro inibi constituto, et qui pro tempore fuerit vel eius locum tenenti, quod de dictis quinque kafficiis bladi tibi vel cui volueris loco tui respondeant eaque portari faciant ad domum tuam Valencie, nostris sumptibus et expensis, annis singulis, in dicto festo dum vixeris ut est dictum de redditibus memoratis, recipiendo a te apochas de hiis que tibi propterea duxerint exsolvenda. Mandantes cuicumque ab eis comptum recepturo ut quicquid per dictum baiulum vel alium seu alios eius nomine persolutum tibi fuerit racione predicta, in comptum accipiat et admittat, ipso tamen exhibente eis apochas supradictas. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram tibi tradi iussimus sigilli nostri appendicii robore communitam.

Data Barchinone, VI° kalendas octobris anno Domini M^o CCC^o XX° secundo.

Et fuerit nobis per vos, dictum Guillelmum de Pertusia, humiliter supplicatum ut concessionem predictam confirmare de benignitate regia dignaremur. Idcirco supplicatione vestre grato concurrentes affecto, concessionem iamdictarum laudamus, aprobamus, concedimus ac etiam confirmamus volentes quod vos in tota vita vestra habeatis in dicto termino festi sancti Michaelis, dicta quinque kafficia frumenti ex redditibus, exitibus, proventibus et iuribus dictorum locorum de Bunyol et de la Foia. Mandantes procuratoribus seu baiulis

dictorum locorum presentibus et qui pro tempore fuerint quod, solvendo quicquid vobis de preterito tempore debeatur ex tritico supradicto, deinde concessionem predictam in tota vita vestra, ut predictur, curent inviolabiliter observari. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram vobis fieri iussimus, sigillo nostro appendicio communitam.

Data Valencie, III° kalendas aprilis anno Domini M^o CCC^o XX° nono.

Franciscus de Bastida mandato regio facto per Guillelmum Serrani, camerarium maiorem.

132.

1329, maig 3. València.

Alfons el Benigne autoritza a la universitat de Xiva la modificació d'un camí públic els límits del qual havien estat alterats per causa d'una construcció en un lloc denominat el Prat, en el terme d'aquesta localitat.

ACA, CR, reg. núm. 479, f. 20r.

TEXT

Nos,³⁰³ Alfonsus, et cetera, intellecto quod propter constructionem factam de hospitali vocato del Prat, quod est constructum infra terminum loci de Xiva, plurima ac diversa [te]rmina commissa fuerunt et nunc eciam committuntur et eciam inibi collocantur, ob id habitantibus in dicto loco de Xiva dampna non modica et scandala subsequuntur, idcirco volentes, prout decet, predictis scandalis et indempnitatibus habitancium in dicto loco de Xiva ac pro bono statu ipsius loci salubriter providere, ad supplicationem vestri, proborum hominum dicti loci de Xiva, volumus ac vobis, universitati dicti loci, concedimus quod de cetero iter superius dicti loci mutetur et abtetur (sic) ac apropietur versus dictum locum de Xiva, sic quod itinerrantes per dictum iter habeant per ipsum locum de Xiva, de cetero pertransire. Mandantes per presentem cartam nostram universis et singulis officialibus nostris, presentibus et futuris, quod presentem concessionem nostram observent et faciant inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem seu aliquos contravenire permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium et robur perpetue firmitatis presentem cartam nostram vobis inde fieri iussimus nostro pendenti sigillo³⁰⁴ munitam.

Data Valencie, V^o nonas madii anno Domini M^o CCC^o XXIX°.

Signum Alfonsi, Dei gracia regis Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comitis Barchinone.

Testes sunt: reverendus dominus Iohanes, patriarcha alexandrinus; Raymundus, episcopus valentinus; Bernardus de Sarriano, Petrus de Xerica, Blasius Maça de Villamerxant.

Berengarius Sala mandato regio facto per Guillelmum Serrani camerarium.

¶³⁰³ Al marge esquerre: [pre]sentem cartam [re]cepit [Guillelmus] Serrani et curia.

¶³⁰⁴ Segueix el mot *pendenti* repetit.

133.

1329, maig 3. València.

Alfons el Benigne reconeix a l'aljama musulmana de Xiva la possibilitat de comprar pa i vi lliurement.

ACA, CR, reg. núm. 478, f. 262v.

TEXT

Nos, Alfonsus, et cetera, ad supplicacionem sarracenorum aliame loci de Xiva, tenore presentis carte nostre perpetuo valiture, concedimus vobis, dictis sarracenis, quod de cetero vos et vestri successores, imperpetuum, possitis emere et recipere ad vestre libitum voluntatis, franche et libere, panem et vinum a quibuscumque personis malueritis et vobis placuerit nec teneamini ac stringamini deinceps predicta emere aut recipere a ceteris personis aut locis. Immo ut predicatur, possitis ubilibet absque contradiccione nostra et officialium nostrorum predictos panem et vinum emere et eis uti ordinacione aut consuetudine quacumque in aliquo non obstante. Mandantes per presentem cartam nostram universis et singulis [officialibus] nostris presentibus et futuris quod presentem concessionem nostram, firmam habentes, eandem observent et faciant per quoscumque inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram vobis inde fieri iussimus nostri sigilli³⁰⁵ pendentis³⁰⁶ munimine roboratam.

Data Valencie, quinto nonas madii anno Domini M° CCC° XX° IX°.

Signum Alfonsi (en blanc), Dei gracia regis Aragonum, et cetera.

Testes sunt Raimundus, episcopus valentinus; Petrus de Xerica; reverendus dominus Iohannes, patriarcha alexandrinus; Bernardus de Sarriano, Blasius Maça de Vergua.

Fuit clausum per Berengarium Salvatoris, scriptorem domini regis.

Berengarius Salvatoris mandato regio facto per Guillelmum Serrani, camerarium.

134.

1329, maig 11. València.

Alfons el Benigne ordena el cessament de les persecucions i tortures imposades als musulmans de Xiva, a qui els serà respectada la vigència de la *Summa* tal com hom fa amb els de Bunyol.

ACA, CR, reg. núm. 478, ff. 261v-262r.

TEXT

Nos, Alfonsus, et cetera, quia vos, sarraceni aliame loci de Xiva, nobis humiliter supplicastis ut, cum vos iuxta çunam vestram et forum in ipso loco observatum non debeatis poni pro

¶³⁰⁵ Interlineat. ¶³⁰⁶ Segueix cancel·lat el text: sigillo.

aliquibus delictis questionibus aut tormentis, et aliqui officiales nostri, a modico tempore citra contra dictum forum et çunam quosdam torquerunt sarracenos, vobis pro bono statu et reformatione dicti loci, quo propter inundaciones aquarum et impositionem dicti tormenti nisi per Nos graciosè succurratur ad dispopulacionem deveniet, concedere dignaremur ut deinceps in dicto loco de Xiva et eius termino quivis sarracenus aut sarracena contra dictam çunnam et forum non possit tormentis ac questionibus subintrare. Idcirco volentes vestris supplicacionibus favorabiliter inherere ob hoc ut dictus locus suscipiat incrementum, tenore presentis carte nostre perpetuo valiture, concedimus vobis, dicte aliame et singularibus eiusdem, quod de cetero ullo unquam tempore aliquis sarracenus aut sarracena in dicto loco et eius termino habitans non possit contra çunnam iamdictam per Nos seu officiales nostros vel successorum nostrorum poni questionibus aut tormentis nec prout de foro et iuxta çunnam predictam fieri debebant. Immo volumus quod deinceps observetur vobis et unicuique vestrum, perpetuo, iamdicta çuna, prout aliis sarracenis et habitantibus in loco de Bunyol similiter observatur. Mandantes per presentem cartam nostram universis et singulis officialibus nostris et successorum nostrorum presentibus et futuris quod predictam gratiam et concessionem nostram firmiter observando contra eam non veniant nec aliqui contravenire permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium et robur perpetue firmitatis presens privilegium nostrum vobis inde fieri et sigilli nostri pendentis munimine iussimus roborari.

Datum Valencie, quinto idus madii anno Domini M^o CCC^o XXIX°.

Berengarius Salvatoris mandato regio facto per Guillelmum Serrani, camerarium.

Signum (senyal reial) Alfonsi, Dei gracia regis Aragonum, et cetera.

Testes sunt: reverendus dominus Iohannes, patriarcha alexandrinus; Raimundus, episcopus Valencie; Bernardus de Sarriano, Petrus de Xerica, Blasius Maça de Vergua.

Fuit clausum per Berengarium Salvatoris, scriptorem domini regis.

135.

1329, juny 17. València.

Alfons el Benigne confirma un document seu atorgat a favor de la seua parenta *Castallone*, esposa de Manuel d'Entença, pel qual assignava a les rendes de Xiva el llegat testamentari deixat a ella per la infanta Teresa.

ACA, CR, reg. núm. 479, f. 51v.

TEXT

Nos, Alfonsus, et cetera, attendentes quod Nos iam ante quam pervenissemus ad picem (sic³⁰⁷) regie dignitatis feceramus vobis, dilecte nostre Castallone, uxori quondam Manuelis de Entença, assignacionem violarii infrascripti cum carta nostra sigillo pendenti munita, cuius series sic se habet:

¶³⁰⁷ Per apicem.

Nos infans Alfonsus, illustrissimi domini regis Aragonum primogenitus eiusque generalis procurator ac comes Urgelli, attendentes inclitam infantissam Theresiam, bone memorie consortem nostram, legasse in suo ultimo testamento vobis, dilecte nostre Castellone, uxoris Manuelis de Entença quondam, mille quingentos solidos barchinonenses vobis, anno quolibet, exsolvendos dum vobis fuerit vita comes, et quia, pro ipsam infantissam non fuerunt assignatus locus vel redditus aliqui super quo, vel quibus, dictos mille quingentos solidos habere possetis, supplicastis nobis ut ipsos mille quingentos solidos nobis assignare deberemus super aliquibus redditibus locorum nostrorum. Nos, vero, dicta supplicatione admissa, quia plurimum vobis tenemur prefactis serviciis per vos dilecte infantisse impensis (sic), assignamus vobis dictos mille quingentos solidos super redditibus et aliis iuribus loci nostri de Chiva, mandantes, cum presenti, amministratori generali reddituum et provenituum nostrorum, necnon alcaýdo castri de Chiva et alii dictos redditus et alia iura nomine nostro recipienti quod vobis omnis singulis per tria³⁰⁸ tercias, dum vixeritis, dictos mille quingentos solidos barchinonenses, non expectato a nobis alio mandamento, tribuat et exsolvat, recuperando a vobis, anno quolibet, apocham de mille quingentis solidis supradictis. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram nobis inde fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Data Cesaraugusta, pridie nonas novembris anno Domini M^o CCC^o XX° VII°.

Idcirco legatum predictum per predictam infantissam vobis factum, assignacionem per Nos inde vobis factam et omnia et singula cum carta suprainserta contenta laudamus, approbamus ac eciam confirmamus. Mandantes per presentem cartam nostram amministratori nostro predicto ac alcaýdo dicti castri de Chiva et alii dictos redditus et alia iura nomine nostro recipienti quod contenta superius teneant et compleant atque observari faciant, ut superius continetur. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram inde fieri iussimus nostro sigillo appendicio munitam.

Data Valencie, XV° kalendas iulii anno predicti.

Bertrandus de Vallo mandato regio facto per vicecancellarium.

136.

1329, juliol 4. València.

Alfons el Benigne revoca el nomenament fet al seu porter, Ramon de Besalú, a qui havia encomanat la tinença i batllia de Xestalgar, ja que correspon la facultat de fer-ho als mar-messors dels testaments dels Entença que administren les rendes dels llocs de Mançanera i Xestalgar i n'hi tenen la potestat.

ACA, CR, reg. núm. 548, ff. 196v-197r.

TEXT

Alfonsus, et cetera, fideli portario nostro Raimundo de Bisulduno, vel cuicumque pro eo tenenti seu custodienti castrum et baiuliam loci de Chestalgar, salutem et gratiam. Pro

¶ ³⁰⁸ Interlineat.

parte religiosi et dilectorum nostrorum fratris Guillelmi Iorneti, confessoris, et Berengarii de Raiadello, scriptoris nostrorum, exequutorum testamentorum nobilem virorum Bernardi Guillelmi et Gombaldi de Entencia quondam, fuit expositum coram nobis quod cum ipsi, ut exequutores dictorum testamentorum, teneant obligata ad execucionem dictorum testamentorum faciendam loca de Mançanera et de Chestalgar cum illis iuribus et prout ea³⁰⁹ tenebant Guillelmus de Vallseniu, quondam sacrista, et Petrus Ayvar, quondam prepositus Osce, manumissores testamentorum predictorum et ipsi manumissores quondam, consueverint ponere alcaydos et baiulos in dictis locis, Nos, qui alcaydiam et baiuliam loci predicti de Chestalgar vobis ad vitam dederimus de facto hoc de iure facere non potuimus absque ipsorum exequutorum et manumissorie predictae periudicio manifesto, ob quod, supplicarunt nobis ut donacionem et concessionem per nos vobis factam in eorum periudicium de predictis alcaydia et baiulia revocare dignaremur, illas sibi quibusvis dandas de benignitate solita dimittendo. Verum cum Nos certificati invenerimus quod predicta spectant ad manumissoriam iamdictam donec testamenta ipsa completa fuerint et quod Bernardus Tolosani, quondam alcaydus et baiulus loci predicti, ipsa officia habebat ex concessione manumissorum predictorum, nosque ipsam concessionem de predictis minime vobis facere potuimus de iure, ideo volumus vobisque dicimus et mandamus quatenus incontinenti, visis presentibus, tradatis et deliberetis castrum ipsum de Chestalgar iamdictis exequutoribus vel cui voluerint, necnon dimittatis officia ipsa, videlicet, alcaydie et baiulie loci predicti de Chestalgar danda per ipsos exequutores donacione et concessione predicta vobis de eis, ut predictitur, facta quam presentibus revocamus in aliquo non obstante. Nos enim absolvimus vos ab hominaggio si quod nobis pro predicto castro fecistis, quod non credimus, cum pro domo plana teneritis ipsum. In hoc autem nullam moram apponatis neque a nobis mandatum aliud spectetis.

Datum Valencie, IIII° nonas iulii anno Domini M^o CCC^o XX° nono.

Bartholomeus de Podio mandato regio facto per Lupum de Concut, tenentem locum thesaurarii.

137.

1329, setembre 13. València.

Alfons el Benigne recorda als seus oficials de Macastre i a l'alamí del lloc l'obligació d'entregar a Guillem de Pertusa els 10 cafissos de blat que cada any té concedits i que hauran de portar a la seua casa a València.

ACA, CR, reg. núm. 479, f. 195v.

TEXT

Alfonsus, et cetera, fidelibus suis baiulis, alcaydis et alaminis loci de Macasta, salutem et cetera. Cum fidelis de domo nostra, Guillelmus de Pertusia, ex [parte]³¹⁰ nostra et nobilis

¶³⁰⁹ Interlineat. ¶³¹⁰ Manca a l'original.

Petri³¹¹ Ferdinandi de Ixar quondam, concessionibus habeat et habere et percipere debeat annuatim, quamdiu sibi fuerit vita comes, decem kaficia tritici ad mensuram Valencie super dicto loco de Macasta, prout de concessionibus ipsis constat clarius per cartas nostras et dicti nobilis et ipsius sigillis appendicis communitas, ideo volumus vobisque expresse dicimus et mandamus quatenus iamdicto Guillelmo vel cui voluerit loco sui, predicta decem kaficia tritici detis atque tradatis annis singulis, quamdiu vixerit, et dari et tradi absque difficultate qualibet et more dispendio faciatis, ipsaque sibi ad domum suam apud civitatem Valencie deferatis seu faciatis deferri, cum hoc sibi de certa sciencia et de speciali gracia duxerimus concedendum. Et hoc aliquatenus non mutetis.

Datum Valencie, idus septembris anno Domini M^o CCC^o XX° nono.

138.

1329, setembre 15. València.

Alfons el Benigne comunica a Guillem Jornet, marmessor testamentari de la seua esposa, Teresa d'Entença, una ordre donada a l'alcaid de Xiva, Guillem Serrà, per indemnitzar l'arrendador del molí de Xiva i Godelleta perjudicat per la negativa dels propietaris dels masos a fer ús del molí com establien les condicions de l'arrendament.

ACA, CR, reg. núm. 548, f. 197r.

TEXT

Alfonsus, et cetera, venerabili et religioso fratri Guillelmo Iorneti, confessori nostro et executori ultime voluntatis inclite infantisse Teresie, bone memorie, coniugis nostre, salutem, et cetera. Licet ad instanciam Roderici, molendinarii, dilecto camerario nostro³¹² maiori, Guillelmo Serrani, alcaयो castri de Xiva, mandatum fecerimus per litteram nostram continencie subsequens:

Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, et cetera, dilecto camerario suo, Guillelmo Serrani, alcaयो castri de Xiva vel eius locum tenenti, salutem, et cetera, Rodericus³¹³ Roselli, molendinarius, sua nobis supplicatione humili demonstravit quod ipse emit redditus molendini dicti castri de Xiva et de Godella diversis temporibus ad novem annos a baiulis dicti loci, sub condicione tamen quod omnes persone que morantur in mansis termini dicti castri tenerentur molere blada sua in dicto molendino ac solvere multuram Roderico predicto. Cum antedictae persone in ipso molendino blada sua dicto tempore non molerint seu multuram aliquam exsolverint set aliquae earum convenerint cum Roderico predicto et ex hoc idem Rodericus, qui pauper [est], sustinuerit plures sumptus et dampna, idcirco cum iam, ante quam pervenissemus ad apicem regie dignitatis, vobis de premissis scripsimus ad supplicationem dicti Roderici nobis exhibitam, vobis iterato dicimus et expresse mandamus

¶³¹¹ Interlineat. ¶³¹² Interlineat. ¶³¹³ Segueix el text cancel·lat: *molendinarii*.

quatenus, visis presentibus, compellatis dominos ipsorum mansorum ad satisfaciendum dicto Roderico in eo in quo sibi tenentur ratione predicta, procedendo super hiis cum dictus Rodericus, ut premittitur, sit pauper, breviter, summarie et de plano, sine strepitu et figura iudicii ac maliciis omnibus pretermisissis.

Datum Valencie, X^o kalendas iunii anno Domini M^o CCC^o XX° nono.

Quia tamen nunc, dicto negotio in nostra curia plene discusso, invenimus quod illud quod dictus Rodericus debebat habere de dicta multura quodque summam centum³¹⁴ octuaginta novem solidorum regalium Valencie ascendat, ut nobis constitit per certificationem dicti Guillelmi Serrani, debet solvi sibi de directis manumissorie infantisse predictae, idcirco, vobis dicimus et mandamus expresse quatenus de directis manumissorie dicte infantisse tribuatis et solvatis seu tribui et solvi faciatis dicto Roderico Roselli vel cui voluerit loco sui, dictos centum octuaginta novem solidos regalium, et, facta solutione, recuperetis seu recuperari faciatis ab eo litteras nostras quas super hoc habet et presentem, cum apocha de soluto, ut dicta manumissoria servetur indemnis. Et hoc non differatis cum dictus Rodericus sit inops et non habeat de quo vivat.

Datum Valencie, XVII° kalendas octobris anno Domini millesimo CCC^o vicesimo nono.

Petrus Martini mandato regio facto per Guillelmum Serrani, camerarium.

139.

1329, setembre 17. València.

Alfons el Benigne fa donació a l'alamí i cadí de Bunyol d'un solar junt a la mesquita del lloc, i unes terres en el Fresnal, anomenades Bibnet, en el terme de Bunyol on li autoritza l'edificació de cases.

ACA, CR, reg. núm. 479, f. 199r.

TEXT

Nos,³¹⁵ Alfonsus, et cetera, volentes te,³¹⁶ Mahomat Atharazoni, alcaldi (sic) et alaminum castri de Bunyol, gracia prosequi et favore, cum presenti carta nostra damus et concedimus, tibi et tuis perpetuo absque tamen iuris periudicio alieni, illud pacium seu terre spacium quarumdam olim domorum, quod affrontatur, ex una parte, cum mezquita castri predicti et, ex alia, cum domibus tuis et, ex aliis, partibus in viis publicis. Damus insuper ac tibi concedimus ac tuis imperpetuum absque alterius periudicio, illas pecias terre, nunc heremas, que consistunt in Fraxinali termino dicti³¹⁷ castri, que vulgariter nuncupantur Bibnet et

¶ ³¹⁴ Interlineat.

¶ ³¹⁵ Encapçalat per títol de mà posterior: *Mahomat Atharazoni, alcaldi castro de Bunyol.*

¶ ³¹⁶ Interlineat. ¶ ³¹⁷ Interlineat.

consueverunt excoli ab antiquo. Que pecie terre affrontatur cum quibusdam prediis tuis et de Abdeyla Fumeyt, sarraceni de Bunyol et, ex altera, cum termino de Reqena et, ex aliis, cum montaneis termini dicti castri. Ita videlicet quod tu in dicto pacio terre hedifices hospicium sive domos et dictas pecias terre panifices et excolas et ea omnia meliores et teneas sicut tu et alii sarraceni tenent in ipso castro et terminis suis similes domos et predia, et facias sive prestes nobis pro eis illa servicia atque iura quod tu vel ceteri sarraceni pro similibus nobis debetis facere seu prestare et prout in dicto castro est fieri consuetum. Hanc autem donacionem et concessionem facimus tibi et tuis perpetuo de premissis sicut melius dici et intelligi potest ad tuum commodum et tuorum et bonum et sincerum et sanum, eciam, intellectum. Liceatque tibi et tuis premissa et singula dare, vendere et alienare tibi cons[imi]libus et tuorum, salvis nobis iuribus et serviciis consuetis.

Mandamus per presentes alcaydo et baiulo dicti castri et aliis officialibus nostris quod premissam donacionem et concessionem nostram firmam habeant et observent te in premissorum possessionem indu[biam], et premissa et singula tibi servant et faciant inviolabiliter observari.

In cuius rei testimonium presentem cartam nostram tibi fieri et sigillo maiestatis nostre appendicio iussimus communiri.

Data Valencie, XV° kalendas octobris anno Domini M^o CCC^o XXIX°.

Signum (en blanc) Alfonsi, Dei gracia, regis Aragonum, et cetera.

Testes sunt: [Raymundus], Valencie episcopus; Iacobus, dominus de Xerica; Otho de Montecatheno, Petrus de Xerica, Periconus Galcerandi de Pinos.

[Fuit] clausum per Dominicum de Biscarra, scriptorem.

Dominicus de Biscarra mandato regio facto per Guillelmum Serrani, camerarium maiorem.

140.

1329, octubre 24. València.

Alfons el Benigne ordena la col·laboració en la resolució d'un conflicte de termes entre el de la ciutat de València i els corresponents de Xiva, Perenxisa i Godelleta d'acord amb el que havia acordat amb els jurats i prohoms de la ciutat en la cort general que s'hi celebrava.

ACA, CR, reg. núm. 480, ff. 71v-72r.

TEXT

Alfonsus, et cetera, religioso fratri Guillelmo Iorneti, confessori nostro, ac dilecto et fidelibus suis Guillelmo Serrani, consiliario nostro ac baiulo regni Valencie generali, necnon Guillelmo de Minorisa, civi Valencie, salutem, et cetera. Iurati et probihomines civitatis Valencie ad plenam informacionem habendam super termino civitatis ipsius, super quibus controversia vertitur inter ipsos et aliquos alios, habeant neccessaria documenta subscripta que, racione manumissorie inclite infantisse Therisie, consortis nostre, bone memorie, sub conclave tenetis

in domo fratrum minorum civitatis predicte vel alibi, idcirco vobis et vestri cuilibet dicimus et mandamus quatenus de instrumentis empcionum seu proprietatum locorum de Xiva, de Perenxisa et de Godella copiam publicam et autenticam si voluerint exhibeatis iuratis eisdem, et nichillominus eis prestatis auxilium et favorem quod possint producere testes cristianos et sarracenos dictorum locorum et terminorum ipsorum qui super hiis que sciunt super facto mollonis del Murtear qui alia vocatur Curiaçaim et in aliis mollonibus seu fixiis prohibeant coram iudicibus quibuscumque testimonium veritati et hoc nullatenus differatis cum in tractatibus curie generalis quam nunc in civitate Valencie celebramus promiserimus dictis iuratis compleri facere supradicta nec in premissis dubitetis quia actum est taliter inter Nos et dictos iuratos quod per premissis nullum dampnum iuri nostro seu incliti infantis Iacobi, filii nostri carissimi, poterit evenire.

*Datum Valencie, IX° kalendas novembris anno Domini millesimo CCC^o vicesimo IX°.
Idem.³¹⁸*

141.

1329, desembre 23. València.

Alfons el Benigne tramet al seu alcaid de Bunyol, Berenguer Gomir, les ordres perquè atenga i resolga els efectes de les greus inundacions que han afectat els habitants del lloc i els musulmans que hi havien arribat per poblar la zona.

ACA, CR, reg. núm. 479, f. 294v.

TEXT

Alfonsus, et cetera, fidei nostro Berengario Gomir, alcaydo castri de Bunyol salutem, et cetera. Ad nostram audienciam noveritis pervenisse quod plures ex sarracenis dicti loci quorum domus seu hospicia propter aquarum diluvium anno proxime preterito in dicto loco adveniencium dirute seu demolite fuerunt, et quidam alii sarraceni qui ad dictum locum venerant populatum et stacionem non [in]veniunt seu eciam mansionem ob quod, nisi per nos aliter provideretur ad loca alia causa populandi, ibidem se transferrent dictusque locus ex eo suscitaret detrimentum, ideo ind[empn]itati dicti loci providere volentes ut melius augeatur, volumus vobisque dicimus et mandamus quatenus vos, [una]cum Mahoma Taraçoni, alamino dicti loci, detis, assignetis et concedatis, dictis sarracenis, propter diluvium dapnum passis ac dictis populatoribus ceterisque hospicia non habentibus ad populandum ortum³¹⁹ nostrum baiulie dicti loci, confrontatum cum cequia maiori loci ipsius et quasdam pecias terre et ortos predicto orto contiguas, facta inde primitus extimacione legitima ad cognicionem dictorum sarracenorum iuratorum ipsius ville, et satisfacto dominis dictorum ortorum sive peciarum

¶³¹⁸ La *iussio* del document anterior recull la fórmula *Bonanatus de Petra mandato regio*.

¶³¹⁹ Interlineat.

terre iuxtam dictam extimacionem de redditibus et iuribus nostris dicte ville assignando ipsis parva, prout vobis ambobus melius visum fuerit faciendum, de quibus quidem concessionibus eis instrumenta publica circa dictas concessionem necessaria fieri faciatis.

Volumus eciam ut, quasdam domos dirutas seu pacium ipsarum domorum que seu quod confrontantur cum operatorio platea dicti loci, Mahomat Bendumex, ferrario loci iamdicti, modo simili concedatis. Nos enim donaciones seu concessionem iamdictas, cum per vos, ut premittitur, facte fuerint, ratas habebimus atque firmas.

Datum Valencie, X^o kalendas ianuarii anno Domini M^o CCC^o XX° nono.

Guillelmus de Pulcrovicino mandato regio facto per Guillelmum Serrani, camerarium maiorem.

142.

1330, novembre 11. València.

Alfons el Benigne autoritza a Enric de Quintavall la conducció de les aigües sobrants del mas del Prat i del barranc de Pudies i altres barrancs, per regar el seu mas de lo Castellar, en el terme de Xiva i que puga exigir una contribució proporcional als camperols de Miralcamp o d'altres que se'n pogueren beneficiar.

ACA, CR, reg. núm. 482, f. 39r-v.

TEXT

Nos, Alfonsus, et cetera. Attendentes nobis datum fuisse intelligi quod in termino castri de Chiva amittitur sive perditur multa aqua, videlicet aqua exiens de prato et de barrancho de Pudies et de quibusdam aliis barranchis dicti termini, sic quod ex ea nullum alicui evenit commodum seu profectum, ea propter certificati plenarie de predictis, ut castrum predictum et eius termini meliorentur et ut vobis, Enrico de Quintavalle, militi et consiliario nostro dilecto, qui aquam ipsam propriis sumptibus ducere intenditis apud mansum vestrum vocatum lo Castellar quem habetis in terminis dicti castri aliquod, ex aqua ipsa commodum subsequatur, damus et graciose concedimus vobis, Enrico de Quintavalle predicto et vestris, imperpetuum aquam ipsam, ita quod vos et vestri possitis libere et absque impedimento alicuius accipere et duci facere aquam predictam ad dictum mansum vestrum, et ex ea possessiones vestras, quas ibi habetis, franche et libere irrigare et alias inde vestras facere voluntates, sine tamen iure periudicio hereditariorum qui hucusque suas irrigarunt possessiones in termino dicti castri. Verum tamen, si vos vel vestri pro tempore tantam affluentiam aque ab inde extraxeritis quod absque dampno vestro posset sufficere vel in aliquo adiuvare hereditariis de Miralcampo vel aliis de termino dicti castri et ipsi hereditarii de iamdicta aqua suas vellent irrigare possessiones, liceat eis, dum tamen vobis exsolvant primitus per solidam et liberam vel alias ad noticiam alcajdi castri predicti presentis vel qui per tempore fuerit, partem in sumptibus quos in cequia et aliis racione aque predictae duxeritis faciendos, remanente semper vobis et vestris aqua predicta sic quod ex ea possitis pro aliis irrigare et alias inde vestras quociens vobis placuerit facere voluntates. Et quod in casu eciam quo eam necessariam

non habueritis et dicti hereditarii ex eadem irrigent, vobis remaneat imperpetuum quadam fila que ad dictum mansum vestrum vadat continue seu discurrat. Mandantes per presentem cartam nostram alcaydo predicto presenti vel qui pro tempore fuerit ceterisque officialibus et subditis nostris presentibus et futuris vel eorum loca tenentibus quod donacionem et concessionem nostram huiusmodi vobis et vestris observent perpetuo, et ab omnibus faciant inviolabiliter observari, et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram³²⁰ inde fieri iussimus nostro sigillo pendenti munitam.

Data Valencie, III° idus novembris anno Domini M^o CCC^o XXX°.

Berengarius de Raiadello mandato regio facto per Guillelmmum Serrani, camerarium maiorem.

143.

1331, gener 11. València.

Alfons el Benigne ordena al seu batlle general al regne de València que arrende les rendes de Xestalgar al membre de la seua cambra, Francesc Vigorós, pel mateix preu que hi hagen oferit uns altres proposants.

ACA, CR, reg. núm. 534, f. 44r.

TEXT

Alfonsus, et cetera, dilecto consiliario et camerario nostro maiori, Guillelmi Serrani, baiulo regni Valencie generali, salutem et dileccionem. Cum Nos redditus loci de Xestalgar quos ad presens subastatis et attributare intenditis pro parte nostre curie, Francisco Vigorosii, de camera nostra, per vos attributari velimus, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus dicto Francisco, firmante et dante vobis totidem precium per eisdem redditibus quemadmodum quisque alius offerat atque firmet, eosdem attributetis eidem. Et hoc nullatenus immutetis.

Datum Valencie, sub nostro sigillo secreto, tercio idus ianuarii anno Domini M^o CCC^o XXX° primo.

Petrus Petri Sarnes mandato domini regis.

Predicta littera non fuit expedita.³²¹

¶ ³²⁰ Interlineat.

¶ ³²¹ Al marge esquerre al final del text.

144.

1332, desembre 11. València.

Alfons el Benigne redueix a la meitat els 3.000 sous de quèstia que anualment han d'entregar els musulmans de Bunyol i de la Foia per la situació de pobresa i les males collites relacionades amb la sequera patida.

ACA, CR, reg. núm. 485, f. 275r.

TEXT

Nos, Alfonsus, et cetera. Quia vos, aliama sarracenorum castri de Bunyol et eius Foye, nobis plurimes ac diu est supplicastis quod, cum vos, tam propter sterilitates invalescentes in castro et Foya predictis quam eciam decimam et primiciam quas a nonnullis annis citra de mandato nostro ecclesie exsolvere habuistis preter aliam decimam quam nobis exsolvit et exolvere tenemini, quam eciam alia ex causis multiplicibus siccis, et fueritis mole debitorum et pauperitatis oppressi, adeo quod consumpti estis totaliter et destructi, nisi vobis per nostre magestatis clemencia succurratur, dignaremur super hiis de competenti remedio providere. Nos itaque, quia de premissis certificati fuimus, condescendentes supplicacioni vestre benigne complacientes quia inopie vestre necminus indemprnitati dicti castri volentes ut convenit providere,³²² tenore presentis, vobis medietatem ex tribus milibus solidorum regalium Valencie quos racione questie anno quolibet nobis exsolvit et exolvere tenemini et debetis, graciosè ducimus remittendam ac eciam relaxandam, quamdiu de nostro beneplacito processerit voluntatis, ita quod non exolvatis seu exolvere teneamini nobis racione dicte questie annuatim preterquam mille quingentos solidos eiusdem monete. Mandantes per presentes alcaydo et procuratori ac baiulo nostris dicti castri presentibus et qui pro tempore fuerint quatenus vobis, dicte aliame, exsolventi nobis anno quolibet dictos mille quingentos solidos dicte monete racione questie supradicte, a vobis non exigant amplius hac de causa, [...] concessionem et relaxacionem nostram huiusmodi firmam habeant et observent et faciant ab aliis inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione, quamdiu nobis placuerit, ut est dictum. In cuius rei testimonium presentem vobis fieri iussimus sigillo nostro pendentem munitam.

Data Valencie, III° idus decembris anno Domini M^o CCC^o XXX° secundo.

Clemens de Salaviridi mandato domini regis.

145.

1333, agost 18. Monestir de Poblet.

El rei Alfons el Benigne encarrega al seu batlle general al regne de València, Guillem Serrà, que li envie algunes fruites.

ACA, CR, reg. núm. 534, f. 3r.

¶³²² Interlineat des de Nos, itaque fins providere.

TEXT

N'Anfós, per la gràcia de Déu, rey d'Aragó, de València, de Sardènia e de Còrsega, e comte de Barchelona, a l'amat conceller (sic) e cambrer nostre en Guillem Serrà, batle general del regne de València, o a son lochtinent, salut e dilecció.

Manam-vos que, vista la present, nos trametats una somada de bellas taronjas e de bells limons ab alguns bels [p..rs] en qualque loch nós siam. E açò no aja falla ni tarda en ninguna manera.

Dada en lo Monastir de Poblet, sots nostre segell secret, dimecres XVIII dias (sic) d'agost. En l'any de nostre senyor M^o CCC^o XXX° III°.

Clemens de Salaviridi mandato regio facto per Bernardum de Boxados, consiliarium.

146.

1333, setembre 18. Lleida.

Alfons el Benigne fa donació del mer imperi de Xiva al seu fill Jaume, comte d'Urgell, tal com l'havia rebut del seu pare, Jaume II. Jaume d'Urgell havia rebut la baronia pel testament de la seua mare, la infanta Teresa d'Entença, els antecessors de la qual i antics senyors de Xiva, no hi exerciren aquella jurisdicció.

BC, ms. 2067, ff. 62v-63v.

Edicions:

Pastor i Madalena, M., *El cartulari de Xestalgar...*, cit., doc. núm. 15.

TEXT

Carta de donació del mer imperi de Xiva³²³ feta per lo senyor rey n'Amfós a l'infant en Jacme.³²⁴

XVIII.³²⁵ *Noverint universi quod nos Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comes Barchinone, attendentes castrum seu locum de Chiva in regno Valencie situatum,³²⁶ cum terminis, iuribus et pertinenciis suis pervenisse ad ius,³²⁷ dominium ¶^{63r} et proprietatem vestri incliti ac carissimi filii nostri infantis Iacobi, comiti Urgelli et vicecomiti Agerensis, ex successione inclite infantisse dompne Theresie, consortis nostre matrisque vestre memorie recolende, que inter alia vobis castrum et locum predicta legavit in suo ultimo testamento et cui castra et loca ipsa pertinebant tamquam filie et heredi nobilis quondam Gombaldi de Entença, patris sui, et que dictus quondam nobilis Gombaldus in castro seu loco ipso merum imperium non habebat nec ipsum inibi poterat exercere nec per consequens successor eius, nos ipsum merum imperium ab illustrissimo domino Iacobo, rege*

¶³²³ Segueix cancel·lat: *e de Xestalgar*. ¶³²⁴ Encapçala el text a tall de títol.

¶³²⁵ Al marge esquerre acompanyat per mà recent amb 20.

¶³²⁶ Precedit cancel·lat per *situatam*.

Aragonum recolende memorie patre nostro, procuravimus nobis dari, qui de ipso mero imperio nobis perpetuo fecit donacionem cum carta sua ut in ea lacius continetur.

Ideoque volentes vos, dictum infantem Iacobum, paterno ac regio favore prosequi graciose, per nos et nostros, cum presenti carta nostra gratis et ex certa sciencia damus atque³²⁸ concedimus vobis et vestris perpetuo, donacione pura et irrevocabili inter vivos, merum imperium supradictum, ita quod vos et vestri de cetero habeatis in dicto castro et eius terminis merum imperium supradictum ipsumque inibi exerceatis et exercere possitis per vos vel officiales vestros quoscumque plene et libere absque impedimento quocumque prout nobis ex causa donacionis predictae aut alia pertinet aut debet modo quolibet pertinere ipsumque merum imperium et eius exercitium in vos et vestros, dominos dicti castri et loci, auctoritate presentis donacionis et concessionis nostre plenarie transferentes prout melius [et] plenius potest intelligi atque dici. Mandantes per presentem cartam nostram procuratori nostro eiusque vices gerentibus aliisque officialibus nostris presentibus et futuris quod hanc donacionem et concessionem nostram firmam habeant et observent et faciant inviolabiliter observari ut superius continetur et non contraveniant nec aliquem seu aliquos contravenire permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram vobis fieri iussimus, bulla nostra plumbea communita.

Data Ilerde, XIII° kalendas octobris, anno Domini M^o CCC^o tricesimo tercio.

Provisa. A.

Sig(senyal reial)num³²⁹ Alfonsi, Dei gracia, regis Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comitis Barchinone.

Testes sunt: Arnaldus, ilerdensis episcopus. Arnaldus, urgellensis episcopus, Guillelmus de Angularia, Raymundus Cornelli, Raymundus de Ripellis.

Sig³³⁰ ¶^{63v} sig(signe notarial)num³³¹ Bartholomei de Podio, scriptoris dicti domini regis qui de mandato eiusdem hec scribi fecit et clausit.

147.

1334, febrer 21. València.

Alfons el Benigne confirma una sentència pronunciada per Pelegrí de Montagut sobre un plet de límits dels termes de Bunyol i Dosaigües que es disputaven la possessió de terres al Mas de Socanya (Maçil Çucaina) i a la Foia Gualí (Foya de Benihaulit).

ACA, CR, reg. núm. 488, ff. 92r-93r.

¶³²⁷ *ius*, al ms. «*iurs*».

¶³²⁸ *atque*, al ms. «*adque*».

¶³²⁹ Al ms. «*Signum(senyal reial)num*».

¶³³⁰ *Sic*, per error al començar un *signum* que no hi cap.

¶³³¹ Al ms. «*signum(signe notarial)num*».

TEXT

Nos³³² *Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, et cetera. Tenore presencium notum fieri volumus universis quod, cum olim inter universitatem hominum castri de Bunyol, ex parte una, et universitatem hominum loci de Duabus Aquis, ex altera, super terminis, videlicet ipsorum locorum, fuisset materia contencionis exorta, Nos, quia, dilectus consiliarius et camerarius noster Guillelmus Serrani, cui cognicionem et decisionem ipsius [questionis] prius commisseramus, aliis nostris occupatus negociis, circa premissa intendere seu [vaccare] nequivit, ideo negocium et eius divisionem dilecto nostro [Pelegri]no de Monteacuto per nostras ceteri tenoris litteras duximus committendum. Qui, vigore dicte commissionis [...] ||^{92v} premissis procedens, processit ad ferendam sentenciam prout in [processu] originali vidimus con[tinetur] et ex illo [ipsam sentenciam] [...] iussimus subinferii, cuius continencia noscitur est talis:*

On jo, en Pelegrí de Montagut, jutge damunt dit, vista la comissió a mi feta per lo senyor rey e vist com de volentat de les parts seguen la dita comissió lur plagu(t) esser tratant a difinir lo contrast de [ter]mes que és entre la universitat de Bunyol e la universitat de Dues Aygües.

Vist a uyll lo contrast dels dits termes diligentment entre los altres lochs lo puig o mont lo qual, la una e l'altra part, apellava Cayrol, lo qual mont la universitat de Bunyol dehia que era de partiment de termens entre Bunyol e Dues Aygües [...] les vertens del dit mont e la universitat de Dues Aygües dehia que ans era dins terme de Dues Aygües e que lo castell de Cervera era molló entre Dues Aygües e Bunyol, segons que en la requesta de la una part e de l'altra pus largament és contengut.

Vist encara tot ço, que la una ni l'altra part han confessat en juhí devant mi.

Vista la deposició dels testimonis per la una e per l'altra part produyts.

Vista una sentència donada entre les aljames dels moros de Dues Aygües e de Macasta produyta per la universitat de Bunyol.

Vist tot ço que la una part ne l'altra han volgut [d]ir ni allegar davant mi.

Deus aven (sic) davant mos ulls, e los quatre sants evangelis davant mi proposats, per tal que mils puscha juçgar egualtat, aut acort e deliberació diligent ab l'onrat en Pere Bereguer, savi en dret de València, lo qual a mi pres per assessor e'l present cas.

Atenen que provat és, devant mi legítimament, per testimonis dignes de fe, e per tals que deposen seguons la natura del fet e per molt més que la universitat de Dues Aygües, que lo mont apellat Cayrol és de partiment del terme de Bunyol e de Dues Aygües; que els vertents del dit mont ves les parts de Dues Aygües són

¶ ³³² Encapçala el text de mà molt posterior: *et universitatem hominum loci de duabus aquis Inter universitatem castri de Bunyol de parte una ex altera.*

de terme de Dues Aygües e les vertens ves Bunyol són del terme de Bunyol. E d'allí va al Cabeç del Arcal en lo qual solia aure un molló. E d'allí va tro al collado que és sobre lo Castell de Cervera, tro a la penya pus prop del Castell mas a la altra cingla desús lo dit Castell, e d'aquí avant entrò a aquell loch que donà sentència En Rigo de Quintavall. E que un puig, en lo qual solia ésser un molló antich que és prop dues sendes, la una que va a Torís e l'altra a Macasta e que el dit puig és de partiment del terme de Macasta e de Dues Aygües e d'aquí davalla per lo Cabeç del Foscar de la Vella, e d'aquí va tro al de partiment dels térmens de Dues Aygües e de Torís tro a un loch que és apellat el Perlon e la Romana. E axí com verten les aygües ves Macasta.

E que, longament, la universitat de Bunyol, per vint e dos anys s[egu]ons que la part de la universitat de Dues Aygües ha atorgat, ha posseït Maçil Çucayna, e les dites terres per terme de Macasta e per testimonis sia encara provat per trenta anys e per més, la qual prescripció bastaria entre presents e molt menor. E açò, no tan solament per testimonis donats per la part de Bunyol, mas encara per los testimonis donats per la universitat de Dues Aygües, los quals testimonis no són reprovats, atenen que per aquell que prova pus largament sa possessió sobre contrast de térmens e que per son terme aurà posseïda alguna terra e loch deu ésser donada sentència, per tal, sentencialment, pronunciam lo dit Mont de Cayrol ésser de partiment de térmens entre los térmens de Bunyol e de Dues Aygües. En axí que los vertens del dit mont ves Dues Aygües sien del terme de Dues Aygües³³³ e los vertens ves lo³³⁴ terme de Bunyol e d'allí avant, seguons que damunt és contengut, sien posats mollons.

E axí, que los vertens dins los dits térmens e limitacions ves Bunyol e Macasta e los laurados de Ma[çi]l Çucayna sien de terme de Bunyol e de Macasta. E les vertens, axí com damunt és affrontat e limitat, ves terme de Dues Aygües sien [tenguts] per terme de Dues Aygües.

E la Foya de Benihaulit, la qual és en ves Bunyol e los [de Du]es Aygües la han ten-||^{93r}-guda e posseïda per [títol] de [compra], seguons que és atorgat per la part de Bunyol, la qual Foya juçge que sia dels de Dues Aygües axí com han tengut tro ací. E encara la [Can]yadella laurada que és sobre lo Barranch de Catanilles la qual lauraren hòmens de Dues Aygües. E encara [una peça] de terra laurada que és entre abdues les sendes que va, la una a Torís e l'altra a Macasta, la qual laura un moro de Dues Aygües apellat El Cada.

E les dites terres e [posiciones], seguons que dit és damunt, [jutge] per térmens als dits lochs de Dues Aygües e al loch de Bunyol e de Macasta en la manera que damunt és dit.

¶³³³ Interlineat: *sien del terme de Dues Aygües.*

¶³³⁴ Interlineat.

E com la part de la universitat de Dues Aygües hagués e haja penyorades dotze cabeçes de moltons, seguons que per aquella és stat confessat denant mi, per tal, man, aquelles, a la part de Bunyol restituir e en aquelles restituïdores sentencialment condempne la part de Dues Aygües.

E com la part de la universitat de Dues Aygües aja fallit en provar los fruyts per aquella demanats en guisa que li deguessen ésser restituïts, per tal, la universitat de Bunyol de la dita rahó absolve. E pos a la universitat de Dues Aygües calança perdurable. De les messions, emperò, del present pleyt, la una e l'altra part absolvu com cascuna part haja hauda justa rahó de pledexar.

Lata sententia en lo dit loch on era contrast de térmens entre Bunyol e Dues Aygües, diyous que era comptat *undecimo kalendas ianuarii anno Domini millesimo CCC^o XXX° quarto*, presentes les dites parts.

Testimonis foren de la dita sentència: en Lorenç Peguer, prevere, e en Ferrando Péréç, saig, en Martí Ninet, aventurer, Abdulmelch el Jebudi e Phamet Aluayar, Çaat Maymo, Abraham Abeniunit, moros de Torís.

A qua quidem sententia, cum per partem alcaydi, alaminis et seniorum aliame de Dues Aygues ad Nos appellatum fuisset, Nos, ad relevandum partes laboribus et expensis sententiam supradictam et processum a quo descendit necnon appellacionem ab illa, ut predicatur, interiectam, facta de premissis omnibus relacione plenaria, presentibus partibus, per dilectum vicecancellarium nostrum, Arnaldum de Moraria, in nostro consilio sollicitè recognosci, solerter discuti et examinari fecimus diligenter. Sane cum invenerimus ipsam sententiam quoad cause merita iustam esse, et est defectu processus vel sollempnitatis omissione iusticiam ipsius sentence que veritate fulcitur variari vel iuste impugnari, coram nobis qui talem defectum suplere possumus et solam debemus concernere veritatis esenciam non debere, idcirco suplentes ex regie plenitudine potestatis omnem ipsius processu defectum et quamlibet sollempnitatem omissam, sententiam ipsam ut iustam, veram et equam volumus illesam et inconcussam manere ac firmitatem perpetuam obtinere ipsam quod ubiorem cautelam, laudamus, ratificamus et approbamus ac ex certa sciencia confirmamus, imponentes adversanti [...] parti scilencium sempiternum. Mandantes cum presenti carta nostra alcaydis, alaminis, senioribus et universitatibus predictorum locorum necnon iusticiis, baiulis ac universis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris quod dictam sententiam tamquam in rem iudicatam transactam observent inviolabiliter et faciant futuris temporibus observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram inde fieri a sigillo nostro pendenti iussimus communiri.

Data Valencie, nono kalendas marcii anno Domini M^o CCC^o XXX° quarto.

Dominicus de Biscarra mandato regio facto per vicecancellarium.

148.

1335, abril 6. València.

Alfons el Benigne comunica al seu fill Jaume, nou comte d'Urgell, la decisió d'assignar les rendes de Bunyol a la reparació de les fortaleses de Bunyol, Macastre i Setaigües.

ACA, CR, reg. núm. 545, f. 94v.

TEXT

Alfonsus, et cetera, inclito infanti Iacobo, nato nostro carissimo, comiti Urgelli et vicecomiti Agerensis, salutem, et cetera. Cum expediatur, fili carissime, quod castra locorum de Bunyol, de Macasta et de Septem Aquis reparentur omnino proptereaue intendamus ordinare quod dilectus consiliarius et camerarius noster, Gillelmus Serrani, recipiat precium reddituum dictorum locorum convertendum per eum in operibus supradictis, idcirco volumus, fili carissime, ac vobis mandamus quatenus precium reddituum dicit loci de Bunyol nunc per fidelem nostrum Periconum Marti, magistrum rationalem curie incliti infantis Petri, carissimi primogeniti et generalis procuratoris nostri, de nostro mandato venditorum in aliis usibus preterquam in dictis operibus nullatenus convertatis.

Datum Valencie, VIII° idus aprilis anno Domini M^o CCC^o XXXV°.

Bernardus de Podio mandato regio facto per Bonanatum de Petra.

149.

1336, agost 27. València.

Pere el Cerimoniós confirma un privilegi atorgat per Jaume II el 1298 a favor de Gombau d'Entença perquè els homes seus de Xiva i Xestalgar puguen vendre la sal de les salines d'ambdós llocs lliurement.

ACA, CR, reg. núm. 859, f. 225r.

TEXT

Nos, Petrus, et cetera, visa quadam carta serenissimi domini Iacobi, dive recordacionis regis Aragonum, avi nostri, eius sigillo pendenti munita, cuius series sic se habet:

Noverint universi quod Nos, Iacobus, Dei gracia rex Aragonum, Maiorice, Valencie, comesque Barchinone ac sancte Romane Ecclesie vexillarius, ammirantus et capitaneus generalis, attendentes plura, grata et accepta servicia per vos, nobilem virum et dilectum nostrum, Bernardum Guillelmi de Entiença, consanguineum nostrum, antecessoribus nostris et nobis exhibita et que exhibere quotidie non cesatis, idcirco per Nos et nostros, concedimus vobis, dilecto nobili et vestris successoribus, quod possitis de cetero vendere seu vendi facere sal salinarum locorum vestrorum de Chiva et Chestelgar (sic) et Maçanera in quibuscumque locis terre et dominacionis nostre vos et vestri volueritis. Mandantes per presens privilegium procuratori regni Valencie, necnon baiulis, merinis, portariis, collectoribus, et universis aliis

officialibus et subditis nostris presentibus et futuris quod permittant de cetero sine aliquo impedimento et contradicione, homines vestros locorum predictorum et eorum quoslibet vendere sal dictarum salinarum in locis terre et dominacionis nostre in quibus ipsum sal vendere voluerint. Mandamus insuper eisdem officialibus et eorum cuilibet quod emptoribus dicti salis nullum super empzione ipsius impedimentum vel contrarium faciant nec fieri ab aliquo seu aliquibus fieri permittant. Immo concessionem nostram predictam observent et faciant inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contavenire permittant aliqua racione.

Datum in portu de Palamors, XIII° kalendas iulii anno Domini M^o CC^o nonagesimo octavo.

Signum (en blanc) Iacobi, Dei gracia regis Aragonum, et cetera, ut supra.

Testes sunt: Raimundus, episcopus Valencie; Petrus Cornelii, Sancius de Antillione; Ermengaudus, comes Urgelli; Gombaldus de Entença.

Sig(en blanc)num Guillelmi de Solanis, dicti domini regis scriptoris, qui mandato ipsius hec scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis.

Idcirco cartam insertam superius et omnia in ea contenta, tenore presentis carte nostre laudamus, approbamus, ratificamus ac ex certa sciencia confirmamus prout in ea melius et plenius continetur. Mandantes per presentem procuratori regni Valencie eiusque vices gerentibus, necnon baiulis, portariis, collectoribus, ceterisque nostris officialibus et subditis nostris presentibus et futuris quatenus laudacionem, approbacionem, ratificacionem et confirmacionem nostras huiusmodi firmas habeant et observent et faciant ab aliis inviolabiliter observari et non contraveniant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram vobis inde fieri iussimus sigillo nostro pendenti munitam.

Data Valencie, VI° kalendas septembris anno Domini M^o CCC^o XXX° VI°.

Bernardus de Torrente mandato regio facto per vicecancellarium.

Signum (en blanc) Petri, Dei gracia, regis Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice, comitisque Barchinone.

Testes sunt: (en blanc) frater Alfonsus Petri, magister ordinis Calatrave; (en blanc) Iaufridus Gilaberti de Crudiliis; Raimundus, Valencie episcopus (en blanc); Vitalis de Villanova, comendator Montisalbani; Petrus Ferdinandi de Vergua.

150.

1344, maig 14. Peralada.

Testament de l'infant Jaume, comte d'Urgell i fill segon d'Alfons el Benigne i de la infanta Teresa d'Entença. És també senyor, entre altres, de les baronies de Bunyol, Xiva i Xestalgar i hi institueix hereu universal el seu fill Pere.

BC, ms. 2067, ff. 41v-48r.

Edicions:

Pastor i Madalena, M., *El cartulari de Xestalgar...*, cit., doc. núm. 16

TEXT

Testament del alt senyor inffant en Jacme, comte d'Urgell.³³⁵

XIII.³³⁶ *In Christi nomine. Noverint universi quod Nos, infans Iacobus, illustrissimi domini Alfonsi bone memorie regis Aragonum filius, Dei gracia comes Urgelli et vicecomes Agerensis, pensantes recta consideracione quod quia nullus in carne positus mortem evadere potest nichilque morte certius et incertius hora mortis existit vigilare nos decet divina sapientia informati ut antequam hora que nescitur adveniat dum favente divina clemencia in nobis vigeat corporis sanitas, sensus plenitudo heretur memorie, consistit integritas mentemque regit, rem nos et nostra iuxta recte voluntatis propositum sic disponamus feliciter et prudenter ad laudem et gloriam divini nominis et salutem anime nostre et comendo (sic) subditorum nostrorum ac bonorum que ¶^{42r} habemus ordinacionem salubrem pro omnipotenti Deo a quo nostre ordinacionis et status rependet auctoritas dignis valeamus operibus complacere. Idcirco et per Dei gratiam, in pleno sensu et integra memoria, persistentes moti ex causis premissis, ordinamus, concedimus et facimus presens testamentum nostrum in quo voluntas nostra et comitatus ac vicecomitatus predictorum et terrarum ac aliorum locorum, bonorum et iurum nostrorum dispositio valeat reperiri.*

In primis igitur salvatori nostro domino Iesu Christo et gloriosissimi virgini Marie, matri eius, corpus nostrum et animam comendamus et eligimus sepulturam nostram in monasterio minorissarum quod construhi iubemus in civitate Balaguerii ut inferius continetur. Verumtamen si monasterium ipsum tempore obitus nostri constructum non fuerit, volumus quod in hoc casu corpus nostrum sepeliatur intus ecclesiam domus fratrum minorum Ilerde cum habito beati Francisci. Constituto vero monasterio minorissarum predictarum ossa nostra ad dictum monasterium portentur et translantur in ecclesia eiusdem et ponantur in tumulo sive monumento quod inibi ante translacionem huiusmodi per manumissores nostros infrascriptos fieri volumus prout eis videbitur.

Post hec facimus, constituimus et ordinamus certos et speciales manumissores nostros et exequutores huius testamenti nostri seu ultime voluntatis: reverendum in Christo patrem Iacobum, divina providencia Ilerdensem episcopum, Garsia de Sancto Paulo, rectorem ecclesie civitatis Balaguarii, cum ipsius ecclesie rector fuerit et in ipsa civitate suum foveat domicilium, Iacobum de Alosio, Bernardum de Camporrellis, Guillelmum Servent, legum doctorem et Bernardum de Castilione, civem Balagarii quos quanto possumus carius rogamus quod, si nos mori contigerit antequam aliud faciamus testamentum, ipsi vel eciam tres ex eis, cum consilio fratris Bernardi Fusterii de ordine minorum, confesoris nostri si et dum conventualis fuerit domus fratrum minorum Ilerde, Tarrage vel Cervarie,³³⁷ et ipso fratre Bernardus defuncto vel non existente conventuali in aliqua de dictis domibus fratrum minorum cum consilio guardiani dicte domus fratrum minorum Ilerde qui nunc est vel qui pro tempore fuerit, vel

¶³³⁵ Encapçala el text a tall de títol. ¶³³⁶ Al marge esquerre.

¶³³⁷ Precedit i cancel·lat Cerva.

eciam duo ex dictis manumissoribus cum consilio dicti fratris Bernardi si et dum conventualis fuerit in aliqua de dictis fratrum minorum domibus, vel eciam ipso fratre Bernardo defuncto vel non existente conventuali in aliqua de dictis domibus cum consilio guardiani dicte domus fratrum minorum Ilerde qui nunc est vel qui pro tempore fuerit, exequantur hoc nostrum ultimum testamentum seu hanc nostram voluntatem prout inferius ordinatum invenerint.

Volentes et ordinantes quod pecunia ad huiusmodi seu ultime voluntatis deputanda administretur iuxta ordinacionem dicatorum manumissorum nostrorum et sub forma predicta per dictum Bernardum de Castillione et ipso sublato de medio per illum quem dicti manumissores ad hoc duxerint eligendum. Subsequenter enim ordinamus, volumus et mandamus quod omnes iniurie et debita nostra in quibus teneamur quovis modo seu causa solvantur^{42v} et restituantur per dictos manumissores nostros de bonis nostris prout vera apparuerint et probari potuerint per instrumenta, cartas sive litteras nostro sigillo sigillatas, aut albarana nostra vel albarana scriptoris porcionis domus nostre, sive per testes aut alia legitima documenta de plano sine diffugiis et malicia et sine strepitu et figura iudicii, sola facti veritate attenda et alia prout foris anime id requirat. Accipimus autem de bonis nostris pro remedium anime nostre decem mille libras barchinonenses quas per dictos manumissores nostros dari et distribui volumus et iubemus ut inferius continetur. De quibus quidem decem mille libris dimittimus conventui fratrum minorum Ilerde ad opus operis dicte domus quingentos solidos barchinonenses. Dicti vero fratres teneantur facere absolucionem anno quolibet simili die qua obierimus super monumentum nostrum dum corpus nostrum in ecclesia dicte domus fuerit tumulatum, alia translato dicto corpore iuxta ordinacionem nostram iidem fratres teneantur eam facere in illo loco in quo dictum nostrum corpus tumulatum erit ante translacionem predictam.

Item legamus conventui monialium minorissarum civitatis Ilerde ducentos solidos barchinonenses qui eis solvantur et dentur die qua corpus nostrum tumulabitur, eas rogantes quod ipsa die et alia orent ad Deum pro anima nostra.

Item legamus operi dictarum minorissarum mille solidos barchinonenses.

Item legamus conventui fratrum predicatorum civitatis Ilerde quos habeant pro pietancia die qua tumulabimur, rogantes ut orent pro anima nostra centum solidos barchinonenses.

Item legamus conventui domus fratrum sancti Augustini civitatis Ilerde quos habeant per pietancia die qua corpus nostrum tumulabitur centum solidos barchinonenses.

Item legamus operi monasterii dicatorum fratrum sancti Augustini dicte civitatis vel pro redempcione censualis cui tenentur quingentos solidos barchinonenses.

Item legamus conventui fratrum beate Marie de Carmelo eiusdem civitatis quos habeant die que corpus nostrum tumulabitur pro pietancia centum solidos barchinonenses.

Item legamus fratribus beatissime Trinitatis civitatis Ilerde quos habeant pro pietancia die qua dictum corpus nostrum tumulabitur quinquaginta solidos barchinonenses.

Item volumus et mandamus die qua tumulabitur corpus nostrum predictum dentur per dictos manumissores nostros pro anima nostra amore Dei mille solidos barchinonenses de quibus dentur orfanis maritandis comitatus Urgelli et vicecomitatus Agerensis et aliorum locorum nostrorum quingenti solidi, et residui quingenti solidi dentur pauperibus verecum-dantibus terre nostre ut predictur et eciam dentur per dictos manumissores nostros ultra dictos

mille solidos dicta die ducenti solidi barchinonenses³³⁸ pauperibus qui palam hostianti amore Dei elemosinas ¶^{43r} querunt.

Item legamus conventui fratrum predicatorum civitate nostre Balagarii quos habeant aut pro pietancia die qua corpus nostrum tumulatum seu translatum fuerit in monasterio minorissarum quod in eadem civitate construhi volumus centum solidos barchinonenses.

Item legamus fabrice ecclesie domus dictorum fratrum predicatorum civitatis Balagarii viginti quinque mille solidos barchinonenses sub hac tamen condicione, quod dicti fratres de dictis viginti quinque mille solidis teneantur construere seu construhi facere in dicta ecclesia in loco ydoneo unam capellam sub invocacione sancte Trinitatis in altari cuius capelle teneantur celebrare perpetuo qualibet die missas duo fratres presbiterii, quorum altera pro anima nostra et parentum nostrorum et nobilis viri Ermengaudi, quondam comitis Urgelli, celebret et altera pro anima d'en Puig, clerici quondam quem in Barchinona suspendi fecimus cum ad id iuxta absolucionem papalem inde obtentam teneamur. Et qualibet die eciam dicti fratres post missam maiorem pro anima nostra teneantur facere absolucionem solempnem, diebus festivis exceptis.

Item legamus rectori et presbiteris ecclesie civitatis Balagarii pro anniversario quod faciant anno quolibet pro anima nostra simili die qua obierimus centum solidos barchinonenses censuales quos per dictos manumissores nostros in loco ydoneo emi volumus et iubemus.

Item volumus et mandamus quod si probi homines dicte civitatis Balagarii infra spacium quinque annorum a die obitus nostri in antea computandorum construhent seu construhi facient in alio loco seu augmentare notabiliter ecclesiam beate Marie de Almatano dicte civitatis, dicti manumissores nostros eo tamen dent et solvant et dare et solvere teneantur fabrice ipsius ecclesie tres mille solidos barchinonenses qui infra quatuor annos post obitum nostrum persolvantur.

Item legamus³³⁹ hospitali pauperum civitatis Balagarii predicte mille solidos barchinonenses pro pannis lectorum ad opus pauperum emendis.

Item volumus et mandamus quod infra unum annum a die obitus nostri in antea computandum et continue subsequentem dentur per dictos manumissores nostros de dicta peccunia, duo mille solidi barchinonenses amore Dei et pro anima nostra, videlicet orfanis maritandis quingenti solidi et pauperibus vercumdantibus quingenti solidi et pauperibus elemosinam palam et passim pro Deo querentibus mille solidi, illis tamen qui fuerint comitatus et vicecomitatus predictorum et alterius terre nostre qui per dictos manumissores nostros eligentur.

Item legamus operi ecclesie de Pontibus quingentos solidos barchinonenses qui post obitum nostrum infra duos annos persolvantur.

Item legamus operi pontis Albesie qui solvantur post obitum nostrum infra duos annos quingentos solidos barchinonenses.

Item legamus operi ecclesie beate Marie Castillionis Farfanie qui solvantur post obitum nostrum infra duos annos quingen^{43v}tos solidos barchinonenses.

¶³³⁸ Seguit cancel·lat palam. ¶³³⁹ Repetit legamus.

Item legamus fabrice ecclesie Beate Marie de Parellis mille solidos barchinonenses qui infra unum annum post obitum nostrum exsolvantur.

Item volumus et mandamus quod ecclesia vocata Sancta Maria de la Çuda sita in castro nostro Balagarii reparetur per dictos manumissores nostros, reparacioni cuius ecclesie legamus duos mille solidos barchinonenses nisi Nos in vitam nostram illam duxerimus reparandam. In qua quidem ecclesia volumus construhi et hedificare³⁴⁰ altare beate Marie quod nunc in ea est quoddam altare sub invocacione sancte Barbere et sancte Agate.

Item volumus et mandamus emi per dictos manumissores nostros viginti solidos iacenses in loco ydoneo, de quibus dentur perpetuo anno quolibet clericis qui intererunt vesperis, complete et misse que fieri debent in vespere et festo sancte Barbere decem solidi, et residui decem solidi clericis qui intererunt vesperis, complete ac misse que celebrari debent vespere et festo sancte Aguate predictae, quorum viginti solidi distribucionem fieri volumus per rectorem qui fuerit ecclesie Balagarii in parte Ageris.

Item legamus fabrice ecclesie Menargiarum qui infra duos annos³⁴¹ post obitum nostrum persolvatur quingentos solidos barchinonenses.

Item volumus et mandamus emi per dictos manumissores nostros censuale necessarium duabus lampadibus, altera quarum ardeat die et nocte coram altari Beate Marie predictae de la Çuda et altera coram altari Sanctarum Barbere et Aguate predictarum. Volumus et mandamus emi per dictos manumissores nostros censuale in loco ydoneo ad opus unius lampadis que ardeat continue die ac nocte ante altare beate Marie de Servoles.

Item volumus et mandamus quod duo cerei ardeant qualibet die ante altare beate Marie de Monteserrato dum missa maior celebrabitur in eodem et pro predictis cereis inibi tenendis et ardentis volumus emi per dictos manumissores nostros in loco ydoneo centum solidos barchinonenses censuales qui solvantur et dentur anno quolibet sacriste ecclesie eiusdem prima die augusti.

Item legamus cuilibet heremitarum montanearum Montisserrati qui tempore obitus nostri vivent pro eorum vestitu triginta solidos barchinonenses.

Item volumus et mandamus quod [per] dictos manumissores nostros instruhi et fieri in castro nostro de Bunyol quandam capellam sub invocacione Beate Marie, et pro provisione capellani dicte capelle volumus emi ducentos quinquaginta solidos barchinonenses censuales qui emanant infra regnum Valencie in loco ydoneo ad cognicionem dictorum manumissorum nostrorum, cuius capelle ius patronatum esse volumus illud qui dominus fuerit dicti castri.

Item volumus et mandamus emi per dictos manumissores infra dictum regnum Valencie censuale necessarium ad opus huius lampadis que ardeat nocte dieque ante altare dicte capelle et unius cerei qui ardeat qualibet die dum capellanus dicte capelle missam celebrabit in dicto altari, videlicet ¶^{44r} ab initio prefacii misse usque³⁴² corpus Christi sumatur.

Item volumus emi per dictos manumissores nostros decem solidi barchinonenses censuales pro una lampade que ardeat nocte dieque ante altare beate Marie capella castri de Chiva.

¶³⁴⁰ Segueix cancel·lat altera. ¶³⁴¹ annos, al ms. «anno». ¶³⁴² usque, al ms. «ubi».

Item volumus et mandamus emi per dictos manumissores nostros quatuor lampadas argenti ponderis octo marcharum argenti que ponantur ante altare beate Marie Montisserrati.

Item volumus et mandamus per dictos manumissores nostros emi unum calicem ponderis duarum marcharum argenti cum quo celebrentur misse in altari ecclesie sancti Martini Valldolsera qui calix mutetur ad ecclesiam antedictam rectori seu capellani eiusdem.

Item volumus et mandamus emi per dictos manumissores nostros unum calicem cum patena deauratum ponderis duarum marcharum argenti qui detur capellano beate Marie de Pilario Cesaruguste ut cum eo celebretur missa in altari eodem.

Item legamus fratribus sancte Eulalie loci nostro Acrimontis qui eis dentur die obitus nostri amore Dei pro pietancia rogantes ut die ipsa et alia pro nostra anima ad Deum orent, centum solidos barchinonenses.

Item legamus operi ecclesie Sancte Eulalie predicte ducentos solidos barchinonenses.

Item volumus emi per dictos manumissores nostros octo³⁴³ mille solidos iaccenses censuales pro una lampade que ardeat nocte dieque ante altare beate Marie de Colobor.

Item volumus emi per dictos manumissores nostros unum calicem argenti cum patena deauratum ponderis duarum marcharum argenti qui detur comendatori domus sancti Anthoni valle Cervarie et celebrentur misse cum eodem in altari sancti Anthoni predicti.

Item legamus conventui fratrum minorum domus dicte ville Cervarie pro pietancia, rogantes ut orent ad Deum pro anima nostra centum solidos barchinonenses.

Item legamus conventui fratrum minorum domus Tarrege pro simili pietancia centum solidos barchinonenses.

Item legamus operi ecclesie Undecim Mille Virgimun Cervarie predicte centum solidos barchinonenses.

Item legamus conventui minorissarum sancti Danielis civitatis Barchinone quos habent pro pietancia et orent ad Deum pro anima nostra centum solidos barchinonenses.

Item volumus et mandamus emi per dictos manumissores nostros unum pannum aureum de marromach qui detur per eos et ponatur supra vel ante monumentum corporis beate Eulalie civitatis Barchinone.

Item volumus et mandamus emi per dictos manumissores nostros unum pannum aureum de diaspre qui detur et ponatur supra vel ante monumentum sancti Narcisi civitatis Gerunde.

Item volumus et mandamus dari et solvi per dictos manumissores nostros di-^{44v}-lecto consiliario nostro Michaeli Petri Çabata pro quodam libro suo quem penes nos retinuius mille solidos barchinonenses.

Item volumus et mandamus solvi per dictos manumissores nostros Raymundo Vinaderii, legum doctore, in quibus tenemur centum solidos barchinonenses.

Item volumus dari et solvi per dictos manumissores nostros preposito Minorisse in quibus sibi tenemur quinquaginta solidos barchinonenses.

¶ ³⁴³ Sembla una xifra exorbitant, 8.000 sous, encara que no sabem quina alternativa proposar.

Item legamus operi monasterii Franquesiarum mille solidos barchinonenses.

Item volumus solvi abbati monasterii de Balneolis presenti in quibus sibi tenemur triginta solidos barchinonenses.

Item volumus et mandamus emi per dictos manumissores nostros in loco ydoneo censuale necessarium ad opus quatuor cereorum, quorum cereorum quilibet sit ponderis quindecim libre ceree, de quibus duo ardeant qualibet die ante altare beati Petri monasterii Ageris et alii duo ante altare beate Marie monasterii Bellipodii, videlicet a principio prefacii misse maioris usque Corpus Christi pro celebrante dictam missam summatur, et in die sancti Petri per totam missam ardeant ante altare predictum sancti Petri et in festo sancte Marie mensis augusti ante dictum altare beate Marie monasterii Bellipodii predicti.

Item volumus et mandamus dari per dictos manumissores nostros quinque mille solidos barchinonenses qui distribuuntur per eos inter pauperes verecundantes et alios qui palam et passim elemosinas querunt, cum eos ratione concessionis quam fecimus civitati Balagarii de impositione inibi inponenda solvi et dari volumus.

Item ordinamus, volumus et mandamus quod per dictos manumissores nostros construhatur et hedificetur in civitatis nostra Balagarii in loco ydoneo quoddam monasterium monialium³⁴⁴ minorissarum, quod monasterium et ecclesia eiusdem fiant cum paretibus terre et argamassa et arcibus lapideis et cohoperitis³⁴⁵ fusteis, queque in ecclesia dicti monasterii construhantur tria altaria, videlicet altare maius sub invocacione Anunciacionis beate Marie et aliud sub invocacione sancti Francisci et sancte Clare et aliud sub invocacione sanctorum Ludovici³⁴⁶ et Anthonii ordinis minorum. Volentes et ordinantes quod in monasterio ipso sint tresdecim domine moniales cum abatissa earumdem que portent, habeant et teneant similem ordinem, regulam et habitum quemadmodum tenent, habent et portant moniales monasterii minorissarum civitatis Ilerde. Volentes et eciam ordinantes quod per manumissores ipsos emanent patua necessaria ad opus ecclesie et monasterii predictorum empcioni, quorum patruorum volumus dari et solvi per dictos manumissores nostros quinquaginta mille solidos barchinonenses. Volumus et eciam ordinamus quod per dictos manumissores nostros emanentur censualia in locis ydoneis ad cognicionem eorum infra comitatum et vicecomitatum^{45r} predictos vel in locis regalibus necessaria ad provisionem monialum et abatisse predictarum, videlicet centum quinquaginta solidos barchinonenses pro provisione abatisse et cuiuslibet monialum predictarum, et sexaginta solidos barchinonenses cuilibet predictarum pro earum vestitu quodque instrumenta que de empccionibus censualium predictorum fient, tradantur abatisse et monialibus antedictis per manumissores nostros predictos.

Ordinantes et volentes quod sepultura nostra sive monumentum nostrum fiat in parete ecclesie dicti monasterii. Item quod dictum monumentum ab uno latere aperte dicte ecclesie ostendatur et videatur et ab alio latere aperte dicti parietis ecclesie respondentis versus claustum valeat inspici et videri a volentibus illud inspicere et videre. Volumus ac

¶ ³⁴⁴ Precedeix cancel·lat monili.

¶ ³⁴⁵ cohoperitis, al ms. «cohoperitis». ¶ ³⁴⁶ Ludovici, al ms. «Ledovici».

eciam ordinamus quod dicte abatisse et moniales orent ad Deum et gloriosissima Virginem, matrem eius, et sanctos ac sanctas Dei pro anima nostra et omnibus parentum et predecesorum nostrorum et celebrari faciant pro eis officia defunctorum tribus diebus perpetuo in qualibet septimana, videlicet diebus lune, mercurii et veneris et diebus ipsis absoluciones facere solemnes pro animabus³⁴⁷ predictis. Item volumus et eciam ordinamus emi per dictos manumissores nostros quingentos solidos barchinonenses censuales in loco ydoneo ad cognitionem eorum qui dentur duobus presbiteris, videlicet ducenti quinquaginta solidi cuilibet eorum pro provisione et vestitu eorum, qui presbiteri deserviant in missis celebrandis et aliis divinis officiis ut fieri debeant in monasterio antedicto si et prout dicta abatisa cum eius conventum duxerint ordinandum.

Et predicta omnia et singula, debitis et iniuriis exceptis, volumus exequi et fieri de pecunia quam pro anima nostra accipimus ut superius continetur.

Item volumus et mandamus quod, solutis legatis et aliis superius expressatis et per nos pie ordinatis, dentur per dictos manumissores nostros abatisse et conventui monialium prediccorum pro ornamentis altariorum predictorum et pro emendis libris ad faciendum et legendum divina officia in monasterio predicto quatuor mille solidos barchinonenses. Si vero de pecunia predicta pro anima nostra accepta aliquis superaverit illud quantumcumque sit per dictos manumissores nostros ad cognitionem eorum distribui volumus et iubemus. Si vero non suficerit ad predicta de bonis aliis nostris suppleatur, de aliis eciam bonis nostris cuilibet dictorum manumissorum nostrorum pro onere manumissorie predictae duos mille solidos barchinonenses.

Item volumus emi per dictos manumissores triginta solidos iaccenses perpetuo censuales in loco ydoneo ad cognitionem manumissorum ipsorum de quibus dentur anno quolibet rectori et clericis ecclesie Balagarii^{45v} pro anniversario quod annis singulis faciant et facere teneantur quintam diem introhitus mensis octobris, et si feriata fuerit sequenti non feriata pro anima Eximini Petri d'Ianeç, cuius corpus in cimiterio dicte ecclesie iacet, quindecim solidos iaccenses et residui quindecim solidi dentur abatisse et conventui minorissarum dicte civitate Balagarii anno quolibet pro anniversario quod quolibet anno faciant et facere teneantur dicta die pro anima defuncti predicti.

Item legamus Bernardo Guillelmi d'Entiença filio Poncii Ugonis d'Entiença tres mille solidos barchinonenses.

Item legamus Lupo de Antilione de domo nostra duos mille solidos barchinonenses.

Item legamus³⁴⁸ Pardo de la Casta duos mille solidos barchinonenses.

Item legamus Petro Oliverii, coquo nostro, sexcentos solidos iaccenses.

Item legamus³⁴⁹ Andree Fresch, coquo inclite dompne comitisse consortis nostre, sexcentos solidos iaccenses.

Item legamus Constancie, domicelle dicte comitisse filie nobilis Raymundi de Ripellis quondam, decem mille solidos barchinonenses.

¶³⁴⁷ Sic. ¶³⁴⁸ Segueix repetit *Item legamus*. ¶³⁴⁹ Segueix repetit *Item legamus*.

Item legamus Agneti, filie Bernardi de Guardia quondam, Sclaremonde, filie Bernardus de Camporrellis, Margarite, filie Guillelmi de Conques quondam, Brunissendi, filie³⁵⁰ Berengarii de Conques, domicellabus dicte comitisse, cuilibet eorum tres mille solidos barchinonenses.

Item legamus Teresie, filie Poncii Ugonis de Entença quondam, in auxilium mari-tandi octo mille solidos barchinonenses. Et si ipsa Theresia ordinem intrare voluerit in hoc casu legamus sibi tres mille solidos barchinonenses tamen.

Item legamus Iacobo, Iohanni et Sanccio, filiis Elvire Martini nutricis nostre, videlicet dicto Iacobo duos mille solidos barchinonenses et cuilibet dictorum Iohannis et Sancii mille solidos barchinonenses.

Item legamus Ana Solana et Solanete, filiis Petri Sola et Ana Rabaça de camara dicte comitisse, cuilibet earum trecentos solidos barchinonenses.

Item legamus pediseis dicte comitisse que tempus in eius servicio erunt tempore obitus nostri, cuilibet earum ducentos solidos barchinonenses.

Item legamus Laurencio Foguet de domo nostra centum solidos iaccenses de violario quos ei assignamus dum vixerit in et super redditibus castri de Montefalcona.

Recognoscimus tamen quod egregius vir Bernardus, comes Comenge et vicecomes Tu-rensis, quondam pater inclite dompne Cecilie consortis nostre predictae, promisit nobis dare et pro dote et nomine dotis ipsius, triginta quinque mille liberas (sic) barchinonenses solvendas nobis certis terminis sub modis et formis in instrumentis dotalibus inde factis, positis et insertis de quibus nichil hactenus nobis extitit exsolutum. Est tamen certum quod recepimus nomine interesse prime solucionis trescentos scudatos auri, volentes quod si contingat ¶^{46r} nos decedere ante dicte dotis totalem solucionem quod dicta instrumenta dotalia restituantur dicte dompne comitisse, nostre consortis, cum ad aliud eidem non teneamur. Si vero in vita nostra dictam dotem receperimus vel eius partem id quod recipere non contigerit, restitui volumus et iubemus dicte dompne comitisse, consorti nostre, cum deodario sibi promisso per nos constituto pro rata quantitatis dicte dotis solute. Disponimus eciam quod si in casu solute dotis vel partis eius interesse nobis promissum deberetur, quod illud deduceretur de quantitate dicte dotis solute et restituende.

Item legamus dicte domine Cecilie, consorti nostre, omnia vasa argenti et alia universa eidem constante matrimonio per quoscumque sive per Nos sive per alios nostri contemplacione donata, et eciam vestes omnes et apparamenti lecti et camere et insuper omnia ornamenta capelle sue. Retinemus tamen nobis coronam quam sibi fecimus tempore solempnizacionis matrimonii predicti. Predicta que damus et legamus sibi si caste vixerit et sine viro alio, volumus quod omnia predicta que sibi legavimus et donavimus ad heredem nostrum infrascriptum penitus revertantur, et quod de hoc dicta consors nostra nisi proles communis nobis et sibi succederet in bonis nostris caucionem idoneam prestare teneatur cum dicta legata sibi tradetur. Predictae autem domine legamus et dimittimus pro alimentis et aliis sibi necessariis

¶³⁵⁰ filie, al ms. «fie».

quamdiu caste vixerit et sine viro redditus, fructus, exitus et³⁵¹ proventus³⁵² castrorum et locorum nostrorum de Alcolegia et de Algerre quos iam sibi pro alimentis et aliis predictis assignandos duximus cum codicillo per nos facto in possessione notarii infrascripti firmato, quem codicillum et contenta in eo ratificamus et etiam approbamus et ea penitus volumus exequi et compleri prout in eo laciis continetur. Preterea, si contingat dictam dominam Ceciliam, consortem nostram, esse pregnantem vel in posterum impregnari et ex ipso pregnatu³⁵³ unum filium masculum post mortem nostram vel nobis viventis nasci, eidem filio masculo iure institutionis dimittimus Alcolegia et loca de Oso, de Albalato Ripparie de Cinqua, de Rafals et de Castro Follito ac de Mançanera, de Xestalgar, de Xiva et de Bunyol cum hominibus et feminis habitantibus et habitaturis in eisdem ac cum eorum alchareis, terminis, iuribus et universis pertinentiis eorum, et etiam cum mero et mixto imperio et alia iurisdiccione quacumque. Et etiam legamus sibi baronia Antillionis cum omnibus et singulis locis eiusdem, cum terminis, pascuis et universis iuribus eiusdem prout Nos predicta tenemus, possidemus etiam et habemus et habere debemus et in eis ipsum filium heredem instituimus. Dicitur autem filius in vexillo et armis teneatur portare ¶^{46v} et facere insignia generis de Entença prout ea domina mater nostra portabat et faciebat et deferat insignia nostra per la orla.

Si vero duos filios masculos postumos vel nobis viventibus de eadem domina nasci contingat, ei quem primo nasci contingeret dimittimus iure institutionis loca et baroniam predictam, secundo vero dimittimus iure institutionis quadraginta mille solidos barchinonenses et ingrediatur aliquem ordinem approbatum.

Si vero unicus filius masculus et unica filia postumi vel nobis viventibus nascantur, filio masculo dimittimus Alcolegiam baroniam et alia loca predicta iure institutionis, filie vero dimittimus viginti mille liberas (sic) barchinonenses iure institutionis. Si vero plures filii vel filie postumi vel nobis viventibus nascantur nobis ex dicta dompna, dimittimus cuilibet eorum qui ultra dictum numerum fuerint iure institutionis in ipso casu, videlicet cuilibet masculo quadraginta mille solidos barchinonenses et quod egrediantur ordinem approbatum. Filiabus vero scilicet prime filie quindecim mille liberas (sic) barchinonenses, secunde autem decem mille liberas (sic) dicte monete, tercie vero et cuilibet aliarum que nate fuerint dimittimus iure institutionis decem mille solidos barchinonenses et quod intrent ordinem monialium approbatum, et etiam duos mille solidos barchinonenses de violario cuilibet earumdem ingredientium ordinem antedictum.

Omnia vero bona nostra, videlicet comitatum Urgelli et vicecomitatum Agerensis et loca de Algerre et de Montefalcone ac feudi Balagarii et alia bona quem habemus prout ea plenius habemus ac etiam possidemus seu ad nos spectare nesciuntur aut debent, dimittimus egregio Petro, filio communi nobis et dicte domine Cecilie, eumque heredem nobis universalem instituimus. Si vero idem Petrus, nobis viventibus, decesserit, filio legitimo masculo ex se ex carnali matrimonio procreato eundem filium eius nobis heredem insituimus. Si vero contingat dictum Petrum filium nostrum vel eius filium qui nobis heres fuerit succedere in regno Aragonum, in eo casu dictum comitatum et vicecomitatum et alia que sibi dimittimus

¶ ³⁵¹ et, interlineat. ¶ ³⁵² Segueix cancel·lat et. ¶ ³⁵³ Precedeix cancel·lat prenag.

relinquimus secundo scilicet primo nascituro masculino. Si vero dictum Petrum heredem universalem infra pupillarem etatem vel post absque liberis quandocumque decedere contigerit, substituimus sibi primo ex nunc nobis nasciturum si fuerit sane mentis alium sequentem nasciturum masculum in ordine geniture. Si vero dictum Petrum heredem et alios masculos filios nostros infra pupillarem etatem vel post quandocumque absque liberis decedere contigerit, substituimus eis et cuilibet eorum videlicet in baronia Antillionis, locis Alcolegie, de Oso, de Albalato, de Raffals, de Castrofollito, de Mançanera, de Xest Algar, de Chiva, de Bunyol, d'Algerre, de Montefalcono et in feudo Balagarii ¶^{47r} quod emimus a nobili Poncio de Rippellis, filiam nostram ex nunc nascituram alia ipsa deficiente infra pupillarem etatem vel alia quandocumque absque liberis sequentem nascituram iuxta ordinem geniture, tunc viventem.

Predicti vero comitatus et vicecomitatus, in casu quo filios masculos non habuerimus sed tamen filias, revertantur excellentissimo domino Petro regi Aragonum, fratri nostro, vel heredi eius universali regi Aragonum et comiti Barchinone iuxta condiciones et retenciones appositis in donacione nobis facta per serenissimum dominum Alfonso, bone memorie regem Aragonum patrem nostrum, de comitatu et vicecomitatu predictis. Si tamen secundum ius et iusticiam servande sint et non aliter, ita scilicet quod in casu quo reverti debeant eidem domino regi, dicte filie nostre honorifice maritentur iuxta earum decenciam de bonis dictorum comitatus et vicecomitatus.

Et si contigerit nos decedere sine filiis et filiabus vel ulterioribus a nobis per rectam lineam descendantibus, instituimus heredem universalem dictum dominum regem Petrum, fratrem nostrum, si tunc vixerit, alia instituimus heredem filium eius primo nasciturum vel filium eius aliud, descendantem masculum qui rege fuerit Aragonum. Et si filium vel filios masculos dictus dominus rex tunc non habuerit, instituimus heredes nostros filias eiusdem³⁵⁴ domini regis. Et si dictus dominus rex vel filii eius masculi vel feminei nobis non supervixerint, instituimus nobis heredem universalem dominam Constanciam, reginam Maioricarum, sororem dicti domini regis et nostram, si tunc vixerit, alios eius filios masculos legitimos, exceptis dictis comitatu et vicecomitatu qui in dictis casibus ad dominum regem Aragonum, quicumque sit, cum suis oneribus revertantur seu verti debeant iuxta retenciones predictas.

Si autem dictus heres noster aliis masculis vel feminis nobis non nascentibus vel nascentibus et nobis superviventibus vel liberi eius masculi ex legitimo et carnali matrimonio procreati decesserant infra pupillarem etatem vel quandocumque sine liberis ex legitimo et carnali matrimonio procreatis, substituimus eidem heredi dictum dominum regem Petrum, fratrem nostrum, et liberos eius masculos vel feminas, si tunc vixerint, alioquin substituimus dicto heredi nostro dominam Constanciam reginam Maioricarum, sororem nostram, vel liberos suos masculos. Predictis vero casibus quibus Nos vel dictus heres noster sine liberis utriusque sexus decesserimus et locus restitutioni domini regis vel filiorum suorum fuerit, volumus et ordinamus et sub hac condicione insitucionem et substitutionem predictis de ipsis

¶ ³⁵⁴ Segueixen per repetició *filias eiusdem*.

Apareix cancel·lada només la primera paraula de la repetició, és a dir, *filias*.

facimus quod, si dictus dominus rex frater noster vel liberi eius nobis vel dicto heredi nostro per modum declaratum³⁵⁵ successerint, teneantur antequam integre adipiscant³⁵⁶ possessionem hereditatis manumissoribus nostris predictis dare et realiter tradere ultra onera superscripta triginta mille libras barchinonenses. Que quidem quantitates ¶^{47v} distribuantur suis casibus per dictos manumissores nostros inter nostros domesticos et servitores et dicte dompne comitisse, consortis nostre, vel nostrorum et eius liberorum iuxta status et merita cuiuslibet, et orfanos maritandas et captivos redimendos ac in aliis piis causis ad arbitrium manumissorum predictorum, simili honeri dandi triginta mille libras barchinonenses supponemus dictam dominam Constanciam sororem nostram et liberos eius si locus fuerit substitutioni eorum et cuiuslibet ipsorum iuxta superius anotande.

Et, si dominus Rex predictus vel eius liberi aut domina Constancia vel eius liberi succedentes nobis vel filiis nostris in dictis casibus contra voluntatem dictorum manumissorum nostrorum et contra presentem ordinationem adipiscerentur possessionem dicte hereditatis aut aliquam violenciam vel iniuriam facerent in predictis, ipsos privatos esse volumus hereditate predicta et eam devalui volumus pauperibus Ieshu Christi et in eo casu ipsos pauperes heredes universales instituimus. Et si plures filios masculos habuerimus in dictis casibus et quemlibet eorum serventur instituciones et substitutiones superius iam facte et per modum in eis declaratum in quibus eos ad invicem substituimus heredes pupillariter, vulgariter et per fideicommissum. Si vero omnes dicti filii nostri masculi sine liberis ex legitimo et carnali matrimonio procreatis decesserint, substituimus ultimo morienti filiam nostram si unica fuerit et omnes si fuerint multe et eas ad invicem substituimus pupillariter, vulgariter et per fideicommissum, exceptis dictis comitatu et vicecomitatu in quibus servetur ordinacio per dictum dominum genitorem nostrum facta in donacione per eum de eisdem nobis facta cum suis omnibus si servanda fuerit iuxta superius annotata.

Et si dictus dominus rex vel eius liberi vel dicta domina regina Maioricarum vel eius liberi masculi nobis non supervixerint vel si supervixerint et sine liberis ex imo et carnali matrimonio procreatis decesserint, substituimus ultimo ipsorum morienti pauperes Ieshu Christi cum onere quinquaginta mille librarum barchinonenses que dividantur inter domesticos et servitores nostros et dicte dompne comitisse qui nobis supervixerint vel inter liberos eorundem et orfanos maritandas et pauperes verecundantes ad arbitrium et cognitionem dictorum manumissorum nostrorum.

Denique assignamus et instituimus dictam dominam Ceciliam, consortem nostram, in tutricem et curatricem filiis nostris et suis communibus natis et nascituris que personas et bona eorum regat et administret quamdiu caste vixerit et sine viro.

Hoc est autem nostrum ultimum testamentum quod valere volumus iure testamenti vel ultime voluntatis et si non valet valebit ut iure testamenti valeat saltem iure codicillorum vel alterius cuiuslibet ultime voluntatis.

¶ ³⁵⁵ Precedeix cancel·lat declaracionis.

¶ ³⁵⁶ adipiscant, al ms. «adepiscant».

Quod est actum ||^{48r} in loco de Peralada, pridie idus madii anno Domini M^o CCC^o quadragesimo quarto.

Sig(†)num nostri infantis Iacobi, illustrissimi domini Alfonsi bone memorie regis Aragonum filii, Dei gracia comitis Urgelli et vicecomitis Agerensis testatoris predicti qui predicta concedimus et firmamus.

Testes huius rei sunt vocati et rogati nobiles: Berengarius de Ripellis, Simo(n) de Miro et venerabilis Raymundus de Coponibus, Berengarius de Coponibus, Bernardus de Lavinaria, milites; Bernardus de Boxadors, cuius est castrum de Boxadors; et Berengarius Vives, dicti domini infantis cancellarius.

Sig(signe notarial)num mei Bernardi de Corronibus, notari publici per totam terram et dominacionem illustrissimi domini regis Aragonum, auctoritate eiusdem qui predictis interfui hecque scribi feci, cum superposito in .XXI.^a linea ubi legitur 'decem solidos' et cum raso et emendato in ultima linea dicti testamenti ante lineam appositionis testium ubi scribitur 'nostri et clausi'.

Índex antroponímic

A

- Abateynuça, Guillema (*Guillelma*), veïna de Xiva 111
- Abdalay, musulmà de Bunyol 77
- Abeax, Alí, musulmà de Godelleta 62
- Abeax, Mafamet, musulmà de Godelleta 62
- Aben Abello, Çuleyma, musulmà de Iàtova 23
- Aben Abello, Mahomet, musulmà de Iàtova 23
- Abenali, Montcacet 7
- Abenaxar, Jucef, alamí d'Alcosser (*Alcuçer*) 7
- Aben Baxar, Mahomet, alamí de Iàtova 22
- Aben Gerfuyla, cadí d'Elx 113
- Abeniunit, Abraham, musulmà de Torís 147
- Abentarich, Afuteyn (*Futeyn*), musulmana de Bunyol, germana de Mahomet Abentarich 26
- Abentarich, Axa de, mare de Afuteyn i Mahomat Abentarich, musulmana de Bunyol 26
- Abentarich (*Abentarec*), Lop (*Luppus*), musulmà de Bunyol 36, 77
- Abentarich, Mahomet (*Mahometus*), musulmà de Bunyol 26
- Abineyda, Abdayla 83
- Abinçanell (*Abenxenelli*), Mafumet (*Mahometus*), alamí de Xiva 60, 111
- Abuzait, Mahomet (*Mahometus*), musulmà de Xiva 114
- Açayd, Mahomet (*Mahomat*), musulmà de Bunyol 25
- Açmet, musulmà de Bunyol 103
- Agnés (*Agneti*), filla de Bernat de Guàrdia 150
- Agramunt (*Acrimonte*), Guillem de (*Guillelmus*) notari, 8
- Agustí (*Agustinus*), Guillem (*Guillelmus*) 15, 19, 28, 40
- Aibar (*Aybar*), Alfonso de 26
- Aibar (*Ahivar*), Pere d' (*Petrus*), prebost de Osa 42, 136
- Al[...], Esteve d' (*Stephanus*), escrivà 9
- Aladrac, vell de Xestalgar 7
- Alamà (*Alamani*), Ferran (*Ferrandus*), veí de Setaigües 72
- Alamà (*Alamani*), Otxoa (*Huxova*) 2
- Alazrac, Asmet, musulmà de Xiva 61
- Albalat, Andreu d' (*Andreas*), bisbe de València 3, 27
- Albalat (*Albalato*), Gerard d' (*Geraldus*), canonge de València 8
- Albalat (*Albalato*), Jaume d' (*Iacobus*) d' 8
- Albero, Pere d' (*Petrus*), veí de Xiva 87
- Alfàfar, Gamet, alamí de Macastre 22
- Alfitre, Hamet (*Hametus*), musulmà de Bunyol 77
- Alfons (*Alfonsus*, *Amfós*, *Aldefonsus*, *Anfós*), fill de Jaume II, comte d'Urgell i rei de la Corona d'Aragó 17, 42, 44, 47, 48, 53, 54, 55, 56, 57, 62, 65, 67, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95,

- 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150
- Alfons (*Alfonsus*) el Franc, rei de la Corona d'Aragó 10
- Algarbi, Açmet, musulmà de Bunyol 91
- Aliaga, Miquel (*Miquelo, Michaelis*) d', habitant de Torrent 108
- Aliaga, Pere (*Petrus*) d', habitant de Torrent 108
- Aliami, Mahomet, musulmà de Iàtova 23
- Almarraque, Garcia, veí de Xiva 73
- Almenar, Vidal de (*Vital*), jutge del comte 86
- Alòs (*Alosio*), Jaume d' (*Iacobus*) 150
- Aluayar, Phamet, musulmà de Torís 147
- Ambexar, Abrahim, alamí de Iàtova 68
- Anglés, Berenguer 46, 47
- Anglesola (*Angularia*), Guillem d' (*Guillelmus*) 42, 146
- Antilló (*Anteyllo*), Constança d' (*Constancia*), esposa de Gombau d'Entença i mare de Teresa, comtessa d'Urgell 42
- Antilló (*Anteyllo*), Elvira d', germana de l'anterior i abadessa de Casbas 42
- Antilló (*Antilione*), Llop (*Lupo*) 150
- Antilló (*Antilione*), Sanç d' (*Sanccius*) 149
- Arcanyan, Climent de (*Clementem*), veí de Setaigües 72
- Arters (*Arteris*), Jaume d' (*Iacobus*), jurisperit de València, 92, 93, 96, 104, 115
- Auclat (*Auclato*), Bernat d' (*Bernardus*), canonge de València 8
- Aversó, Bernat de (*Bernardus*), 16, 17, 18, 32
- Aybarava, musulmà de Xiva 114
- Aznar, Joan (*Iohannes*), veí de Setaigües 92, 93, 122
- B**
- Balaguer (*Balagarius*), Guillem de (*Guillelmus*), notari de València 72
- Ballester, Bernat, carnisser de València 80
- Bastida, Francesc de (*Franciscus*), escrivà 81, 131
- Bellestar, Andreu de (*Andreas*), veí de Setaigües 72
- Bellestar, Ramon de (*Raimundus*), degà de València 8
- Bellveí (*Pulcrovicino*), Guillem (*Guillelmus*), escrivà 141
- Bendumex, Mahomat, ferrer musulmà de Bunyol 141
- Benet, Arnau, veí de Xiva 73
- Berenguer (*Bereguer*), Pere, savi en dret de València 147
- Bernat (*Bernardus*), escrivà 43
- Bernat de Comenge, pare de la comtessa Cecília 150
- Besalú (*Bisulduno*), Ramon de (*Raimundus*), porter d'Alfons el Benigne 136
- Biscarra, Domènec de (*Dominicus*), escrivà 139, 147
- Blanca d'Anjou, reina i muller de Jaume II 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 32, 33, 36, 74
- Boil (*Boyl*), Pere (*Petrus*), tresorer reial i conseller del comte 19, 40, 115, 118
- Boil, Ramon de (*Raimundus*), conseller del comte 125
- Bonet, Pere, veí de Xiva 73
- Bonyl, musulmà de Macastre 70
- Botonac, Jaspert de (*Iaspertus, Iacpertus*), bisbe de València 8
- Boxadors, Bernat de (*Bernardus*), conseller i majordom del comte 72, 73, 74, 75, 76, 79, 145, 150
- Bravo, Pere (*Petrus*) 47
- Brunissenda, filla de Berenguer de Conques 150
- C**
- Çaat, Hamet, musulmà de Xelva 128
- Cada, El, musulmà de Dosaigües 147
- Caldes (*Calders*), Pere (*Petrus*), alcaid de Setaigües 34, 41
- Calonge, Mateu (*Matheus*) 47
- Camarasa, Andreu de, veí de Xiva 73
- Camporrells (*Camporrellis*), Bernat de (*Bernardus*) 150
- Campos, Joan de (*Johan*), veí de Xiva 73
- Canaveres (*Chanesveres, Canesveres*), Guiu de (*Guido*), tinent i alcaid del castell de Bunyol 37, 38, 49

- Canelles (*Canelle*), Bernat de (*Bernardus*) 17
Canelles (*Canello*), Jaumina (*Iacomina*), mare de Guillem Serrà 18, 31, 118
Capelles, Joan (*Iohannes*), canonge de València 2
Cardona, Ramon de (*Raimundus*) 17
Carròs (*Carroçii*), Francesc (*Franciscus*), almirall reial i conseller del comte 125
Casta, Pardo de la 150
Castallone, muller de Manuel d'Entença 135
Castellar (*Castelleto*), Jaume de (*Iacobus*), escriptor 105, 112
Castellnou (*Castronovo*), Jaume de (*Iacobus*), batlle de Bunyol 50, 67, 78, 79, 83, 85, 92, 93, 96, 97, 106, 115, 122
Castelló (*Castilione*) Bernat de (*Bernardus*), ciutadà de Balaguer 150
Català (*Cathalani*), Arnau (*Arnaldus*), veí de Setaigües 72
Català (*Catalani*), Arnau (*Arnaldus*), veí de Xiva 118
Català (*Catalanus*), Pere (*Petrus*), veí de Setaigües 72
Caxal, Fortunyo de, notari d'Alcolea de Cinca 73
Cecília de Comenge (*Cicilia*), comtessa d'Urgell 150
Celim, vell de Xestalgar 7
Celuça, Felip de (*Filipus*) 42
Cervelló (*Cerviloni*), Guillem de (*Guillelmus*) 16
Cervera (*Cervaria*), Guillem de (*Guillelmus*) 42
Clapers (*Claperii*), Bernat de (*Bernardus*) 47
Claver, Jaume (*Jacme*), lloctinent d'alcaid de Xiva 84
Colom (*Columbus*), Bernat (*Bernardus*) 11, 12, 83
Colom (*Columbus*), Francesc (*Franciscus*), jutge del comte 86
Colomera, Andreu, veí de Xiva 73
Comejot, Pere, jurat i veí de Xiva 73
Concabella, Martinet de, veí de Xiva 73
Conques (*Conches*), Berenguer de (*Berengarius*) 5, 150
Conques, Guillem de (*Guillelmus*) 150
Constança, reina de Mallorca i germana del comte Jaume 150
Constança (*Constancie*), filla de Ramon de Ribelles, dama de la comtessa Cecília 150
Contut (*Concut*), Llop de (*Lupus*), escriptor 122, 126, 128, 130, 136
Coper (*Coperii*), Guillem (*Guillelmus*), escriptor 93, 94, 95, 96, 102, 110, 114
Copons (*Coponibus*), Ramon de (*Raymundus*) 150
Cornell, Pero/Pere (*Petrus Cornell*), noble aragonés 1, 149
Cornell (*Cornelli*), Ramon (*Raymundus*) 146
Corrons (*Corronibus*), Bernat de (*Bernardus*), notari reial 150
Cort (*Curte*) Garcerà de (*Galcerandus*) 54
Costa, Pere (*Petrus*), jutge reial 5
Cruilles (*Crudiliis*), Bernat de (*Bernardus*), vicegerent de procurador del regne de València 43, 64
Cruilles (*Crudiliis*), Jofré Gilabert de (*Iaufrius Gilaberti*) 149
- D**
Dalmau, Bernat (*Bernardus*), habitant de València 82
Despenis, Petrus 113
Doménec (*Dominici*), Joan (*Iohannes*), veí de Setaigües 72
- E**
El Jebudi, Abdulmelch, musulmà de Torís 147
Eneguen, Martín 23
Entença, Berenguer d' (*Berengarius de Entenza*), noble aragonés 2
Entença, Bernat Guillem d' (I) (*Bernardus Guillelmi*) 12, 42, 73, 75, 76, 136, 149
Entença, Bernat Guillem d' (II) (*Bernardus Guillelmi*), oncle de Teresa, comtessa d'Urgell 73, 107
Entença, Bernat Guillem d' (III) (*Bernardus Guillelmi*), fill de Pons Hug d'Entença 150
Entença, Eva d', esposa de Martí Roís de Foces 11
Entença, Gombau d' (I) (*Gombaldus de Entenza*), germà de Berenguer d'Entença 2, 4
Entença (*Entencia*), Gombau d' (II) (*Gombaldus, Gombalt*), germà de Bernat Guillem (II) i procurador reial 15, 16, 20, 42, 73, 75, 136, 146, 149
Entença, Guillem d' (*Guillelmus*), conseller del comte 42, 125

- Entença, Manuel d' (*Manuelis*), parent de la comtessa 135
- Entença, Ponç Hug d' (*Ponci Hugonis*), parent de la comtessa 150
- Entença, Teresa d' (*Teresia*), filla de Ponç Hug 150
- Entença, Teresa d' (*Teresia, Taresia, Theresia*), filla de l' anterior Gombau i comtessa d' Urgell 40, 42, 47, 55, 86, 98, 101, 106, 125, 129, 130, 131, 138, 140, 146
- Enyegues de Rueda, Pere 73
- Ermengol X (*Ermengaudus*), comte d' Urgell 42, 149, 150
- Esclarmunda (*Sclaremonde*), filla de Bernat de Camporrells 150
- Escolar (*Schollari*), Joan (*Iohannes*) 116
- Escorna, Ramon (*Raimundus*) 6
- Escrivà (*Scribe*), Joan (*Iohannes*), batlle general del regne de València 130
- Esplugues (*Spelluncis*), Bernat de (*Bernardus*), batlle general del regne de València 32, 33, 37, 39, 43, 49
- Esquerdo, Sanç (*Sanctius*), veí de Setaigües 34
- F
- Façano, cadí reial 107
- Façon, filla d' Aybarava, musulmana de Xiva 114
- Fainan, Dafamet, aladí de Xestalgar 7
- Fenollar (*Fenollario*), Bernat de (*Bernardus*) 42
- Fernández (*Ferdinandí*) de Cano, Alfonso, rector de Toledo 100
- Ferran (*Ferrandus*), infant d' Aragó, oncle de Jaume I 1
- Ferrandes, Gonçalvo 23
- Ferrandes (*Ferdinandí*) de Vergua, Pero (*Petrus*) 149
- Ferrandis (*Ferrandí*), Berenguera (*Berengaria*), mare de Pere Ferrandis (I) 72
- Ferrandis d' Íxer/Ferrándec de Híjar, Pero/Pere I (*Petrus Ferrandí*), fill de Jaume I, senyor de Bunyol 2, 3, 4, 22, 23, 26, 72, 74, 136
- Ferrandis d' Íxer/Ferrándec de Híjar, Pero/Pere II (*Petrus Ferrandí*), fill de l' anterior i senyor de Bunyol 17, 20, 22, 25, 120
- Ferriol, Francesc (*Francesch*), dispenser del comte 59, 66, 71, 84, 89, 102
- Ferriz, Pero/Pere (*Petrus*) 2
- Ferrera, Ximén de (*Eximinius*) 9
- Ferrero, Domingo, alcaid de Xestalgar 7
- Fileyl, Fut, musulmà de Macastre 70
- Finestres (*Finestris*), Berenguer de (*Berengarius*), ciutadà de Barcelona 12
- Focey, muller de Hamet Habeauge, barber de Bunyol 107
- Foguet, Llorenç (*Laurencius*) 150
- Font (*Fonte*), Bernat de (*Bernardus*), escrivà 97, 99, 100, 101
- Forest, Simó, porter del comte 66
- Francés (*Françesç*) Guillem (*Guillelmus*), veí de Setaigües 72
- Fresch, Andreu (*Andreas*), cuiner de la comtessa Cecília 150
- Fuentes, Gil de, escrivà 23
- Fumeyt, Abdeyla, musulmà de Bunyol 139
- Fuster, Bernat (*Bernardus*), confessor del comte Jaume 150
- G
- Gallip[...], Mahomat, musulmà de Xestalgar 7
- Garcerà (*Gaucerandí*), Guillem (*Guillelmus*), notari públic de València 2
- Garcerà (*Galcerandí*) de Cartiliano, Guillem (*Guillelmus*) 17
- Garcerà (*Galcerandí*) de Pinós, Pericó (*Pericono*) 139
- Garcés, Mateu (*Matheu*), alcaid de Montroi 128
- Garcia, Ximén (*Eximinius*), escrivà 98
- Garcia (*Garsia*), Gonçalvo (*Gondisalvus*), escrivà i veí de Xiva 73, 76, 96
- Garriga (*Garrige*), Poncilí (*Poncilianus*), canonge de València 8
- Gerard (*Gerardus*), Romeu (*Romeus*) 19
- Gil (*Egidi*) de Peralta, Martí (*Martinus*), escrivà i veí de Xiva 73, 76, 96
- Girona (*Gerunda*), Arnau de (*Arnaldus*), notari 42
- Gombau, Teresa (*Taresia Gombaldí*), filla de Gombau d' Entença 4
- Gomir, Berenguer (*Berengarius*), alcaid de Bunyol 141
- Gort, Miquel, veí de Xiva 73
- Guàrdia, Bartomeu de (*Bartholomeus*), ciutadà de València 104
- Guàrdia, Bernat de (*Bernardus*) 150

Guillemó (*Guillemonus*), notari-escrivà reial 1
Guillemó, germà de Guillem de Orta, veí
de Setaigües 72

H

Habeauge, Hametus (*Azmetus*), barber de
Bunyol 107, 113

Huerto (*Vuerto*), Artal de 7

Humeyt, Abdallà, musulmà de Bunyol 128

J

Jaca, Arnau de (*Arnaldus de Iacca*), notari de
València 3, 72

Jaca (*Iacca*), Guillem de (*Guillelmus*), notari
de València 3, 72

Jaca (*Iacca*), Just de (*Iust*), veí de Setaigües 72

Jaca, Perot (*Petrone*), veí de Setaigües 72

Jàfer (*Iaffero*), Guillem de (*Guillelmus*), jutge
reial i jurisperit de València 34, 41, 100

Jaume (*Iacobo*), fill d'Elvira Martí 150

Jaume (*Iacobus*), Infant i primer fill de Jau-
me II 43

Jaume (*Iacobus*) d'Urgell, comte i fill d'Al-
fons el Benigne 146, 148, 150

Jaume I (*Jacme, Jayme, Iacobus*), rei de la Co-
rona d'Aragó 1, 4, 21, 22, 27

Jaume II (*Iacobus*), rei de la Corona d'Aragó
11, 12, 16, 17, 20, 27, 32, 35, 38, 39,
40, 41, 42, 43, 81, 103, 131, 146, 149

Joan (*Iohannes*), arquebisbe de Toledo i ger-
mà del comte 100, 132, 133, 134

Joan (*Iohannes*), fill de Joan de Ferrandiç,
veí de Setaigües 72

Joan, (*Iohannes*), fill d'Elvira Martí 150

Joan (*Iohannes*), Nadal (*Natal*), veí de Setai-
gües 122

Jordà (*Iordani*), Àlvar (*Alvarus*) 11

Jordà (*Iordani*), Bernat (*Bernardus*) 41, 115

Jornet (*Iorneti*), Guillem (*Guillelmus*), confes-
sor d'Alfons el Benigne 136, 138, 140

Juneda, Joan (*Jhuan*), veí d'Alcolea de Cin-
ca 73

L

Laçano, Sanç de (*Sancius, Sandelaçano*), al-
caid de Xiva 12, 76

Lavinaria, Bernat de (*Bernardus*) 150

Libià (*Libianus*), Bernat de (*Bernardus*), batlle
general del regne de València i conse-
ller del comte 15, 125, 127

Liçana, Rodrigo de (*Rodericus*), noble ara-
gonés 1

Lloret (*Loret*), Martí (*Martinus*), veí de Setai-
gües 72

Lloret (*Loret*), Pere (*Petrus*), veí de Setaigües 72

Lluc (*Luch*), Jaime de (Jayme), 22

Llúria, (*Lauria*) Roger de (*Rogerus*), almirall
17

Lop (*Lupi*) de Falces, Sanç (*Sancius*), veí de
Setaigües 89

Lop, Mafumet (*Mafomet*), musulmà de Xiva
123, 126

Lópeç, Pere, veí de Xiva 73

Lópeç de Bolert, Pero 23

Lópeç (*Luppi*) de Roda, Garcia (*Garssia*) 20

Lópiç, Miquel, veí de Xiva 73

Lordat, Arnau de (*Arnaldus*), bisbe d'Urgell
146

Loris (*Loriç*), Sanç de (*Sancius*) 20

Losela, Tomas (*Thomas*) de, veí de Xiva 73

Lupeti (*Luppeti*), Guillem (*Guillelmus*) 37, 38

M

Maça de Vergua, Blasco (*Blasius*), senyor de
Vilamarxant 132, 133, 134

Maestre, Joan (*Johan*), veí de Xiva 73

Maestre, Michel, veí de Xiva 73

Maior (*Maioris*), Bernat (*Bernardus*) 39

Manresa (*Minorisa*), Guillem de (*Guillelmus*),
conseller del comte i procurador dels
comtes 106, 110, 111, 112, 113, 116,
117, 118, 119, 120, 122, 124, 129,
131, 140

Margarida (*Margarite*), filla de Guillem de
Conques 150

Marqués, Domingo 23

Martí (*Martinus*), ardiaca de València 2

Martí (*Martini*), Elvira, nodrissa del comte
Jaume 150

Martí (*Martinus*), Pere (*Petrus*), escrivà 18,
38, 138

Martí, Pere, blanquer de València 58

Martí, Pericó (*Periconum*), mestre racional de
l'infant Pere, fill d'Alfons el Benigne 148

Martíneç, Pasqual (*Paschual*), veí de Xiva 73

Martíneç Godor, Pero, majordom de Gom-
bau d'Entença (II) 75

Martinis (*Martiniç*) de Bergua (*Vergo*), Pero
(*Petrus*) 42

Mas, Domingo del, justícia de Xiva 73

- Mas, Pere del, veí de Xiva 73
Mascarell (*Mascharelli*), Olmer (*Olmarius*), canonge de València 8
Mateu (*Matheus*), Arnau (*Arnaldus*), veí de Setaigües 72
Mateu (*Mathei*), Domènec (*Domenicus*), canonge de València 8
Mateu (*Mathei*), Pere (*Petrus*), rector de Bunyol 27
Mayal, Arnau, alcaid de Carlet 7
Maylola, Folces de, veí de Xiva 73
Maymo, Çaat, musulmà de Torís 147
Michel [...] 58
Michel, Pero 23
Miró, Simó de 150
Mollet (*Molletto*), Guillem de (*Guillelmus*), canonge de València 8
Mont (*Monte*) Alac, Bernat de (*Bernardus*), canonge de València 8
Montagut (*Monteacuto*) Pelegrí de (*Pelegrino*) 147
Montanyana, Guillem de, capellà i escrivà 7
Montcada (*Montechateno*), Guillem de (*Guillelmus*), noble català 1, 16, 42
Montcada (*Monthechateno*), Ot de (*Othoni*) 42, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 139
Montsó (*Montesono*), Andreu de (*Andreas*), canonge de València 8
Montsó (*Montço*), Michael de, capellà de Xiva 111
Morell (*Moriello*), Esteve de (*Stephanus*), veí de Setaigües 72
Morell (*Moriello*), Pere de (*Petrus*) 14
Morera (*Moraria*), Arnau de (*Arnaldus*), vicecanceller 147
Moura, Jaume de (*Iacobus*), canonge de València 8
Munyós (*Munioni*), Pere (*Petrus*), escrivà 35
- N**
Nadal (*Natalis*), Bartomeu (*Bartholomeus*) 11
Nedanix, Alí, musulmà de Bunyol 67
Ninet, Martí, aventurer 147
- O**
Oliver (*Oliverii*), Pere (*Petrus*), cuiner del comte Jaume 150
Om, Bonanat de l', veí de Xiva 73
Oriol, Bertran de (*Bertrandus*), veí de Setaigües 72
Oriol, Esteve (*Stephanus*), veí de Setaigües 72
Oriol, Joan de (*Iohannes*) fill de l'anterior, veí de Setaigües 72
Oriol, Romeu de (*Romeus*), veí de Setaigües 72
Ortiç, Rodrigo (*Rodericus*), noble aragonés 1
Ortiz, Pero (*Petrus*) 72
Orris (*Orrios*), Pere de (*Petrus*) 11
Orta, Guillem de (*Guillelmus*), veí de Setaigües 72
- P**
Pallarés, Ferrer de (*Ferrarius*), bisbe de València 2, 27
Pallàs, Arnau Roger de (*Arnaldus Rogerii*) 125
Palma, Guillem, carnisser de València 80
Palou Berenguer de (*Berengarius*), bisbe de Barcelona i canceller reial 1
Palou (*Palaciolo*), Simó de (*Simoni*) 127
Pasqual, Jaume (*Jacme*) 64
Peguer, Lorenc, prevere 147
Pellicer, Bernat, jurat i justícia de Xiva 64, 73, 111
Pera (*Petra*), Bonanat de (*Bonanatus*), notari reial 42, 86, 106, 108, 118, 119, 121, 148
Pera (*Petra*), Valentí de (*Valentinus*) 104, 109, 111, 113
Pere (*Petrus*), fill del comte Jaume 150
Pere el Cerimoniós (*Petrus*), rei de la Corona d'Aragó 149, 150
Pere el Gran (*Petrus*), rei de la Corona d'Aragó 5
Pere, Jaume, veí de Xiva 73
Pérec, Ferrando, saig 147
Pérec (*Petri*), Jaume (*Iacobus*) 16, 17
Pérec, Miquel (*Michael*), fill de Miquel Pérec de Portaguerral 72
Pérec d'Arguedas (*Petri d'Argedes*), Guillem (*Guillelmus*) 26, 78
Pérec de Calatayud (*Petri de Calataiubi*), Miquel (*Michael*), porter del comte 102
Pérec de Castalla (*Castallya*), Garcia 73
Pérec de Peralta, García 26
Pérec (*Petri*) de Portaguerra o Menaguerra, Miquel (*Michael*), veí de Setaigües 72
Pérec de Sant Martin, Clemén 76
Peris (*Petri*), Alfons (*Alfonsus*), mestre de Calatrava 149
Peris (*Petri*) Çabata, Miquel (*Michael*), canceller del comte Jaume 150

- Peris d'Arenós (*Petri de Arenoso*), Ximén (*Eximennus*) 86
- Peris de Loris, Martí (*Martini Periz de Loriz*) 2
- Peris (*Petri*) d'Ianeç, Ximén (*Eximini*) 150
- Peris (*Petri*) Sarnes, Pere (*Petrus*) 143
- Pertusa (*Pertusia*), Guillem de (*Guillelmus*, *Guillelmus*), porter de Jaume II 131, 137
- Piquer (*Piquarii*), Arnau (*Arnaldus*), sagristà de la Seu de València 2
- Plaçensa, muller de Jaume Pascual 64
- Pomar, Sancho, veí d'Alcolea de Cinca 73
- Pont (*Ponte*), Bernat de (*Bernardus*), conseller del comte 47, 70
- Pont (*Ponte*), Ramon de (*Raymundus*), bisbe de València 12, 16, 17, 132, 133, 134, 139, 149
- Porcià (*Porciano*), Guillem de (*Guillelmus*) 3
- Puig, En, clergue 150
- Puig (*Podio*), Bartomeu de (*Bartholomeus*), escrivà 136, 146, 148
- Puigredó (*Puyredon*, *Puigredon*) Arnau de (*Arnaldus*), veí de Xiva 9, 73
- Puigredó, Bartomeu de (*Bartholomeus*), veí de Xiva 124
- Q
- Querol, Berenguer, veí de Xiva 73
- Quintavall (*Quintavalle*, *Quintavayl*, *Quintavall*, *Quintavaylle*), Enric (*Enricus*, *Orri-gus*, *Enrichus*, *Anrrigo*, *En Rigo*), procurador i batlle general de la reina Blanca i del comte Alfons 19, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 48, 49, 51, 52, 54, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 82, 87, 88, 90, 91, 95, 96, 97, 99, 142, 147
- R
- Rabassa (*Rabaça*), Anna (*Ana*) 150
- Rabassa (*Rabaçia*), Gener (*Iannuarius*), notari de València 11, 12, 78
- Rabassa (*Rabaça*), Guillem de (*Guillelmus*), notari de València 72
- Radolf (*Radulfi*), canonge de València 8
- Ramíres (*Remiriz*), Pero (*Petrus*) 72
- Rajadell (*Raiadello*), Berenguer de (*Berengarius*) 105, 107, 136, 142
- Ramona, muller de Pere Ximenes de Tovia, veïna de Xiva 64
- Ressa, Guillem de, alcaid de Xiva 75
- Rexac (*Rexaquo*), Arnau de (*Arnaldus*), ardiaca de València 8
- Ribelles (*Ripellis*) Ambrós de (*Ambrosus*) 42
- Ribelles (*Ripellis*), Berenguer de (*Berengarius*) 150
- Ribelles (*Ripelliis*), Pons de (*Poncius*) 42, 150
- Ribelles (*Ripellis*), Ramon (*Raymuindus*) 146, 150
- Ribelles (*Ripellis*), Ramon Bernat de (*Raymundus Bernardus*) 42
- Ribes (*Rippis*), Jaume de (*Iacobus*), escrivà de Xiva i Setaigües 55, 56, 76, 83, 88, 124
- Ribes (*Rippis*), Pere de (*Petrus*), germà de l'anterior i dispenser de la comtessa 55, 98, 117, 118
- Rocafort (*Rochafort*), Pere de (*Petrus*), porter del comte 77
- Rodrigo, capellà de Cocentina 23
- Roís (*Ruiç*) de Vecaya (*Varenya*), Sança (*Sanxa*) 7
- Roís de Corella, Pere (*Petrus Roderici*) 3
- Roís (*Roderici*) de Foces (*Focibus*), Martí (*Martinus*) 7, 8, 11
- Roís (*Roicius*) de Laori, Gil (*Egidius*) 11, 12
- Romaní (*Romanino*), Arnau de (*Arnaldus*) 3
- Romei, Guillem (*Guillelmus*) 1
- Rosell (*Roselli*), Roderic (*Rodericus*), moliner de Xiva i Godelleta 138
- S
- Sa Morera (*Ça Morera*), Arnau (*Arnaldo*), jurisperit de València 120
- Sa Sala (*Ça Sala*), Francesc (*Franciscus*) conseller del comte 54
- Sa Torre, (*Çaturre*), Guillem (*Guillelmus*), veí de Setaigües 72
- Sa Torre (*Çaturre*), Pere (*Petrus*), germà de l'anterior, veí de Setaigües 72
- Sala, Berenguer (*Berengarius*) escrivà 132
- Salavert (*Salaviridi*), Climent de (*Clemens*) 120, 144, 145
- Salvador (*Salvatoris*), Berenguer (*Berengarius*), escrivà 133, 134
- Sanç (*Sanccius*), fill d'Elvira Martí 150
- Sant Domí (*Sent Domí*), Pere de (*Petrus*), lloctinent d'alcaid de Bunyol 94, 96
- Sant Pau, Garsia de, rector de Balaguer 150
- Santa (*Sancta*) Línea, Arnau (*Arnaldus*), veí de Setaigües 72

Santa (*Sancta*) Lúnia, Miquel (*Michael*), veí de Setaigües 72, 122

Santa María (*Sancta Maria*), Ibáñez de (*Yvanyes*), veí de Setaigües 72

Sanxis de Sant Vicent, Pero, cavaller 22

Sanxis Munyós (*Sancii Munionis*), Sanç (*Sancius*), escrivà 100, 114

Sarrià (*Sarriano*), Bernat de (*Bernardus*), conseller reial 11, 12, 17, 132, 133, 134

Saurina, veïna de Setaigües 41

Segalar, Bernat de (*Bernardus*) 37

Segura, Miquel de, jurat i veí de Xiva 73

Serrà, Guillem (*Guillelmus*), alcaid i batlle de Xiva, camarlenc del comte i batlle general del regne de València 18, 31, 45, 46, 54, 56, 58, 80, 107, 118, 125, 131, 132, 133, 134, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 148

Servent, Guillem (*Guillelmus*), doctor en lleis 150

Ses Comes (*Cescomes*), Arnau de (*Arnaldus*), bisbe de Lleida 146

Sitjó, Jaume (*Iacobus*), bisbe de Lleida 150

Soguer, Jaume (*Iacobus*), alcaid de Macastre 35, 52, 69, 70

Solà, Pere (*Petrus*) 150

Solana, Ana, filla de Pere Solà i Anna Rabassa 150

Solanés (*Solanis*), Guillem de (*Guillelmus*) 149

Solanete, filla de Pere Solà i Anna Rabassa 150

Soler (*Solerio*), Ponç de (*Poncius*), batlle general de la reina Blanca 12, 25, 27, 28, 74

Sunyer (*Sunyerii*) de Camarasa (*Camarsasia*, *Camerasia*), Ferrer (*Ferrarius*), justícia i veí de Setaigües 92, 93, 94, 95, 115, 116, 122

T

Taraçoni (*Attaraçoni*), Abrafim (*Abraham*), alamí de Bunyol 29, 78

Taraçoni (*Ataraçoni*, *Atharazoni*), Mahomet (*Mahomat*, *Maphametus*, *Mahoma*), cadí i alamí de Bunyol 107, 113, 121, 139, 141

Tareboni, Bartomeu (*Barthlomeus*) 11

Toledol, Domingo (*Dominicum*), veí de Setaigües 72

Tolosà (*Tolsoni*), Bernat (*Bernardus*) 111

Torre (*Turre*), Garcerà (*Galcerandus*) 47

Torrente, Bernat de (*Bernardus*), escrivà 149

V

València, Miquel de (*Michael*) 11, 12

Vallcarçal, Pero de, rector de Presinyena 75

Valldosera, Sant Martí de 150

Vallo, Bertran de (*Bertrandus*) 135

Vallobar, Arnau de, veí de Xiva 73

Vallobar, Guillem de, veí de Xiva 73

Vallseniu (*Vallessenicii*), Guillem de (*Guillelmus*), sagristà d'Osca 42, 136

Venrell, Doménec (*Domenicum*), veí de Setaigües 72

Vidal (*Vitalis*), Bernat (*Bernardus*), batlle de Xiva 44, 46

Vidal, Pere (*Petrus*), veí de Setaigües 72

Vilafranca (*Villafrancha*), Doménec de (*Dominicum*), veí de Setaigües 72

Vilamarí (*Vilamarino*), Bernat de (*Bernardus*), ardiaca de València 8

Vilanova (*Villanova*), Vidal de (*Vital*) 42, 43, 149

Vilaragut (*Vilarioacuto*), Berenguer (*Berengaius*), conseller reial 12

Villarrasa, Pere de (*Petrus*), doctor en lleis 90

Vigorós (*Vigorosi*), Francesc (*Franciscus*), de la cambra d'Alfons el Benigne 143

Vinader (*Vinaderii*), Ramon (*Raymundus*) doctor en lleis 150

Vives, Berenguer (*Berengarius*), canceller del comte 150

X

Xanesveres (*Canes Veres*, *Chanesveres*), Guiu de (*Guidus de*), alcaid de Bunyol 37, 38

Xèrica, Jaume de (*Iacobus*), procurador reial 13, 16, 83, 139

Xèrica, Pere de (*Petrus*) 132, 133, 134, 139

Ximenes de Perancisa, Lop (*Lupus*) 72

Ximenes (*Xeméneç*) de Tovia, Pere, veí de Xiva 73

Ximenes d'Arenós (*Eximini de Arenosio*), Blai (*Blasius*), canonge de València 8

Ximenes de Patiellas, Martí, escrivà 22

Ximenes de Tovia (*Thovia*), Pere, veí de Xiva, 64

Xova, musulmana de Macastre 70

Y

Yuse, alfaquí reial 6

Z

Zapata (*Çapata*), Ximén (*Eximinus*), veí de Xàtiva 72

Índex toponímic

A

Àger, vescomtat d' 119, 150
Agramunt (*Acrimontis*), municipi de l'Urgell 150
Albalat de Cinca (*Albalato Ripparie de Cinqua*) 101, 150
Albesa (*Albesie*) 101, 150
Alborache → Alboraiç
Alboraiç (*Alborach, Alborax*), municipi de la Foia de Bunyol-Xiva 17, 27, 81
Alcolea de Cinca (*Alcolegia*) 42, 57, 58, 60, 150
Alcasser (*Alcucer, Alcuçer*) 7
Alfondeguilla (*Alfondegella*), municipi de la Plana Baixa 12
Algerri (*Algerre*), municipi de la Noguera 150
Almeria 34
Alzira (*Algezira*) 22
Antilló, municipi d'Aragó 150
Aragó (*Aragonum*) 10, 17, 21, 45, 119, 150
Asp (*Aspe*), municipi del Vinalopó 121
Azagra (*Açagra*), lloc de Navarra 42

B

Balaguer (*Balagarius*) 44, 47, 48, 49, 65, 150
Banyoles (*Balneolis*) 150
Barcelona (*Barchinona*) 13, 18, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 52, 53, 54, 55, 87, 88, 89, 90, 91, 96, 112, 113, 119, 120, 131, 150
Bellpuig de les Avellanès 150
Boixadors (*Boxadors*), castell de l'Anoia 150
Buñol → Bunyol

Bunyol (*Buynol, Bugnol, Bunyoul, Bunoll, Buynoll, Buniolis*), municipi de la Foia de Bunyol-Xiva 4, 10, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 36, 37, 38, 39, 43, 48, 49, 50, 55, 60, 62, 63, 65, 66, 71, 72, 74, 77, 79, 81, 83, 85, 89, 90, 92, 93, 95, 98, 101, 103, 105, 106, 110, 111, 112, 113, 115, 117, 120, 121, 122, 124, 128, 130, 131, 144, 147, 148, 150
Baycuela, lo, lloc del terme 23
Benibonell, poblat 79
Bibnet, paratge 139
Cuerna, lloc del terme 23
Foia de (*Foya*) 52, 55, 63, 81, 83, 92, 101, 103, 105, 110, 112, 113, 121, 131, 144
Forata, paratge 79
Formocanya 79
Fresnal (*Fraxinali*), el, paratge 139
Millares, lloc del terme 23
Pardenillas (*Pardinellas*), lloc del terme 23
Penya Vella, la, paratge 77
Taybone, vall de, paratge 78
Turx/Turche (*Turça, Turyg, Turch*), lloc del terme i barranc 23, 26, 79

C

Càller (*Callari*) 118
Carlet (*Carleto*), municipi de la Ribera Alta 107

Castelflorite (*Castro Follito*) 150
Castella 10, 14
Castelló de Farfanya 82, 83, 84, 85, 86, 150
Catalunya (*Catalonia*) 17
Cervera, municipi de la Segarra 150
Chelva → Xelva
Cheste → Xest
Chiva → Xiva
Cocentaina 23
Colobor, antic castell de la vall d'Àger 150
Conca (*Concha*) 10

D

Dos Aguas → Dosaigües
Dosaigües (*Duabus Aquis, Dues Aygües*),
municipi de la Foia de Bunyol-Xiva 147
cabeç de l'Arcal, mont 147
cabeç del Foscar de la Vella, mont 147
Cairol, mont 147
Canyadella, la, paratge 147
Catanilles, barranc de 147
Cervera, castell de 147
Perlon, llogaret 147
Romana, la, lloc 147

E

Elda (*Elle*), municipi del Vinalopó 121

G

Gallinera, districte musulmà de la Marina 30
Gandia 71
Girona (*Gerunde*) 150
Godelleta, antiga Godella (*Godalla*), muni-
cipi de la Foia de Bunyol-Xiva 47, 75,
138, 140
Paredes (*Paretas*), paratge 75
Gorriça (*Gorriça*), lloc de Navarra 42
Granada (*Granate*) 32, 103, 118
Guadalaviar, riu 129

I

Iàtova (*Hatava, Játava, Hiàtava, Ayatava, Yat-
hava*), municipi de la Foia de Bunyol-Xi-
va 17, 22, 23, 27, 81, 85

L

Lleida (*Ilerda, Leyda*) 4, 42, 43, 45, 46, 61,
62, 63, 64, 66, 93, 94, 95, 98, 102, 146,
150

M

Macastre (*Amacasta, Macasta, Amagasta, Mac-
hasta, Magasta, Macastar*), municipi de la
Foia de Bunyol-Xiva 4, 17, 20, 24, 27,
28, 30, 35, 52, 69, 70, 79, 81, 85, 91,
137, 147, 148
Almarjal, l', paratge 70
Benihualit, foia de, paratge 147
Carrasca, la, paratge 69, 70
Maçil Çucayna, paratge 147
Madrona, castell del Xúquer 30
Mañanera, localitat d'Aragó 136, 149, 150
Manresa (*Minorise*) 50, 150
Menàrguens (*Menargium*), localitat de la
Noguera 150
Moià (*Mediliani*) 51
Montblanc (*Montealbo*) 39, 97, 130
Montfalcó (*Montefalcona*) 150
Montortón, antic poblat de la Foia de Bu-
nyol-Xiva 17
Montroi (*Amonroy*), municipi de la Ribera
Alta 4, 128
Montserrat 150
Montsó (*Montesono*) 10
Muzqui (*Muçqui*) lloc de Navarra 42

N

Navarra 42
Novelda (*Novelle*), municipi del Vinalopó 121

O

Os de Balaguer (*Oso*) 150
Osca 15, 101

P

Palamós (*Palamors*) 149
Pedralba (*Petralba*), municipi de la Serrania
8, 11, 12
Peralada, municipi de l'Alt Empordà 150
Poblet, monestir de 145
Ponts, (*Pontibus*), localitat de la Noguera 150
Port Fangós 114, 115, 116, 117

Q

Quart de Poblet, municipi de l'Horta Nord
47

R

Ràfals, municipi aragonés 150
Riba-roja de Túria (*Ribarroga, Ribaroya*),
municipi del Camp de Túria 3

Requena (*Rechena, Racana, Raçena*), municipi de la Plana d'Utiel-Requena 9, 10, 36, 72, 79, 139

S

Saragossa (*Caesaraugusta*) 9, 20, 59, 99, 100, 111, 135, 150

Sardenya 109, 125

Setaigües (*Set Aguas, Siet Aguas, Siet Augas, Set Aygües, vii Aygües, Septem Aquis*), municipi de la Foia de Bunyol-Xiva 17, 22, 26, 39, 53, 55, 65, 72, 81, 88, 92, 93, 94, 95, 96, 122, 148

Siete Aguas → Setaigües

Soridon, lloc de Navarra 42

Sot de Chera → Sot de Xera

Sot de Xera, municipi de la Serrania 11, 12, 72

T

Tarragona (*Tarrachona*) 56, 92

Tàrrega, municipi de l'Urgell 150

Terol (*Teroli*) 105, 129

Torís (*Turís*), municipi de la Ribera Alta 4, 77, 147

Tortosa (*Dertusa*) 103

U

Urgell, comtat d' 119, 150

V

València, ciutat i regne de 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9?, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 35, 40, 41, 45, 48, 49, 57, 64, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 80, 81, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 119, 121, 125, 126, 127, 131, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150

Ves (*Bes*), lloc de la Manxuela 23

X

Xàtiva 22, 103

Xelva (*Chelva*), municipi de la Serrania 6, 128

Xest (*Xestallcamp, Xestelcamp, Chestelcamp*), municipi de la Foia de Bunyol-Xiva 40, 86

Xestaltar (*Gestaltar, Chestaltar, Xest Algar, Chest Algar, Chestelgar*), municipi de la

Serrania 1, 7, 8, 11, 12, 13, 42, 75, 81, 105, 129, 136, 143, 149, 150

Ahiex, puig d' 8

Alcana de Benacre, paratge 8

Alcanxuela, paratge 8

Algar, el, lloc 7, 8, 11, 12

Cabeço, el, puig 8

Castellar Vell, el, paratge 8

Camp del Calafat 7

Collalbar, lloc 7

Espargayra, cim 8

Farsiterg (*Fachittier*), camp 12, 13

Gardicapra, lloc 8

Landenya (*Landenyna, Alendenya*), llogaret 7, 12

Loma, la, paratge 8

Murriel, font 8

Nucil Almomi, barranc 8

Pelma, cim 8

Pera, la, camp 12

Peraula (Pedralba?), lloc 7

Pinar, lo, paratge 7

Torroza, lloc 8

Vega, la, paratge 7

Xerales (*Xeralos*), paratge 8

Xestaltar, Peña de 11, 12

Xufanellos, serralada 8

Xulella, Peña de 11, 12

Xiva (*Chiva*), municipi de la Foia de Bunyol-Xiva, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 55, 56, 58, 60, 71, 72, 73, 75, 76, 80, 82, 86, 95, 98, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 108, 110, 111, 112, 113, 117, 118, 122, 123, 125, 126, 127, 130, 132, 133, 134, 135, 138, 140, 142, 146, 149, 150

Castellar, lo, lloc 82, 142

Gardahacim, lloc 8

Miralcamp, antic poblat 46, 47, 142

Murtear-Curiacaçim, paratge 140

Perenixisa (*Penxisa, Perancisà, Peranchisa*) 47, 73, 75, 140

Prat, el, poblat 132, 142

Pudies, barranc 142

Quart, pla de, paratge 46

Vega, la 73, 102

Xulella, municipi de la Serrania 1, 7, 8, 11

Y

Yátova → Iátova

Índex general

<i>Introducció</i>	7
Les senyories	7
La col·lecció documental	11
Normes de transcripció	14
Abreviatures	15
Mapes	17
<i>Regests</i>	21

DOCUMENTACIÓ

1. 1238, juny 18. Setge de València	47
2. 1241, desembre 5. (Sense lloc)	48
3. 1260, octubre 6. València	49
4. 1275, abril 15. Lleida	50
5. 1280, maig 11. València	51
6. 1281, juny 15. València	52
7. 1284, desembre 27. Alcosser	52
8. 1286, abril 8. València	57
9. 1289, març 2. Saragossa	60
10. 1289, octubre 20. Montsó	61
11. 1295, juny 30. València	62
12. 1296, agost 20. València	66
13. 1298, maig 18. Barcelona	70
14. 1303, desembre 9. València	71
15. 1304, maig 12. Ossa	71

16.	1304, novembre 28. València	72
17.	1304, desembre 21. València	73
18.	1305, juny 12. Barcelona	74
19.	1305, setembre 4. Barcelona	75
20.	1305, desembre 23. Saragossa	76
21.	1308, gener 20. València	76
22.	1308, gener 22. València	78
23.	1308, gener 29. València	81
24.	1308, febrer 3. València	83
25.	1308, febrer 5. València	85
26.	1308, febrer 5. València	85
27.	1308, març 13. València	86
28.	1308, maig 25. València	87
29.	1308, desembre 25. València	88
30.	1309, març 16. Barcelona	89
31.	1309, abril 3. Barcelona	89
32.	1309, maig 11. Barcelona	90
33.	1309, juny 7. Barcelona	91
34.	1309, octubre 26. Setge d'Almeria	91
35.	1310, febrer 7. València	92
36.	1310, octubre 6. Barcelona	93
37.	1310, octubre 29. Barcelona	93
38.	1312, setembre 22. Barcelona	94
39.	1313, març 12. Montblanc	95
40.	1313, desembre 18. València	96
41.	1314, març 1. València	96
42.	1314, novembre 11. Lleida	97
43.	1314, novembre 12. Lleida	101
44.	1314, novembre 15. Balaguer	101
45.	1315, febrer 8. Lleida	102
46.	1315, febrer 9. Lleida	103
47.	1315, març 8. Balaguer	104
48.	1315, març 15. Balaguer	105
49.	1315, abril 1. Balaguer	106
50.	1315, abril 23. Manresa	106
51.	1315, maig 1. Moià	107
52.	1315, maig 13. Barcelona	108
53.	1315, maig 29. Barcelona	109
54.	1315, juny 12. Barcelona	109
55.	1315, octubre 1. Barcelona	110
56.	1316, maig 1. Tarragona	111
57.	1316, maig 15. Alcolea de Cinca	112

58.	1316, octubre 13. Alcolea de Cinca	112
59.	1316, novembre 20. Saragossa	113
60.	1316, desembre 31. Alcolea de Cinca	113
61.	1317, maig 30. Lleida	114
62.	1317, juny 3. Lleida	114
63.	1317, juny 3. Lleida	115
64.	1317, juny 12. Lleida	115
65.	1317, juliol 15. Balaguer	116
66.	1317, juliol 28. Lleida	117
67.	1317, desembre 29. València	117
68.	1317, desembre 31. València	118
69.	1318, gener 2. València	118
70.	1318, gener 2. València	119
71.	1318, gener 15. Gandia	120
72.	1318, febrer 23. València	121
73.	1318, febrer 23. València	124
74.	1318, febrer 23. València	126
75.	1318, febrer 23. València	128
76.	1318, febrer 23. València	129
77.	1318, febrer 26. València	130
78.	1318, febrer 26. València	132
79.	1318, febrer 27. València	133
80.	1318, febrer 27. València	134
81.	1318, març 1. València	135
82.	1318, abril 18. Castelló de Farfanya	136
83.	1318, abril 18. Castelló de Farfanya	136
84.	1318, abril 19. Castelló de Farfanya	137
85.	1318, abril 19. Castelló de Farfanya	138
86.	1318, juny 8. Castelló de Farfanya	138
87.	1318, juliol 15. Barcelona	139
88.	1318, juliol 23. Barcelona	140
89.	1318, juliol 23. Barcelona	140
90.	1318, juliol 23. Barcelona	141
91.	1319, abril 9. Barcelona	142
92.	1319, desembre 28. Tarragona	142
93.	1320, gener 24. Lleida	143
94.	1320, gener 24. Lleida	144
95.	1320, gener 24. Lleida	145
96.	1320, abril 19. Barcelona	145
97.	1320, maig 11. Montblanc	146
98.	1320, juny 13. Lleida	147
99.	1320, setembre 2. Saragossa	147

100.	1320, setembre 3. Saragossa	148
101.	1321, gener 8. Osca	148
102.	1321, març 17. Lleida	149
103.	1322, gener 8, Tortosa	150
104.	1322, febrer 8. València	150
105.	1322, març 9. Terol	151
106.	1322, octubre 15. València	152
107.	1322, octubre 29. València	152
108.	1322, novembre 4. València	153
109.	1322, novembre 11. València	154
110.	1322, novembre 26 (o 27). València	155
111.	1323, febrer 9. Saragossa	155
112.	1323, març 14. Barcelona	156
113.	1323, març 18. Barcelona	157
114.	1323, maig 22. Portfangós	157
115.	1323, maig 25. Portfangós	158
116.	1323, maig 26. Portfangós	159
117.	1323, maig 28. Portfangós	159
118.	1324, juny 5. Setge de Càller	160
119.	1324, agost 21. Barcelona	161
120.	1324, setembre 18. Barcelona	162
121.	1325, febrer 12. València	162
122.	1325, febrer 28. Bunyol	163
123.	1325, febrer 28. Bunyol	164
124.	1325, febrer 28. Bunyol	165
125.	1325, març 6. València	165
126.	1325, març 20. València	167
127.	1325, abril 29. València	168
128.	1325, maig 6. Xelva	169
129.	1326, desembre 31. Terol	169
130.	1327, novembre 28. Montblanc	170
131.	1329, març 29. València	171
132.	1329, maig 3. València	172
133.	1329, maig 3. València	173
134.	1329, maig 11. València	173
135.	1329, juny 17. València	174
136.	1329, juliol 4. València	175
137.	1329, setembre 13. València	176
138.	1329, setembre 15. València	177
139.	1329, setembre 17. València	178
140.	1329, octubre 24. València	179
141.	1329, desembre 23. València	180
142.	1330, novembre 11. València	181

143. 1331, gener 11. València	182
144. 1332, desembre 11. València	183
145. 1333, agost 18. Monestir de Poblet	183
146. 1333, setembre 18. Lleida	184
147. 1334, febrer 21. València	185
148. 1335, abril 6. València	189
149. 1336, agost 27. València	189
150. 1344, maig 14. Peralada	190
<i>Índex antroponímic</i>	203
<i>Índex toponímic</i>	211

*P*ublicat

en juny de 2018

per la Universitat de València

*f*onts històriques valencianes
67.